

Rådet for
Den Europæiske Union

Bruxelles, den 14. september 2016
(OR. en)

10973/16

Interinstitutionel sag:
2016/0206 (NLE)

WTO 195
SERVICES 20
FDI 16
CDN 12

LOVGIVNINGSMÆSSIGE RETSAKTER OG ANDRE INSTRUMENTER

Vedr.: Samlet økonomi- og handelsaftale (CETA) mellem CANADA på den ene side og
Den Europæiske Union og dens medlemsstater på den anden side

SAMLET ØKONOMI- OG HANDELSAFTALE (CETA)
MELLEM CANADA PÅ DEN ENE SIDE
OG DEN EUROPÆISKE UNION OG DENS MEDLEMSSTATER PÅ DEN ANDEN SIDE

CANADA,

på den ene side,

OG DEN EUROPÆISKE UNION,

KONGERIGET BELGIEN,

REPUBLIKKEN BULGARIEN,

DEN TJEKKISKE REPUBLIK,

KONGERIGET DANMARK,

FORBUNDSREPUBLIKKEN TYSKLAND,

REPUBLIKKEN ESTLAND,

IRLAND,

DEN HELLENSKE REPUBLIK,

KONGERIGET SPANIEN,

DEN FRANSKE REPUBLIK,

REPUBLIKKEN KROATIEN,

DEN ITALIENSKE REPUBLIK,

REPUBLIKKEN CYPERN,

REPUBLIKKEN LETLAND,

REPUBLIKKEN LITAUEN,

STORHERTUGDØMMET LUXEMBOURG,

UNGARN,

REPUBLIKKEN MALTA,

KONGERIGET NEDERLANDENE,

REPUBLIKKEN ØSTRIG,

REPUBLIKKEN POLEN,

DEN PORTUGISISKE REPUBLIK,

RUMÆNIEN,

REPUBLIKKEN SLOVENIEN,

DEN SLOVAKISKE REPUBLIK,

REPUBLIKKEN FINLAND,

KONGERIGET SVERIGE

og

DET FORENEDE KONGERIGE STORBRITANNIEN OG NORDIRLAND,

på den anden side,

i det følgende under et benævnt "parterne",

som ønsker

YDERLIGERE AT STYRKE deres tætte økonomiske forbindelser og bygge videre på deres respektive rettigheder og forpligtelser i henhold til *Marrakesh-overenskomsten om oprettelse af Verdenshandelsorganisationen*, indgået den 15. april 1994, og andre multilaterale og bilaterale samarbejdsinstrumenter,

AT SKABE et bredt og sikkert marked for deres varer og tjenesteydelser gennem en reduktion eller afskaffelse af hindringer for handel og investeringer,

AT FASTSÆTTE klare, gennemsigtige, forudsigelige og gensidigt fordelagtige regler for at regulere deres handel og investeringer,

OG SOM

BEKRÆFTER deres stærke tilknytning til demokrati og de grundlæggende rettigheder som omhandlet i *verdenserklæringen om menneskerettigheder*, indgået den 10. december 1948 i Paris, og deler den opfattelse, at spredning af masseødelæggelsesvåben udgør en alvorlig trussel mod den internationale sikkerhed,

ANERKENDER betydningen af international sikkerhed, demokrati, menneskerettigheder og retsstatsprincippet i forbindelse med udviklingen af den internationale handel og økonomisk samarbejde,

ERKENDER, at bestemmelserne i denne aftale bevarer parternes ret til at regulere på deres territorium og parternes mulighed for at nå legitime politiske mål, f.eks. folkesundhed, sikkerhed, miljø, den offentlige sædelighed og fremme og beskyttelse af den kulturelle mangfoldighed,

BEKRÆFTER deres forpligtelser som parter i UNESCO's *konvention om beskyttelse og fremme af de kulturelle udtryksformers mangfoldighed*, indgået den 20. oktober 2005 i Paris, og erkender, at staterne har ret til at bevare, udvikle og gennemføre deres kulturpolitik, til at støtte deres kulturelle industrier med henblik på at styrke de kulturelle udtryksformers mangfoldighed og til at bevare deres kulturelle identitet, herunder gennem brug af reguleringsmæssige foranstaltninger og økonomisk støtte,

ANERKENDER, at bestemmelserne i denne aftale beskytter investeringer og investorer med hensyn til deres investeringer, og at de har til formål at fremme gensidigt fordelagtige forretningsaktiviteter, uden at tilsidesætte parternes ret til på deres territorier at regulere i offentlighedens interesse,

PÅ NY BEKRÆFTER deres engagement i at fremme bæredygtig udvikling og udvikling af den internationale handel på en måde, der bidrager til bæredygtig udvikling med hensyn til både økonomiske, sociale og miljømæssige aspekter,

TILSKYNDER virksomheder, der opererer inden for deres territorium eller er underlagt deres jurisdiktion, til at respektere internationalt anerkendte retningslinjer og principper for virksomheders sociale ansvar, herunder OECD's retningslinjer for multinationale virksomheder, og at gennemføre bedste praksis for ansvarlig forretningsskik,

GENNEMFØRER denne aftale på en måde, som stemmer overens med håndhævelsen af deres respektive arbejdsmarkeds- og miljølovgivning, og som fremmer deres niveauer for arbejdstager- og miljøbeskyttelse og bygger videre på deres internationale engagement i arbejdsmarkedsmæssige og miljømæssige spørgsmål,

ERKENDER den stærke forbindelse mellem innovation og handel og betydningen af innovation for den fremtidige økonomiske vækst og bekræfter deres engagement i at fremme et udvidet samarbejde inden for innovation og de dermed forbundne områder inden for forskning og udvikling samt videnskab og teknologi og at fremme inddragelsen af relevante offentlige og private enheder,

ER BLEVET ENIGE OM FØLGENDE:

KAPITEL ET

GENERELLE DEFINITIONER OG INDLEDENDE BESTEMMELSER

AFDELING A

Generelle definitioner

ARTIKEL 1.1

Alment gældende definitioner

Medmindre andet er fastsat, forstås der i denne aftale ved:

alment gældende administrativ afgørelse: en administrativ afgørelse eller fortolkning, der finder anvendelse på alle personer og faktiske forhold, der generelt er omfattet heraf, og hvormed fastsættes en adfærdsnorm, men som ikke omfatter:

- a) en konstatering eller afgørelse truffet inden for rammerne af en administrativ eller domstolslignende procedure, der gælder for en bestemt person, vare eller tjenesteydelse fra den anden part i en konkret sag, eller
- b) en afgørelse vedrørende en konkret handling eller praksis

landbrugsaftalen: den *aftale om landbrug*, der er indeholdt i bilag 1A til WTO-overenskomsten

landbrugsvare: et produkt, som er opført i bilag 1 til landbrugsaftalen

antidumpingaftale: den *aftale om anvendelse af artikel VI i den almindelige overenskomst om told og udenrigshandel 1994*, der er indeholdt i bilag 1A til WTO-overenskomsten

CETA-kontaktpunkter: de kontaktpunkter, der er etableret i medfør af artikel 26.5 (CETA-kontaktpunkter)

Det Blandede CETA-Udvalg: Det Blandede CETA-Udvalg, som er nedsat i medfør af artikel 26.1 (Det Blandede CETA-Udvalg)

CPC: den midlertidige centrale produktnomenklatur som fastsat i de statistiske publikationer fra De Forenede Nationers statistiske kontor, Statistical Papers, Series M, N° 77, *CPC prov*, 1991

kulturelle industrier: personer, der er beskæftiget inden for:

- a) offentliggørelse, distribution eller salg af bøger, tidsskrifter, ugeblade eller aviser på tryk eller i maskinlæsbar form, undtagen når trykning eller sætning af disse er den eneste aktivitet
- b) produktion, distribution, salg eller fremvisning af film- eller videooptagelser

- c) produktion, distribution, salg eller fremvisning af lyd- eller musikvideooptagelser
- d) offentliggørelse, distribution eller salg af musik på tryk eller i maskinlæsbar form eller
- e) radiokommunikation, hvor transmissioner er beregnet til direkte modtagelse af den almindelige offentlighed, og alle radio-, tv- og kabeltransmissionsselskaber og alle satellitprogrammerings- og transmissionsnetværkstjenesteydelser

told: enhver form for told eller afgift, der pålægges en vare eller i forbindelse med import af en vare, herunder enhver form for tillægstold eller tillægsafgift, der pålægges denne import eller i forbindelse dermed, men som ikke omfatter:

- a) afgifter, der svarer til en intern skat, der pålægges i overensstemmelse med artikel 2.3 (national behandling)
- b) en foranstaltning, der anvendes i overensstemmelse med bestemmelserne i artikel VI eller XIX i GATT 1994, antidumpingaftalen, SMC-aftalen, aftalen om beskyttelsesforanstaltninger eller artikel 22 i DSU, eller
- c) et gebyr eller en anden afgift, der pålægges i overensstemmelse med artikel VIII i GATT 1994.

toldværdiansættelsesaftalen: den *aftale om anvendelsen af artikel VII i den almindelige overenskomst om told og udenrigshandel 1994*, der er indeholdt i bilag 1A til WTO-overenskomsten

dage: kalenderdage, herunder weekender og helligdage

DSU: den *forståelse vedrørende reglerne og procedurerne for tvistbilæggelse*, der er indeholdt i bilag 2 til WTO-overenskomsten

virksomhed: en enhed, der er stiftet eller organiseret efter gældende lov, med økonomisk vinding for øje eller ej, og uanset om den er privat eller statsligt ejet eller kontrolleret, herunder en koncern, en trust, et partnerskab, en enkeltmandsvirksomhed, et joint venture eller en anden form for sammenslutning

allerede gældende, allerede gjaldt eller allerede fandtes: som er i kraft på datoen for denne aftales ikrafttræden

GATS: den *almindelige overenskomst om handel med tjenesteydelser*, der er indeholdt i bilag 1B til WTO-overenskomsten

GATT 1994: den *almindelige overenskomst om told og udenrigshandel 1994*, der er indeholdt i bilag 1A til WTO-overenskomsten

varer fra en part: indenlandske produkter i den i GATT 1994 anvendte betydning eller sådanne varer, som parterne måtte beslutte, og som omfatter varer med oprindelse i denne part

det harmoniserede system (HS): *det harmoniserede varebeskrivelses- og varenomenklatursystem*, herunder dets almindelige fortolkningsregler, afsnitsbestemmelser, kapitelbestemmelser og underpositionsbestemmelser

position: et firecifret nummer eller de første fire cifre af et nummer, der anvendes i HS

foranstaltning: en lov, en forskrift, en regel, en procedure, en beslutning, en administrativ handling, et krav, en praksis eller enhver anden form for foranstaltning truffet af en part

borger: en fysisk person, som er statsborger som defineret i artikel 1.2, eller som har fast bopæl i en part

med oprindelse: som opfylder kravene i de oprindelsesregler, der er fastsat i protokollen om oprindelsesregler og oprindelsesprocedurer

parter: på den ene side Den Europæiske Union eller dens medlemsstater eller Den Europæiske Union og dens medlemsstater i overensstemmelse med deres respektive kompetencer som fastlagt i traktaten om Den Europæiske Union og traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (herefter benævnt "EU-parten") og på den anden side Canada

person: en fysisk person eller en virksomhed

person i en part: en borger eller en virksomhed i en part

præferencetoldbehandling: anvendelse af toldsatsen i henhold til denne aftale på en vare med oprindelsesstatus i henhold til toldafviklingsplanen

aftalen om beskyttelsesforanstaltninger: den *aftale om beskyttelsesforanstaltninger*, der er indeholdt i bilag 1A til WTO-overenskomsten

sundheds- eller plantesundhedsforanstaltning: en foranstaltning som omhandlet i punkt 1 i bilag A til SPS-aftalen

SCM-aftalen: den *aftale om subsidier og udligningsforanstaltninger*, der er indeholdt i bilag 1A til WTO-overenskomsten

tjenesteyder: en person, der leverer eller søger at levere en tjenesteydelse

SPS-aftalen: den *aftale om anvendelse af sundhedsmæssige og plantesundhedsmæssige foranstaltninger*, der er indeholdt i bilag 1A til WTO-overenskomsten

statslig virksomhed: en virksomhed, der ejes eller kontrolleres af en part

underposition: et sekscifret nummer eller de første seks cifre af et nummer, der anvendes i HS

toldklassifikation: en vares eller et materiales tarifiering under et bestemt kapitel, en bestemt position eller en bestemt underposition i HS

toldafviklingsplan: bilag 2-A (afskaffelse af told)

TBT-aftalen: den *aftale om tekniske handelshindringer*, der er indeholdt i bilag 1A til WTO-overenskomsten

territorium: det territorium, hvor denne aftale finder anvendelse, jf. artikel 1.3

tredjeland: et land eller et territorium uden for denne aftales geografiske anvendelsesområde

TRIPS-aftalen: den *aftale om handelsrelaterede intellektuelle ejendomsrettigheder*, der er indeholdt i bilag 1C til WTO-overenskomsten

Wienerkonventionen om traktatretten: *wienerkonventionen om traktatretten*, indgået den 23. maj 1969 i Wien

WTO: Verdenshandelsorganisationen, og

WTO-overenskomsten: *Marrakesh-overenskomsten om oprettelse af Verdenshandelsorganisationen (WTO)*, indgået den 15. april 1994.

ARTIKEL 1.2

Partspecifikke definitioner

Medmindre andet er fastsat, forstås i denne aftale ved:

statsborger:

- a) for så vidt angår Canada en fysisk person, som er statsborger i Canada i henhold til canadisk lovgivning
- b) for så vidt angår EU-parten en fysisk person med statsborgerskab i en medlemsstat, og

centralregering:

- a) for så vidt angår Canada Canadas regering, og
- b) for så vidt angår EU-parten Den Europæiske Union eller dens medlemsstaters nationale regeringer.

ARTIKEL 1.3

Geografisk anvendelsesområde

Medmindre andet er fastsat, finder denne aftale anvendelse på:

- a) for så vidt angår Canada:
 - i) Canadas landområde, lufttrum, indre farvande og søterritorium
 - ii) Canadas eksklusive økonomiske zone som fastsat i Canadas interne lovgivning i overensstemmelse med del V i *De Forenede Nationers havretskonvention*, indgået den 10. december 1982 i Montego Bay ("UNCLOS"), og
 - iii) Canadas kontinentalsokkel som fastsat i Canadas interne lovgivning i overensstemmelse med del VI i UNCLOS
- b) for så vidt angår Den Europæiske Union: de territorier, hvor traktaten om Den Europæiske Union og traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde finder anvendelse, og på de betingelser, der er fastlagt i disse traktater. For så vidt angår bestemmelserne vedrørende toldbehandlingen af varer finder denne aftale også anvendelse på de dele af Den Europæiske Unions toldområde, der ikke er omfattet af første punktum i dette litra.

AFDELING B

Indledende bestemmelser

ARTIKEL 1.4

Oprettelse af et frihandelsområde

Parterne i denne aftale opretter herved et frihandelsområde i overensstemmelse med artikel XXIV i GATT 1994 og artikel V i GATS.

ARTIKEL 1.5

Forholdet til WTO-overenskomsten og andre aftaler

Parterne bekræfter deres rettigheder og forpligtelser over for hinanden i henhold til WTO-overenskomsten og andre aftaler, som de er part i.

ARTIKEL 1.6

Henvisninger til andre aftaler

Når der i denne aftale henvises til, eller når der ved henvisning inkorporeres, andre aftaler eller retsakter helt eller delvis, omfatter disse henvisninger:

- a) tilhørende bilag, protokoller, fodnoter, fortolkende bemærkninger og forklarende bemærkninger, og
- b) efterfølgeraftaler, som begge parter er part i, eller ændringer, der er bindende for parterne, undtagen hvis henvisningen bekræfter allerede gældende rettigheder.

ARTIKEL 1.7

Henvisninger til lovgivning

Når der i denne aftale henvises til love, enten generelt eller ved henvisning til en særlig bestemmelse, en særlig forordning eller et særligt direktiv, skal dette forstås som en henvisning til disse love med eventuelle senere ændringer, medmindre andet er angivet.

ARTIKEL 1.8

Forpligtelsernes omfang

1. Hver af parterne har det fulde ansvar for overholdelsen af alle bestemmelser i denne aftale.

2. Hver af parterne skal sikre, at alle nødvendige foranstaltninger træffes for at gennemføre bestemmelserne i denne aftale, herunder at de overholdes på alle regeringsniveauer.

ARTIKEL 1.9

Rettigheder og forpligtelser vedrørende vand

1. Parterne anerkender, at vand i sin naturlige tilstand, herunder vand i søer, floder, reservoirer, vandførende lag og vandbassiner, ikke udgør en vare eller et produkt. Sådant vand er derfor kun omfattet af kapitel toogtyve (handel og bæredygtig udvikling) og fireogtyve (handel og miljø).
2. Hver af parterne har ret til at beskytte og bevare sine naturlige vandreserver. Intet i denne aftale forpligter en part til at tillade kommerciel anvendelse af vand til noget formål, herunder indvinding, ekstraktion eller omledning med henblik på bulkeeksport.
3. Tillader en part kommerciel anvendelse af en specifik vandreserve, skal det ske på en måde, der er forenelig med denne aftale.

ARTIKEL 1.10

Personer, der udøver delegeret regeringsmyndighed

Medmindre andet er fastsat i denne aftale, skal hver af parterne sikre, at en person på et hvilket som helst regeringsniveau, der af en part har fået delegeret regulerende, administrativ eller anden regeringsmyndighed, ved udøvelsen af myndigheden handler i overensstemmelse med partens forpligtelser som fastsat i denne aftale.

KAPITEL TO

NATIONAL BEHANDLING OG MARKEDSADGANG FOR VARER

ARTIKEL 2.1

Mål

Parterne skal gradvist liberalisere handel med varer i overensstemmelse med de i denne aftale fastsatte bestemmelser i en overgangsperiode begyndende på tidspunktet for denne aftales ikrafttræden.

ARTIKEL 2.2

Anvendelsesområde

Dette kapitel finder anvendelse på en parts handel med varer som defineret i kapitel et (generelle definitioner og indledende bestemmelser), medmindre andet er fastsat i denne aftale.

ARTIKEL 2.3

National behandling

1. Hver af parterne indrømmer national behandling for varer fra den anden part i overensstemmelse med artikel III i GATT 1994. Med henblik herpå er artikel III i GATT 1994 inkorporeret i og gjort til en del af denne aftale.
2. For så vidt angår enhver anden regering i Canada end på føderalt niveau eller en regering i eller inden for en medlemsstat i Den Europæiske Union skal der i stk. 1 forstås en behandling, der ikke er mindre gunstig end den, der indrømmes af en sådan regering for tilsvarende, direkte konkurrerende eller substituerbare varer fra henholdsvis Canada eller den pågældende medlemsstat.
3. Denne artikel finder ikke anvendelse på en foranstaltning, herunder en foranstaltnings fortsættelse, omgående fornyelse eller ændring, vedrørende canadiske punktafgifter på absolut alkohol som tariferet under toldposition 2207.10.90 i Canadas liste over indrømmelser (Liste V), der er knyttet som bilag til *Marrakesh-protokollen til den almindelige overenskomst om told og udenrigshandel 1994*, indgået den 15. april 1994 ("Marrakeshprotokollen"), der anvendes til fremstilling i henhold til bestemmelser i *Excise Act, 2001*, S.C. 2002, c. 22.

ARTIKEL 2.4

Nedsættelse og afskaffelse af told ved import

1. Hver af parterne skal nedsætte eller afskaffe told på varer med oprindelse i den anden part i overensstemmelse med toldafviklingsplanerne i bilag 2-A. I dette kapitel forstås ved "med oprindelse" oprindelse i en af parterne i henhold til de oprindelsesregler, der er fastsat i protokollen om oprindelsesregler og oprindelsesprocedurer.
2. Den basistoldsats, der gøres til genstand for successive nedsættelser i henhold til stk. 1, er den, der for hver enkelt vare er anført i bilag 2-A til denne aftale.
3. For varer, der er omfattet af toldpræferencer som fastsat i en parts toldafviklingsplan i bilag 2-A, skal hver af parterne for varer med oprindelse i den anden part anvende den laveste af de toldsats, der opnås ved sammenligning mellem den sats, der beregnes i overensstemmelse med denne parts plan, og dens gældende mestbegunstigelsessats.
4. Parterne kan efter anmodning fra en af parterne konsultere hinanden med henblik på at overveje en fremskyndelse og en udvidelse af omfanget af afskaffelsen af told på varer ved import mellem parterne. En beslutning fra Det Blandede CETA-Udvalg vedrørende en fremskyndelse eller afskaffelse af told på en varegår forud for enhver toldsats eller afviklingskategori, der for den pågældende vare er fastsat i henhold til parternes planer i bilag 2-A, når den er godkendt af hver af parterne i overensstemmelse med deres gældende retlige procedurer.

ARTIKEL 2.5

Begrænsning af toldgodtgørelses-, toldudsættelses- og toldsuspensionsordninger

1. En part skal ikke refundere, udsætte eller suspendere en told, der er betalt eller skal betales på en vare uden oprindelsesstatus, der importeres ind på dens territorium på den udtrykkelige betingelse, at varen eller en identisk, ækvivalent eller tilsvarende substitutionsvare anvendes som materiale i produktionen af en anden vare, der efterfølgende eksporteres til den anden parts territorium under præferencetoldbehandling i henhold til denne aftale, jf. dog stk. 2 og 3.
2. Stk. 1 finder ikke anvendelse på en parts ordning for toldnedsættelse, -suspension eller -udsættelse, uanset om den er permanent eller midlertidig, når nedsættelsen, suspensionen eller udsættelsen ikke udtrykkeligt er betinget af eksporten af en vare.
3. Stk. 1 finder ikke anvendelse før tre år efter denne aftales ikrafttræden.

ARTIKEL 2.6

Told, skatter og andre gebyrer og afgifter ved eksport

Ingen af parterne må opretholde eller indføre told, skatter eller andre gebyrer og afgifter, der pålægges ved eller i forbindelse med eksport af en vare til den anden part, og ej heller interne skatter, gebyrer eller afgifter for varer, der eksporteres til den anden part, som overstiger de skatter, gebyrer og afgifter, der pålægges tilsvarende varer bestemt til internt salg.

ARTIKEL 2.7

Status quo

1. Ingen af parterne må ved denne aftales ikrafttræden forhøje en told, der var gældende ved ikrafttrædelsen, eller indføre en ny told på en vare med oprindelse i en af parterne.
2. En part kan uanset stk. 1:
 - a) ændre en told, der ikke er omfattet af denne aftale, for en vare, for hvilken der ikke anmodes om toldpræference i henhold til denne aftale
 - b) efter en ensidig nedsættelse forhøje en told, så den igen kommer op på det niveau, der er fastsat i dens toldafviklingsplan i bilag 2-A, eller
 - c) opretholde eller forhøje en told som tilladt i henhold til denne aftale eller enhver aftale under WTO-overenskomsten.
3. Uanset stk. 1 og 2 kan kun Canada anvende en særlig beskyttelse i henhold til artikel 5 i landbrugsaftalen. Der kan udelukkende anvendes en særlig beskyttelse for så vidt angår varer, som er henhørende under positioner med anførelsen "SSG" i Canadas plan i bilag 2-A. Anvendelsen af denne særlige beskyttelse er begrænset til import, der ikke er omfattet af toldpræference, og i tilfælde af import, der er omfattet af et toldkontingent, til import over adgangsforpligtelsen.

ARTIKEL 2.8

Midlertidig suspension af præferencetoldbehandling

1. En part kan i overensstemmelse med stk. 2-5 midlertidigt suspendere præferencetoldbehandlingen under denne aftale for så vidt angår en vare, der eksporteres eller produceres af en person fra den anden part, hvis parten:
 - a) som følge af en undersøgelse baseret på objektive, tvingende og verificerbare oplysninger konstaterer, at den pågældende person fra den anden part har begået systematiske overtrædelser af toldlovgivningen for at opnå præferencetoldbehandling under denne aftale, eller
 - b) konstaterer, at den anden part systematisk og uberettiget nægter at samarbejde i forbindelse med undersøgelsen af overtrædelser af toldlovgivningen under artikel 6.13.4 (samarbejde), og den part, der anmoder om samarbejde, baseret på objektive, tvingende og verificerbare oplysninger har rimelige grunde til at konkludere, at den pågældende person fra den anden part har begået systematiske overtrædelser af toldlovgivningen for at opnå præferencetoldbehandling under denne aftale.
2. En part, som har foretaget en konstatering som omhandlet i stk. 1, skal:
 - a) underrette den anden parts toldmyndighed og fremlægge de oplysninger og beviser, som ligger til grund for konstateringen

- b) indlede konsultationer med myndighederne fra den anden part for at finde frem til en gensidigt acceptabel løsning på de problemer, der er blevet konstateret, og
 - c) give skriftlig meddelelse til den pågældende person fra den anden part, herunder de oplysninger, der ligger til grund for konstateringen.
3. Har myndighederne ikke fundet en gensidigt acceptabel løsning efter senest 30 dage, skal den part, der har foretaget konstateringen, indbringe sagen for Det Blandede Toldsamarbejdsudvalg.
4. Har Det Blandede Toldsamarbejdsudvalg ikke fundet en løsning efter senest 60 dage, kan den part, der har foretaget konstateringen, midlertidigt suspendere præferencetoldbehandlingen under denne aftale for så vidt angår den pågældende vare fra den pågældende person fra den anden part. Den midlertidige suspension finder ikke anvendelse på en vare, der allerede befinder sig i transit mellem parterne på den dag, som den midlertidige suspension har virkning fra.
5. Den part, der anvender den midlertidige suspension i henhold til stk. 1, må kun gøre dette i en periode, der står i et rimeligt forhold til den indvirkning, som situationen, der har ført til konstateringen under stk. 1, har på denne parts finansielle interesser, og højst i 90 dage. Har parten rimelige grunde baseret på objektive, tvingende og verificerbare oplysninger til at antage, at de forhold, der gav anledning til den oprindelige suspension, ikke har ændret sig efter perioden på de 90 dage, kan parten forny suspensionen i en yderligere periode på højst 90 dage. Den oprindelige suspension og enhver fornyet suspension er genstand for regelmæssige konsultationer i Det Blandede Toldsamarbejdsudvalg.

ARTIKEL 2.9

Gebyrer og andre afgifter

1. En part må i overensstemmelse med artikel VIII i GATT 1994 ikke indføre eller opretholde et gebyr eller en afgift på eller i forbindelse med import eller eksport af en parts vare, der ikke står i rimeligt forhold til omkostningerne ved de tjenesteydelser, der ydes, eller som udgør en indirekte beskyttelse af indenlandske varer eller en beskatning af import eller eksport til fiskale formål.
2. Det præciseres, at stk. 1 ikke forhindrer en part i at pålægge en told eller en afgift som omhandlet i litra a)-c) i definitionen af told under artikel 1.1 (alment gældende definitioner).

ARTIKEL 2.10

Varer, der genindføres efter reparation eller ændring

1. Med henblik på denne artikel forstås ved reparation eller ændring enhver behandling af en vare, som foretages for at udbedre funktionsfejl eller materielle skader for således at genetablere varens oprindelige funktion eller sikre, at den er i overensstemmelse med tekniske krav til anvendelsen, og uden hvilken varen ikke længere kan anvendes på normal måde til det formål, den er bestemt til. Reparation eller ændring af en vare omfatter genetablering og vedligeholdelse, men ikke en behandling eller en forarbejdning, hvormed:
 - a) varens grundlæggende karakteristika tilintetgøres, eller der skabes en ny eller kommercielt anderledes vare

- b) et halvfabrikata omformes til helfabrikata, eller
- c) der foretages en væsentlig ændring af en vares funktion.

2. En part må uanset varens oprindelse ikke lægge told på en vare, som genindføres på dens territorium, efter at varen har været midlertidigt eksporteret fra dens territorium til den anden parts territorium med henblik på reparation eller ændring, uanset om en sådan reparation eller ændring kunne være blevet udført på den parts territorium, hvorfra varen blev eksporteret med henblik på reparation eller ændring, jf. dog fodnote 1^{1, 2}.

3. Stk. 2 finder ikke anvendelse på varer, der mod kaution importeres til frihandelszoner eller med tilsvarende status, og som efterfølgende eksporteres med henblik på reparation og ikke genindføres mod kaution til frihandelszoner eller med tilsvarende status.

¹ For følgende varer i HS kapitel 89, uanset oprindelse, som genindføres til Canadas territorium fra EU's territorium, og som registreres i henhold til *Canada Shipping Act 2001*, kan Canada for så vidt angår værdien af reparationen eller ændringen af sådanne varer anvende toldsatsen for sådanne varer i overensstemmelse med toldafviklingsplanen i bilag 2-A (afskaffelse af told): 8901.10.10, 8901.10.90, 8901.30.00, 8901.90.10, 8901.90.91, 8901.90.99, 8904.00.00, 8905.20.19, 8905.20.20, 8905.90.19, 8905.90.90, 8906.90.19, 8906.90.91, 8906.90.99.

² Den Europæiske Union vil gennemføre dette stykke ved anvendelse af proceduren for passiv forædling i forordning (EU) nr. 952/2013 i overensstemmelse med dette stykke.

4. En part må ikke lægge told på en vare, uanset oprindelse, der importeres midlertidigt fra den anden parts territorium med henblik på reparation eller ændring³.

ARTIKEL 2.11

Import- og eksportrestriktioner

1. Medmindre andet er fastsat i denne aftale, må parterne ikke indføre eller opretholde forbud eller restriktioner på import af varer fra den anden part eller på eksport eller salg til eksport af varer bestemt til den anden parts territorium, jf. dog artikel XI i GATT 1994. Med henblik herpå er artikel XI i GATT 1994 inkorporeret i og gjort til en del af denne aftale.
2. Indfører eller opretholder en part et forbud eller en restriktion ved import fra eller eksport af en vare til et tredjeland, kan denne part:
 - a) begrænse eller forbyde import fra den anden parts territorium af en vare fra dette tredjeland, eller
 - b) begrænse eller forbyde eksport af en vare til dette tredjeland gennem den anden parts territorium.

³ Den Europæiske Union vil gennemføre dette stykke ved anvendelse af proceduren for aktiv forædling i forordning (EU) nr. 952/2013 i overensstemmelse med dette stykke.

3. Indfører eller opretholder en part et forbud eller en restriktion ved import af en vare fra et tredjeland, skal parterne efter anmodning fra den anden part indlede drøftelser med henblik på at undgå enhver utidig indblanding i eller forvrængning af den anden parts prisfastsættelses-, markedsførings- eller distributionsordninger.
4. Denne artikel finder ikke anvendelse på en foranstaltning, herunder videreførelse, omgående fornyelse eller ændring af en sådan foranstaltning, for så vidt angår:
- a) eksport af tømmer af enhver art. Ophører en part med at kræve eksporttilladelser for tømmer bestemt til et tredjeland, ophører denne part definitivt med at kræve eksporttilladelser for tømmer bestemt til den anden part
 - b) eksport af uforarbejdet fisk i henhold til den relevante lovgivning i Newfoundland og Labrador i en periode på tre år efter dennes aftales ikrafttræden
 - c) canadiske punktafgifter på absolut alkohol som tariferet under position 2207.10.90 i Canadas liste over indrømmelser, der erknyttet som bilag til Marrakesh-protokollen (liste V), der anvendes til fremstilling i henhold til bestemmelserne i Excise Act, 2001, S.C. 2002, c. 22, og
 - d) import af brugte køretøjer til Canada, der ikke er i overensstemmelse med de canadiske sikkerheds- og miljøkrav.

ARTIKEL 2.12

Andre bestemmelser vedrørende handel med varer

Hver af parterne skal bestræbe sig på at sikre, at en vare fra den anden part, som er blevet importeret til og på lovlig vis solgt eller udbudt til salg hvor som helst på den importerende parts territorium, også kan sælges eller udbydes til salg på hele den importerende parts territorium.

ARTIKEL 2.13

Udvalget for Varehandel

1. De opgaver, der varetages af Udvalget for Varehandel, som er nedsat i medfør af artikel 26.2.1, litra a), (specialudvalg) omfatter:
 - a) at fremme handel med varer mellem parterne, herunder via konsultationer om fremskyndelse af afskaffelsen af told i henhold til denne aftale og andre spørgsmål, som måtte være relevante
 - b) at anbefale Det Blandede CETA-Udvalg ændringer eller udvidelser af enhver bestemmelse i denne aftale vedrørende det harmoniserede system, og
 - c) straks at behandle spørgsmål vedrørende varebevægelser via parternes importsteder.
2. Udvalget for Varehandel kan forelægge Det Blandede CETA-Udvalg udkast til afgørelser om fremskyndelse eller ophævelse af punktafgifter på en vare.

3. Landbrugsudvalget, som er nedsat i medfør af artikel 26.2.1, litra a), (specialudvalg), skal:

- a) holde møde senest 90 dage efter, at en part har anmodet derom
- b) udgøre et forum for parternes drøftelser om spørgsmål vedrørende landbrugsvarer, som er omfattet af denne aftale, og
- c) henvise ethvert uafklaret spørgsmål under litra b) til Udvalget for Varehandel.

4. Parterne noterer sig samarbejdet og udvekslingen af oplysninger om landbrugsspørgsmål inden for rammerne af den årlige landbrugsdialog mellem Canada og Den Europæiske Union som fastsat i brevvekslingen af 14. juli 2008. Landbrugsdialogen kan, hvis det er hensigtsmæssigt, anvendes i forbindelse med stk. 3.

KAPITEL TRE

AFBØDENDE FORANSTALTNINGER PÅ HANDELSOMRÅDET

AFDELING A

Antidumping- og udligningsforanstaltninger

ARTIKEL 3.1

Almindelige bestemmelser vedrørende antidumping- og udligningsforanstaltninger

1. Parterne bekræfter deres rettigheder og forpligtelser i medfør af artikel VI i GATT 1994, antidumpingaftalen og SCM-aftalen.
2. Protokollen om oprindelsesregler og oprindelsesprocedurer finder ikke anvendelse på antidumping- og udligningsforanstaltninger.

ARTIKEL 3.2

Gennemsigtighed

1. Hver af parterne skal anvende antidumping- og udligningsforanstaltninger i overensstemmelse med de relevante WTO-krav og i henhold til principperne om en retfærdig og gennemsigtig proces.

2. Parterne skal umiddelbart efter indførelsen af midlertidige foranstaltninger og under alle omstændigheder inden en endelig konstatering sikre en fuldstændig og formålstjenlig fremlæggelse af alle de vigtigste kendsgerninger og betragtninger, der ligger til grund for beslutningen om, hvorvidt der skal indføres endelige foranstaltninger. Dette berører ikke anvendelsen af artikel 6, stk. 5, i antidumpingaftalen og artikel 12, stk. 4, i SCM-aftalen.

3. Forudsat at det ikke forsinker gennemførelsen af undersøgelsen unødigt, skal alle berørte parter i en antidumping- og antisubsidieundersøgelse⁴ have mulighed for at forsvare deres interesser.

ARTIKEL 3.3

Hensynet til offentlighedens interesser og lavere told

1. Hver parts myndigheder skal tage hensyn til de oplysninger, der leveres i overensstemmelse med den pågældende parts lovgivning, om hvorvidt indførelsen af en antidumping- eller udligningstold ikke er i offentlighedens interesse.

2. Efter at have gennemgået de i stk. 1 omhandlede oplysninger kan den pågældende parts myndigheder i overensstemmelse med partens lovgivning overveje, om størrelsen af den antidumping- eller udligningstold, der skal pålægges, skal være lig med den fulde dumpingmargen eller det fulde subsidiebeløb eller et lavere beløb.

⁴ Med henblik på denne artikel defineres **interesserede parter** som i artikel 6, stk. 11, i antidumpingaftalen og artikel 12, stk. 9, i SCM-aftalen.

AFDELING B

Globale beskyttelsesforanstaltninger

ARTIKEL 3.4

Almindelige bestemmelser vedrørende globale beskyttelsesforanstaltninger

1. Parterne bekræfter deres rettigheder og forpligtelser vedrørende globale beskyttelsesforanstaltninger i henhold til artikel XIX i GATT 1994 og aftalen om beskyttelsesforanstaltninger.
2. Protokollen om oprindelsesregler og oprindelsesprocedurer finder ikke anvendelse på globale beskyttelsesforanstaltninger.

ARTIKEL 3.5

Gennemsigtighed

1. Efter anmodning fra den eksporterende part skal den part, der indleder en beskyttelsesundersøgelse eller har til hensigt at træffe foreløbige eller endelige, globale beskyttelsesforanstaltninger, straks fremlægge:
 - a) de i artikel 12, stk. 2, i aftalen om beskyttelsesforanstaltninger omhandlede oplysninger i det format, der foreskrives af WTO's Komité for Beskyttelsesforanstaltninger

- b) den offentlige udgave af klagen, der blev indgivet af den indenlandske erhvervsgren, hvis dette er relevant, og
 - c) en offentlig rapport om de resultater og begrundede konklusioner om alle relevante faktiske og retlige spørgsmål, der tages i betragtning ved undersøgelsen af beskyttelsesforanstaltninger. Den offentlige rapport skal omfatte en analyse af årsagssammenhæng mellem skade og skadeforvoldende faktorer og den metode, der anvendes til at definere de globale beskyttelsesforanstaltninger.
2. Ved afgivelse af oplysninger i henhold til denne artikel skal den importerende part tilbyde at føre konsultationer med den eksporterende part for at gennemgå de fremlagte oplysninger.

ARTIKEL 3.6

Indførelse af endelige foranstaltninger

1. Indfører en part globale beskyttelsesforanstaltninger, skal den tilstræbe at gøre dette på en måde, der griber mindst muligt ind i den bilaterale handel.
2. Den importerende part skal tilbyde at føre konsultationer med den eksporterende part for at undersøge den i stk. 1 omhandlede sag. Den importerende part må ikke træffe foranstaltninger før 30 dage efter at have tilbudt at føre konsultationer.

AFDELING C

Generelle bestemmelser

ARTIKEL 3.7

Udelukkelse fra tvistbilæggelse

Dette kapitel er ikke omfattet af kapitel niogtyve (tvistbilæggelse).

KAPITEL FIRE

TEKNISKE HANDELSHINDRINGER

ARTIKEL 4.1

Anvendelsesområde og definitioner

1. Dette kapitel finder anvendelse på udarbejdelse, vedtagelse og anvendelse af tekniske forskrifter, standarder og overensstemmelsesvurderingsprocedurer, som kan påvirke handel med varer mellem parterne.

2. Dette kapitel finder ikke anvendelse på:
 - a) specifikationer vedrørende indkøb udarbejdet af et regeringsorgan med henblik på regeringsorganers produktion eller forbrug, eller
 - b) en sundheds- eller plantesundhedsforanstaltning som defineret i bilag A til SPS-aftalen.
3. Medmindre denne aftale, herunder de inkorporerede bestemmelser fra TBT-aftalen i henhold til artikel 4.2, definerer eller giver en betydning til et udtryk, har de generelle udtryk i forbindelse med standardisering og procedurerne for overensstemmelsesvurdering normalt den betydning, der gives dem ifølge de definitioner, der er vedtaget inden for FN-systemet og de internationale standardiseringsorganisationer, under hensyntagen til den sammenhæng, hvori de forekommer, og til formålet med dette kapitel.
4. Henvisninger i dette kapitel til tekniske forskrifter, standarder og procedurer for overensstemmelsesvurdering omfatter ændringer heraf og tilføjelser til reglerne eller produktdækningen heri, medmindre der er tale om uvæsentlige ændringer og tilføjelser.
5. Artikel 1.8.2 (forpligtelsernes omfang) finder ikke anvendelse på artikel 3, 4, 7, 8 og 9 i TBT-aftalen som inkorporeret i nærværende aftale.

ARTIKEL 4.2

Inkorporering af TBT-aftalen

1. Følgende bestemmelser i TBT-aftalen er hermed inkorporeret i og gjort til en del af nærværende aftale:
 - a) artikel 2 (centrale regeringsorganers udarbejdelse, vedtagelse og anvendelse af tekniske forskrifter)
 - b) artikel 3 (lokale regeringsorganers og ikke-regeringsorganers udarbejdelse, vedtagelse og anvendelse af tekniske forskrifter)
 - c) artikel 4 (udarbejdelse, vedtagelse og anvendelse af standarder)
 - d) artikel 5 (centrale regeringsorganers procedurer for overensstemmelsesvurdering)
 - e) artikel 6 (centrale regeringsorganers godkendelse af overensstemmelsesvurderinger), uden at dette begrænser en parts rettigheder eller forpligtelser i henhold til protokollen om gensidig accept af resultaterne af overensstemmelsesvurdering og protokollen om gensidig anerkendelse af overensstemmelses- og håndhævelsesprogrammet for god fremstillingspraksis for farmaceutiske produkter
 - f) artikel 7 (lokale regeringsorganers procedurer for overensstemmelsesvurdering)

- g) artikel 8 (ikke-regeringsorganers procedurer for overensstemmelsesvurdering)
 - h) artikel 9 (internationale og regionale systemer)
 - i) bilag 1 (termer og definitioner i forbindelse med denne aftale), og
 - j) bilag 3 (kodeks for god praksis ved udarbejdelse, vedtagelse og anvendelse af standarder).
2. Udtrykket "medlemmer" i de inkorporerede bestemmelser har samme betydning i nærværende aftale som i TBT-aftalen.
3. For så vidt angår TBT-aftalens artikel 3, 4, 7, 8 og 9 kan kapitel niogtyve (tvistbilæggelse) påberåbes i tilfælde, hvor en part finder, at den anden part ikke har opnået tilfredsstillende resultater i henhold til disse artikler, og at dens handelsinteresser berøres i væsentlig grad. I denne henseende skal disse resultater være ækvivalente med dem, der kunne forventes, hvis det pågældende organ var en part.

ARTIKEL 4.3

Samarbejde

Parterne skal styrke deres samarbejde for så vidt angår tekniske forskrifter, standarder, metrologi, procedurer for overensstemmelsesvurdering, markedsovervågning eller kontrol- og håndhævelsesaktiviteter for at befordre handelen mellem parterne, jf. kapitel enogtyve (reguleringssamarbejde). Dette kan omfatte fremme af og tilskyndelse til samarbejde mellem parternes respektive offentlige eller private organisationer med ansvar for metrologi, standardisering, prøvning, certificering og akkreditering, markedsovervågning eller kontrol- og håndhævelsesaktiviteter samt i særdeleshed tilskyndelse af deres akkrediterings- og overensstemmelsesvurderingsorganer til at deltage i samarbejdsordninger, der fremmer accepten af overensstemmelsesvurderingsresultater.

ARTIKEL 4.4

Tekniske forskrifter

1. Parterne forpligter sig til at samarbejde i det omfang, det er muligt, for at sikre, at deres tekniske forskrifter er forenelige med hinanden. Tilkendegiver en part i den forbindelse en interesse i at udvikle en teknisk forskrift med samme eller et lignende anvendelsesområde som én, der findes i eller er under udarbejdelse hos den anden part, skal den anden part på anmodning forelægge den første part, i det omfang det er praktisk muligt, de relevante oplysninger, undersøgelser og data, som har ligget til grund for udarbejdelsen af den tekniske forskrift, uanset om forskriften er vedtaget eller under udarbejdelse. Parterne anerkender, at det kan være nødvendigt at præcisere og nå til enighed om anvendelsesområdet for en specifik anmodning, og at fortrolige oplysninger kan tilbageholdes.

2. En part, der har udarbejdet en teknisk forskrift, som den anser for at svare til en teknisk forskrift i den anden part, og som har forenelige mål og produktdekning, kan anmode om, at den anden part anerkender den tekniske forskrift som ækvivalent. Parten skal fremsætte anmodningen skriftligt og angive detaljeret begrundelse for, hvorfor den tekniske forskrift skal anses for at være ækvivalent, herunder med hensyn til produktdekningen. Den part, der ikke er enig i, at den tekniske forskrift er ækvivalent, skal efter anmodning oplyse den anden part om sin begrundelse herfor.

ARTIKEL 4.5

Overensstemmelsesvurdering

Parterne respekterer protokollen om gensidig accept af resultaterne af overensstemmelsesvurdering og protokollen om gensidig anerkendelse af overensstemmelses- og håndhævelsesprogrammet vedrørende god fremstillingspraksis for farmaceutiske produkter.

ARTIKEL 4.6

Gennemsigtighed

1. Hver af parterne skal sikre, at der forefindes gennemsigtighedsprocedurer i forbindelse med udviklingen af tekniske forskrifter og procedurer for overensstemmelsesvurdering, der gør det muligt for parternes interesserede personer at deltage på et passende tidligt stadium, hvor der stadig kan foretages ændringer og tages hensyn til bemærkninger, medmindre hastende problemer med hensyn til sikkerhed, sundhed, miljøbeskyttelse eller national sikkerhed opstår eller truer med at opstå. Er en høringsprocedure i forbindelse med udarbejdelsen af tekniske forskrifter eller procedurer for overensstemmelsesvurdering åben for offentligheden, tillader parterne hver især, at personer fra den anden part deltager på vilkår, der ikke er mindre gunstige end dem, der indrømmes personer fra den pågældende part.
2. Parterne skal fremme et tættere samarbejde mellem de standardiseringsorganer, der er beliggende inden for deres respektive territorier, med henblik på at befordre bl.a. udveksling af oplysninger om deres respektive aktiviteter samt harmonisering af standarder, der bygger på fælles interesse og gensidighed, i henhold til nærmere bestemmelser, der vedtages af de pågældende standardiseringsorganer.
3. Hver af parterne skal bestræbe sig på at give en frist på mindst 60 dage efter fremsendelsen til WTO's centralregister for notifikationer af foreslåede tekniske forskrifter og procedurer for overensstemmelsesvurdering, således at den anden part har mulighed for at fremsætte skriftlige bemærkninger, medmindre hastende problemer med hensyn til sikkerhed, sundhed, miljøbeskyttelse eller national sikkerhed opstår eller truer med at opstå. Parterne skal velvilligt overveje en rimelig anmodning om forlængelse af fristen for fremsættelse af bemærkninger.

4. Modtager en part bemærkninger til sin foreslåede tekniske forskrift eller procedure for overensstemmelsesvurdering fra den anden part, skal den skriftligt besvare disse bemærkninger, før den tekniske forskrift eller proceduren for overensstemmelsesvurdering vedtages.
5. Hver af parterne skal senest på datoen for offentliggørelse af den vedtagne tekniske forskrift eller procedure for overensstemmelsesvurdering offentliggøre eller på anden måde gøre offentligt tilgængelig via trykte eller elektroniske medier sine svar eller en sammenfatning af sine svar på de væsentlige bemærkninger, som den modtager.
6. Hver af parterne skal efter anmodning fra den anden part give oplysninger om formålet med samt retsgrundlaget og begrundelsen for en teknisk forskrift eller en procedure for overensstemmelsesvurdering, som parten har vedtaget eller agter at vedtage.
7. En part skal velvilligt overveje en rimelig anmodning fra den anden part, der er modtaget inden for udløbet af perioden for fremsættelse af bemærkninger efter fremlæggelsen af en foreslået teknisk forskrift, om at iværksætte eller forlænge tidsrummet mellem vedtagelsen af den tekniske forskrift og den dag, hvor den træder i kraft, medmindre forlængelsen ikke gør det muligt at opfylde de forfulgte legitime mål.
8. Hver af parterne skal sikre, at de tekniske forskrifter og procedurer for overensstemmelsesvurdering, de vedtager, offentliggøres på officielle websteder.
9. Tilbageholder en part ved et importsted en vare indført fra den anden parts territorium med den begrundelse, at varen ikke overholder en teknisk forskrift, skal den uden unødigt forsinkelse underrette importøren om grundene til tilbageholdelse af varen.

ARTIKEL 4.7

Forvaltning af kapitlet

1. Parterne skal samarbejde om spørgsmål, der er omfattet af dette kapitel. Parterne er enige om, at Udvalget for Varehandel, som er nedsat i medfør af artikel 26.2.1, litra a):

- a) skal forvalte gennemførelsen af dette kapitel
- b) straks skal behandle ethvert spørgsmål, der rejses af en part vedrørende udarbejdelse, vedtagelse eller anvendelse af standarder, tekniske forskrifter og procedurer for overensstemmelsesvurdering
- c) på en parts anmodning skal befordre drøftelsen af den vurdering af den reelle eller potentielle risiko, som er foretaget af den anden part
- d) skal tilskynde til samarbejde mellem parternes standardiseringsorganer og overensstemmelsesvurderingsorganer
- e) skal udveksle oplysninger om standarder, tekniske forskrifter eller procedurer for overensstemmelsesvurdering, herunder tredjemands eller internationale organers, hvor der er en fælles interesse i at gøre dette
- f) skal foretage en fornyet undersøgelse af dette kapitel på baggrund af udviklingen i WTO's udvalg vedrørende tekniske handelshindringer eller i henhold til TBT-aftalen og om nødvendigt udarbejde henstillinger om ændring af dette kapitel til behandling i Det Blandede CETA-Udvalg

- g) skal træffe andre foranstaltninger, som parterne skønner vil bistå dem med at gennemføre dette kapitel og TBT-aftalen samt med at fremme handelen mellem parterne, og
- h) skal rapportere til Det Blandede CETA-Udvalg om gennemførelsen af dette kapitel, hvis det er relevant.

2. Er parterne ikke i stand til at løse et spørgsmål, der er omfattet af dette kapitel, i Udvalget for Varehandel efter anmodning fra en part, kan det Blandede CETA-Udvalg nedsætte en teknisk ad hoc-arbejdsgruppe til at finde handelsfremmende løsninger. Er en part ikke enig i en anmodning fra den anden part om at etablere en teknisk arbejdsgruppe, skal den på anmodning begrunde sin beslutning. Parterne skal i fællesskab lede den tekniske arbejdsgruppe.

3. Har en part anmodet om oplysninger, skal den anden part i henhold til bestemmelserne i dette kapitel fremlægge oplysningerne på papir eller i elektronisk format inden for et rimeligt tidsrum. Parten skal bestræbe sig på at reagere på enhver anmodning om oplysninger senest inden 60 dage.

KAPITEL FEM

SUNDHEDS- OG PLANTESUNDHEDSFORANSTALTNINGER

ARTIKEL 5.1

Definitioner

1. Med henblik på dette kapitel anvendes følgende definitioner:
 - a) definitionerne i bilag A til SPS-aftalen
 - b) de definitioner, der er vedtaget inden for rammerne af Codex Alimentarius-Kommissionen ("Codex")
 - c) de definitioner, der er vedtaget inden for rammerne af Verdensorganisationen for Dyresundhed ("OIE")
 - d) de definitioner, der er vedtaget inden for rammerne af *den internationale plantebeskyttelseskonvention* ("IPPC")
 - e) beskyttet zone i forbindelse med en bestemt reguleret skadegører: et formelt afgrænset geografisk område i Unionen, hvor den pågældende skadegører ikke er etableret på trods af gunstige betingelser for dens etablering og dens tilstedeværelse i andre dele af Den Europæiske Union, og

f) en kompetent myndighed i en part: en myndighed, der er opført i bilag 5-A.

2. I forlængelse af stk. 1 går definitionerne i SPS-aftalen forud, i det omfang der er uoverensstemmelse mellem de definitioner, der er vedtaget inden for rammerne af Codex, OIE eller IPPC, og definitionerne i henhold til SPS-aftalen.

ARTIKEL 5.2

Formål

Formålene med dette kapitel er:

- a) at beskytte menneskers, dyrs og planter liv og sundhed og samtidig fremme handelen
- b) at sikre, at parternes sundheds- og plantesundhedsforanstaltninger ("SPS") ikke skaber uberettigede handelshindringer, og
- c) at fremme gennemførelsen af SPS-aftalen.

ARTIKEL 5.3

Anvendelsesområde

Dette kapitel finder anvendelse på alle SPS-foranstaltninger, der direkte eller indirekte kan påvirke handelen mellem parterne.

ARTIKEL 5.4

Rettigheder og forpligtelser

Parterne bekræfter deres rettigheder og forpligtelser i henhold til SPS-aftalen.

ARTIKEL 5.5

Tilpasning til regionale forhold

1. For så vidt angår dyr, animalske produkter og animalske biprodukter:
 - a) anerkender parterne begrebet zoneinddeling, og de har besluttet at anvende dette begreb for de sygdomme, der er opført i bilag 5-B
 - b) fastsætter parterne principper og retningslinjer med henblik på at anerkende regionale betingelser, skal de anføre disse i bilag 5-C
 - c) ved anvendelse af litra a) skal den importerende part basere sin sundhedsforanstaltning, der gælder for den eksporterende part, hvis territorium er berørt af en sygdom, der er opført i bilag 5-B, på den beslutning om zoneinddeling, der er truffet af den eksporterende part, forudsat at den importerende part finder det godtgjort, at den eksporterende parts beslutning om zoneinddeling er i overensstemmelse med de principper og retningslinjer, som parterne har fastsat i bilag 5-C, og er baseret på relevante internationale standarder, retningslinjer og anbefalinger. Den importerende part kan anvende enhver supplerende foranstaltning med henblik på at opnå det sundhedsbeskyttelsesniveau, som den finder passende

- d) mener en af parterne at have en særlig status med hensyn til en sygdom, der ikke er opført i bilag 5-B, kan den anmode om anerkendelse af denne status. Den importerende part kan kræve yderligere garantier i forbindelse med import af levende dyr, animalske produkter og animalske biprodukter, alt efter den aftalte status, der anerkendes af den importerende part, herunder de særlige betingelser, der er fastlagt i bilag 5-E, og
- e) parterne anerkender begrebet segmentering og er enige om at samarbejde på dette område.

2. For så vidt angår planter og planteprodukter:

- a) når den importerende part indfører eller opretholder sine plantesundhedsforanstaltninger, skal den tage hensyn til bl.a. status for skadegørere i et område, som f.eks. et skadegørerfrit område, skadegørerfrit produktionssted, skadegørerfrit produktionsfacilitet, et område med lav forekomst af skadegørere og en beskyttet zone, som den eksporterende part har udarbejdet, og
- b) fastsætter parterne principper og retningslinjer med henblik på at anerkende regionale betingelser, skal de anføre disse i bilag 5-C.

ARTIKEL 5.6

Ækvivalens

1. Den importerende part skal anerkende den eksporterende parts SPS-foranstaltning som ækvivalent med sin egen, hvis den eksporterende part over for den eksporterende part objektivt godtgør, at dens foranstaltning medfører det SPS-beskyttelsesniveau, som den importerende part finder passende.

2. Bilag 5-D indeholder principper og retningslinjer for at fastsætte, anerkende og opretholde ækvivalens.
3. I bilag 5-E fastsættes:
 - a) det område, for hvilket den importerende part anerkender, at den eksporterende parts SPS-foranstaltning er ækvivalent med sin egen, og
 - b) det område, for hvilket den importerende part anerkender, at opfyldelsen af den specificerede særlige betingelse kombineret med den eksporterende parts SPS-foranstaltning medfører det SPS-beskyttelsesniveau, som den importerende part finder passende.
4. Med henblik på dette kapitel finder artikel 1.7 (henvisning til lovgivning) anvendelse med forbehold af nærværende artikel, bilag 5-D og de generelle bemærkninger i bilag 5-E.

ARTIKEL 5.7

Samhandelsbetingelser

1. Den importerende part skal stille sine generelle SPS-importkrav for alle råvarer til rådighed. Identificerer parterne i fællesskab en råvare som en prioritet, skal den importerende part etablere specifikke SPS-importkrav for denne råvare, medmindre parterne bestemmer andet. Parterne skal ved identificeringen af prioriterede råvarer samarbejde for at sikre effektiv forvaltning af deres tilgængelige ressourcer. De specifikke importkrav bør finde anvendelse på hele den eksporterende parts territorium.

2. Den importerende part skal i medfør af stk. 1 hurtigst muligt iværksætte den nødvendige procedure for at etablere specifikke SPS-importkrav for den råvare, der er identificeret som en prioritet. Når disse specifikke importkrav er blevet fastsat, skal den importerende part hurtigst muligt træffe de foranstaltninger, der er nødvendige for at give mulighed for handel på grundlag af disse importkrav.
3. Med henblik på fastsættelsen af specifikke SPS-importkrav skal den eksporterende part efter anmodning fra den importerende part:
 - a) give alle relevante oplysninger, som den importerende part anmoder om, og
 - b) give den importerende part rimelig adgang til at gennemføre inspektion, prøvning, revision eller andre relevante procedurer.
4. Opretholder den importerende part en liste over autoriserede virksomheder eller anlæg til import af en råvare, skal den godkende en virksomhed eller et anlæg beliggende på den eksporterende parts territorium uden forudgående inspektion af denne virksomhed eller dette anlæg, såfremt:
 - a) den eksporterende part har anmodet om en sådan godkendelse af virksomheden eller anlægget, ledsaget af de relevante garantier, og
 - b) de i bilag 5-F fastsatte betingelser og procedurer er opfyldt.
5. Ud over stk. 4 skal den importerende part gøre sine lister over autoriserede virksomheder eller anlæg offentligt tilgængelige.

6. En part skal normalt acceptere et parti af en reguleret råvare uden forudgående kontrol af råvaren for hvert parti, medmindre parterne beslutter andet.
7. Den importerende part kan kræve, at den eksporterende parts relevante kompetente myndighed objektivt og på en måde, som den importerende part finder tilfredsstillende, påviser, at importkravene kan opfyldes eller er opfyldt.
8. Parterne bør følge proceduren i bilag 5-G om de specifikke importkrav for plantesundhed.

ARTIKEL 5.8

Revision og kontrol

1. For at bevare tilliden til gennemførelsen af dette kapitel kan en part foretage revision eller kontrol, eller begge, af hele eller en del af den anden parts kompetente myndigheds kontrolprogram. Parten skal afholde sine egne omkostninger i forbindelse med revisionen eller kontrollen.
2. Fastsætter parterne principper og retningslinjer for at foretage revision eller kontrol, skal de anføre disse i bilag 5-H. Foretager en part revision eller kontrol, skal dette ske i overensstemmelse med de relevante principper og retningslinjer i bilag 5-H.

ARTIKEL 5.9

Eksportcertificering

1. Kræves der et officielt sundhedscertifikat ved import af et parti levende dyr eller animalske produkter, og har den importerende part accepteret den eksporterende parts SPS-foranstaltning som ækvivalent med sin egen for så vidt angår sådanne dyr eller animalske produkter, skal parterne anvende den standardformular for sundhedsattest, der er fastsat i bilag 5-I for sådanne certifikater, medmindre parterne beslutter andet. Parterne kan ligeledes anvende en standardformular for andre produkter, hvis de beslutter dette.
2. I bilag 5-I fastsættes principperne og retningslinjerne for eksportcertifikater, herunder elektroniske certifikater, tilbagetrækning eller erstatning af certifikater, sprogordning og standardformularer for attester.

ARTIKEL 5.10

Importkontrol og gebyrer

1. I bilag 5-J fastsættes principperne og retningslinjerne for importkontrol og gebyrer, herunder hyppigheden af importkontrol.
2. Konstateres der ved importkontrol manglende overholdelse af de relevante importkrav, skal de foranstaltninger, der træffes af den importerende part, være baseret på en vurdering af de pågældende risici og ikke være mere handelsrestriktive, end det er nødvendigt for, at parten kan opnå et passende sundheds- og plantesundhedsbeskyttelsesniveau.

3. Den importerende part skal så vidt muligt informere importøren af et ikke-overensstemmende parti, eller dennes repræsentant, om årsagerne til denne manglende overholdelse, og give dem mulighed for at få efterprøvet denne beslutning. Den importerende part skal tage alle relevante oplysninger, der fremlægges til efterprøvelse af beslutningen, i betragtning.
4. En part kan opkræve gebyr for omkostningerne ved grænsekontrol, der skal være baseret på princippet om omkostningsdækning.

ARTIKEL 5.11

Underretning og udveksling af oplysninger

1. En part skal hurtigst muligt underrette den anden part om:
 - a) væsentlige ændringer i status for skadegørere og sygdomsstatus, såsom forekomsten og udviklingen af en sygdom, som er opført i bilag 5-B
 - b) konstateringer af epidemiologisk betydning i forbindelse med dyresygdomme, der ikke er opført i bilag 5-B, eller som er en ny sygdom, og
 - c) væsentlige fødevarerikkerhedsspørgsmål vedrørende produkter, der handles mellem parterne.
2. Parterne bestræber sig på at udveksle oplysninger om andre relevante spørgsmål, herunder:
 - a) ændringer af en parts SPS-foranstaltning

- b) alle væsentlige ændringer i strukturen eller organisationen af en parts kompetente myndighed
- c) efter anmodning resultaterne af en parts officielle kontrol og en rapport om resultaterne af den kontrol, der er foretaget
- d) resultaterne af en importkontrol i henhold til artikel 5.10 i tilfælde af et afvist eller ikke-overensstemmende parti, og
- e) efter anmodning en risikoanalyse eller en videnskabelig udtalelse, som en part har udarbejdet, og som vedrører dette kapitel.

3. Er de i stk. 1 eller 2 anførte oplysninger blevet gjort tilgængelige ved notifikation til WTO's centralregister for notifikationer eller til det relevante internationale standardiseringsorgan i overensstemmelse med dets relevante regler, er kravene i stk. 1 og 2 opfyldt for så vidt angår disse oplysninger, medmindre Det Blandede CETA-Udvalg beslutter andet.

ARTIKEL 5.12

Tekniske konsultationer

Har en part et væsentligt problem med hensyn til fødevarer sikkerhed, plantesundhed eller dyresundhed eller en SPS-foranstaltning, som den anden part har foreslået eller gennemført, kan parten anmode om tekniske konsultationer med den anden part. Den part, der modtager anmodningen, bør besvare denne hurtigst muligt. Hver af parterne skal bestræbe sig på at give de nødvendige oplysninger med henblik på at undgå en afbrydelse af handelen og i givet fald nå frem til en gensidigt acceptabel løsning.

ARTIKEL 5.13

SPS-hasteforanstaltninger

1. En part skal underrette den anden part om en SPS-hasteforanstaltning senest 24 timer efter, at den har besluttet at gennemføre foranstaltningen. Anmoder en part om tekniske konsultationer vedrørende en SPS-hasteforanstaltning, skal de tekniske konsultationer afholdes senest 10 dage efter underretningen om SPS-hasteforanstaltningen. Parterne skal tage alle oplysninger, der fremlægges i forbindelse med de tekniske konsultationer, i betragtning.
2. Den importerende part skal tage de oplysninger, der rettidigt fremlægges af den eksporterende part, i betragtning, når den træffer afgørelse vedrørende et parti, som på tidspunktet for vedtagelsen af SPS-hasteforanstaltningen transporteres mellem parterne.

ARTIKEL 5.14

Det Blandede Forvaltningsudvalg for Sundheds- og Plantesundhedsforanstaltninger

1. Det Blandede Forvaltningsudvalg for Sundheds- og Plantesundhedsforanstaltninger ("Det Blandede Forvaltningsudvalg"), som er nedsat i medfør af artikel 26.2.1, litra d), består af lovgivnings- og handelsrepræsentanter for hver af parterne med ansvar for SPS-foranstaltninger.
2. Det Blandede Forvaltningsudvalg har til opgave:
 - a) at overvåge dette kapitels gennemførelse, behandle ethvert spørgsmål vedrørende dette kapitel og undersøge alle spørgsmål, der måtte opstå i forbindelse med dets gennemførelse

- b) at udstikke retningslinjer for identifikation, prioritering, forvaltning og løsning af problemer
- c) at behandle enhver anmodning fra en part om ændring af en importkontrol
- d) mindst én gang om året at gennemgå bilagene til dette kapitel, herunder i lyset af udviklingen i forbindelse med konsultationerne i henhold til denne aftale. Det Blandede Forvaltningsudvalg kan på grundlag af sin gennemgang beslutte at ændre bilagene til dette kapitel. Parterne kan i overensstemmelse med deres respektive procedurer, der er nødvendige for ændringens ikrafttræden, godkende Det Blandede Forvaltningsudvalgs beslutning. Beslutningen træder i kraft på en dato, der aftales af parterne
- e) at overvåge gennemførelsen af en beslutning som omhandlet i litra d) ovenfor og virkningen af foranstaltninger som omhandlet i litra d) ovenfor
- f) at etablere et fælles forum med henblik på udveksling af oplysninger vedrørende hver parts reguleringssystem, herunder det videnskabelige grundlag og risikovurderingen, der ligger til grund for en SPS-foranstaltning, og
- g) at udarbejde og ajourføre et dokument, der gør status over drøftelserne mellem parterne om deres arbejde med anerkendelse af specifikke SPS-foranstaltningers ækvivalens.

3. Det Blandede Forvaltningsudvalg kan bl.a.:

- a) identificere muligheder for et større bilateralt engagement, herunder styrkede forbindelser, som kan omfatte udveksling af embedsmænd

- b) på et tidligt stadium drøfte en ændring af eller en foreslået ændring af en SPS-foranstaltning, der er under overvejelse
 - c) fremme en bedre forståelse mellem parterne om SPS-aftalens gennemførelse og fremme samarbejdet mellem parterne om SPS-spørgsmål, der drøftes i multilaterale fora, herunder efter omstændighederne WTO-udvalget vedrørende sundheds- og plantesundhedsforanstaltninger og internationale standardiseringsorganer, eller
 - d) på et tidligt stadium identificere og drøfte initiativer, som indeholder et SPS-element, og for hvilke det ville være formålstjenligt at samarbejde.
4. Det Blandede Forvaltningsudvalg kan nedsætte arbejdsgrupper, der omfatter parternes repræsentanter på ekspertniveau, for at behandle specifikke SPS-spørgsmål.
5. En part kan henvise ethvert SPS-spørgsmål til Det Blandede Forvaltningsudvalg. Det Blandede Forvaltningsudvalg bør behandle spørgsmålet så hurtigt som muligt.
6. Er Det Blandede Forvaltningsudvalg ikke i stand til hurtigt at løse et problem, skal det efter anmodning fra en part straks henvise sagen til Det Blandede CETA-Udvalg.
7. Medmindre parterne beslutter andet, skal Det Blandede Forvaltningsudvalg mødes og fastsætte sit arbejdsprogram senest 180 dage efter denne aftales ikrafttræden og sin forretningsorden senest et år efter denne aftales ikrafttræden.

8. Det Blandede Forvaltningsudvalg skal efter sit indledende møde træde sammen efter behov, normalt på årlig basis. Det Blandede Forvaltningsudvalg kan beslutte at mødes pr. videokonference eller telekonference, og det kan også uden for møderne behandle spørgsmål pr. korrespondance.
9. Det Blandede Forvaltningsudvalg skal afgive årlig rapport om sine aktiviteter og arbejdsprogram til Det Blandede CETA-Udvalg.
10. Hver af parterne skal ved denne aftales ikrafttræden udpege og skriftligt oplyse den anden part om et kontaktpunkt til koordination af Det Blandede Forvaltningsudvalgs dagsorden og til at befordre kommunikationen om SPS-spørgsmål.

KAPITEL SEKS

TOLD OG HANDELSLETTelser

ARTIKEL 6.1

Formål og principper

1. Parterne anerkender vigtigheden af spørgsmål vedrørende told og handelslettelser i forbindelse med de skiftende globale handelsvilkår.

2. Parterne skal så vidt muligt samarbejde og udveksle oplysninger, herunder oplysninger om bedste praksis, for at fremme anvendelsen og overholdelsen af handelslettelsesforanstaltningerne i denne aftale.
3. Handelslettelsesforanstaltninger udelukker ikke mekanismer til beskyttelse af personer gennem en effektiv håndhævelse og overholdelse af en parts lovgivning.
4. Krav og procedurer i forbindelse med import, eksport og transit må ikke være mere administrativt byrdefylde eller handelsbegrænsende end nødvendigt for at opfylde legitime formål.
5. De allerede gældende internationale instrumenter og standarder på handels- og toldområdet skal lægges til grund for krav og procedurer i forbindelse med import, eksport og transit, undtagen når disse instrumenter og standarder ville være et uegnet eller ineffektivt middel til at opfylde de forfulgte legitime formål.

ARTIKEL 6.2

Gennemsigtighed

1. Hver af parterne skal offentliggøre eller på anden vis gøre sin lovgivning, forskrifter, retsafgørelser og administrative politikker tilgængelige, herunder ved hjælp af elektroniske midler, når de vedrører krav i forbindelse med import eller eksport af varer.

2. Hver af parterne skal bestræbe sig på at offentliggøre, herunder på internettet, foreslåede forskrifter og administrative politikker vedrørende toldspørgsmål og give interesserede personer mulighed for at fremsætte bemærkninger forud for deres vedtagelse.
3. Hver af parterne skal udpege eller opretholde et eller flere kontaktpunkter med henblik på at behandle forespørgsler fra interesserede personer vedrørende toldspørgsmål og gøre oplysninger om procedurene for indgivelse af sådanne forespørgsler tilgængelige på internettet.

ARTIKEL 6.3

Frigivelse af varer

1. Hver af parterne skal indføre eller opretholde forenklede toldprocedurer for en effektiv frigivelse af varer med henblik på at fremme handelen mellem parterne og reducere omkostningerne for importører og eksportører.
2. Hver parterne skal sikre, at disse forenklede procedurer:
 - a) giver mulighed for frigivelse af varer inden for et tidsrum, som ikke overstiger det, der kræves for at sikre overholdelse af deres lovgivning
 - b) giver mulighed for, at varer og så vidt muligt kontrollerede eller regulerede varer kan frigives ved det første ankomststed
 - c) tilstræber at give mulighed for en hurtig frigivelse af varer, når der er behov for hastetoldbehandling

- d) giver en importør eller dennes repræsentant mulighed for at fjerne varer fra toldmyndighedernes kontrol før den endelige fastsættelse og betaling af told, skatter og gebyrer. En part kan, inden varerne frigives, kræve, at en importør stiller en tilstrækkelig garanti i form af en kaution, et depositum eller et andet egnet instrument, og
 - e) i overensstemmelse med deres lovgivning fastsætter forenkledede dokumentationskrav for indførsel af lavværdivarer som fastsat af hver af parterne.
3. Hver af parterne kan i sine forenkledede procedurer kræve fremlæggelse af mere omfattende oplysninger ved revision og kontrol efter indpassage, hvis det er relevant.
4. Hver af parterne skal give mulighed for hurtig frigivelse af varer og skal i det omfang, det er muligt og relevant:
- a) give mulighed for forudgående elektronisk indsendelse og behandling af oplysninger, inden varernes fysiske ankomst, således at de kan frigives ved ankomsten, hvis ikke der er påvist nogen risiko, eller der ikke skal udføres stikprøvekontrol, og
 - b) give mulighed for toldbehandling af visse varer med et minimum af dokumentation.
5. Hver af parterne skal i det omfang, det er muligt, sikre, at deres myndigheder og organer, der er involveret i grænse- og anden import- og eksportkontrol, samarbejder og koordinerer deres arbejde for at fremme samhandelen ved blandt andet at samordne import- og eksportdata samt dokumentationskrav og oprette et fælles sted for engangskontrol af dokumenter og fysisk engangskontrol af partier.

6. Hver af parterne skal i det omfang, det er muligt, sikre, at deres krav ved import og eksport af varer er koordinerede med henblik på at fremme samhandelen, uanset om disse krav administreres af et organ eller af toldmyndigheden på vegne af dette organ.

ARTIKEL 6.4

Toldværdiansættelse

1. Aftalen om toldværdiansættelse regulerer toldværdiansættelse i forbindelse med parternes indbyrdes samhandel.
2. Parterne skal samarbejde med henblik på at nå frem til en fælles tilgang til spørgsmål vedrørende toldværdiansættelse.

ARTIKEL 6.5

Tarifering af varer

Tariferingen af de varer, der handles mellem parterne i henhold til nærværende aftale, er fastsat i parternes respektive toldnomenklaturer i overensstemmelse med det harmoniserede system.

ARTIKEL 6.6

Gebyrer og afgifter

Hver af parterne skal offentliggøre eller på anden måde stille oplysninger til rådighed om gebyrer og afgifter, der pålægges af deres toldmyndigheder, herunder ad elektronisk vej. Disse oplysninger omfatter de gældende gebyrer og afgifter, den konkrete begrundelse for gebyret eller afgiften, den ansvarlige myndighed, samt hvornår og hvordan betalingen skal foregå. En part må ikke indføre nye eller ændrede gebyrer og afgifter, før den har offentliggjort eller på anden måde stillet oplysningerne herom til rådighed.

ARTIKEL 6.7

Risikostyring

1. Hver af parterne baserer deres undersøgelses- og frigivelsesprocedurer samt deres procedurer for verifikation efter indpassage på risikovurderingsprincipper frem for at kræve, at hvert parti, der ønskes importeret, skal kontrolleres tilbundsående for at efterprøve, om de overholder de gældende importkrav.
2. Hver af parterne skal vedtage og anvende deres krav og procedurer ved import, eksport og transit af varer på grundlag af risikostyringsprincipper og målrette deres kontrolforanstaltninger til de transaktioner, der kræver størst opmærksomhed.
3. Stk. 1 og 2 er ikke til hinder for, at en part foretager kvalitetskontrol og efterlevels kontrol, som kan kræve mere omfattende undersøgelser.

ARTIKEL 6.8

Automatisering

1. Hver af parterne skal anvende informationsteknologi, der fremskynder procedurerne for frigivelse af varer, med henblik på at fremme handelen, herunder handelen mellem parterne.
2. Hver af parterne skal:
 - a) bestræbe sig på elektronisk at stille de toldformularer, der kræves for import eller eksport af varer, til rådighed
 - b) gøre det muligt at indgive disse formularer elektronisk i overensstemmelse med deres lovgivning, og
 - c) om muligt give mulighed for elektronisk udveksling af oplysninger med erhvervslivet gennem deres toldmyndigheder.
3. Hver af parterne skal bestræbe sig på:
 - a) at udvikle eller opretholde fuldt ud sammenkoblede one-stop-shops for at befordre en samlet elektronisk indgivelse af alle de oplysninger, der i henhold til toldlovgivningen og anden lovgivning end toldlovgivning skal afgives i forbindelse med grænseoverskridende varebevægelser, og
 - b) at udvikle et sæt dataelementer og processer i overensstemmelse med Verdenstoldorganisationens ("WCO's") Data Model og hertil knyttede anbefalinger og retningslinjer.

4. Parterne skal bestræbe sig på at samarbejde om udviklingen af interoperable elektroniske systemer, herunder under hensyntagen til arbejdet i WCO, for at fremme handelen mellem parterne.

ARTIKEL 6.9

Forhåndsafgørelser

1. Hver af parterne skal på skriftlig anmodning herom udstede forhåndsafgørelser om tarifiering i overensstemmelse med deres lovgivning.
2. Med forbehold af eventuelle fortrolighedskrav skal hver af parterne offentliggøre, f.eks. på internettet, oplysninger om forhåndsafgørelser om tarifiering, der er relevante for at forstå og anvende tariferingsregler.
3. For at fremme samhandelen skal parterne som led i deres bilaterale dialog regelmæssigt oplyse, hvilke ændringer der er sket i deres respektive lovgivning og gennemførelsesforanstaltninger vedrørende de i stk. 1 og 2 omhandlede forhold.

ARTIKEL 6.10

Prøvelse og appel

1. Hver af parterne skal sikre, at en administrativ handling eller myndighedsafgørelse truffet i forbindelse med import af varer straks kan efterprøves ved retslige, voldgiftsretslige eller administrative instanser eller gennem administrative procedurer.
2. Den pågældende retsinstans eller den embedsmand, der handler i henhold til disse administrative procedurer, skal være uafhængig af den embedsmand eller den myndighed, der har truffet afgørelsen, og skal have beføjelse til at opretholde, ændre eller ophæve bestemmelsen i overensstemmelse med partens lovgivning.
3. Hver af parterne skal sikre, at der er adgang til klage eller prøvelse på et administrativt niveau, som er uafhængigt af den embedsmand eller den myndighed, der er ansvarlig for den oprindelige handling eller afgørelse, før der stilles krav om, at personen indgiver klage på et mere formelt eller retligt plan.
4. Hver af parterne skal i det væsentlige give samme klage- og prøvelsesadgang vedrørende forhåndsafgørelser truffet af deres toldmyndigheder, som de giver importører på deres territorium, til en person, der har modtaget en forhåndsafgørelse i henhold til artikel 6.9.

ARTIKEL 6.11

Bøder

Hver af parterne skal sikre, at der i deres toldlovgivning fastsættes bestemmelser om, at bøder for overtrædelse skal være forholdsmæssige og ikke-diskriminerende, og at anvendelsen heraf ikke medfører unødvendige forsinkelser.

ARTIKEL 6.12

Fortrolig behandling af oplysninger

1. Hver af parterne skal i overensstemmelse med deres lovgivning behandle alle oplysninger, som indhentes i henhold til dette kapitel, og som i sagens natur er fortrolige eller er stillet til rådighed på et fortroligt grundlag, som strengt fortrolige, og skal beskytte oplysningerne mod enhver videregivelse, der kan skade den konkurrencemæssige stilling for den person, der har meddelt oplysningerne.
2. Skal den part, der modtager eller indhenter de i stk. 1 omhandlede oplysninger, i henhold til sin lovgivning videregive oplysningerne, skal denne part straks underrette den part eller person, der har meddelt oplysningerne.
3. Hver af parterne skal sikre, at fortrolige oplysninger, der indsamles i henhold til dette kapitel, ikke anvendes til andre formål end administrationen og håndhævelsen af toldspørgsmål, undtagen med tilladelse fra den part eller person, der har meddelt oplysningerne.

4. En part kan tillade, at oplysninger, der indsamles i henhold til dette kapitel, anvendes i forbindelse med administrative, retslige eller domstolslignende procedurer, der iværksættes for overtrædelse af de toldbestemmelser, der gennemfører dette kapitel. En part skal forud for en sådan anvendelse underrette den part eller person, der har meddelt oplysningerne.

ARTIKEL 6.13

Samarbejde

1. Parterne skal fortsat samarbejde i internationale fora, såsom WCO, med henblik på at nå fælles mål, herunder de mål, der er fastsat i WCO's rammestandarder for at sikre og fremme den globale samhandel.
2. Parterne skal regelmæssigt gennemgå de relevante internationale initiativer vedrørende handelslettelser, herunder samlingen af handelslettelsseshenstillinger udarbejdet af De Forenede Nationers Konference om Handel og Udvikling og De Forenede Nationers Økonomiske Kommission for Europa, for at afdække områder, hvor yderligere fælles tiltag kunne befordre handelen mellem parterne og fremme fælles multilaterale mål.
3. Parterne skal samarbejde i overensstemmelse med *aftalen mellem Canada og Det Europæiske Fællesskab om toldsamarbejde og gensidig bistand i toldspørgsmål*, indgået den 4. december 1997 i Ottawa ("Canada-EU toldsamarbejdsaftalen").

4. Parterne skal yde hinanden gensidig bistand i toldspørgsmål i overensstemmelse med Canada-EU toldsamarbejdsaftalen, herunder spørgsmål vedrørende en formodet overtrædelse af en parts toldlovgivning som defineret i denne aftale og spørgsmål vedrørende nærværende aftales gennemførelse.

ARTIKEL 6.14

Det Blandede Toldsamarbejdsudvalg

1. Det Blandede Toldsamarbejdsudvalg, som er givet bemyndigelse til at handle under Det Blandede CETA-Udvalg som et specialudvalg i henhold til artikel 26.2.1, litra c), (specialudvalg), skal sikre en tilfredsstillende gennemførelse af dette kapitel, protokollen om oprindelsesregler og oprindelsesprocedurer samt artikel 20.43 (grænseforanstaltningernes omfang) og artikel 2.8 (midlertidig suspension af præferencetoldbehandling). Det Blandede Toldsamarbejdsudvalg skal undersøge spørgsmål vedrørende deres anvendelse i overensstemmelse med målene i denne aftale.
2. I spørgsmål, der er omfattet af denne aftale, skal Det Blandede Toldsamarbejdsudvalg bestå af repræsentanter for myndigheder inden for toldanliggender og handelsanliggender samt andre kompetente myndigheder, som hver af parterne finder hensigtsmæssige.

3. Hver af parterne skal sikre, at deres repræsentanter i Det Blandede Toldsamarbejdsudvalgs møder besidder en ekspertise, som svarer til den pågældende dagsorden. Det Blandede Toldsamarbejdsudvalg kan møde med en specifik ekspertisesammensætning for at behandle spørgsmål om oprindelsesregler eller oprindelsesprocedurer enten som Det Blandede Toldsamarbejdsudvalg vedrørende Oprindelsesregler eller som Det Blandede Toldsamarbejdsudvalg vedrørende Oprindelsesprocedurer.
4. Det Blandede Toldsamarbejdsudvalg kan udforme resolutioner, henstillinger eller udtalelser og forelægge udkast til afgørelser til Det Blandede CETA-Udvalg, som det finder nødvendigt for at nå de fælles mål og at anvende de mekanismer, der er fastlagt i dette kapitel, protokollen om oprindelsesregler og oprindelsesprocedurer samt artikel 20.43 (grænseforanstaltningernes omfang) og artikel 2.8 (midlertidig suspension af præferencetoldbehandling), på en tilfredsstillende måde.

KAPITEL SYV

SUBSIDIER

ARTIKEL 7.1

Definition af subsidier

1. Med henblik på denne aftale forstås ved **subsidier** en foranstaltning vedrørende handel med varer, der opfylder betingelserne i artikel 1.1 i SCM-aftalen.

2. Subsidier er kun omfattet af dette kapitel, hvis de er specifikke i den i artikel 2 i SCM-aftalen anvendte betydning.

ARTIKEL 7.2

Gennemsigtighed

1. Hver af parterne skal hvert andet år underrette den anden part om følgende for så vidt angår de subsidier, som ydes eller opretholdes inden for deres territorium:

- a) subsidiernes retsgrundlag
- b) subsidiernes form, og
- c) subsidiernes størrelse eller det beløb, der er budgetteret for subsidierne.

2. Meddelelser til WTO i henhold til artikel 25.1. i SCM-aftalen anses for at opfylde forskrifterne i stk. 1.

3. En part skal på anmodning fra den anden part straks afgive oplysninger og besvare spørgsmål vedrørende særlige tilfælde af statsstøtte i forbindelse med handel med tjenesteydelser, der leveres på dens territorium.

ARTIKEL 7.3

Konsultationer om subsidier og statsstøtte i andre sektorer end landbrug og fiskeri

1. Finder en part, at subsidier eller en særlig form for statsstøtte i forbindelse med handel med tjenesteydelser ydet af den anden part, har en negativ indvirkning på eller kan skade dennes interesser, kan den give udtryk for sin bekymring til den anden part og anmode om konsultationer om spørgsmålet. Den besvarende part skal behandle en sådan anmodning fyldestgørende og velvilligt.
2. En part kan under konsultationerne søge yderligere oplysninger om subsidier eller en særlig form for statsstøtte i forbindelse med handel med tjenesteydelser ydet af den anden part, herunder dens politikmål og størrelse samt alle foranstaltninger, der træffes for at begrænse de potentielle handelsforvridende virkninger.
3. Den besvarende part skal på grundlag af konsultationerne bestræbe sig på at fjerne eller mindske eventuelle skadelige virkninger, som subsidierne eller den særlige form for statsstøtte i forbindelse med handelen med tjenesteydelser måtte have på den spørgende parts interesser.
4. Nærværende artikel gælder ikke for subsidier i forbindelse med landbrugsvarer og fiskevarer og berører ikke artikel 7.4 og 7.5.

ARTIKEL 7.4

Konsultationer om subsidier vedrørende landbrugsvarer og fiskevarer

1. Parterne har som fælles mål at arbejde sammen for at nå frem til en aftale:
 - a) for yderligere at styrke multilaterale discipliner og regler for handelen med landbrugsvarer i WTO, og
 - b) for at bidrage til at udvikle en global, multilateral løsning for subsidier til fiskevarer.
2. Finder en part, at subsidier eller tildelingen af statsstøtte ydet af den anden part har en negativ indvirkning på eller kan skade dennes interesser for så vidt angår landbrugsvarer eller fiskevarer, kan den give udtryk for sin bekymring til den anden part og anmode om konsultationer om spørgsmålet.
3. Den besvarende part skal behandle anmodningen fyldestgørende og velvilligt og bestræber sig så vidt muligt på at eliminere eller mindske de negative virkninger af subsidierne eller tildelingen af statsstøtte på den spørgende parts interesser for så vidt angår landbrugsvarer og fiskevarer.

ARTIKEL 7.5

Landbrugseksportsubsidier

1. Med henblik på denne artikel forstås ved:
 - a) **eksportsubsidier**: eksportsubsidier som defineret i artikel 1, litra e), i landbrugsaftalen, og
 - b) **fuldstændig toldafskaffelse**: - i tilfælde af toldkontingenter - afskaffelsen af enten toldsatsen inden for kontingentet eller toldsatsen over kontingentet.
2. En part må ikke indføre eller opretholde eksportsubsidier for et landbrugsprodukt, der eksporteres eller indgår i et produkt, der er eksporteret til den anden parts territorium, efter at den anden part har fuldstændigt afskaffet tolden, øjeblikkeligt eller efter overgangsperioden, på den pågældende landbrugsvarer i overensstemmelse med bilag 2-A (Afskaffelse af told) inklusive dets toldafviklingsplaner.

ARTIKEL 7.6

Fortrolig behandling af oplysninger

Parterne er ved meddelelse af oplysninger i henhold til dette kapitel ikke forpligtede til at videregive fortrolige oplysninger.

ARTIKEL 7.7

Udelukkelse af subsidier og statsstøtte or audiovisuelle tjenesteydelser og kulturelle industrier

Intet i denne aftale finder anvendelse på subsidier eller statsstøtte for så vidt angår audiovisuelle tjenesteydelser i Den Europæiske Union og kulturelle industrier i Canada.

ARTIKEL 7.8

Forholdet til WTO-overenskomsten

Parterne bekræfter på ny deres rettigheder og forpligtelser i medfør af artikel VI i GATT 1994, SCM-aftalen og landbrugsaftalen.

ARTIKEL 7.9

Bilæggelse af tvister

Artikel 7.3 og 7.4 i dette kapitel er ikke underlagt denne aftales tvistbilæggelsesbestemmelser.

KAPITEL OTTE

INVESTERING

AFDELING A

Definitioner og anvendelsesområde

ARTIKEL 8.1

Definitioner

I dette kapitel forstås ved:

aktiviteter, der udføres under udøvelse af regeringsmyndighed: aktiviteter, som hverken udføres på et kommercielt grundlag eller i konkurrence med en eller flere økonomiske aktører

tjenesteydelser i forbindelse med reparation og vedligeholdelse af flyvemaskiner: aktiviteter, der udføres på et luftfartøj eller en del heraf, når det er taget ud af drift, og som ikke omfatter såkaldt linjevedligeholdelse

lufthavnstjenesteydelser: drift eller forvaltning, på honorar- eller kontraktbasis, af lufthavnsinfrastrukturer, herunder terminaler, start- og landingsbaner, rullebaner og forpladser, parkeringsområder og interne lufthavnstransportsystemer. Det præciseres, at lufthavnstjenesteydelser ikke omfatter ejerskab af eller investeringer i lufthavne eller lufthavnsarealer eller nogen af de funktioner, der varetages af en bestyrelse. Lufthavnstjenesteydelser omfatter ikke luftfartstjenesteydelser

arrest: beslaglæggelse af ejendom tilhørende en part i tvisten til sikring eller til at sikre håndhævelse af en voldgiftskendelse

tjenesteydelser i forbindelse med edb-reservationssystemer: levering af tjenesteydelser gennem datamatiserede systemer, som indeholder oplysninger om flyselskabers fartplaner, disponibilitet, priser og prisregler, og gennem hvilke der kan foretages reservationer eller udstedes billetter

fortrolige eller beskyttede oplysninger:

- a) fortrolige forretningsoplysninger, eller
- b) oplysninger, som er beskyttet mod videregivelse til offentligheden
 - i) i tilfælde af oplysninger om den indklagede i henhold til den indklagedes lovgivning
 - ii) i tilfælde af andre oplysninger ved den lov eller de regler, som retten bestemmer skal finde anvendelse på videregivelse af sådanne oplysninger

omfattede investeringer: - for så vidt angår en part - en investering:

- a) på dens territorium
- b) foretaget i overensstemmelse med den gældende lovgivning på det tidspunkt, hvor investeringen foretages
- c) der direkte eller indirekte ejes eller kontrolleres af en investor fra den anden part, og

d) som allerede gjaldt på datoen for denne aftales ikrafttræden eller som er foretaget eller erhvervet derefter

part i tvisten: den investor, der indleder procedurer i henhold til afdeling F, eller den indklagede. I forbindelse med afdeling F, og uden at det berører artikel 8.14, omfatter en investor ikke en part

parter i tvisten: både investor og den indklagede

pålæg: en kendelse, der forbyder eller begrænser en handling

virksomhed: en virksomhed som defineret i artikel 1.1 (alment gældende definitioner) og en virksomheds filial eller repræsentationskontor

groundhandlingstjenesteydelser: levering af en tjenesteydelse på honorar- eller kontraktbasis for: groundadministration og -overvågning, herunder lastkontrol og kommunikation, passagererbetjening, bagagehåndtering, håndtering af gods og post, forpladshandling og servicering af fly, brændstof- og oliehandtering, luftfartøjslinjevedligeholdelse, flyveteknisk bistand og administration af flybesætninger, overfladetransport eller cateringtjenesteydelser. Groundhandlingstjenesteydelser omfatter ikke vagttjenesteydelser eller drift eller forvaltning af centraliserede lufthavnsinfrastrukturer, såsom bagagehåndteringssystemer, afisningsfaciliteter, brændstoffsfordelingssystemer eller interne lufthavnstransportsystemer

ICSID: det Internationale Center til Bilæggelse af Investeringstvister

reglerne for ICSID's supplerende ordning: *reglerne for den supplerende ordning for administration af procedurer foretaget af sekretariatet for Det Internationale Center til Bilæggelse af Investeringstvister*

ICSID-konventionen: *konventionen om bilæggelse af investeringstvister mellem stater og andre landes statsborgere*, indgået den 18. marts 1965 i Washington

intellektuelle ejendomsrettigheder: ophavsrettigheder og beslægtede rettigheder, varemærkerettigheder, rettigheder til geografiske betegnelser, rettigheder til industrielt design, patentrettigheder, rettigheder til integrerede kredsløbs topografier, rettigheder for så vidt angår beskyttelse af ikke-frigivne oplysninger og planteavlernes rettigheder samt, hvis en parts lovgivning hjemler sådanne rettigheder, brugsmodelrettigheder. Det Blandede CETA-Udvalg kan ved en afgørelse tilføje andre kategorier af intellektuel ejendomsret til denne definition

investering: alle typer aktiver, som en investor ejer eller kontrollerer, direkte eller indirekte, og som har de typiske karakteristika for en investering, herunder en vis varighed og andre kendetegn såsom placering af kapital eller andre ressourcer, forventning om indtjening eller fortjeneste eller påtagelse af risiko. En investering kan f.eks. have form af:

- a) en virksomhed
- b) aktier, anparter og andre former for erhvervelse af kapitalinteresser i en virksomhed
- c) obligationer, usikrede værdipapirer og andre gældsinstrumenter udstedt af en virksomhed
- d) lån til en virksomhed
- e) enhver anden form for kapitalinteresser i en virksomhed

- f) en interesse hidrørende fra:
 - i) en koncession tildelt i henhold til en parts lovgivning eller i henhold til en kontrakt, herunder med henblik på at udforske, dyrke, udvinde eller udnytte naturressourcer
 - ii) en totalentreprisekontrakt, en bygge- og anlægskontrakt, en produktionskontrakt eller en indtægtsdelingskontrakt, eller
 - iii) andre lignende kontrakter
- g) intellektuelle ejendomsrettigheder
- h) andet løsøre, materielle eller immaterielle aktiver eller fast ejendom og dermed forbundne rettigheder
- i) pengefordringer eller krav på ydelser i henhold til en kontrakt.

Det præciseres, at **pengefordringer** ikke omfatter:

- a) pengefordringer, som udelukkende hidrører fra kommercielle aftaler om salg af varer eller tjenesteydelser fra en fysisk person eller en virksomhed på en parts territorium til en fysisk person eller virksomhed på den anden parts territorium
- b) hjemmemarkedsfinansiering af sådanne kontrakter, eller
- c) enhver kendelse, dom eller voldgiftskendelse vedrørende litra a) eller b).

Afkast, som investeres, behandles som investeringer. Enhver ændring i den form, i hvilken aktiverne investeres eller geninvesteres, påvirker ikke deres status som investeringer

investor: en part, en fysisk person eller en virksomhed i en part, undtagen en filial eller et repræsentationskontor, der søger at foretage, foretager eller har foretaget en investering på den anden parts territorium

Med henblik på nærværende definition skal der ved **virksomhed i en part** forstås:

- a) en virksomhed, der er stiftet eller oprettet i henhold til den pågældende parts lovgivning og har betydelige forretningsaktiviteter på denne parts territorium, eller
- b) en virksomhed, der er stiftet eller organiseret i henhold til partens lovgivning og direkte eller indirekte ejes eller kontrolleres af en fysisk person i denne part eller af en virksomhed som anført i litra a)

lokalt etableret virksomhed: en juridisk person, der er stiftet eller organiseret i henhold til den indklagedes lovgivning, og som en investor fra den anden part direkte eller indirekte ejer eller kontrollerer

fysisk person:

- a) for så vidt angår Canada en fysisk person, som er statsborger eller har fast bopæl i Canada, og

- b) for så vidt angår EU-parten en fysisk person med statsborgerskab i en EU-medlemsstat i henhold til dens respektive lovgivning og for Letland også en fysisk person, som er fast bosiddende i Republikken Letland og ikke er statsborger i Republikken Letland eller nogen anden stat, men som i henhold til Republikken Letlands love og forskrifter er berettiget til at modtage et pas for ikke-statsborgere.

En fysisk person, der både er statsborger i Canada og har statsborgerskab i en EU-medlemsstat, anses for alene at være en fysisk person i den part, hvor vedkommende har sin fremherskende og reelle nationale tilknytning.

En fysisk person med statsborgerskab i en EU-medlemsstat, eller som er statsborger i Canada, og også har fast bopæl i den anden part, betragtes udelukkende som en fysisk person i den part, hvor vedkommende er statsborger eller har statsborgerskab, alt efter hvad der finder anvendelse

New York-konventionen: *De Forenede Nationers konvention om anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser*, indgået den 10. juni 1958 i New York

den ikke-indklagede: Canada, hvis Den Europæiske Union eller en EU-medlemsstat er den indklagede, eller Den Europæiske Union, hvis Canada er den indklagede

den indklagede: Canada eller for så vidt angår Den Europæiske Union enten EU-medlemsstaten eller Den Europæiske Union i henhold til artikel 8.21

afkast: alle beløb hidrørende fra en investering eller geninvestering, herunder overskud, royalties og renter eller andre gebyrer og betalinger i naturalier

salg og markedsføring af lufttransportydelser: det pågældende luftfartsselskabs muligheder for frit at sælge og markedsføre sine lufttransportydelser, herunder alle aspekter af markedsføring såsom markedsanalyse, annoncering og distribution, men uden at dette omfatter prisfastsættelse for lufttransportydelser eller de gældende betingelser

tredjepartsfinansiering: enhver finansiering, der stilles til rådighed af en fysisk eller juridisk person, som ikke er en part i tvisten, men som indgår en aftale med en part i tvisten med henblik på at finansiere en del af eller alle sagsomkostningerne enten ved en donation eller et tilskud eller mod vederlag afhængig af sagens udfald.

ret: den ret, der er oprettet i medfør af artikel 8.27

UNCITRAL-voldgiftsregler: voldgiftsreglerne fra De Forenede Nationers Kommission for International Handelsret, og

UNCITRAL-gennemsigthedsregler: *UNCITRAL's gennemsigthedsregler i aftalebaseret voldgift mellem investorer og stater.*

ARTIKEL 8.2

Anvendelsesområde

1. Dette kapitel finder anvendelse på foranstaltninger, som en part indfører eller opretholder på sit territorium⁵, vedrørende:
 - a) en investor fra den anden part
 - b) en omfattet investering, og
 - c) for så vidt angår artikel 8.5 enhver investering på sit territorium.

⁵ Det præciseres, at forpligtelserne i henhold til dette kapitel finder anvendelse på de eksklusive økonomiske zoner og kontinentalsoklerne, jf. *De Forenede Nationers havretskonvention*, indgået den 10. december 1982 i Montego Bay:
a) tilhørende Canada, jf. artikel 1.3, litra a), (geografisk anvendelsesområde), og
b) som er omfattet af traktaten om Den Europæiske Union og traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde, jf. artikel 1.3, litra b), (geografisk anvendelsesområde).

2. For så vidt angår oprettelse eller erhvervelse af en omfattet investering⁶ finder afdeling B og C ikke anvendelse på en foranstaltning vedrørende:

- a) luftfartstjenesteydelser eller tilknyttede tjenesteydelser til støtte for luftfartstjenesteydelser og andre tjenesteydelser, der leveres ved lufttransport⁷, undtagen:
 - i) tjenesteydelser i forbindelse med reparation og vedligeholdelse af flyvemaskiner
 - ii) salg og markedsføring af lufttransporttjenesteydelser
 - iii) tjenesteydelser i forbindelse med edb-reservationssystemer (CRS)
 - iv) groundhandlingstjenesteydelser
 - v) lufthavnstjenesteydelser, eller
- b) aktiviteter, der udføres under udøvelse af regeringsmyndighed.

3. For så vidt angår EU-parten finder afdeling B og C ikke anvendelse på en foranstaltning vedrørende audiovisuelle tjenesteydelser. For så vidt angår Canada finder afdeling B og C ikke anvendelse på en foranstaltning vedrørende kulturelle industrier.

⁶ Det præciseres, at en part kan opretholde foranstaltninger med hensyn til oprettelse eller erhvervelse af en omfattet investering og fortsat anvende sådanne foranstaltninger for den omfattede investering, efter at den er blevet oprettet eller erhvervet.

⁷ Disse tjenesteydelser omfatter tjenesteydelser, hvor et luftfartøj anvendes til at udføre særlige aktiviteter i sektorer som landbrug, bygge- og anlægsvirksomhed, fotografering, landmåling, kortlægning, skovbrug, observation og patruljering eller reklame, hvis den særlige aktivitet leveres af den person, der er ansvarlig for luftfartøjets drift.

4. Klager kan kun indgives af en investor i henhold til dette kapitel i overensstemmelse med artikel 8.18 og i overensstemmelse med de procedurer, der er fastsat i afdeling F. Klager i forbindelse med en forpligtelse, der er fastsat i afdeling B, er ikke omfattet af afdeling F. Klager i henhold til afdeling C med hensyn til oprettelse eller erhvervelse af en omfattet investering er ikke omfattet af afsnit F. Afdeling D finder kun anvendelse på en omfattet investering og investorer i forbindelse med deres omfattede investering.

5. Dette kapitel berører ikke parternes rettigheder og forpligtelser i medfør af *lufttransportaftalen mellem Canada og Det Europæiske Fællesskab og dets medlemsstater*, indgået den 17. december 2009 i Bruxelles og den 18. december 2009 i Ottawa.

ARTIKEL 8.3

Forholdet til andre kapitler

1. Nærværende kapitel finder ikke anvendelse på foranstaltninger, som en part indfører eller opretholder, for så vidt som foranstaltningerne finder anvendelse på investorer og deres investeringer, der er omfattet af kapitel tretten (finansielle tjenesteydelser).

2. Et krav fra en part om, at en tjenesteyder fra den anden part anvender et gældspapir eller en anden form for finansiell sikkerhed som betingelse for leveringen af en tjenesteydelse på dens territorium, medfører ikke i sig selv, at dette kapitel finder anvendelse på foranstaltninger, der indføres eller opretholdes af parten vedrørende leveringen af den grænseoverskridende tjenesteydelse. Dette kapitel finder anvendelse på foranstaltninger, der indføres eller opretholdes af parten vedrørende det gældspapir eller den finansielle sikkerhed, i det omfang et sådant gældspapir eller en sådan finansiell sikkerhed er en omfattet investering.

AFDELING B

Oprettelse af investeringer

ARTIKEL 8.4

Markedsadgang

1. En part må med hensyn til markedsadgang gennem etablering af en investor fra den anden part for hele sit territorium eller for et territorium på nationalt, provinsielt, territorialt, regionalt eller lokalt regeringsniveau ikke indføre eller opretholde en foranstaltning, som:

- a) medfører en begrænsning af:
 - i) antallet af virksomheder, der kan udføre en bestemt økonomisk aktivitet, enten i form af specifikke numeriske kvoter, monopoler, eksklusive leverandører eller krav om en økonomisk behovsprøve
 - ii) den samlede værdi af transaktioner eller aktiver i form af numeriske kvoter eller krav om en økonomisk behovsprøve
 - iii) det samlede antal transaktioner eller den samlede produktion udtrykt som specifikke numeriske enheder i form af kvoter eller krav om en økonomisk behovsprøve⁸

⁸ Stk. 1, litra a), nr. i), ii) og iii), omfatter ikke foranstaltninger, der træffes for at begrænse produktionen af en landbrugsvare.

- iv) deltagelsen af udenlandsk kapital udtrykt i maksimumsgrænser for andelen af udenlandsk ejede aktier eller den samlede værdi af individuelle eller samlede udenlandske investeringer, eller
 - v) det samlede antal fysiske personer, der kan være beskæftiget i en bestemt sektor, eller som en virksomhed må beskæftige, og som er nødvendige for og direkte forbundet med udøvelsen af en økonomisk aktivitet, i form af numeriske kvoter eller krav om en økonomisk behovsprøve, eller
- b) begrænser eller stiller krav om specifikke former for retlige enheder eller joint ventures, gennem hvilke en virksomhed kan udøve en økonomisk aktivitet.
2. Det præciseres, at følgende er i overensstemmelse med stk. 1:
- a) en foranstaltning vedrørende arealanvendelse og byplanlægning, som påvirker byggemodning og arealanvendelse, eller anden tilsvarende foranstaltning
 - b) en foranstaltning, der kræver adskillelse af ejerskabet af infrastrukturer fra ejerskabet af de varer eller tjenesteydelser, der leveres via denne infrastruktur, for at sikre fair konkurrence, f.eks. inden for energi, transport og telekommunikation
 - c) en foranstaltning, der begrænser koncentrationen af ejerskab, for at sikre fair konkurrence
 - d) en foranstaltning, der tilsigter at sikre bevarelse og beskyttelse af naturressourcerne og af miljøet, herunder en begrænsning af tilgængeligheden, antallet og omfanget af bevilgede koncessioner og indførelse af et moratorium eller forbud

- e) en foranstaltning, der begrænser antallet af udstedte tilladelser på grund af tekniske og fysiske begrænsninger, f.eks. telekommunikationsspektrum og -frekvenser, eller
- f) en foranstaltning, der kræver, at en bestemt procentdel af aktionærer, ejere, partnere eller ledere af en virksomhed skal være uddannet til eller udøve et bestemt erhverv såsom advokater og revisorer.

ARTIKEL 8.5

Performancekrav

1. En part må ikke indføre eller håndhæve følgende krav eller gennemtvinge et tilsagn eller en forpligtelse i forbindelse med etablering, erhvervelse, udvidelse, gennemførelse, drift og forvaltning af en investering på sit territorium med henblik på:
 - a) at eksportere en bestemt mængde eller en bestemt andel af en vare eller tjenesteydelse
 - b) at opnå en bestemt mængde eller en bestemt andel med indenlandsk indhold
 - c) at købe, anvende eller indrømme en fortrinsstilling til en vare fremstillet eller tjenesteydelse leveret på sit territorium eller til at købe en vare eller en tjenesteydelse fra fysiske personer eller virksomheder på dens territorium
 - d) at sætte mængden eller værdien af importen op mod mængden eller værdien af eksporten eller mængden af udenlandsk valuta-indstrømning i forbindelse med den pågældende investering

- e) at begrænse salget af en vare eller en tjenesteydelse på sit territorium, som investeringen frembringer eller giver anledning til, ved at sætte dette salg op mod mængden eller værdien af eksporten eller den udenlandske valutaindtjening
- f) at overføre teknologi, en produktionsproces eller anden ejendomsretligt beskyttet viden til en fysisk person eller en virksomhed på dens territorium, eller
- g) fra partens territorium udelukkende at levere en vare fremstillet eller en tjenesteydelse leveret ved investeringen til et specifikt regionalt marked eller verdensmarkedet.

2. En part må ikke gøre tildelingen eller den fortsatte tildeling af en fordel i forbindelse med etablering, erhvervelse, udvidelse, forvaltning, gennemførelse eller drift af investeringer på sit territorium betinget af overholdelsen af nogen af følgende krav:

- a) at nå en bestemt mængde eller en bestemt andel med indenlandsk indhold
- b) at købe, anvende eller indrømme en fortrinsstilling til en vare fremstillet på sit territorium, eller at købe en vare fra en producent på sit territorium
- c) at sætte mængden eller værdien af importen op mod mængden eller værdien af eksporten eller mængden af udenlandsk valutaindstømning i forbindelse med den pågældende investering, eller
- d) at begrænse salget af en vare eller en tjenesteydelse på sit territorium, som investeringen frembringer eller giver anledning til, ved at sætte dette salg op mod mængden eller værdien af eksporten eller den udenlandske valutaindtjening.

3. Stk. 2 er ikke til hinder for, at en part gør tildeling eller fortsat tildeling af en fordel i forbindelse med en investering på sit territorium betinget af opfyldelsen af et krav om at placere produktionen, levere en tjenesteydelse, uddanne og ansætte arbejdstagere, opføre eller udvide særlige faciliteter eller udføre forskning og udvikling på sit territorium.
4. Stk. 1, litra f), finder ikke anvendelse, hvis kravet er pålagt eller tilsagnet eller forpligtelsen gennemtvinges af en domstol, en forvaltningsdomstol eller konkurrencemyndighed for at afhjælpe en overtrædelse af konkurrencelovgivningen.
5. Bestemmelserne i:
- a) stk. 1, litra a), b) og c), og stk. 2, litra a) og b), gælder ikke for kvalifikationskrav for en vare eller en tjenesteydelse med hensyn til deltagelse i programmer for eksportfremme og udenlandsk bistand
 - b) nærværende artikel finder ikke anvendelse på en parts indkøb af en vare eller en tjenesteydelse til statslig brug og uden sigte på kommercielt videresalg og ej heller med sigte på anvendelse i forbindelse med levering af en vare eller en tjenesteydelse til kommercielt salg, uanset om dette offentlige udbud er et "omfattet udbud" som omhandlet i artikel 19.2 (anvendelsesområde og dækning).
6. Det præciseres, at stk. 2, litra a) og b), ikke finder anvendelse på krav, som en importerende part pålægger vedrørende indholdet af en vare for at gøre sig berettiget til at opnå ret til nedsatte takster eller præferencekontingenter.
7. Nærværende artikel berører ikke en parts forpligtelser for så vidt angår Verdenshandelsorganisationen.

AFDELING C

Ikke-diskriminatorisk behandling

ARTIKEL 8.6

National behandling

1. Hver af parterne indrømmer en investor fra den anden part og en omfattet investering en behandling, der ikke er mindre gunstig end den, de i lignende situationer indrømmer deres egne investorer og deres investeringer, for så vidt angår etablering, erhvervelse, udvidelse, drift, forvaltning, styring, vedligeholdelse, anvendelse, nydelse og salg eller afhændelse af deres investeringer på deres territorium.
2. For så vidt angår enhver anden regering i Canada end på føderalt niveau skal der ved behandling, der indrømmes af en part i henhold til stk. 1, forstås en behandling, der ikke er mindre gunstig end den mest gunstige behandling, som denne regering i lignende situationer indrømmer investorer fra Canada på sit territorium og disse investorers investeringer.
3. For så vidt angår en regering i eller inden for en EU-medlemsstat skal der ved behandling, der indrømmes af en part i henhold til stk. 1, forstås en behandling, der ikke er mindre gunstig end den mest gunstige behandling, som denne regering i lignende situationer indrømmer investorer fra EU på sit territorium og disse investorers investeringer.

ARTIKEL 8.7

Mestbegunstigelsesbehandling

1. Hver af parterne indrømmer en investor fra den anden part og en omfattet investering en behandling, der ikke er mindre gunstig end den, de i lignende situationer indrømmer tredjelandsinvestorer og deres investeringer, for så vidt angår etablering, erhvervelse, udvidelse, drift, forvaltning, styring, vedligeholdelse, anvendelse, nydelse og salg eller afhændelse af deres investeringer på deres territorium.
2. For så vidt angår enhver anden regering i Canada end på føderalt plan eller for så vidt angår en regering i eller inden for en EU-medlemsstat skal det præciseres, at der ved behandling, der indrømmes af en part i henhold til stk. 1, forstås en behandling, som denne regering i lignende situationer indrømmer investorer på sit territorium og investeringer fra disse tredjelandsinvestorer.
3. Stk. 1 finder ikke anvendelse på en behandling, der indrømmes af en part, der kræver anerkendelse, herunder gennem en ordning eller en aftale med et tredjeland, der anerkender akkrediteringen af prøvnings- og analysetjenesteydelser og -tjenesteydere, akkrediteringen af reparations- og vedligeholdelsestjenesteydelser og -tjenesteydere samt certificeringen af kvalifikationer eller af resultaterne af eller arbejde udført ved sådanne akkrediterede tjenesteydelser og tjenesteydere.

4. Det præciseres, at "behandling" som omhandlet i stk. 1 og 2 ikke omfatter procedurer for bilæggelse af investeringstvister mellem investorer og stater, som er omfattet af andre internationale investeringsaftaler og andre handelsaftaler. Materielle forpligtelser i andre internationale investeringsaftaler og andre handelsaftaler udgør ikke i sig selv "behandling", og kan således ikke give anledning til en overtrædelse af denne artikel, hvis ingen foranstaltninger vedtages eller opretholdes af en part i henhold til disse forpligtelser.

ARTIKEL 8.8

Øverste ledelse og bestyrelse

En part må ikke kræve, at en virksomhed fra denne part, dvs. også en omfattet investering, udpeger fysiske personer af en bestemt nationalitet til den øverste ledelse eller bestyrelsen.

AFDELING D

Investeringsbeskyttelse

ARTIKEL 8.9

Investeringsforanstaltninger og reguleringsforanstaltninger

1. For så vidt angår dette kapitel bekræfter parterne på ny deres ret til at regulere inden for deres territorium med henblik på at nå legitime politiske mål, såsom beskyttelsen af den offentlige sundhed, sikkerhed, miljøet eller den offentlige sædelighed, social- eller forbrugerbeskyttelse og fremme og beskyttelse af den kulturelle mangfoldighed.

2. Det præciseres, at den omstændighed, at en part regulerer, herunder gennem en ændring af sin lovgivning, på en måde, som har en negativ indvirkning på en investering eller påvirker en investors forventninger, herunder forventninger om fortjeneste, ikke i sig selv udgør en tilsidesættelse af en forpligtelse i henhold til denne afdeling.

3. Det præciseres, at en parts beslutning om ikke at udstede, forlænge eller opretholde subsidier:

- a) hvis der i henhold til loven eller en aftale ikke er nogen specifik forpligtelse til at udstede, forny eller opretholde de pågældende subsidier, eller
- b) i overensstemmelse med eventuelle vilkår eller bestemmelser, der er forbundet med udstedelsen, fornyelsen eller opretholdelsen af subsidierne

ikke udgør en overtrædelse af bestemmelserne i denne afdeling.

4. Det præciseres, at intet i dette afsnit må fortolkes således, at det forhindrer en part i at afbryde ydelsen af subsidier⁹ eller anmode om deres tilbagebetaling, hvis en sådan foranstaltning er nødvendig for at opfylde internationale forpligtelser mellem parterne eller er blevet pålagt af en kompetent domstol, forvaltningsdomstol eller anden kompetent myndighed¹⁰, eller i at pålægge den pågældende part at yde investor kompensation herfor.

⁹ For så vidt angår Den Europæiske Union omfatter "subsidier" "statsstøtte" som defineret i EU-retten.

¹⁰ For så vidt angår Den Europæiske Union er den "kompetente myndighed" Europa-Kommissionen, jf. artikel 108 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde.

ARTIKEL 8.10

Behandling af investorer og omfattede investeringer

1. Hver af parterne skal på sit territorium indrømme omfattede investeringer fra den anden part og investorer for så vidt angår deres omfattede investeringer fair og lige behandling samt fuld beskyttelse og sikkerhed i overensstemmelse med stk. 2-7.
2. En part tilsidesætter forpligtelsen til retfærdig og rimelig behandling, jf. stk. 1, såfremt en foranstaltning eller række foranstaltninger udgør:
 - a) nægtelse af adgang til domstolsprøvelse i strafferetlige, civilretlige eller administrative procedurer
 - b) en grundlæggende krænkelse af retten til en retfærdig rettergang, herunder en grundlæggende krænkelse af princippet om gennemsigtighed i retslige og administrative procedurer
 - c) åbenbar vilkårlighed
 - d) målrettet forskelsbehandling på åbenbart fejlagtigt grundlag såsom køn, race eller religiøst tilhørsforhold
 - e) grov behandling af investorer såsom pres, tvang og chikane, eller
 - f) tilsidesættelse af andre elementer af forpligtelsen til retfærdig og rimelig behandling, som parterne har vedtaget i overensstemmelse med stk. 3 i denne artikel.

3. Parterne skal regelmæssigt eller efter anmodning fra en part tage indholdet af forpligtelsen til at sikre rimelig og retfærdig behandling op til fornyet gennemgang. Udvalget for Tjenesteydelser og Investeringer, som er nedsat i medfør af artikel 26.2.1, litra b), (specialudvalg), kan udarbejde anbefalinger i denne henseende og forelægge dem for Det Blandede CETA-Udvalg med henblik på en afgørelse.
4. Ved anvendelse af ovennævnte forpligtelse til rimelig og retfærdig behandling kan retten tage hensyn til, om en part for at foranledige en omfattende investering har kommet med en specifik tilkendegivelse til en investor, som har skabt en berettiget forventning, som investoren har støttet på ved beslutningen om at foretage eller bibeholde den omfattede investering, men som parten derefter ikke har indfriet.
5. Det præciseres, at der ved "fuld beskyttelse og sikkerhed" henvises til en parts forpligtelser vedrørende investorers og omfattede investeringers fysiske sikkerhed.
6. Det præciseres, at en overtrædelse af andre bestemmelser i nærværende aftale eller i en separat international aftale ikke er ensbetydende med en overtrædelse af denne artikel.
7. Det præciseres, at den omstændighed, at en foranstaltning er i strid med intern lovgivning, ikke i sig selv udgør en overtrædelse af denne artikel. For at fastslå, om en foranstaltning udgør en overtrædelse af denne artikel, skal retten undersøge, om en part har handlet i strid med forpligtelserne i stk. 1.

ARTIKEL 8.11

Kompensation for tab

Uanset artikel 8.15.5, litra b), skal hver af parterne indrømme investorer fra den anden part, hvis omfattede investeringer lider tab som følge af væbnede konflikter, civile uroligheder, undtagelsestilstand eller naturkatastrofe på deres territorium, en behandling, der ikke er mindre gunstig end den, de indrømmer deres egne investorer eller tredjelandsinvestorer, hvis dette er gunstigere for den pågældende investor, for så vidt angår tilbagelevering, erstatning, kompensation eller en anden løsning.

ARTIKEL 8.12

Ekspropriation

1. En part må ikke hverken direkte eller indirekte nationalisere eller ekspropriere en omfattet investering gennem foranstaltninger med tilsvarende virkning som nationalisering eller ekspropriation ("ekspropriation") undtagen:

- a) af hensyn til almenvellet
- b) i overensstemmelse med de gældende retsregler
- c) på en ikke-diskriminerende måde, og
- d) mod betaling af umiddelbar, passende og effektiv kompensation.

Det præciseres, at denne artikel skal fortolkes i overensstemmelse med bilag 8-A.

2. Den i stk. 1 omhandlede kompensation skal svare til en rimelig markedsværdi af investeringen på tidspunktet umiddelbart inden ekspropriationen eller den forestående ekspropriation blev kendt, alt efter hvad der indtræffer først. Evalueringskriterierne omfatter overdragelsesværdi, aktivværdi, herunder den angivne skatteværdi af materielle goder, og andre relevante kriterier til fastsættelse af en rimelig markedsværdi.

3. Kompensationen skal også omfatte renter til en normal markedsrente fra ekspropriationsdatoen indtil betalingsdatoen og bør for at være til gavn for investoren betales og overføres hurtigst muligt til det land, som er udpeget af investoren, og i valutaen i det land, hvor investor er borger, eller i en frit konvertibel valuta, der accepteres af investoren.

4. Den berørte investor har i overensstemmelse med den eksproprierende parts lovgivning ret til en hurtig gennemgang af sit krav og værdiansættelse af sin investering, foretaget af en retlig eller anden uafhængig myndighed hos den pågældende part i overensstemmelse med principperne i denne artikel.

5. Denne artikel finder ikke anvendelse på udstedelse af obligatoriske licenser, som tildeles i forbindelse med intellektuelle ejendomsrettigheder, såfremt en sådan udstedelse er i overensstemmelse med TRIPS-aftalen.

6. Det præciseres, at tilbagekaldelse, begrænsning eller oprettelse af intellektuelle ejendomsrettigheder, i det omfang disse foranstaltninger er i overensstemmelse med TRIPS-aftalen og kapitel tyve (intellektuelle ejendomsrettigheder), ikke udgør ekspropriation. Desuden udgør en konstatering af, at disse foranstaltninger er i strid med TRIPS-aftalen eller kapitel tyve (intellektuelle ejendomsrettigheder) ikke en ekspropriation.

ARTIKEL 8.13

Overførsler

1. Hver af parterne skal tillade, at alle overførsler i forbindelse med en omfattende investering kan foretages uden begrænsninger eller forsinkelser i en frit konvertibel valuta og til den markedskurs, der er gældende på datoen for overførslen. Sådanne overførsler omfatter:

- a) kapitalindskud som f.eks. hovedkapital og supplerende kapital for at opretholde, udvikle eller øge investeringen
- b) overskud, udbytte, renter, kapitalgevinster, royalties, forvaltningsgebyrer, teknisk bistand og andre gebyrer eller andre former for afkast eller provenu fra den omfattede investering
- c) indtægter fra salg eller likvidation af hele eller en del af den omfattede investering
- d) betalinger foretaget i henhold til en kontrakt indgået af investor eller den omfattede investering, herunder betalinger foretaget i henhold til en låneaftale
- e) betalinger i henhold til artikel 8.11 og 8.12
- f) løn og anden form for vederlag optjent af udenlandsk personale, som arbejder i forbindelse med en investering, og

g) betaling af erstatning i henhold til en voldgiftskendelse udstedt i henhold til afdeling F.

2. En part må ikke pålægge sine investorer at overdrage eller straffe sine investorer for ikke at overdrage den indkomst, det overskud, den fortjeneste eller andre beløb, der hidrører fra eller kan henføres til investeringer i den anden parts territorium.

3. Intet i denne artikel må fortolkes således, at det forhindrer en part i på en rimelig og ikke-diskriminerende måde og således, at det ikke udgør en skjult begrænsning af overførsler, at anvende sin lovgivning vedrørende:

a) konkurs, insolvens eller beskyttelse af kreditorrettigheder

b) udstedelse eller handel med værdipapirer

c) strafbare handlinger

d) regnskabsaflæggelse for eller registrering af overførsler, når det er nødvendigt til støtte for de retshåndhævende myndigheder eller finanstilsynsmyndighederne, og

e) fuldbyrdelse af retsafgørelser i forbindelse med retlige procedurer.

ARTIKEL 8.14

Subrogation

Foretager en part eller et organ i en part en betaling i henhold til en skadeserstatning, en garanti eller en forsikringsaftale, den har indgået i forbindelse med en investering foretaget af en af sine investorer på den anden parts territorium, skal den anden part anerkende, at parten eller et organ i denne part i alle tilfælde har krav på de samme rettigheder som investoren i forhold til investeringen. Disse rettigheder kan udnyttes af parten eller et organ i parten eller af investoren, hvis parten eller et organ i parten giver tilladelse hertil.

AFDELING E

Forbehold og undtagelser

ARTIKEL 8.15

Forbehold og undtagelser

1. Artikel 8.4-8.8 finder ikke anvendelse på:
 - a) en eksisterende uforenelig foranstaltning, som af en part opretholdes på:
 - i) EU-niveau som fastsat i EU's liste i bilag I

- ii) nationalt regeringsniveau som fastsat af den pågældende part i sin liste i bilag I
 - iii) provinsielt, territorielt eller regionalt regeringsniveau som fastsat af den pågældende part i sin liste i bilag I, eller
 - iv) lokalt regeringsniveau
- b) fortsat anvendelse eller omgående fornyelse af en uforenelig foranstaltning som omhandlet i litra a), eller
- c) en ændring af en uforenelig foranstaltning som omhandlet i litra a), i det omfang ændringen ikke gør foranstaltningen endnu mere uforenelig med artikel 8.4-8.8, end den var umiddelbart før ændringen.
2. Artikel 8.4-8.8 finder ikke anvendelse på en foranstaltning, som en part indfører eller opretholder med hensyn til en sektor, delsektor eller aktivitet som fastsat i sin liste i bilag II.
3. En part må, uden at dette berører artikel 8.10 og 8.12, ikke efter datoen for denne aftales ikrafttræden vedtage en foranstaltning eller række af foranstaltninger omfattet af sin liste i bilag II, som direkte eller indirekte pålægger en investor fra den anden part på grundlag af nationalitet at sælge eller på anden måde afhænde en investering, der fandtes på det tidspunkt, hvor foranstaltningen eller rækken af foranstaltninger trådte i kraft.

4. En part kan for så vidt angår intellektuelle ejendomsrettigheder fravige artikel 8.5.1, litra f), artikel 8.6 og artikel 8.7, hvis dette er hjemlet i TRIPS-aftalen, herunder eventuelle ændringer af TRIPS-aftalen, der gælder for begge parter, og dispensationer til TRIPS-aftalen, der er vedtaget i henhold til artikel IX i WTO-overenskomsten.

5. Artikel 8.4, 8.6, 8.7 og 8.8 finder ikke anvendelse på:

- a) en parts indkøb af en vare eller en tjenesteydelse til statslig brug og uden sigte på kommercielt videresalg og ej heller med sigte på anvendelse i forbindelse med levering af en vare eller en tjenesteydelse til kommercielt salg, uanset om dette offentlige udbud er et "omfattet udbud" som omhandlet i artikel 19.2 (anvendelsesområde og dækning), eller
- b) subsidier eller statsstøtte, der ydes af en part i forbindelse med handelen med tjenesteydelser.

ARTIKEL 8.16

Nægtelse af fordele

En part kan nægte at indrømme fordelene i medfør af dette kapitel til en investor fra den anden part, som er en virksomhed i denne part, og til denne investors investeringer, hvis:

- a) en tredjelandsinvestor ejer eller kontrollerer virksomheden, og

- b) den nægtende part med hensyn til tredjelandet indfører eller opretholder en foranstaltning, der:
 - i) vedrører opretholdelse af international fred og sikkerhed, og
 - ii) forbyder transaktioner med virksomheden eller ville blive tilsidesat eller omgået, hvis fordelene i medfør af dette kapitel blev inddrømmet virksomheden eller dens investeringer.

ARTIKEL 8.17

Formelle krav

En part kan uanset artikel 8.6 og 8.7 anmode en investor fra den anden part eller denne investors omfattede investering om at indgive rutinemæssige oplysninger om investeringen til udelukkende oplysnings- eller statistiske formål, forudsat at disse anmodninger er rimelige og ikke unødigt byrdefulde. Parten skal beskytte fortrolige eller beskyttede oplysninger fra enhver videregivelse, der ville være til skade for investorens eller den omfattede investerings konkurrencemæssige stilling. Dette stykke forhindrer ikke en part i på anden vis at opnå eller videregive oplysninger i forbindelse med en rimelig og loyal anvendelse af sin lovgivning.

AFDELING F

Bilæggelse af investeringstvister mellem investorer og stater

ARTIKEL 8.18

Anvendelsesområde

1. Uden at dette berører parternes rettigheder og forpligtelser i henhold til kapitel niogtyve (tvistbilæggelse) kan en investor fra en part til den ret, der oprettes i henhold til denne afdeling, indgive en klage med påstand om, at den anden part har tilsidesat en forpligtelse i henhold til:

- a) afdeling C med hensyn til udvidelse, gennemførelse, drift, forvaltning, vedligeholdelse, brug, nydelse, salg eller afhændelse af sin omfattede investering, eller
- b) afdeling D,

hvis investor gør gældende at have lidt tab eller skade som følge af den påståede overtrædelse.

2. Klager i henhold til stk. 1, litra a), for så vidt angår en udvidelse af en omfattet investering kan kun forelægges i det omfang, foranstaltningen vedrører den omfattede investerings eksisterende erhvervsaktiviteter, og investoren som følge heraf har lidt tab eller skade med hensyn til den omfattede investering.

3. Det præciseres, at en investor ikke kan indgive en klage i henhold til denne afdeling, hvis investeringen er foretaget ved svigagtig afgivelse af urigtige oplysninger, fortielse, korruption eller en adfærd, der udgør misbrug af proceduren.
4. En klage med hensyn til omstrukturering af gæld udstedt af en part kan kun indgives i henhold til denne afdeling i overensstemmelse med bilag 8-B.
5. Retten, der oprettes i henhold til denne afdeling, må ikke behandle klager, der falder uden for denne artikels anvendelsesområde.

ARTIKEL 8.19

Konsultationer

1. En tvist bør så vidt muligt løses i mindelighed. En sådan løsning kan indgås på et hvilket som helst tidspunkt, også efter indgivelse af klagen i henhold til artikel 8.23. Medmindre tvistens parter bliver enige om en længere frist, skal der afholdes konsultationer senest 60 dage efter indgivelsen af en konsultationsanmodning i henhold til stk. 4.
2. Medmindre tvistens parter aftaler andet, afholdes høringerne i:
 - a) Ottawa, hvis de anfægtede foranstaltninger er foranstaltninger truffet af Canada
 - b) Bruxelles, hvis de anfægtede foranstaltninger omfatter en foranstaltning truffet af Den Europæiske Union, eller

- c) hovedstaden i en EU-medlemsstat, hvis de anfægtede foranstaltninger udelukkende er foranstaltninger truffet af denne medlemsstat.
3. Parterne i tvisten kan i givet fald gennemføre konsultationer via videokonference eller andre midler, f.eks. når investor er en lille eller mellemstor virksomhed.
4. Investoren skal forelægge den anden part en konsultationsanmodning med oplysning om:
- a) investors navn og adresse og, såfremt en sådan anmodning indgives på vegne af en lokalt etableret virksomhed, denne virksomheds navn, adresse og vedtægtsmæssige hjemsted
 - b) i tilfælde af flere investorer, navn og adresse på hver investor, og i tilfælde af flere lokalt etablerede virksomheder, navn, adresse og vedtægtsmæssige hjemsted for hver lokalt etablerede virksomhed
 - c) de bestemmelser i denne aftale, som hævdes at være blevet overtrådt
 - d) det retlige og faktiske grundlag for klagen, herunder de omtvistede foranstaltninger, og
 - e) det krav, der nedlægges påstand om, og den krævede erstatnings anslåede størrelse.

Anmodningen om konsultationer skal indeholde dokumentation for, at investoren er en investor fra den anden part, og at investor ejer eller kontrollerer investeringerne, herunder, hvis det er relevant, at investor ejer eller kontrollerer den lokalt etablerede virksomhed, på hvis vegne anmodningen er indgivet.

5. Kravene i anmodningen om konsultationer som omhandlet i stk. 4 skal være tilstrækkeligt specifikke, således at den indklagede effektivt kan deltage i konsultationerne og forberede sit forsvar.
6. En konsultationsanmodning indgives senest:
- a) tre år efter den dato, hvor investoren eller i givet fald den lokalt etablerede virksomhed første gang fik eller burde have fået kendskab til den påståede overtrædelse og viden om, at investoren eller i givet fald den lokalt etablerede virksomhed har lidt tab eller skade derved, eller
 - b) to år efter, at en investor eller i givet fald den lokalt etablerede virksomhed opgiver at gå videre med en klage eller en retslig procedure ved en ret eller en domstol i henhold til lovgivningen i en part, eller hvis sådanne retslige procedurer på anden måde er afsluttet, og under alle omstændigheder senest 10 år efter den dato, hvor investoren eller i givet fald den lokalt etablerede virksomhed først fik eller burde have fået kendskab til den påståede overtrædelse og viden om, at investoren har lidt tab eller skade.
7. En konsultationsanmodning vedrørende en påstået overtrædelse begået af Den Europæiske Union eller en EU-medlemsstat sendes til Den Europæiske Union.
8. Har investor ikke indgivet en klage i henhold til artikel 8.23 senest 18 måneder efter at have indgivet konsultationsanmodningen, anses investor for at have frafaldet sin konsultationsanmodning og, hvis det er relevant, sin meddelelse om anmodning om udpegning af den indklagede, og kan ikke på ny indgive en klage i henhold til denne afdeling vedrørende de samme foranstaltninger. Denne frist kan forlænges efter aftale mellem parterne i tvisten.

ARTIKEL 8.20

Mægling

1. Parterne i tvisten kan til enhver tid aftale at anvende mægling.
2. Anvendelse af mægling berører ikke retsstillingen for nogen af parterne i tvisten eller deres rettigheder i medfør af dette kapitel, og mægling er underlagt de regler, der er aftalt af parterne i tvisten, herunder i givet fald de regler om mægling, der er vedtaget af Udvalget for Tjenesteydelser og Investeringer i medfør af artikel 8.44.3, litra c).
3. Mægleren udpeges efter aftale mellem parterne i tvisten. Parterne i tvisten kan også anmode om, at generalsekretæren for ICSID udpeger mægleren.
4. Parterne i tvisten bestræber sig på at nå frem til en løsning på tvisten senest 60 dage efter udpegelse af mægleren.
5. Er parterne i tvisten enige om at anvende mægling, finder artikel 8.19.6 og 8.19.8 ikke anvendelse fra den dato, hvor parterne i tvisten blev enige om at anvende mægling, til den dato, hvor en af parterne i tvisten beslutter at afslutte mæglingen. Træffer en part i tvisten en afgørelse om at afslutte mæglingen, skal denne afgørelse fremsendes i form af et brev til mægleren og den anden part i tvisten.

ARTIKEL 8.21

Udpegning af den indklagede i forbindelse med tvister med Den Europæiske Union eller dens medlemsstater

1. Kan tvisten ikke bilægges senest 90 dage efter indgivelse af en konsultationsanmodning, når anmodningen vedrører en påstået tilsidesættelse af denne aftale begået af Den Europæiske Union eller en EU-medlemsstat, og investor agter at indgive en klage i henhold til artikel 8.23, skal investoren indlevere en meddelelse til Den Europæiske Union med anmodning om udpegning af den indklagede.
2. Meddelelsen i stk. 1 skal identificere de foranstaltninger, for hvilke investor agter at indgive en klage.
3. Den Europæiske Union skal efter at have foretaget udpegning give investor meddelelse om, hvorvidt Den Europæiske Union eller en EU-medlemsstat skal være den indklagede.
4. Er investor ikke blevet underrettet om udpegningen senest 50 dage efter indlevering af sin meddelelse om anmodning om en sådan udpegning:
 - a) skal den pågældende EU-medlemsstat være den indklagede, hvis de foranstaltninger, der er angivet i meddelelsen, udelukkende er foranstaltninger i en EU-medlemsstat
 - b) skal Den Europæiske Union være den indklagede, hvis de foranstaltninger, der er angivet i meddelelsen, omfatter foranstaltninger truffet af Den Europæiske Union.

5. Investoren kan indgive en klage i henhold til artikel 8.23 på grundlag af den udpegning, der er foretaget i henhold til stk. 3, og, såfremt en sådan udpegning ikke er blevet meddelt investor, ved anvendelse af stk. 4.

6. Er Den Europæiske Union eller en EU-medlemsstat indklaget i henhold til stk. 3 eller 4, kan hverken Den Europæiske Union eller EU-medlemsstaten gøre gældende, at kravet ikke kan antages til behandling, at retten ikke har kompetence eller på anden måde gøre indsigelse mod klagen eller voldgiftskendelsen med den begrundelse, at den indklagede ikke er blevet korrekt udpeget i henhold til stk. 3 eller identificeret ved anvendelse af stk. 4.

7. Retten er bundet af den udpegning, der er foretaget i henhold til stk. 3, og, såfremt en sådan udpegning ikke er blevet meddelt investor, af stk. 4.

ARTIKEL 8.22

Proceduremæssige og andre betingelser for indgivelse af en klage til retten

1. En investor kan kun indgive en klage i henhold til artikel 8.23, hvis investoren:
 - a) sammen med indgivelse af klagen giver den indklagede sit samtykke til bilæggelse af tvisten ved retten i overensstemmelse med de procedurer, der er fastsat i denne afdeling
 - b) giver en frist på mindst 180 dage fra indgivelse af anmodningen om konsultationer og, hvis det er relevant, mindst 90 dage efter indgivelsen af meddelelsen om anmodning om udpegning af den indklagede

- c) har opfyldt betingelserne for meddelelsen om anmodning om udpegning af den indklagede
- d) har opfyldt betingelserne for en konsultationsanmodning
- e) ikke identificerer en foranstaltning i sin klage, som ikke er blevet identificeret i sin konsultationsanmodning
- f) trækker enhver retslig procedure, der allerede verserer ved en ret eller domstol efter national eller international ret med hensyn til en foranstaltning, der påstås at udgøre en tilsidesættelse som omhandlet i klagen, tilbage eller afbryder en sådan retslig procedure, og
- g) giver afkald på sin ret til at indgive enhver klage eller indlede enhver retslig procedure ved en ret eller en domstol under national eller international ret med hensyn til en foranstaltning, der påstås at udgøre en overtrædelse som omhandlet i klagen.

2. Vedrører klagen, der indgives i henhold til artikel 8.23, et tab eller en skade for en lokalt etableret virksomhed eller en interesse i en lokalt etableret virksomhed, som investoren ejer eller kontrollerer direkte eller indirekte, finder betingelserne i stk. 1, litra f) og g), anvendelse på både investor og den lokalt etablerede virksomhed.

3. Betingelserne i stk. 1, litra f) og g), og stk. 2 finder ikke anvendelse på en lokalt etableret virksomhed, hvis den indklagede eller investors værtsstat har frataget investoren kontrollen med den lokalt etablerede virksomhed eller på anden måde har forhindret den lokalt etablerede virksomhed i at opfylde disse betingelser.

4. Retten skal på begæring af den indklagede erklære sig inkompetent, hvis investor eller i givet fald den lokalt etablerede virksomhed, ikke opfylder en af betingelserne i stk. 1 og 2.
5. Det afkald, der gives i henhold til stk. 1, litra g), eller stk. 2, alt efter omstændighederne, ophører med at gælde, hvis:
- a) retten afviser klagen på grundlag af manglende opfyldelse af betingelserne i stk. 1 eller 2 eller af andre procedure- eller jurisdiktionsmæssige grunde
 - b) retten afviser klagen i medfør af artikel 8.32 eller artikel 8.33, eller
 - c) investor trækker sin klage tilbage i overensstemmelse med de gældende regler i henhold til artikel 8.23.2 senest 12 måneder efter oprettelsen af rettens afdeling.

ARTIKEL 8.23

Indgivelse af en klage til retten

1. Er en tvist ikke blevet bilagt ved hjælp af konsultationer, kan der indgives en klage i henhold til denne afdeling af:
- a) en investor fra en part på egne vegne, eller
 - b) en investor fra en part på vegne af en lokalt etableret virksomhed, som denne investor direkte eller indirekte ejer eller kontrollerer.

2. En klage kan indgives efter følgende regler:
 - a) ICSID-konventionen og procesreglementet for voldgiftsretter
 - b) reglerne for ICSID's supplerende ordning, hvis betingelserne for retslige procedurer i henhold til litra a) ikke finder anvendelse
 - c) UNCITRAL's voldgiftsregler, eller
 - d) andre regler, som parterne i tvisten har aftalt.
3. Foreslår investor regler i henhold til stk. 2, litra d), skal den indklagede besvare investors forslag senest 20 dage efter modtagelsen. Er parterne i tvisten ikke nået til enighed om sådanne regler senest 30 dage efter modtagelsen, kan investor indgive en klage i henhold til de regler, der er nævnt i stk. 2, litra a), b) eller c).
4. Det præciseres, at en klage, der indgives i henhold til stk. 1, litra b), skal opfylde betingelserne i ICSID-konventionens artikel 25, stk. 1.
5. Investor kan ved indgivelse af sin klage foreslå, at en enkelt voldgiftsmand skal behandle sagen. Den indklagede skal velvilligt overveje en sådan anmodning, navnlig når investor er en lille eller mellemstor virksomhed, eller når den compensation eller skadeserstatning, der kræves, er forholdsvis beskeden.

6. De regler, der gælder i henhold til stk. 2, er dem, der er i kraft på den dato, hvor klagen eller klagerne indgives til retten i henhold til denne afdeling, med forbehold af de specifikke regler i denne afdeling som suppleret med regler vedtaget i henhold til artikel 8.44.3, litra b).

7. En klage indgives til tvistbilæggelse i henhold til denne afdeling, når:

- a) anmodningen i henhold til ICSID-konventionens artikel 36, stk. 1, modtages af ICSID's generalsekretær
- b) anmodningen i henhold til artikel 2 i liste C til reglerne for ICSID's supplerende ordning modtages af ICSID's sekretariat
- c) meddelelsen i henhold til artikel 3 i UNCITRAL's voldgiftsregler modtages af den indklagede, eller
- d) anmodning eller meddelelse om indledning af proceduren er modtaget af den indklagede i overensstemmelse med de regler, der er aftalt i henhold til stk. 2, litra d).

8. Hver af parterne skal underrette den anden part om, hvor investorerne skal indgive meddelelser og andre dokumenter i henhold til denne afdeling. Hver af parterne skal sikre, at disse oplysninger er offentligt tilgængelige.

ARTIKEL 8.24

Retslige procedurer i henhold til en anden international aftale

Indgives der en klage i henhold til denne afdeling og en anden international aftale, og:

- a) er der risiko for overlappende kompensation, eller
- b) kan den anden internationale klage have en væsentlig indvirkning på udfaldet af den klage, der er indgivet i henhold til denne afdeling,

skal retten snarest muligt efter at have hørt parterne i tvisten udsætte sagen eller på anden måde sikre, at retslige procedurer, der indledes i medfør af en anden international aftale, tages i betragtning i rettens afgørelse, kendelse eller voldgiftskendelse.

ARTIKEL 8.25

Samtykke til bilæggelse af tvisten ved retten

1. Den indklagede samtykker til bilæggelse af tvisten ved retten i overensstemmelse med de procedurer, der er fastsat i denne afdeling.

2. Samtykke i henhold til stk. 1 og indgivelse af en klage til retten i henhold til denne afdeling skal opfylde betingelserne i:

- a) ICSID-konventionens artikel 25 og kapitel II i liste C i ICSID's supplerende ordning vedrørende skriftligt samtykke fra parterne i tvisten, og
- b) New York-konventionens artikel II for en skriftlig aftale.

ARTIKEL 8.26

Tredjepartsfinansiering

- 1. Ved tredjepartsfinansiering skal den part i tvisten, der drager fordel heraf, give den anden part i tvisten og retten oplysning om tredjepartens navn og adresse.
- 2. Oplysningerne skal stilles til rådighed på tidspunktet for indgivelse af klagen eller, hvis finansieringsaftalen er indgået, eller donationen eller tilskuddet er givet, efter indgivelse af klagen, uden forsinkelse, så snart aftalen er indgået eller donationen eller tilskuddet er givet.

ARTIKEL 8.27

Oprettelse af retten

- 1. Retten, der oprettes i henhold til denne afdeling, behandler klager, der indgives i henhold til artikel 8.23.

2. Det Blandede CETA-Udvalg skal ved denne aftales ikrafttræden udnævne femten medlemmer af retten. Fem af medlemmerne af retten skal være borgere i EU-medlemsstater, fem skal være borgere i Canada¹¹ og fem skal være borgere i tredjelande.

3. Det Blandede CETA-Udvalg kan beslutte at forhøje eller nedsætte antallet af rettens medlemmer ved multipla af tre. Yderligere udnævnelser skal ske på samme grundlag som anført i stk. 2.

4. Rettens medlemmer skal have de kvalifikationer, der er påkrævet i deres respektive lande til at varetage retslige funktioner eller være jurister med anerkendt faglig kompetence. De skal have dokumenteret erfaring inden for folkeret. Det er ønskeligt, at de især har ekspertise inden for international investeringslovgivning, international handelsret og bilæggelse af tvister i forbindelse med internationale investeringer eller internationale handelsaftaler.

5. Rettens medlemmer, der udnævnes i henhold til denne afdeling, udnævnes for en femårig embedsperiode, som kan fornyes én gang. Imidlertid skal syv af de 15 medlemmer, der udnævnes umiddelbart efter denne aftales ikrafttræden, hvilket afgøres ved lodtrækning, have deres embedsperiode forlænget til seks år. Ledige embeder besættes, efterhånden som de opstår. En person, der udpeges til at erstatte et medlem af retten, hvis embedsperiode ikke er udløbet, besætter dette embede i resten af forgængerens embedsperiode. I princippet kan et medlem af retten, der gør tjeneste i en afdeling af retten, når hans eller hendes embedsperiode udløber, fortsætte med at fungere i den pågældende afdeling, indtil der udstedes en endelig voldgiftskendelse.

¹¹ Hver part kan i stedet foreslå at udnævne op til fem medlemmer af en hvilken som helst nationalitet til retten. I dette tilfælde skal disse medlemmer af retten med henblik på dette kapitel betragtes som borgere i den part, der har foreslået deres udnævnelse.

6. Retten skal behandle sager i afdelinger bestående af tre medlemmer af retten, hvoraf den ene skal være borger i en EU-medlemsstat, en skal være borger i Canada og en skal være borger i et tredjeland. Afdelingens formandskab varetages af det medlem af retten, der er tredjelandsborger.
7. Rettens formand skal senest 90 dage efter indgivelse af en klage i henhold til artikel 8.23 udnævne de medlemmer af retten, der skal danne den afdeling af retten, som behandler sagen på rotationsbasis, således at det sikres, at afdelingernes sammensætning er tilfældig og uforudsigelig, og skal samtidig give lige muligheder til at tjene for alle rettens medlemmer.
8. Rettens formand og næstformand skal have ansvaret for de organisatoriske spørgsmål og skal udpeges for en toårig periode ved lodtrækning blandt de af rettens medlemmer, der er tredjelandsstatsborgere. De skal tjene på rotationsbasis efter lodtrækning foretaget af formanden for Det Blandede CETA-Udvalg. Næstformanden skal træde i formandens sted, hvis formanden er forhindret i at deltage.
9. Uanset stk. 6 kan parterne i tvisten aftale, at en sag skal høres af et enkelt medlem af retten, der udnævnes tilfældigt blandt de medlemmer, der er tredjelandsstatsborgere. Den indklagede skal velvilligt overveje en anmodning fra klager om at få sagen behandlet af et enkelt medlem af retten, navnlig når klager er en lille eller mellemstor virksomhed, eller den kompensation eller skadeserstatning, der kræves, er forholdsvis beskeden. En sådan anmodning skal fremsættes inden oprettelsen af rettens afdeling.
10. Retten kan fastsætte sine egne arbejdsprocedurer.

11. Rettens medlemmer skal sikre, at de er tilgængelige og i stand til at udføre de funktioner, som er fastsat i nærværende afdeling.

12. For at sikre deres tilgængelighed skal rettens medlemmer betales et månedligt forskudshonorar, som fastsættes af Det Blandede CETA-Udvalg.

13. De i stk. 12 omhandlede honorarer betales ligeligt af de to parter på en konto, der forvaltes af ICSID's sekretariat. Betaler den ene part ikke forskudshonoraret, kan den anden part vælge at betale. En sådan restance, der skyldes af en part, skal forblive skyldig til betaling med passende renter.

14. Medmindre Det Blandede CETA-Udvalg træffer en beslutning i henhold til stk. 15, skal honorarer og udgifter til rettens medlemmer i en afdeling, der oprettes til at påkende en klage, undtagen de i stk. 12 omhandlede honorarer, være dem, der fastsættes i henhold til regel 14, stk. 1, i de administrations- og finansregler fra ICSID-konventionen, der er i kraft på datoen for indgivelse af klagen, og som fordeles af retten blandt parterne i tvisten i overensstemmelse med artikel 8.39.5.

15. Det Blandede CETA-Udvalg kan ved beslutning ændre forskudshonoraret og andre honorarer og afgifter og udgifter til en fast løn samt fastlægge nærmere bestemmelser og betingelser.

16. ICSID's sekretariat skal varetage sekretariatsopgaverne for retten og yder den passende bistand.

17. Har Det Blandede CETA-Udvalg ikke foretaget udnævnelse i henhold til stk. 2 senest 90 dage efter den dato, hvor en klage indgives til tvistbilæggelse, skal generalsekretæren for ICSID efter anmodning fra en af parterne i tvisten udpege en afdeling bestående af tre medlemmer af retten, medmindre parterne i tvisten er enige om, at sagen skal behandles af et enkelt medlem af retten. Generalsekretæren for ICSID skal foretage udnævnelse ved tilfældig udvælgelse blandt de anmeldte kandidater. Generalsekretæren for ICSID kan ikke udnævne en borger fra enten Canada eller en EU-medlemsstat som formand, medmindre parterne i tvisten aftaler andet.

ARTIKEL 8.28

Appelret

1. Der oprettes hermed en appelret, som behandler voldgiftskendelser afsagt i henhold til denne afdeling.
2. Appelretten kan stadfæste, ændre eller omstøde rettens voldgiftskendelse på grundlag af:
 - a) fejl ved anvendelsen eller fortolkningen af gældende ret
 - b) en åbenbar fejl ved bedømmelsen af de faktiske omstændigheder, herunder fortolkningen af relevant intern lovgivning
 - c) de grunde, der er anført i ICSID-konventionens artikel 52, stk. 1, litra a)-e), for så vidt som de ikke er omfattet af litra a) og b).

3. Medlemmerne af appelretten skal udpeges ved en beslutning truffet af Det Blandede CETA-Udvalg samtidig med, at den i stk. 7 omhandlede beslutning træffes.
4. Medlemmerne af appelretten skal opfylde kravene i artikel 8.27.4 og overholde artikel 8.30.
5. Den afdeling af appelretten, der oprettes for at behandle appellen, skal bestå af tre tilfældigt udvalgte medlemmer af appelretten.
6. Artikel 8.36 og 8.38 finder anvendelse på de retslige procedurer ved appelretten.
7. Det Blandede CETA-Udvalg skal omgående træffe en beslutning om følgende administrative og organisatoriske aspekter i forbindelse med driften af appelretten:
 - a) administrativ bistand
 - b) procedurer for indledning og gennemførelse af appeller samt procedurer for at hjemvise spørgsmål til retten med henblik på ændring af voldgiftskendelsen, alt efter hvad der er relevant
 - c) procedurer til besættelse af et ledigt sæde ved appelretten og ved en afdeling af appelretten, der oprettes for at behandle en sag
 - d) aflønning af appelrettens medlemmer
 - e) bestemmelser vedrørende appelomkostningerne

- f) antallet af medlemmer af appelretten, og
 - g) andre elementer, som udvalget finder nødvendige for appelrettens effektive virke.
8. Udvalget for Tjenesteydelser og Investeringer skal med jævne mellemrum vurdere, hvordan appelretten fungerer, og fremsætte anbefalinger til Det Blandede CETA-Udvalg. Det Blandede CETA-Udvalg kan om nødvendigt ændre den i stk. 7 omhandlede beslutning.
9. Efter vedtagelsen af den i stk. 7 omhandlede beslutning:
- a) kan en part i tvisten appellere en voldgiftskendelse, der er afsagt i henhold til denne afdeling, til appelretten senest 90 dage efter dens afsigelse
 - b) må en part i tvisten ikke søge at revidere, tilsidesætte, annullere, ændre eller iværksætte en anden tilsvarende procedure med hensyn til en voldgiftskendelse i henhold til denne afdeling
 - c) skal en voldgiftskendelse, der er afsagt i henhold til artikel 8.39, ikke betragtes som endelig, og ingen foranstaltning til fuldbyrdelse af en voldgiftskendelse kan træffes, indtil enten:
 - i) 90 dage efter rettens afsigelse af voldgiftskendelsen, og der ikke er blevet iværksat appel
 - ii) en iværksat appel er blevet afvist eller trukket tilbage, eller

- iii) 90 dage efter appelrettens afsigelse af en voldgiftskendelse, og appelretten ikke har hjemvist sagen til retten
- d) skal en endelig voldgiftskendelse fra appelretten betragtes som en endelig voldgiftskendelse for så vidt angår artikel 8.41, og
- e) finder artikel 8.41.3 ikke anvendelse.

ARTIKEL 8.29

Oprettelse af en multilateral investeringsret og appelordning

Parterne skal sammen med andre handelspartnere forfølge det mål at etablere en multilateral investeringsret og en appelordning til bilæggelse af investeringstvister. Det Blandede CETA-Udvalg skal ved oprettelsen af en sådan multilateral ordning vedtage en beslutning om, at investeringstvister under denne afdeling vil blive afgjort i henhold til den multilaterale ordning, og fastlægge passende overgangsordninger.

ARTIKEL 8.30

Etiske regler

1. Medlemmerne af retten skal være uafhængige. De må ikke være tilknyttet nogen regering.¹² De må ikke modtage instruktioner fra nogen organisation eller regering i spørgsmål vedrørende tvisten. De må ikke deltage i behandlingen af tvister, der ville kunne skabe en direkte eller indirekte interessekonflikt. De skal overholde Det Internationale Advokatforbunds retningslinjer om interessekonflikter i internationale voldgiftssager og supplerende regler vedtaget i henhold til artikel 8.44.2. De skal desuden efter deres udnævnelse afholde sig fra at handle som rådgivere eller som eksperter eller vidner udpeget af en part i tvisten i eventuelle verserende eller nye investeringstvister, som falder ind under denne eller enhver anden international aftale.
2. Finder en part i tvisten, at et medlem af retten har en interessekonflikt, kan den opfordre formanden for Den Internationale Domstol til at træffe afgørelse om indsigelsen mod udpegelsen af et sådant medlem. Enhver indsigelsesmeddelelse skal sendes til formanden for Den Internationale Domstol senest 15 dage efter den dato, hvor sammensætningen af rettens afdeling blev meddelt parten i tvisten, eller senest 15 dage efter den dato, hvor parten fik kendskab til de relevante faktiske omstændigheder, hvis de ikke med rimelighed kunne have været kendt på tidspunktet for sammensætningen af afdelingen. Indsigelsesmeddelelsen skal indeholde begrundelsen for indsigelsen.

¹² Det præciseres, at det forhold, at en person modtager vederlag fra en regering, ikke i sig selv udelukker denne person fra at blive valgt.

3. Har det medlem af retten, der gøres indsigelse mod, senest 15 dage efter datoen for indsigelsesmeddelelsen valgt ikke at træde tilbage fra afdelingen, kan formanden for Den Internationale Domstol efter at have modtaget indlæg fra parterne i tvisten og efter at have givet rettens medlem mulighed for at fremsætte eventuelle bemærkninger træffe afgørelse om indsigelsen. Formanden for Den Internationale Domstol skal bestræbe sig på at træffe afgørelse og underrette parterne i tvisten og de øvrige medlemmer af afdelingen senest 45 dage efter modtagelse af indsigelsesmeddelelsen. Et ledigt sæde som følge af inhabilitet eller tilbagetrædelse af et medlem af Retten skal besættes hurtigst muligt.

4. Efter begrundet henstilling fra rettens formand eller efter fælles initiativ kan parterne ved afgørelse truffet af Det Blandede CETA-Udvalg fjerne et medlem fra retten, hvis hans eller hendes adfærd er i strid med de forpligtelser, der er fastlagt i stk. 1, og uforenelig med hans eller hendes fortsatte medlemskab af retten.

ARTIKEL 8.31

Lovvalg og fortolkning

1. Retten, der er oprettet i henhold til denne afdeling, skal, når den træffer afgørelse, anvende denne aftale, således som den fortolkes i overensstemmelse med Wienerkonventionen om traktatretten og andre folkeretlige regler og principper, der finder anvendelse mellem parterne.

2. Retten har ikke kompetence til at efterprøve lovligheden af en foranstaltning, der hævdes at udgøre en overtrædelse af denne aftale, i henhold til en parts interne ret. Det præciseres, at retten ved vurderingen af en foranstaltnings forenelighed med denne aftale i givet fald kan tage en parts interne lovgivning i betragtning som en faktisk omstændighed. I den forbindelse skal retten følge den fremherskende fortolkning af den interne lovgivning ved partens domstole eller andre myndigheder, og enhver betydning, som retten tillægger den interne lovgivning, skal ikke være bindende for denne parts domstole eller myndigheder.

3. Opstår der alvorlig bekymring med hensyn til fortolkningsspørgsmål, der kan påvirke investeringer, kan Udvalget for Tjenesteydelser og Investeringer i henhold til artikel 8.44.3, litra a), henstille til Det Blandede CETA-Udvalg at vedtage fortolkninger af denne aftale. En fortolkning, der vedtages af Det Blandede CETA-Udvalg, er bindende for retten, der er oprettet i henhold til denne afdeling. Det Blandede CETA-Udvalg kan beslutte, at en fortolkning skal have bindende virkning fra en bestemt dato.

ARTIKEL 8.32

Klager, der helt åbenbart er uden retlig substans

1. Den indklagede kan senest 30 dage efter oprettelse af rettens afdeling og under alle omstændigheder inden det første retsmøde indgive en indsigelse om, at en klage helt åbenbart er uden retlig substans.

2. Der kan ikke indgives indsigelse i henhold til stk. 1, hvis den indklagede har gjort indsigelse i henhold til artikel 8.33.

3. Den indklagede skal så præcist som muligt redegøre for grundlaget for indsigelsen.
4. Retten skal efter modtagelse af en indsigelse i henhold til denne artikel suspendere påkendelsen vedrørende realiteten og fastlægge en tidsplan for behandlingen af en sådan indsigelse i overensstemmelse med sin tidsplan for behandling af andre præjudicielle spørgsmål.
5. Efter at have givet parterne i tvisten lejlighed til at fremsætte deres bemærkninger skal retten på sit første retsmøde eller snarest derefter træffe en begrundet afgørelse eller afsige en begrundet voldgiftskendelse. I den forbindelse skal retten antage, at de påståede forhold er korrekte.
6. Denne artikel berører ikke rettens kompetence til at behandle andre indsigelser som et præjudicielt spørgsmål eller den indklagedes ret til i forbindelse med proceduren at rejse den indsigelse, at klagen savner retlig værdi.

ARTIKEL 8.33

Klager, som er retligt ubegrundede

1. Uden at det berører rettens kompetence til at behandle andre indsigelser som et præjudicielt spørgsmål eller den indklagedes ret til at rejse sådanne indsigelser på et hvilket som helst passende tidspunkt, skal retten, som et præjudicielt spørgsmål behandle og træffe afgørelse om den indklagedes indsigelse om, at en klage eller en del heraf, der indbringes i henhold til artikel 8.23, retligt set ikke er en klage, der i henhold til denne afdeling kan danne grundlag for en kendelse til fordel for klageren, selv hvis de faktiske omstændigheder, der gøres gældende, måtte antages at være korrekte.

2. En indsigelse i henhold til stk. 1 skal indgives til retten senest den dato, retten fastsætter for den indklagedes indgivelse af svarskrift.

3. Er en indsigelse indgivet i henhold til artikel 8.32, kan retten, idet den tager hensyn til de nærmere omstændigheder for indsigelsen, nægte at behandle en indsigelse, der indgives i henhold til stk. 1, i henhold til de procedurer, der er fastsat i nærværende artikel.

4. Retten skal ved modtagelse af en indsigelse i henhold til stk. 1 og i givet fald efter at have truffet en afgørelse i henhold til stk. 3 suspendere enhver påkendelse vedrørende realiteten, fastsætte en tidsplan for behandling af indsigelsen i overensstemmelse med eventuelle tidsplaner, som den måtte have fastlagt for behandling af andre præjudicielle spørgsmål, og træffe begrundet afgørelse eller afsige begrundet voldgiftskendelse om indsigelsen.

ARTIKEL 8.34

Foreløbige sikrende retsmidler

Retten kan pålægge et foreløbigt sikrende retsmiddel for at sikre rettighederne for en part i tvisten eller sikre, at rettens beføjelser forbliver fuldt effektive, herunder ved en kendelse om sikring af bevismateriale, som en part i tvisten besidder eller kontrollerer, eller for at beskytte rettens beføjelser. Retten kan ikke gøre udlæg eller pålægge anvendelsen af den foranstaltning, der påstås at udgøre en overtrædelse, jf. artikel 8.23. Ved anvendelsen af denne artikel omfatter en kendelse en henstilling.

ARTIKEL 8.35

Ophævelse

Træffer investor efter indgivelse af en klage i henhold til denne afdeling ikke nogen foranstaltninger i proceduren i løbet af 180 på hinanden følgende dage eller i en periode, som parterne i tvisten måtte blive enige om, anses investor for at have frafaldet sin klage og for at have ophævet proceduren. Retten skal på begæring af den indklagede og efter meddelelse til parterne i tvisten konstatere ophævelsen ved en kendelse. Når kendelsen er afsagt, ophører rettens kompetence.

ARTIKEL 8.36

Gennemsigtighed i procedurene

1. UNCITRAL's gennemsigtighedsregler som ændret ved dette kapitel finder anvendelse i forbindelse med retslige procedurer, der er omfattet af denne afdeling.
2. Konsultationsanmodningen, meddelelsen om anmodning om udpegning af den indklagede, meddelelsen om udpegning af den indklagede, mæglingsaftalen, hensigtserklæringen om at gøre indsigelse mod et medlem af retten, afgørelsen om indsigelse mod et medlem af retten og sammenlægningsanmodningen skal optages på listen over dokumenter, der skal stilles til rådighed for offentligheden i henhold til artikel 3, stk. 1, i UNCITRAL's gennemsigtighedsregler.

3. Bevismateriale skal optages på listen over dokumenter, der skal stilles til rådighed for offentligheden i henhold til artikel 3, stk. 2, i UNCITRAL's gennemsigtighedsregler.
4. Uanset artikel 2 i UNCITRAL's gennemsigtighedsregler skal Canada eller Den Europæiske Union, alt efter omstændighederne, forud for rettens oprettelse rettidigt offentliggøre relevante dokumenter i henhold til stk. 2 med forbehold for redigering af fortrolige eller beskyttede oplysninger. Sådanne dokumenter kan gøres offentligt tilgængelige ved meddelelse til registret.
5. Høringer skal være åbne for offentligheden. Retten skal i samråd med parterne i tvisten træffe passende logistiske foranstaltninger for at befordre offentlighedens adgang til sådanne høringer. Vurderer retten, at det er nødvendigt at beskytte fortrolige eller beskyttede oplysninger, skal den træffe de nødvendige foranstaltninger til at afholde den del af retsmødet, der kræver en sådan beskyttelse, bag lukkede døre.
6. Intet i dette kapitel pålægger den indklagede at nægte at give offentligheden oplysninger, som kræves offentliggjort i henhold til egen lovgivning. Den indklagede bør anvende denne lovgivning på en måde, der tager bedst muligt hensyn til beskyttelsen mod videregivelse af oplysninger, som er blevet betegnet som fortrolige eller beskyttede oplysninger.

ARTIKEL 8.37

Udveksling af oplysninger

1. I forbindelse med de retslige procedurer kan en part i tvisten videregive uredigerede dokumenter, som den finder nødvendige for de retslige procedurer i henhold til denne afdeling, til andre personer, herunder vidner og eksperter. Parten i tvisten skal dog sikre, at disse personer beskytter de fortrolige eller beskyttede oplysninger, som er indeholdt i disse dokumenter.
2. Denne aftale forhindrer ikke den indklagede i at videregive sådanne uredigerede dokumenter, som den indklagede finder nødvendige i løbet af de retslige procedurer i henhold til denne afdeling, til embedsmænd fra Den Europæiske Union, en EU-medlemsstat eller subnationale regeringer, alt efter omstændighederne. Den indklagede skal dog sikre, at disse embedsmænd beskytter de fortrolige eller beskyttede oplysninger, som er indeholdt i disse dokumenter.

ARTIKEL 8.38

Den ikke-indklagede

1. Den indklagede skal senest 30 dage efter modtagelse eller umiddelbart efter, at der er fundet en løsning i en tvist vedrørende fortrolige eller beskyttede oplysninger, give den ikke-indklagede:
 - a) en konsultationsanmodning, en meddelelse om anmodning om udpegning af den indklagede, en meddelelse om udpegning af den indklagede, en klage indgivet i henhold til artikel 8.23, en sammenlægningsanmodning og ethvert andet dokument, som er vedlagt sådanne dokumenter

- b) på anmodning:
- i) processkrifter, memoer, andragender, anmodninger og andre indlæg til retten fra en part i tvisten
 - ii) skriftlige indlæg til retten i henhold til artikel 4 i UNCITRAL's gennemsigtighedsregler
 - iii) eventuelle referater eller udskrifter fra rettens høringer, og
 - iv) rettens kendelser, voldgiftskendelser og afgørelser, og
- c) på anmodning fra og på den ikke-indklagedes regning alle eller en del af de beviser, som er blevet forelagt retten, medmindre det bevismateriale, der anmodes om, er offentligt tilgængeligt.
2. Retten skal acceptere eller efter konsultation med parterne i tvisten indkalde mundtlige eller skriftlige indlæg fra den ikke-indklagede vedrørende fortolkningen af denne aftale. Den ikke-indklagede kan overvære en høring, der afholdes i henhold til denne afdeling.
3. Retten kan ikke tillægge det betydning, at der ikke kommer indlæg i henhold til stk. 2.
4. Retten skal sikre, at parterne i tvisten får rimelig mulighed for at fremlægge deres bemærkninger til indlæg fra den ikke-indklagede part i denne aftale.

ARTIKEL 8.39

Endelig voldgiftskendelse

1. Afsiger retten en endelig voldgiftskendelse, der går indklagede imod, kan den, hver for sig eller kombineret, kun afsige voldgiftskendelse om:
 - a) økonomisk erstatning og eventuelle renter
 - b) tilbagelevering af ejendom, i hvilket tilfælde det i voldgiftskendelsen skal bestemmes, at den indklagede i stedet for tilbagelevering kan betale en økonomisk erstatning svarende til en rimelig markedsværdi af ejendommen på tidspunktet, umiddelbart inden ekspropriationen eller den forestående ekspropriation blev kendt, alt efter hvilken dato der kommer først, samt eventuelle renter, der fastsættes på en måde, der er i overensstemmelse med artikel 8.12.
2. Med forbehold af stk. 1 og 5, hvis en klage indgives i henhold til artikel 8.23.1, litra b):
 - a) skal det fremgå af en voldgiftskendelse om økonomisk erstatning og eventuelle renter, at beløbet betales til den lokalt etablerede virksomhed
 - b) skal det fremgå af en voldgiftskendelse om tilbagelevering af ejendom, at der sker tilbagelevering til den lokalt etablerede virksomhed
 - c) skal det fremgå af en voldgiftskendelse om omkostninger til fordel for investor, at disse betales til investor, og

- d) skal det fremgå af voldgiftskendelsen, at den er truffet med forbehold for de rettigheder, som en person, undtagen en person, der har givet afkald i henhold til artikel 8.22, kan have til økonomisk erstatning eller ejendom, der tildeles i henhold til en parts lovgivning.
3. En økonomisk skadeserstatning må ikke være større end det tab, som investoren eller i givet fald den lokalt etablerede virksomhed har lidt, nedsat med en eventuel forudgående skadeserstatning eller kompensation, der allerede er givet. Til beregning af økonomisk erstatning skal retten også nedsætte beløbet under hensyntagen til en eventuel tilbagelevering af ejendom eller ophævelse eller ændring af foranstaltningen.
4. Retten kan ikke tilkende pønalt begrundet erstatning.
5. Retten skal bestemme, at omkostningerne i forbindelse med de retslige procedurer skal afholdes af den part i tvisten, der ikke får medhold. Under ganske særlige omstændigheder kan retten fordele omkostningerne mellem parterne i tvisten, hvis den fastslår, at fordeling er passende under hensyntagen til sagens omstændigheder. Andre rimelige omkostninger, herunder omkostninger til juridisk repræsentation og bistand, afholdes af den part i tvisten, der ikke får medhold, medmindre retten bestemmer, at en sådan fordeling af omkostningerne er urimelig under hensyntagen til sagens omstændigheder. Er der kun givet medhold i dele af påstandene, fordeles omkostningerne proportionelt med antallet eller omfanget af de påstande, der er givet medhold i.
6. Det Blandede CETA-Udvalg behandler supplerende regler, der har til formål at mindske den finansielle byrde for de klagere, som er fysiske personer eller små og mellemstore virksomheder. Sådanne supplerende regler kan navnlig tage hensyn til sådanne klageres finansielle ressourcer og til størrelsen af den søgte kompensation.

7. Retten og parterne i tvisten bestræber sig på at sikre, at tvistbilæggelsen finder sted rettidigt. Retten skal afsige sin endelige voldgiftskendelse senest 24 måneder efter den dato, hvor klagen indgives i henhold til artikel 8.23. Kræver retten ekstra tid for at afsige sin endelige voldgiftskendelse, skal den oplyse parterne i tvisten om årsagerne til forsinkelsen.

ARTIKEL 8.40

Godtgørelse eller anden compensation

Den indklagede kan ikke fremsætte, og retten kan ikke godtage, en indsigelse, et modkrav, modregningsrettigheder eller en anden påstand om, at investor eller i givet fald en lokalt etableret virksomhed har modtaget eller vil modtage godtgørelse eller anden compensation i henhold til en forsikrings- eller garantikontrakt for hele eller en del af den compensation, der søges opnået ved en klage, som er indgivet i henhold til denne afdeling.

ARTIKEL 8.41

Håndhævelse af voldgiftskendelser

1. En voldgiftskendelse, der udstedes i henhold til denne afdeling, er bindende mellem parterne i tvisten og med hensyn til den pågældende sag.
2. En part i tvisten skal anerkende og efterkomme en voldgiftskendelse uden forsinkelse, jf. dog stk. 3.

3. En part i tvisten kan ikke anmode om fuldbyrdelse af en endelig voldgiftskendelse, indtil:
 - a) i tilfælde af en endelig voldgiftskendelse afsagt i henhold til ICSID-konventionen:
 - i) 120 dage fra den dato, hvor voldgiftskendelsen blev afsagt, og ingen parter i tvisten har anmodet om revision eller ophævelse af voldgiftskendelsen, eller
 - ii) fuldbyrdelse af voldgiftskendelsen er blevet udsat, og de retslige procedurer i forbindelse med revision eller omstødelse er afsluttet.
 - b) i tilfælde af en endelig voldgiftskendelse afsagt i henhold til reglerne for ICSID's supplerende ordning, UNCITRAL's voldgiftsregler eller andre regler, der finder anvendelse i henhold til artikel 8.23.2, litra d):
 - i) 90 dage fra den dato, hvor voldgiftskendelsen blev afsagt, og ingen parter i tvisten har iværksat retslige procedurer med henblik på revision, henlæggelse eller ophævelse af voldgiftskendelsen, eller
 - ii) fuldbyrdelse af voldgiftskendelsen er blevet udsat, og en domstol har afvist eller taget til følge en begæring om revision, henlæggelse eller ophævelse af voldgiftskendelsen, og der er ingen yderligere appel.
4. Voldgiftskendelsens fuldbyrdelse skal være underlagt den lovgivning vedrørende fuldbyrdelse af domme og voldgiftskendelser, der er i kraft, hvor der søges om fuldbyrdelse.
5. En endelig voldgiftskendelse, der afsiges i henhold til denne afdeling, er en voldgiftskendelse, som anses at vedrøre et krav, der udspringer af et handelsforhold eller en handelstransaktion, med henblik på artikel 1 i New York-konventionen.

6. Det præciseres, at en endelig voldgiftskendelse, der er udstedt i henhold til denne afdeling, skal kvalificeres som en voldgiftskendelse under kapitel IV, afsnit 6, i ICSID-konventionen, hvis der er indgivet klage i henhold til artikel 8.23.2, litra a).

ARTIKEL 8.42

Parternes rolle

1. En part må ikke indgive en international klage i forbindelse med en klage, der er indgivet i henhold til artikel 8.23, medmindre den anden part har undladt at følge og efterleve den voldgiftskendelse, der er afsagt i tvisten.
2. Stk. 1 udelukker ikke anvendelsen af tvistbilæggelsesprocedurerne i kapitel niogtyve (tvistbilæggelse) i forbindelse med en alment gældende foranstaltning, heller ikke selv om den pågældende foranstaltning angiveligt udgør en overtrædelse af aftalen for så vidt angår en specifik investering, for hvilken der er indgivet klage i henhold til artikel 8.23, og berører ikke artikel 8.38.
3. Stk. 1 er ikke til hinder for uformelle udvekslinger alene med det formål at fremme en bilæggelse af tvisten.

ARTIKEL 8.43

Sammenlægning

1. Har to eller flere klager, som er indgivet separat i henhold til artikel 8.23, et retligt eller faktisk spørgsmål til fælles, og udspringer de af de samme begivenheder eller omstændigheder, kan en part i tvisten eller parterne i tvisten sammen anmode om oprettelse af en særlig afdeling af retten i henhold til denne artikel og anmode om, at denne afdeling afsiger en sammenlægningskendelse ("sammenlægningsanmodning").
2. En part i tvisten, der anmoder om en sammenlægningskendelse, skal først fremsende en meddelelse til de andre parter i tvisten, som søges omfattet af denne kendelse.
3. Er parterne i tvisten, der er blevet underrettet i henhold til stk. 2, nået til enighed om at anmode om en sammenlægningkendelse, kan de indgive en fælles anmodning om oprettelse af en særlig afdeling af retten og en sammenlægningskendelse i medfør af denne artikel. Er parterne i tvisten, der er blevet underrettet i henhold til stk. 2, ikke nået til enighed om at anmode om en sammenlægningkendelse senest 30 dage efter at have modtaget meddelelsen, kan en part i tvisten indgive en anmodning om oprettelse af en særlig afdeling af retten og om en sammenlægningskendelse i medfør af denne artikel.
4. Anmodningen skal indgives skriftligt til formanden for retten og alle parter i tvisten, som søges omfattet af kendelsen, og skal indeholde oplysninger om:
 - a) navn og adresse på de parter i tvisten, som søges omfattet af kendelsen

b) de krav eller dele heraf, som søges omfattet af kendelsen, og

c) grundene til, at der anmodes om en kendelse.

5. En sammenlægningsanmodning, der involverer mere end en indklaget, skal godkendes af alle de indklagede.

6. De regler, der gælder for de retslige procedurer i medfør af denne artikel bestemmes som følger:

a) er alle de klager, for hvilke der anmodes om en sammenlægningskendelse, blevet indgivet til tvistbilæggelse i henhold til de samme regler i henhold til artikel 8.23, finder disse regler anvendelse

b) er de klager, for hvilke der anmodes om en sammenlægningskendelse, ikke blevet indgivet til voldgift i henhold til samme regler:

i) kan investorerne i fællesskab blive enige om reglerne i henhold til artikel 8.23.2, eller

ii) hvis investorerne ikke kan blive enige om, hvilke regler der finder anvendelse, senest 30 dage efter, at formanden for retten har modtaget sammenlægningsanmodningen, gælder UNCITRAL's voldgiftsregler.

7. Formanden for retten skal efter modtagelse af sammenlægningsanmodningen og i overensstemmelse med kravene i artikel 8.27.7 oprette en ny afdeling ("sammenlægningsafdeling") af retten, som skal have kompetence vedrørende nogle af eller alle de klager, helt eller delvis, som er genstand for den fælles sammenlægningsanmodning.

8. Finder en sammenlægningsafdeling efter at have hørt parterne i tvisten det godtgjort, at klager, der er indgivet i henhold til artikel 8.23, har et retligt eller faktisk spørgsmål til fælles og udspringer af de samme begivenheder eller omstændigheder, og at sammenlægning bedst ville tilgodese hensynet til en retfærdig og effektiv løsning på klagerne, herunder hensynet til overensstemmelse mellem voldgiftskendelser, kan rettens sammenlægningsafdeling ved kendelse erklære sig kompetent vedrørende nogle af eller alle klagerne, helt eller delvis.

9. Har rettens sammenlægningsafdeling erklæret sig kompetent i henhold til stk. 8, kan en investor, der har indgivet en klage i henhold til artikel 8.23, og hvis klage ikke er blevet sammenlagt, indgive en skriftlig anmodning til retten om, at klagen medtages i en sådan kendelse, forudsat at anmodningen opfylder betingelserne i stk. 4. Rettens sammenlægningsafdeling skal afsige en sådan kendelse, hvis den finder, at betingelserne i stk. 8 er opfyldt, og at imødekommelsen af en sådan anmodning ikke vil medføre en urimelig byrde eller urimelig skade for parterne i tvisten eller forstyrre de retlige procedurer unødigt. Inden rettens sammenlægningsafdeling afgiver denne kendelse, skal den høre parterne i tvisten.

10. Efter anmodning fra en part i tvisten kan rettens sammenlægningsafdeling, som er oprettet i henhold til denne artikel, indtil den har truffet afgørelse i henhold til stk. 8, bestemme, at de retslige procedurer ved rettens afdeling, der er udpeget i henhold til artikel 8.27.7, udsættes, medmindre sidstnævnte ret allerede har ophævet sine retslige procedurer.

11. Rettens afdeling, der er udpeget i henhold til artikel 8.27.7, skal afgive kompetence vedrørende klager, eller dele heraf, over hvilken en sammenlægningsafdeling under retten, der er oprettet i henhold til denne artikel, har erklæret sig kompetent.

12. En voldgiftskendelse fra en sammenlægningsafdeling under retten, der er oprettet i henhold til denne artikel, i forhold til disse krav eller dele heraf, for hvilke den har påtaget sig kompetencen, er bindende for rettens afdeling, der er udpeget i henhold til artikel 8.27.7, for så vidt angår disse klager eller dele heraf.

13. En investor kan trække en klage i henhold til denne afdeling, der er genstand for sammenlægning, tilbage, og en sådan klage kan ikke indgives igen i henhold til artikel 8.23. Sker dette senest 15 dage efter modtagelse af sammenlægningsmeddelelsen, er den tidligere indgivelse af klagen ikke til hinder for, at investor gør brug af andre tvistbilæggelsesordninger end i henhold til denne afdeling.

14. En sammenlægningsafdeling under retten kan efter anmodning fra en investor træffe sådanne foranstaltninger, som den finder egnet til at beskytte fortrolige eller beskyttede oplysninger om investor over for andre investorer. Sådanne foranstaltninger kan omfatte forelæggelse af redigerede versioner af de dokumenter, der indeholder fortrolige eller beskyttede oplysninger, for de andre investorer eller ordninger med henblik på at afholde dele af høringen for lukkede døre.

ARTIKEL 8.44

Udvalget for Tjenesteydelser og Investeringer

1. Udvalget for Tjenesteydelser og Investeringer skal være et forum for parterne til at konsultere hinanden om spørgsmål vedrørende dette kapitel, herunder:

a) vanskeligheder i forbindelse med gennemførelsen af dette kapitel

b) mulige forbedringer af dette kapitel, navnlig i lyset af erfaringerne og udviklingen i andre internationale fora og under parternes øvrige aftaler.

2. Udvalget for Tjenesteydelser og Investeringer skal efter aftale mellem parterne og efter opfyldelse af deres respektive interne krav og procedurer vedtage en adfærdskodeks for medlemmerne af retten til anvendelse i tvister, der opstår i forbindelse med dette kapitel, som eventuelt erstatter eller supplerer de gældende bestemmelser og kan vedrøre spørgsmål som:

a) oplysningsforpligtelser

b) uafhængighed og upartiskhed for medlemmer af retten, og

c) fortrolighed.

Parterne skal bestræbe sig på at sikre, at adfærdskodeksen vedtages senest den første dag for den midlertidige anvendelse eller ikrafttræden af denne aftale, alt efter tilfældet, og under alle omstændigheder ikke senere end to år efter denne dato.

3. Udvalget for Tjenesteydelser og Investeringer kan efter aftale mellem parterne og efter, at parternes respektive interne krav og procedurer er opfyldt:

a) anbefale Det Blandede CETA-Udvalg at vedtage fortolkninger af nærværende aftale i henhold til artikel 8.31.3

- b) vedtage og ændre bestemmelser, som supplerer de gældende regler for tvistbilæggelse, og ændre de gældende regler om gennemsigtighed. Sådanne regler og ændringer er bindende for retten, der er oprettet i henhold til denne afdeling
- c) vedtage regler for mægling til brug for parterne i tvisten, jf. artikel 8.20
- d) anbefale Det Blandede CETA-Udvalg at vedtage fortolkninger af eventuelle yderligere elementer i forpligtelsen til rimelig og retfærdig behandling i henhold til artikel 8.10.3 og
- e) fremsætte anbefalinger til Det Blandede CETA-Udvalg om appelrettens fungeren i henhold til artikel 8.28.8.

ARTIKEL 8.45

Udelukkelse

Tvistbilæggelsesbestemmelserne i denne afdeling og kapitel niogtyve (tvistbilæggelse) finder ikke anvendelse på de spørgsmål, der er omhandlet i bilag 8-C.

KAPITEL NI

GRÆNSEOVERSKRIDENDE HANDEL MED TJENESTEYDELSER

ARTIKEL 9.1

Definitioner

Med henblik på dette kapitel forstås ved:

tjenesteydelser i forbindelse med reparation og vedligeholdelse af flyvemaskiner: aktiviteter, der udføres på et luftfartøj eller en del heraf, mens det er taget ud af drift, og som ikke omfatter såkaldt linjevedligeholdelse

lufthavnstjenesteydelser: drift eller forvaltning på honorar- eller kontraktbasis af lufthavnsinfrastrukturer, herunder terminaler, start- og landingsbaner, rullebaner og forpladser, parkeringsområder og interne lufthavnstransportsystemer. Det præciseres, at lufthavnstjenesteydelser ikke omfatter ejerskab af eller investeringer i lufthavne eller lufthavnsarealer eller nogen af de funktioner, der varetages af en bestyrelse. Lufthavnstjenesteydelser omfatter ikke luftfartstjenesteydelser

tjenesteydelser i forbindelse med edb-reservationssystemer: levering af tjenesteydelser gennem datamatiserede systemer, som indeholder oplysninger om flyselskabers fartplaner, disponibilitet, priser og prisregler, og gennem hvilke der kan foretages reservationer eller udstedes billetter

grænseoverskridende handel med tjenesteydelser eller grænseoverskridende levering af tjenesteydelser: levering af en tjenesteydelse:

- a) fra den ene parts territorium til den anden parts territorium, eller
- b) på den ene parts territorium til en forbruger af tjenesteydelsen fra den anden part,

men omfatter ikke levering af en tjenesteydelse på den ene parts territorium af en person fra den anden part.

groundhandlingstjenesteydelser: levering af en tjenesteydelse på honorar- eller kontraktbasis for: groundadministration og -overvågning, herunder lastkontrol og kommunikation, passagererbetjening, bagagehåndtering, håndtering af gods og post, forpladshandling og servicering af fly, brændstof- og oliehandtering, luftfartøjslinjevedligeholdelse, flyveteknisk bistand og administration af flybesætninger, overfladetransport eller cateringtjenesteydelser.

Groundhandlingstjenesteydelser omfatter ikke vagttjenesteydelser eller drift eller forvaltning af centraliserede lufthavnsinfrastrukturer, såsom bagagehåndteringssystemer, afisningsfaciliteter, brændstofsfordelingssystemer eller interne lufthavnstransportsystemer

salg og markedsføring af lufttransportydelser: det pågældende luftfartsselskabs muligheder for frit at sælge og markedsføre sine lufttransportydelser, herunder alle aspekter af markedsføring såsom markedsanalyse, annoncering og distribution, men uden at dette omfatter prisfastsættelse for lufttransportydelser eller de gældende betingelser, og

tjenesteydelser, der leveres under udøvelse af regeringsmyndighed: enhver tjenesteydelse, der ikke leveres på et kommercielt grundlag eller i konkurrence med en eller flere tjenesteydere.

ARTIKEL 9.2

Anvendelsesområde

1. Dette kapitel finder anvendelse på foranstaltninger, der indføres eller opretholdes af en part, og som påvirker grænseoverskridende handel med tjenesteydelser fra en tjenesteyder fra den anden part, herunder foranstaltninger, der påvirker:

- a) produktion, distribution, markedsføring, salg og levering af en tjenesteydelse
- b) indkøb af, brug af eller betaling for en tjenesteydelse, og
- c) i forbindelse med leveringen af en tjenesteydelse, adgangen til og brugen af tjenesteydelser, som kræves tilbudt offentligheden i almindelighed.

2. Dette kapitel finder ikke anvendelse på foranstaltninger, der påvirker:

- a) tjenesteydelser, der leveres under udøvelse af regeringsmyndighed
- b) for så vidt angår Den Europæiske Union audiovisuelle tjenesteydelser
- c) for så vidt angår Canada kulturelle industrier
- d) finansielle tjenesteydelser som defineret i artikel 13.1 (definitioner)

- e) luftfartstjenesteydelser, tilknyttede tjenesteydelser til støtte for luftfartstjenesteydelser og andre tjenesteydelser, der leveres ved lufttransport¹³, undtagen:
 - i) tjenesteydelser i forbindelse med reparation og vedligeholdelse af flyvemaskiner
 - ii) salg og markedsføring af lufttransporttjenesteydelser
 - iii) tjenesteydelser i forbindelse med edb-reservationssystemer (CRS)
 - iv) groundhandlingstjenesteydelser
 - v) lufthavnstjenesteydelser
- f) en parts indkøb af en vare eller en tjenesteydelse til statslig brug og uden sigte på kommercielt videresalg eller anvendelse i forbindelse med levering af en vare eller en tjenesteydelse til kommercielt salg, uanset om dette offentlige udbud er et "omfattet udbud", jf. artikel 19.2.2 (anvendelsesområde og dækning), eller
- g) subsidier eller anden statsstøtte i forbindelse med grænseoverskridende handel med tjenesteydelser, der leveres af en part.

¹³ Disse tjenesteydelser omfatter tjenesteydelser, hvor et luftfartøj anvendes til at udføre særlige aktiviteter i sektorer som landbrug, bygge- og anlægsvirksomhed, fotografering, landmåling, kortlægning, skovbrug, observation og patruljering eller reklame, hvis den særlige aktivitet leveres af den person, der er ansvarlig for luftfartøjets drift.

3. Dette kapitel berører ikke parternes rettigheder og forpligtelser i medfør af *lufttransportaftalen mellem Canada og Det Europæiske Fællesskab og dets medlemsstater*, indgået den 17. december 2009 i Bruxelles og den 18. december 2009 i Ottawa.

4. Dette kapitel pålægger ikke en part nogen forpligtelse i forhold til en borger fra den anden part, som søger adgang til dens arbejdsmarked, eller fast beskæftigelse på dens territorium, eller giver den pågældende borger nogen rettigheder for så vidt angår adgang eller beskæftigelse.

ARTIKEL 9.3

National behandling

1. Hver af parterne skal indrømme tjenesteydere og tjenesteydelser fra den anden part en behandling, der ikke er mindre gunstig end den, den pågældende part i tilsvarende situationer indrømmer sine egne tjenesteydere og tjenesteydelser.

2. Det præciseres, at der ved behandling, der indrømmes af en part i henhold til stk. 1, for så vidt angår enhver anden regering i Canada end på føderalt plan eller for så vidt angår en regering i eller inden for en EU-medlemsstat forstås en behandling, der ikke er mindre gunstig end den mest gunstige behandling, som denne regering i lignende situationer indrømmer egne tjenesteydere og tjenesteydelser.

ARTIKEL 9.4

Formelle krav

Artikel 9.3 er ikke til hinder for, at en part kan træffe eller opretholde en foranstaltning, der fastsætter formelle krav i forbindelse med leveringen af en tjenesteydelse, forudsat at sådanne krav ikke anvendes på en måde, der vil udgøre et middel til vilkårlig eller uberettiget forskelsbehandling. Disse foranstaltninger omfatter krav om:

- a) at opnå en licens, registrering, godkendelse eller tilladelse til at levere en tjenesteydelse eller som betingelse for medlemskab af et bestemt erhverv, såsom krav om medlemskab af en faglig organisation eller deltagelse i kollektive kompensationsfonde for medlemmer af faglige organisationer
- b) at en tjenesteyder har en lokal repræsentant eller en lokal adresse
- c) at tale et nationalt sprog eller være i besiddelse af et kørekort, eller
- d) at en tjenesteyder:
 - i) opretter et gældspapir eller en anden form for finansiel sikkerhed
 - ii) etablerer eller bidrager til en forvaltningskonto
 - iii) opretholder en særlig type forsikring og forsikringsdækning

- iv) yder andre lignende garantier, eller
- v) giver adgang til registre.

ARTIKEL 9.5

Mestbegunstigelsesbehandling

1. Hver af parterne skal indrømme tjenesteydere og tjenesteydelser fra den anden part en behandling, der ikke er mindre gunstig end den, de i tilsvarende situationer indrømmer tjenesteydere og tjenesteydelser fra et tredjeland.
2. Det præciseres, at der ved behandling, der indrømmes af en part i henhold til stk. 1, for så vidt angår enhver anden regering i Canada end på føderalt plan eller for så vidt angår en regering i eller inden for en EU-medlemsstat forstås den behandling, der i lignende situationer indrømmes af denne regering på sit territorium til tjenesteydere eller tjenesteydelser fra et tredjeland.
3. Stk. 1 finder ikke anvendelse på en behandling, der indrømmes af en part i henhold til en allerede gældende eller fremtidig foranstaltning, der giver mulighed for anerkendelse, herunder gennem en ordning eller aftale med et tredjeland, der anerkender akkrediteringen af tjenesteydelser og tjenesteydere med hensyn til prøvning og analyse, akkrediteringen af tjenesteydelser og tjenesteydere med hensyn til reparation og vedligeholdelse samt certificeringen af sådanne akkrediterede tjenesteydelsers og tjenesteyderes kvalifikationer, resultater eller udførte arbejde.

ARTIKEL 9.6

Markedsadgang

En part må for hele sit territorium eller for et territorium på nationalt, provinsielt, territorielt, regionalt eller lokalt regeringsniveau ikke indføre eller opretholde foranstaltninger, som medfører en begrænsning af:

- a) antallet af tjenesteydere, hvad enten det er i form af numeriske kvoter, monopoler, tjenesteydere med eksklusive rettigheder eller krav om en økonomisk behovsprøve
- b) den samlede værdi af servicetransaktioner eller aktiver i form af numeriske kvoter eller krav om en økonomisk behovsprøve, eller
- c) det samlede antal tjenesteoperationer eller den samlede produktion af tjenesteydelser udtrykt som specifikke numeriske enheder i form af kvoter eller krav om en økonomisk behovsprøve.

ARTIKEL 9.7

Forbehold

1. Artikel 9.3, 9.5 og 9.6 finder ikke anvendelse på:
 - a) en eksisterende uforenelig foranstaltning, som opretholdes af en part på:
 - i) EU-niveau som fastsat i EU's liste i bilag I
 - ii) nationalt regeringsniveau som fastsat af denne part i sin liste i bilag I
 - iii) provinsielt, territorielt eller regionalt regeringsniveau som fastsat af denne part i sin liste i bilag I, eller
 - iv) lokalt regeringsniveau
 - b) fortsat anvendelse eller omgående fornyelse af en uforenelig foranstaltning som omhandlet i litra a), eller
 - c) en ændring af en uforenelig foranstaltning som omhandlet i litra a) i det omfang, ændringen ikke gør foranstaltningen endnu mere uforenelig med artikel 9.3, 9.5 og 9.6, end den var umiddelbart før ændringen.

2. Artikel 9.3, 9.5 og 9.6 finder ikke anvendelse på foranstaltninger, som en part indfører eller opretholder med hensyn til en sektor, delsektor eller aktivitet som fastsat i sin liste i bilag II.

ARTIKEL 9.8

Nægtelse af fordele

En part kan nægte at indrømme fordelene i medfør af dette kapitel til en tjenesteyder fra den anden part, som er en virksomhed i denne part, og til tjenesteydelserne fra denne tjenesteyder, hvis:

- a) en tjenesteyder fra et tredjeland ejer eller kontrollerer virksomheden, og
- b) den nægtende part i forhold til tredjelandet indfører eller opretholder en foranstaltning, der:
 - i) vedrører opretholdelse af international fred og sikkerhed, og
 - ii) forbyder transaktioner med virksomheden eller ville blive tilsidesat eller omgået, hvis fordelene i medfør af dette kapitel blev indrømmet virksomheden.

KAPITEL TI

FYSISKE PERSONERS MIDLERTIDIGE INDREJSE OG OPHOLD I FORRETNINGSØJEMED

ARTIKEL 10.1

Definitioner

I dette kapitel forstås ved:

leverandører af kontraktbaserede tjenesteydelser: fysiske personer, som er ansat af en virksomhed i en af parterne, som ikke er etableret på den anden parts territorium, og som i god tro har indgået en kontrakt (dog ikke gennem et bureau som defineret i CPC 872) om levering af en tjenesteydelse til en forbruger fra den anden part, der kræver midlertidig tilstedeværelse af medarbejderne på den anden parts territorium for at kunne opfylde kontrakten om levering af en tjenesteydelse

virksomhed: en virksomhed som defineret i artikel 8.1 (definitioner)

selvstændige erhvervsdrivende: fysiske personer, som er beskæftigede med levering af en tjenesteydelse og er etablerede som selvstændige på en parts territorium, som ikke er etableret på den anden parts territorium, og som i god tro har indgået en kontrakt (dog ikke gennem et bureau som defineret i CPC 872) om levering af en tjenesteydelse til en forbruger fra den anden part, der kræver midlertidig tilstedeværelse af den fysiske person på den anden parts territorium for at kunne opfylde kontrakten om levering af en tjenesteydelse;

nøglepersonale: forretningsrejsende i investeringsøjemed, investorer eller virksomhedsinternt udstationerede:

- a) **forretningsrejsende i investeringsøjemed** fysiske personer, der arbejder i en ledende eller specialiseret stilling, som er ansvarlige for oprettelse af en virksomhed, men som ikke er beskæftiget med direkte transaktioner med offentligheden og ikke modtager vederlag fra en kilde beliggende i værtsparten
- b) **investorer:** fysiske personer, der opretter, udvikler eller forvalter en investering som tilsynsorgan eller bestyrelse, og hvortil disse personer eller virksomheden, der beskæftiger disse personer, har disponeret eller er i færd med at disponere et betydeligt kapitalbeløb, og
- c) **virksomhedsinternt udstationerede:** fysiske personer, der i mindst et år har været ansat i en virksomhed i en part eller har været partnere i en virksomhed i en part, og som midlertidigt er overflyttet til en virksomhed (der kan være et datterselskab, en filial eller hovedvirksomheden i en part) på den anden parts territorium. Den pågældende fysiske person skal tilhøre en af følgende kategorier:
 - i) **ledende personale:** fysiske personer, der arbejder i en ledende stilling i en virksomhed, som:
 - A) primært leder virksomhedens ledelse eller leder virksomheden eller en afdeling eller underafdeling af virksomheden, og

- B) har vide skønsmæssige beføjelser i beslutningsprocessen, hvilket kan omfatte bemyndigelse til personligt at ansætte og afskedige personale eller træffe andre personalerelaterede foranstaltninger (såsom forfremmelse eller tildeling af ferie), og
 - I) kun modtager generelle tilsyns- eller ledelsesinstrukser hovedsagelig fra et højere direktørniveau, bestyrelsen eller aktionærerne i virksomheden eller tilsvarende, eller
 - II) fører tilsyn og kontrol med andre tilsyns-, fag- eller ledelsesmedarbejderes arbejde og udøver skønsmæssige beføjelser over den daglige drift, eller
- ii) **specialister:** fysiske personer, der arbejder i en virksomhed, som besidder:
- A) en særlig viden om virksomhedens produkter eller tjenesteydelser og deres anvendelse på de internationale markeder, eller
 - B) en høj grad af ekspertise eller viden om virksomhedens processer og procedurer, såsom produktion, forskningsudstyr, teknikker eller ledelse.

Ved bedømmelsen af en sådan ekspertise eller viden skal parterne tage eventuelle kompetencer, som er usædvanlige og anderledes end dem, der generelt findes inden for en bestemt branche, og som ikke uden videre kan overføres til en anden fysisk person på kort sigt, i betragtning. Disse kompetencer vil som regel være opnået gennem specifik akademisk uddannelse eller en omfattende erfaring med virksomheden, eller

iii) **praktikanter**: fysiske personer, som:

- A) har en universitetsgrad og
- B) er midlertidigt overført til en virksomhed på den anden parts territorium i forbindelse med deres faglige udvikling eller for at uddanne sig i bestemte forretningsteknikker og –metoder, og

fysiske personer i forretningsøjemed: nøglepersonale, leverandører af kontraktbaserede tjenesteydelser, selvstændige erhvervsdrivende eller forretningsrejsende på kortvarigt ophold, der er statsborgere i en part.

ARTIKEL 10.2

Mål og anvendelsesområde

1. Dette kapitel afspejler de privilegerede handelsforbindelser mellem parterne samt det fælles mål om at fremme handelen med tjenesteydelser og investeringer ved at tillade midlertidig indrejse og ophold til fysiske personer i forretningsøjemed og ved at sikre gennemsigtige procedurer.
2. Dette kapitel finder anvendelse på foranstaltninger, der indføres eller opretholdes af en part, vedrørende midlertidig indrejse og ophold på dens territorium for nøglepersonale, leverandører af kontraktbaserede tjenesteydelser, selvstændige erhvervsdrivende og forretningsrejsende på kortvarigt ophold. Dette kapitel finder ikke anvendelse på foranstaltninger, som vedrører fysiske personer, der søger adgang til arbejdsmarkedet i en af parterne, og ej heller på foranstaltninger vedrørende statsborgerskab, bopæl eller fast beskæftigelse.

3. Intet i dette kapitel er til hinder for, at parterne kan anvende foranstaltninger til at regulere fysiske personers indrejse i eller midlertidige ophold på deres territorium, herunder sådanne foranstaltninger, som er nødvendige for at beskytte deres grænsers integritet og sikre en ordnet grænsepassage for fysiske personer, forudsat at disse foranstaltninger ikke anvendes på en sådan måde, at de ophæver eller forringer fordelene for en af parterne i henhold til dette kapitel. Den omstændighed, at der stilles visumkrav for fysiske personer fra bestemte lande og ikke for andre, anses ikke i sig selv for at ophæve eller forringe fordelene i henhold til denne aftale.
4. I det omfang der ikke er indgået forpligtelser ved dette kapitel, gælder alle andre krav i parternes love vedrørende indrejse og ophold fortsat, herunder bestemmelser om opholdsperiode.
5. Uanset bestemmelserne i dette kapitel finder samtlige krav i parternes love vedrørende arbejde og socialsikringsforanstaltninger fortsat anvendelse, herunder bestemmelser om mindsteløn og kollektive lønoverenskomster.
6. Dette kapitel finder ikke anvendelse i tilfælde, hvor hensigten eller virkningen af midlertidig indrejse og ophold er at gribe ind eller på anden måde påvirke resultatet af en arbejds- eller ledelseskonflikt eller -forhandling eller beskæftigelsen af fysiske personer, som er involveret i en sådan konflikt eller forhandling.

ARTIKEL 10.3

Generelle forpligtelser

1. Hver af parterne skal tillade midlertidig indrejse for fysiske personer i forretningsøjemed fra den anden part, der i øvrigt opfylder partens indvandringsbestemmelser vedrørende midlertidig indrejse i overensstemmelse med dette kapitel.
2. Hver af parterne skal anvende deres foranstaltninger vedrørende bestemmelserne i dette kapitel i overensstemmelse med artikel 10.2.1, og især anvende disse foranstaltninger således, at det undgås at skade eller forsinke handelen med varer eller tjenesteydelser eller udførelsen af investeringsaktiviteter i henhold til denne aftale.
3. Hver af parterne skal sikre, at gebyrer for behandlingen af ansøgninger om midlertidig indrejse er rimelige og står i forhold til de faktiske omkostninger.

ARTIKEL 10.4

Afgivelse af oplysninger

1. I forlængelse af kapitel syvogtyve (gennemsigtighed) og i betragtning af, at det er vigtigt for parterne at sikre gennemsigtige oplysninger om midlertidig indrejse, skal hver af parterne senest 180 dage efter datoen for denne aftales ikrafttræden stille forklarende materiale vedrørende kravene til midlertidig indrejse i henhold til dette kapitel til rådighed for den anden part, der gør det muligt for erhvervsdrivende fra den anden part at få kendskab til disse krav.

2. Indsamler og vedligeholder en part data vedrørende midlertidig indrejse for hver kategori af erhvervsdrivende i henhold til nærværende kapitel, skal denne part på anmodning stille disse data til rådighed for den anden part i overensstemmelse med sin lovgivning vedrørende beskyttelse af privatlivets fred og databeskyttelse.

ARTIKEL 10.5

Kontaktpunkter

1. Parterne nedsætter herved følgende kontaktpunkter:

a) for så vidt angår Canada:

Director
Temporary Resident Policy
Immigration Branch
Citizenship and Immigration Canada

b) for så vidt angår Den Europæiske Union:

Generaldirektøren
Generaldirektoratet for Handel
Europa-Kommissionen

c) for så vidt angår EU-medlemsstaterne: de kontaktpunkter, der er anført i bilag 10-A, eller hvad der måtte træde i stedet herfor.

2. Kontaktpunkterne i Canada og Den Europæiske Union samt i givet fald EU-medlemsstaternes kontaktpunkter skal udveksle oplysninger i henhold til artikel 10.4 og mødes efter behov for at behandle spørgsmål i forbindelse med dette kapitel, såsom:

- a) gennemførelsen og forvaltningen af dette kapitel, herunder parternes praksis med hensyn til at tillade midlertidig indrejse
- b) udvikling og vedtagelse af fælles kriterier samt fortolkninger til gennemførelse af dette kapitel
- c) udviklingen af foranstaltninger, der yderligere kan fremme midlertidig indrejse for erhvervsdrivende, og
- d) anbefalinger til Det Blandede CETA-Udvalg vedrørende dette kapitel.

ARTIKEL 10.6

Forpligtelser i andre kapitler

1. Denne aftale pålægger ikke parterne nogen forpligtelser vedrørende deres foranstaltninger på immigrationsområdet, bortset fra det, der udtrykkeligt er anført i dette kapitel og kapitel syvogtyve (gennemsigtighed).

2. Uden at det berører en beslutning om at tillade midlertidig indrejse for fysiske personer fra den anden part i henhold til dette kapitel, herunder længden af det ophold, der er tilladt i henhold til en sådan tilladelse:

- a) er artikel 9.3 (national behandling) og 9.6 (markedsadgang), jf. dog artikel 9.4 (formelle krav) og 9.2 (anvendelsesområde), men ikke artikel 9.2.2, litra d), inkorporeret i og gjort til en del af dette kapitel og finder anvendelse på behandlingen af fysiske personer i forretningsøjemed, der befinder sig på den anden parts territorium i kategorierne:
 - i) nøglepersonale, og
 - ii) leverandører af kontraktbaserede tjenesteydelser og selvstændige erhvervsdrivende for alle de sektorer, der er anført i bilag 10-E, og
- b) er artikel 9.5 (mestbegunstigelsesbehandling), jf. dog artikel 9.4 (formelle krav) og 9.2 (anvendelsesområde), men ikke artikel 9.2.2, litra d), inkorporeret i og gjort til en del af dette kapitel og finder anvendelse på behandlingen af fysiske personer i forretningsøjemed, der befinder sig på den anden parts territorium i kategorierne:
 - i) nøglepersonale, leverandører af kontraktbaserede tjenesteydelser og selvstændige erhvervsdrivende, og
 - ii) forretningsrejsende på kortvarigt ophold som angivet i artikel 10.9.

3. Det præciseres, at stk. 2 finder anvendelse på behandlingen af fysiske personer i forretningsøjemed, som er til stede på den anden parts territorium, henhører under de relevante kategorier, og leverer finansielle tjenesteydelser som defineret i artikel 13.1 (definitioner) i kapitel tretten (finansielle tjenesteydelser). Stk. 2 finder ikke anvendelse på foranstaltninger vedrørende tilladelse til midlertidig indrejse for fysiske personer fra en part eller et tredjeland.
4. Har en part fastsat et forbehold i sin liste i bilag I, II eller III, udgør forbeholdet også et forbehold med hensyn til stk. 2 i det omfang, at den foranstaltning, der er fastsat i eller tilladt af forbeholdet, påvirker behandlingen af fysiske personer i forretningsøjemed, som opholder sig på den anden parts territorium.

ARTIKEL 10.7

Nøglepersonale

1. Hver af parterne skal give tilladelse til midlertidig indrejse og ophold for nøglepersonale fra den anden part med de forbehold og undtagelser, der er opregnet i bilag 10-B.
2. Ingen af parterne må indføre eller opretholde begrænsninger af det samlede antal nøglepersonale fra den anden part, der tillades midlertidig indrejse, i form af en numerisk begrænsning eller en økonomisk behovsprøve.
3. Hver af parterne skal tillade midlertidig indrejse til forretningsfolk i investeringsøjemed uden at kræve arbejdstilladelse eller andre forudgående godkendelsesprocedurer med lignende hensigt.

4. Hver af parterne skal tillade midlertidig beskæftigelse på deres territorium for virksomhedsinternt udstationerede og investorer fra den anden part.
5. Den tilladte varighed af ophold for nøglepersonale er som følger:
- a) virksomhedsinternt udstationerede (specialister eller ledende personale): kontraktens varighed, dog højst tre år, med mulighed for forlængelse i op til 18 måneder efter den parts skøn, der giver tilladelse til midlertidig indrejse og ophold¹⁴
 - b) virksomhedsinternt udstationerede (praktikanter): kontraktens varighed, dog højst et år
 - c) investorer: et år med mulighed for forlængelse efter den parts skøn, der giver tilladelse til midlertidig indrejse og ophold
 - d) forretningsrejsende i investeringsøjemed: 90 dage inden for en periode på seks måneder¹⁵.

¹⁴ Varigheden af ophold, der er tilladt i henhold til dette kapitel, kan ikke tages i betragtning i forbindelse med en ansøgning om statsborgerskab i en EU-medlemsstat.

¹⁵ Dette berører ikke de rettigheder, som indrømmes Canada som led i bilaterale visumfritagelser med EU-medlemsstaterne.

ARTIKEL 10.8

Leverandører af kontraktbaserede tjenesteydelser og selvstændige erhvervsdrivende

1. Hver af parterne skal i overensstemmelse med bilag 10-E tillade midlertidig indrejse og ophold til leverandører af kontraktbaserede tjenesteydelser fra den anden part på følgende betingelser:

- a) de fysiske personer skal være beskæftiget med levering af en tjenesteydelse på midlertidig basis som ansatte i en virksomhed, der har fået tildelt en tjenesteydelseskontrakt for en periode på højst 12 måneder. Er tjenesteydelseskontrakten længere end 12 måneder, finder forpligtelserne i dette kapitel kun anvendelse i de første 12 måneder af kontrakten
- b) de fysiske personer, der rejser ind på den anden parts territorium, skal tilbyde de pågældende tjenesteydelser som ansatte i en virksomhed, der har leveret tjenesteydelserne i mindst et år umiddelbart forud for datoen for indgivelse af en ansøgning om indrejse på den anden parts territorium, og de skal på datoen for indgivelsen have mindst tre års erhvervserfaring¹⁶ i den sektor, som er genstand for kontrakten

¹⁶ Denne erhvervserfaring skal være opnået, efter at den pågældende har nået myndighedsalderen.

- c) de fysiske personer, der rejser ind på den anden parts territorium, skal have,
 - i) en universitetsgrad eller et kompetencegivende bevis for viden på et tilsvarende niveau¹⁷ og
 - ii) erhvervsmæssige kvalifikationer, når det kræves for at kunne udøve en aktivitet i henhold til de gældende love og krav i den part, hvor tjenesteydelsen leveres
- d) de fysiske personer må ikke modtage andet vederlag for leveringen af tjenesteydelser end det, der betales af den virksomhed, der beskæftiger leverandørerne af kontraktbaserede tjenesteydelser under deres ophold på den anden parts territorium
- e) midlertidig indrejse og ophold, der tillades i henhold til denne artikel, vedrører kun levering af en tjenesteydelse, der er genstand for kontrakten. Den relevante myndighed som defineret i artikel 11.1 (definitioner) kan give tilladelse til at benytte den faglige titel, der anvendes i den part, hvor tjenesteydelsen leveres, når dette er nødvendigt, og på grundlag af en aftale om gensidig anerkendelse eller på anden vis, og
- f) tjenesteydelseskontrakten skal opfylde gældende love og andre retlige krav i den part, hvor kontrakten udføres¹⁸.

¹⁷ Er universitetsgraden eller det kompetencegivende bevis ikke opnået i den part, hvor tjenesteydelsen leveres, kan denne part foretage en evaluering af, hvorvidt graden eller beviset svarer til en universitetsgrad som krævet på dens territorium. Med forbehold af forbeholdene i bilag 10-E skal parterne anvende bilag 10-C med henblik på vurderingen af ækvivalens.

¹⁸ Det præciseres, at den fysiske person skal være beskæftiget af virksomheden med henblik på opfyldelsen af tjenesteydelseskontrakten, i henhold til hvilken der søges om midlertidig indrejse.

2. Hver af parterne skal i overensstemmelse med bilag 10-E tillade midlertidig indrejse og ophold til selvstændige erhvervsdrivende fra den anden part på følgende betingelser:
- a) de fysiske personer skal være beskæftiget med levering af en tjenesteydelse på midlertidig basis som selvstændige erhvervsdrivende etableret i den anden part og skal have fået tildelt en tjenesteydelseskontrakt for en periode på højst 12 måneder. Er tjenesteydelseskontrakten længere end 12 måneder, finder forpligtelserne i dette kapitel kun anvendelse i de første 12 måneder af kontrakten
 - b) de fysiske personer, der rejser ind på den anden parts territorium, skal på datoen for indgivelse af en ansøgning om indrejse i den anden part have mindst seks års erhvervserfaring i den sektor, kontrakten vedrører
 - c) de fysiske personer, der rejser ind på den anden parts territorium, skal have
 - i) en universitetsgrad eller et kompetencegivende bevis for viden på et tilsvarende niveau¹⁹, og
 - ii) erhvervsmæssige kvalifikationer, hvis dette kræves for at kunne udøve en aktivitet i henhold til de gældende love og i den part, hvor tjenesteydelsen leveres

¹⁹ Er universitetsgraden eller det kompetencegivende bevis ikke opnået i den part, hvor tjenesteydelsen leveres, kan denne part foretage en evaluering af, hvorvidt graden eller beviset svarer til en universitetsgrad som krævet på dens territorium. Med forbehold af forbeholdene i bilag 10-E skal parterne anvende bilag 10-C med henblik på vurderingen af ækvivalens.

- d) midlertidig indrejse og ophold, der tillades i henhold til nærværende artikel, vedrører kun levering af en tjenesteydelse, der er genstand for kontrakten. Den relevante myndighed som defineret i artikel 11.1 (definitioner) kan give ret til at benytte den faglige titel, der anvendes i den part, hvor tjenesteydelsen leveres, når dette er nødvendigt, og på grundlag af en aftale om gensidig anerkendelse eller på anden vis, og
- e) tjenesteydelseskontrakten skal opfylde gældende love og andre retlige krav i den part, hvor kontrakten udføres.

3. Medmindre andet er anført i bilag 10-E, må ingen af parterne indføre eller opretholde begrænsninger af det samlede antal leverandører af kontraktbaserede tjenesteydelser og selvstændige erhvervsdrivende fra den anden part, der tillades midlertidig indrejse, i form af en numerisk begrænsning eller en økonomisk behovsprøve.

4. Varigheden af opholdet for leverandører af kontraktbaserede tjenesteydelser og selvstændige erhvervsdrivende er for en samlet periode på højst 12 måneder med mulighed for forlængelse efter partens skøn over en periode på 24 måneder eller for kontraktens varighed, afhængig af hvad der er kortest.

ARTIKEL 10.9

Forretningsrejsende på kortvarigt ophold

1. En part skal i overensstemmelse med bilag 10-B tillade midlertidig indrejse og ophold til forretningsrejsende på kortvarigt ophold fra den anden part med henblik på at udøve de aktiviteter, der er anført i bilag 10-D, såfremt disse forretningsrejsende på kortvarigt ophold:

- a) ikke er beskæftiget med salg af en vare eller en tjenesteydelse til den brede offentlighed

- b) ikke på egne vegne modtager vederlag fra en kilde beliggende i parten, hvor forretningsrejsende på kortvarigt ophold opholder sig midlertidigt, og
 - c) ikke er beskæftiget med leveringen af en tjenesteydelse inden for rammerne af en kontrakt, der er indgået mellem en virksomhed, som ikke har nogen handelsmæssig tilstedeværelse på den parts territorium, hvor de forretningsrejsende på kortvarigt ophold i forretningsøjemed opholder sig midlertidigt, og en forbruger på dette territorium, jf. dog bilag 10-D.
2. Hver af parterne skal tillade midlertidig indrejse til forretningsrejsende på kortvarigt ophold uden at kræve en arbejdstilladelse eller andre forudgående godkendelsesprocedurer med lignende hensigt.
3. Den maksimale varighed af opholdet for forretningsrejsende på kortvarigt ophold er 90 dage i løbet af en seks måneders periode²⁰.

ARTIKEL 10.10

Revurdering af forpligtelser

Parterne skal senest fem år efter denne aftales ikrafttræden overveje at ajourføre deres respektive forpligtelser i henhold til artikel 10.7-10.9.

²⁰ Dette berører ikke de rettigheder, som indrømmes som led i bilaterale visumfritagelser med EU-medlemsstaterne.

KAPITEL ELLEVE

GENSIDIG ANERKENDELSE AF ERHVERVSKVALIFIKATIONER

ARTIKEL 11.1

Definitioner

I dette kapitel forstås ved:

jurisdiktionsområde: Canadas territorium og de enkelte provinser og territorier, eller hver af EU-medlemsstaternes territorium, i det omfang denne aftale finder anvendelse på disse territorier i overensstemmelse med artikel 1.3 (geografisk anvendelsesområde)

forhandlingsorgan: en person eller et organ fra en part med ret eller beføjelse til at forhandle om en aftale om gensidig anerkendelse af erhvervskvalifikationer ("aftale om gensidig anerkendelse")

erhvervserfaring: faktisk og lovlig erfaring med udøvelse af en tjenesteydelse

erhvervskvalifikationer: kvalifikationer, der attesteres ved et kvalifikationsbevis og/eller erhvervserfaring

relevant myndighed: en myndighed eller et organ, der er udpeget i medfør af love eller administrative bestemmelser med henblik på at anerkende kvalifikationer og tillade udøvelsen af et erhverv inden for et jurisdiktionsområde, og

lovreguleret erhverv: en tjenesteydelse, hvis udøvelse, herunder anvendelsen af en titel eller en betegnelse, er betinget af besiddelsen af specifikke kvalifikationer i medfør af love eller administrative bestemmelser.

ARTIKEL 11.2

Formål og anvendelsesområde

1. Dette kapitel fastlægger en ramme til fremme af en retfærdig, gennemsigtig og konsekvent ordning for gensidig anerkendelse af erhvervskvalifikationer mellem parterne og fastsætter de generelle betingelser for forhandling om aftaler om gensidig anerkendelse.
2. Dette kapitel finder anvendelse på erhverv, der er reguleret i hver af parterne, herunder i alle eller visse EU-medlemsstater og i alle eller visse provinser og territorier i Canada.
3. En part må ikke indrømme anerkendelse på en måde, der kan medføre forskelsbehandling i anvendelsen af dens kriterier for tildeling af autorisation, godkendelse eller certifikat til tjenesteydere, eller som ville udgøre en skjult hindring af handelen med tjenesteydelser.
4. En aftale om gensidig anerkendelse, der vedtages i henhold til dette kapitel, finder anvendelse overalt på Den Europæiske Unions og Canadas territorier.

ARTIKEL 11.3

Forhandling af en aftale om gensidig anerkendelse

1. Hver af parterne tilskynder i givet fald sine relevante myndigheder eller faglige organisationer til at udvikle og forelægge Det Blandede Udvalg for Gensidig Anerkendelse af Erhvervskvalifikationer ("Det Blandede MRA-Udvalg"), som er nedsat i medfør af artikel 26.2.1, litra b), fælles henstillinger om foreslåede aftaler om gensidig anerkendelse.
2. En henstilling skal indeholde en vurdering af den potentielle værdi af en aftale om gensidig anerkendelse på grundlag af sådanne kriterier som det eksisterende markedsåbningsniveau, erhvervslivets behov og forretningsmuligheder, f.eks. antallet af fagfolk, der kan forventes at få gavn af aftalen om gensidig anerkendelse, eksistensen af andre aftaler om gensidig anerkendelse i denne sektor, og de forventede fordele i form af økonomisk og forretningsmæssig udvikling. Den skal desuden indeholde en vurdering af foreneligheden mellem parternes godkendelses- eller kvalifikationsordninger af parterne og den planlagte strategi for forhandlingerne om en aftale om gensidig anerkendelse.
3. Det Blandede MRA-Udvalg skal inden for en rimelig frist gennemgå henstillingen med henblik på at sikre overensstemmelse med kravene i dette kapitel. Er disse krav opfyldt, skal Det Blandede MRA-Udvalg fastlægge de nødvendige forhandlingsforanstaltninger, og hver af parterne skal underrette sine respektive relevante myndigheder om disse foranstaltninger.
4. Forhandlingsorganerne skal efterfølgende fortsætte forhandlingerne og forelægge et udkast til aftale om gensidig anerkendelse for Det Blandede MRA-Udvalg.
5. Det Blandede MRA-Udvalg gennemgår efterfølgende forslaget til aftale om gensidig anerkendelse for at sikre, at det er foreneligt med nærværende aftale.

6. Finder Det Blandede MRA-Udvalg, at aftalen om gensidig anerkendelse er forenelig med nærværende aftale, skal udvalget vedtage aftalen om gensidig anerkendelse i form af en beslutning, som er betinget af, at hver af parterne efterfølgende meddeler udvalget, at de opfylder deres respektive interne krav. Beslutningen bliver bindende for parterne efter deres meddelelse derom til MRA-Udvalget.

ARTIKEL 11.4

Anerkendelse

1. Anerkendelse af erhvervskvalifikationer i medfør af en aftale om gensidig anerkendelse skal gøre det muligt for tjenesteydere at udøve erhvervsmæssig virksomhed inden for værtslandets jurisdiktionsområde i overensstemmelse med de nærmere vilkår og betingelser, der er fastsat i aftalen om gensidig anerkendelse.
2. Anerkendes en parts tjenesteyders erhvervskvalifikationer af den anden part i henhold til en aftale om gensidig anerkendelse, skal de relevante myndigheder i værtslandets jurisdiktionsområde indrømme denne tjenesteyder en behandling, der ikke er mindre gunstig end den behandling, som i lignende situationer indrømmes en lignende tjenesteyder, hvis erhvervskvalifikationer er blevet certificeret eller attesteret på partens eget jurisdiktionsområde.
3. Anerkendelse i henhold til en aftale om gensidig anerkendelse kan ikke være betinget af:
 - a) at en tjenesteyder opfylder et krav om statsborgerskab eller nogen form for bopælskrav, eller

- b) en tjenesteyders uddannelse, erfaring eller efteruddannelse, der er erhvervet på partens eget jurisdiktionsområde.

ARTIKEL 11.5

Det Blandede Udvalg for Gensidig Anerkendelse af Erhvervskvalifikationer

Det Blandede MRA-Udvalg, der er ansvarlig for gennemførelsen af artikel 11.3, skal:

- a) bestå af og ledes i fællesskab af repræsentanter for Canada og Den Europæiske Union, der skal være forskellige fra de i artikel 11.3.1 omhandlede relevante myndigheder eller faglige organisationer. En liste over disse repræsentanter skal bekræftes ved brevveksling
- b) mødes senest et år efter denne aftales ikrafttræden og derefter efter behov, eller som det besluttes
- c) selv vedtage sin forretningsorden
- d) befordre udvekslingen af oplysninger om love og administrative bestemmelser, politikker og praksis vedrørende standarder eller kriterier for tildeling af autorisation, godkendelse eller certifikat for regulerede erhverv

- e) offentliggøre oplysninger om forhandlingerne om og gennemførelsen af aftaler om gensidig anerkendelse
- f) rapportere til Det Blandede CETA-Udvalg om fremskridtene i forhandlingerne om og gennemførelsen af aftaler om gensidig anerkendelse, og
- g) i givet fald give oplysninger og supplere retningslinjerne i bilag 11-A.

ARTIKEL 11.6

Retningslinjer for forhandling og indgåelse af aftaler om gensidig anerkendelse

Som led i den gensidige anerkendelse af erhvervskvalifikationer fastsætter parterne i bilag 11-A ikkebindende retningslinjer for forhandling og gennemførelse af aftaler om gensidig anerkendelse.

ARTIKEL 11.7

Kontaktpunkter

Hver af parterne skal oprette et eller flere kontaktpunkter for forvaltningen af dette kapitel.

KAPITEL TOLV

INTERN REGULERING

ARTIKEL 12.1

Definitioner

I dette kapitel forstås ved:

godkendelse: tildeling af en tilladelse til en person til at levere en tjenesteydelse eller udøve enhver anden form for økonomisk aktivitet

kompetent myndighed: enhver regering i en part, eller et ikke-regeringsorgan ved udøvelse af beføjelser, der er delegeret fra en parts regering, der udsteder godkendelser

godkendelsesprocedurer: administrative eller proceduremæssige regler, herunder til ændring eller fornyelse af en godkendelse, der skal overholdes for at godtgøre efterlevelse af godkendelseskravene

godkendelseskrav: indholdsmæssige krav, undtagen kvalifikationskrav, som skal overholdes for at opnå, ændre eller forny en tilladelse

kvalifikationsprocedurer: administrative eller proceduremæssige regler, der skal overholdes for at påvise efterlevelse af kvalifikationskravene, og

kvalifikationskrav: indholdsmæssige krav vedrørende kompetence, som skal overholdes for at opnå, ændre eller forny en godkendelse.

ARTIKEL 12.2

Anvendelsesområde

1. Dette kapitel finder anvendelse på foranstaltninger, der indføres eller opretholdes af en part, vedrørende godkendelseskrav og -procedurer, kvalifikationskrav eller -procedurer, der vedrører:
 - a) grænseoverskridende levering af tjenesteydelser som defineret i artikel 9.1 (definitioner)
 - b) levering af en tjenesteydelse eller udøvelse af enhver anden økonomisk aktivitet ved handelsmæssig tilstedeværelse på den anden parts territorium, herunder etablering af en sådan handelsmæssig tilstedeværelse, og
 - c) levering af en tjenesteydelse ved en fysisk persons tilstedeværelse på den anden parts territorium i overensstemmelse med artikel 10.6.2 (forpligtelser i andre kapitler).

2. Dette kapitel finder ikke anvendelse på godkendelseskrav og -procedurer eller kvalifikationskrav eller -procedurer:

- a) i medfør af en eksisterende uforenelig foranstaltning, der opretholdes af en part som fastsat i sin liste i bilag I, eller
- b) i forbindelse med en af følgende sektorer og aktiviteter:
 - i) for så vidt angår Canada de kulturelle industrier og, som fastsat i Canadas liste i bilag II, sociale tjenester, oprindelige befolknings anliggender, mindretalsspørgsmål, spil og væddemål samt indvinding, rensning og distribution af vand, og
 - ii) for så vidt angår EU-parten audiovisuelle tjenesteydelser og, som fastsat i Den Europæiske Unions liste i bilag II, sundheds- og uddannelsestjenesteydelser samt sociale tjenesteydelser, spil og væddemål²¹ samt indvinding, rensning og distribution af vand.

ARTIKEL 12.3

Godkendelseskrav og -procedurer og kvalifikationskrav og -procedurer

1. Hver af parterne skal sikre, at godkendelseskrav og -procedurer eller kvalifikationskrav og -procedurer, de vedtager eller opretholder, er baseret på kriterier, der forhindrer de kompetente myndigheder i at udøve deres beføjelser arbitrært.

²¹ Med undtagelse af Malta.

2. Kriterierne i stk. 1 skal være:

- a) klare og gennemsigtige
- b) objektive, og
- c) fastsat på forhånd og gjort offentligt tilgængelige.

3. Parterne anerkender, at udøvelsen af et lovmæssigt skøn, som en minister er tillagt i forhold til en afgørelse om udstedelse af en godkendelse, som er i den offentlige interesse, ikke er uforenelig med stk. 2, litra c), forudsat at skønnet udøves i overensstemmelse med den pågældende lovgivnings formål og ikke arbitrært, og at skønsudøvelsen ikke på anden måde er uforenelig med denne aftale.

4. Stk. 3 finder ikke anvendelse på godkendelses- eller kvalifikationskrav til liberale tjenesteydelser.

5. Hver af parterne skal sikre, at der udstedes godkendelse, så snart den kompetente myndighed har fastslået, at betingelserne for tilladelsen er opfyldt, og at tilladelsen, når den først er meddelt, træder i kraft hurtigst muligt i overensstemmelse med de deri fastsatte vilkår og betingelser.

6. Hver af parterne skal opretholde eller oprette domstole, voldgiftsretter eller forvaltningsdomstole eller procedurer, der efter anmodning fra en berørt investor som defineret i artikel 8.1 (definitioner) eller berørt tjenesteyder som defineret i artikel 1.1 (alment gældende definitioner) giver mulighed for omgående prøvelse og i givet fald passende afhjælpning af administrative afgørelser, der påvirker leveringen af en tjenesteydelse eller udøvelsen af enhver anden økonomisk aktivitet. Er sådanne procedurer ikke uafhængige af den myndighed, der har beføjelse til at træffe den pågældende administrative afgørelse, skal hver af parterne sikre, at procedurene faktisk fører til en objektiv og upartisk prøvelse.

7. Hver af parterne skal sikre, at de godkendelses- eller kvalifikationsprocedurer, som de indfører eller opretholder, er så enkle som muligt og ikke unødigt komplicerer eller forsinker leveringen af en tjenesteydelse eller udøvelsen af enhver anden økonomisk aktivitet.

8. Et godkendelsesgebyr, som en ansøger pålægges i forbindelse med sin ansøgning om godkendelse, skal stå i rimeligt forhold til de faktiske udgifter, og må ikke i sig selv begrænse leveringen af en tjenesteydelse eller udøvelsen af enhver anden økonomisk aktivitet.

9. Godkendelsesgebyrer omfatter ikke udgifter til auktioner, brug af naturressourcer, royalties, udbud eller andre ikke-diskriminerende metoder for tildeling af koncessioner og ej heller obligatoriske bidrag til forsyningspligtydelser.

10. Hver af parterne skal sikre, at de godkendelses- eller kvalifikationsprocedurer, som den kompetente myndighed anvender, og de afgørelser, den træffer, i forbindelse med udstedelse af tilladelser, er upartiske over for alle ansøgere. Den kompetente myndighed bør træffe sine afgørelser i fuld uafhængighed og bør især ikke stå til ansvar over for de personer, der leverer en tjenesteydelse eller udøver enhver anden økonomisk aktivitet, for hvilke der kræves tilladelse.

11. Er der specifikke tidfrister for indgivelse af ansøgninger om tilladelse, skal ansøgere gives en rimelig frist for indgivelse af en ansøgning. Den kompetente myndighed skal indlede behandlingen af ansøgningen hurtigst muligt. Når det er muligt, bør elektroniske ansøgninger accepteres på de samme gyldighedsbetingelser som papiransøgninger.
12. Er det hensigtsmæssigt, bør der accepteres bekræftede kopier i stedet for originale dokumenter.
13. Hver af parterne skal sikre, at en ansøgning om godkendelse behandles, og at der træffes en endelig afgørelse, inden for en rimelig frist efter indgivelsen af en fuldstændig ansøgning. Hver af parterne bør fastsætte en almindelig frist for behandlingen af en ansøgning.
14. En parts kompetente myndighed skal efter anmodning fra en ansøger uden unødigt forsinkelse give oplysninger om ansøgningens status.
15. Anses en ansøgning for at være ufuldstændig, skal en parts kompetente myndigheder inden for en rimelig frist orientere ansøgeren herom og om, hvilke oplysninger der mangler, og give ansøgeren mulighed for at afhjælpe manglerne.
16. Afviser en parts kompetente myndighed en ansøgning, skal den underrette ansøgeren skriftligt og uden unødigt forsinkelse. Partens kompetente myndighed skal efter anmodning fra ansøgeren også underrette ansøgeren om grundene til afvisning af ansøgningen og om fristen for at appellere eller klage over afgørelsen. En ansøger bør have mulighed for at indgive en ny ansøgning inden for en rimelig frist.

KAPITEL TRETTE

FINANSIELLE TJENESTEYDELSER

ARTIKEL 13.1

Definitioner

I dette kapitel forstås ved:

en parts leverandør af grænseoverskridende finansielle tjenesteydelser: en person fra en part, der er beskæftiget med levering af en finansiell tjenesteydelse på denne parts territorium, og som søger at levere eller leverer en finansiell tjenesteydelse ved grænseoverskridende levering af denne tjenesteydelse

grænseoverskridende levering af finansielle tjenesteydelser eller grænseoverskridende handel med finansielle tjenesteydelser levering af en finansiell tjenesteydelse:

- a) fra den ene parts territorium til den anden parts territorium, eller
- b) på den ene parts territorium af en person fra denne part til en person fra den anden part

men omfatter ikke levering af en tjenesteydelse på den ene parts territorium ved investering på dette territorium

finansieringsinstitut: en leverandør, der udfører en eller flere af de aktiviteter, der er defineret som finansielle tjenesteydelser i denne artikel, hvis leverandøren i henhold til lovgivningen i den part, på hvis territorium den er beliggende, i forbindelse med leveringen af disse tjenesteydelser er reguleret eller kontrolleret som et finansieringsinstitut, herunder en filial på den pågældende parts territorium af den pågældende leverandør af finansielle tjenesteydelser, der har hjemsted på den anden parts territorium

finansieringsinstitut fra den anden part: et finansieringsinstitut, herunder en filial, der er beliggende på en parts territorium, og som er kontrolleret af en person fra den anden part

finansiell tjenesteydelse: en tjenesteydelse af finansiell karakter, herunder forsikring og forsikringsrelaterede tjenesteydelser, bankvirksomhed og andre finansielle tjenesteydelser (undtagen forsikring) og tjenesteydelser, som supplerer eller støtter en tjenesteydelse af finansiell karakter. Finansielle tjenesteydelser omfatter følgende aktiviteter:

- a) forsikring og forsikringsrelaterede tjenesteydelser
 - i) direkte forsikring (inklusive coinsurance):
 - A) livsforsikring, eller
 - B) skadesforsikring
 - ii) genforsikring og retrocession
 - iii) forsikringsformidling, såsom forsikringsmægling og –agentur, eller

iv) tjenesteydelser i tilknytning til forsikring, såsom rådgivning, aktuarbistand, risikovurdering og skadegodtgørelse, og

b) bankvirksomhed og andre finansielle tjenesteydelser (undtagen forsikring):

i) modtagelse af indlån eller andre tilbagebetalingspligtige midler fra offentligheden

ii) långivning af alle typer, herunder forbrugslån, realkredit, factoring og finansiering af kommercielle transaktioner

iii) finansiell leasing

iv) alle betalings- og pengeoverførselstjenesteydelser, herunder kredit- og betalingskort, rejsechecks og bankveksler

v) garantier og engagementer

vi) handel for egen eller kunders regning på børsen, OTC-markedet eller på en anden af følgende måder:

A) pengemarkedsinstrumenter (herunder checks, veksler, indskudsbeviser)

B) udenlandsk valuta

C) derivatprodukter, herunder termins- og optionsforretninger

- D) valutakurs- og renteinstrumenter, herunder produkter såsom swaps og aftaler om fremtidig rentesikring
- E) værdipapirer, eller
- F) andre omsætningspapirer og finansielle aktiver, herunder guldbarrer
- vii) deltagelse i emissioner af enhver art af værdipapirer, herunder emissionsgarantier og placering som agent (såvel offentlig som privat) og levering af tjenesteydelser med tilknytning til sådanne emissioner
- viii) låneformidling på pengemarkedet
- ix) forvaltning af aktiver såsom likviditets- og porteføljeforvaltning, alle former for kollektiv investeringspleje, administration af pensionsfonde, tjenesteydelser i forbindelse med opbevaring, indskud og forvaltning af aktiver
- x) afregning og clearing i forbindelse med finansielle aktiver, herunder værdipapirer, derivatprodukter og andre omsætningspapirer
- xi) tilvejebringelse og overførsel af finansielle oplysninger samt software til finansiell databehandling og dermed beslægtet software, eller
- xii) rådgivning, formidling og andre finansielle hjælpetjenesteydelser i forbindelse med alle de under nr. i)-xi) nævnte aktiviteter, herunder kreditvurdering og -analyse, undersøgelser og rådgivning i tilknytning til investeringer og porteføljer, rådgivning om opkøb og selskabsomstrukturering og -strategi

leverandør af finansielle tjenesteydelser: en person fra en part, der er beskæftiget med levering af finansielle tjenesteydelser på den pågældende parts territorium, men som ikke omfatter offentlige enheder

investering: en "investering" som defineret i artikel 8.1 (definitioner), bortset fra, at for så vidt angår de i nævnte artikel omhandlede "lån" og "gældsinstrumenter" er med henblik på dette kapitel:

- a) et lån eller et gældsinstrument, der er udstedt af et finansieringsinstitut, kun en investering i det pågældende finansieringsinstitut, såfremt det behandles som lovpligtig kapital af den part, på hvis territorium finansieringsinstituttet er beliggende, og
- b) et lån, der ydes af, eller et gældsinstrument, der ejes af et finansieringsinstitut, undtagen et lån til eller et gældsinstrument fra et finansieringsinstitut som omhandlet i litra a), ikke en investering

det præciseres, at:

- c) kapitel otte (investering) finder anvendelse på et lån eller et gældsinstrument, i det omfang det ikke er omfattet af nærværende kapitel, og
- d) et lån ydet af eller et gældsinstrument ejet af en leverandør af grænseoverskridende finansielle tjenesteydelser, undtagen et lån til eller et gældsinstrument, der er udstedt af et finansieringsinstitut, er en investering med henblik på kapitel otte (investering), hvis lånet eller gældsinstrumentet opfylder de kriterier for investeringer, som er fastsat i artikel 8.1 (definitioner)

investor: en "investor" som defineret i artikel 8.1 (definitioner)

ny finansiel tjenesteydelse: en finansiel tjenesteydelse, som ikke leveres på en parts territorium, men som leveres på den anden parts territorium, herunder enhver ny form for levering af en finansiel tjenesteydelse eller salg af et finansielt produkt, der ikke sælges på partens territorium

person i en part: "person i en part" som defineret i artikel 1.1 (alment gældende definitioner), idet det i øvrigt præciseres, at det ikke omfatter en filial af en tredjelandsvirksomhed

offentlig enhed:

- a) en regering, centralbank eller monetær myndighed i en part eller enhver enhed, der ejes eller kontrolleres af en part, og som hovedsagelig beskæftiger sig med at udføre regeringsfunktioner eller aktiviteter med statslig brug, men som ikke omfatter enheder, der hovedsagelig beskæftiger sig med at levere finansielle tjenesteydelser på kommercielle vilkår, eller
- b) en privat enhed, som udfører funktioner, der normalt udføres af en centralbank eller en monetær myndighed ved udøvelsen af disse funktioner, og

selvregulerende organisation: et ikke-regeringsorgan, herunder værdipapir- eller terminsbørser eller –markeder, et clearingsagentur eller en anden organisation eller sammenslutning, der udøver sine egne eller delegerede beføjelser til at regulere eller føre tilsyn med finansielle tjenesteydere eller finansieringsinstitutter.

ARTIKEL 13.2

Anvendelsesområde

1. Dette kapitel finder anvendelse på foranstaltninger, som en part indfører eller opretholder på sit territorium, vedrørende:
 - a) finansieringsinstitutter fra den anden part
 - b) en investor fra den anden part, og en investering foretaget af denne investor, i et finansieringsinstitut på partens territorium, og
 - c) grænseoverskridende handel med finansielle tjenesteydelser.
2. Det præciseres, at bestemmelserne i kapitel otte (investering) finder anvendelse på:
 - a) foranstaltninger vedrørende en investor fra en part, og en investering foretaget af denne investor, i en finansiell tjenesteyder, som ikke er et finansieringsinstitut, og
 - b) foranstaltninger, undtagen foranstaltninger vedrørende levering af finansielle tjenesteydelser, i relation til en investor fra en part eller en investering foretaget af denne investor i et finansieringsinstitut.
3. Artikel 8.10 (behandling af investorer og omfattede investeringer), 8.11 (kompensation for tab), 8.12 (ekspropriation), 8.13 (overførsler), 8.14 (subrogation), 8.16 (nægtelse af fordele) og 8.17 (formelle krav) er inkorporeret i og gjort til en del af dette kapitel.

4. Kapitel otte, afdeling F, (bilæggelse af investeringstvister mellem investorer og stater) er inkorporeret i og gjort til en del af dette kapitel udelukkende for så vidt angår klager over, at en part har overtrådt artikel 13.3 eller 13.4 med hensyn til udvidelse, gennemførelse, drift, forvaltning, vedligeholdelse, brug, nydelse og salg eller afhændelse af et finansieringsinstitut eller en investering i et finansieringsinstitut, eller artikel 8.10 (behandling af investorer og omfattede investeringer), 8.11 (kompensation for tab), 8.12 (ekspropriation), 8.13 (overførsler) eller 8.16 (nægtelse af fordele).

5. Dette kapitel finder ikke anvendelse på foranstaltninger, som en part indfører eller opretholder vedrørende:

- a) aktiviteter eller tjenesteydelser, der er del af en offentlig pensionsplan eller en lovbestemt social sikringsordning, eller
- b) aktiviteter eller tjenesteydelser, der gennemføres på partens vegne, med dens garanti eller med anvendelse af dens finansielle midler, herunder dens offentlige enheder,

bortset fra, at dette kapitel finder anvendelse i det omfang, at en part tillader de i litra a) eller b) omhandlede aktiviteter eller tjenesteydelser udøvet af dens finansieringsinstitutter i konkurrence med en offentlig enhed eller et finansieringsinstitut.

6. Kapitel tolv (intern regulering) er inkorporeret i og gjort til en del af nærværende kapitel. Det præciseres, at artikel 12.3 (godkendelseskrav og –procedurer og kvalifikationskrav og -procedurer) finder anvendelse på udøvelse af lovmæssige skøn foretaget af parternes finansielle reguleringsmyndigheder.

7. Bestemmelserne i kapitel tolv (intern regulering), der inkorporeres i nærværende kapitel i medfør af stk. 6, finder ikke anvendelse på godkendelseskrav og -procedurer eller kvalifikationskrav og -procedurer:

- a) i medfør af en uforenelig foranstaltning, der opretholdes af Canada som fastsat i Canadas liste i bilag III-A
- b) i medfør af en uforenelig foranstaltning, der opretholdes af Den Europæiske Union som fastsat i Den Europæiske Unions liste i bilag I, i det omfang en sådan foranstaltning vedrører finansielle tjenesteydelser, og
- c) som fastsat i artikel 12.2.2, litra b), (anvendelsesområde), i det omfang en sådan foranstaltning vedrører finansielle tjenesteydelser.

ARTIKEL 13.3

National behandling

1. Artikel 8.6 (national behandling) er inkorporeret i og gjort til en del af dette kapitel og finder anvendelse på behandling af finansieringsinstitutter og investorer fra den anden part og deres investeringer i finansieringsinstitutter.
2. Ved behandling, som en part indrømmer dens egne investorer og investeringer foretaget af dens egne investorer i henhold til artikel 8.6, (national behandling), forstås den behandling, der indrømmes dens egne finansieringsinstitutter og investeringer foretaget af dens egne investorer i finansieringsinstitutter.

ARTIKEL 13.4

Mestbegunstigelsesbehandling

1. Artikel 8.7 (mestbegunstigelsesbehandling) er inkorporeret i og gjort til en del af dette kapitel og finder anvendelse på behandling af finansieringsinstitutter og investorer fra den anden part og deres investeringer i finansieringsinstitutter.
2. Ved behandling, der indrømmes af en part til tredjelandsinvestorer og investeringer foretaget af tredjelandsinvestorer i henhold til artikel 8.7, stk. 1 og 2, (mestbegunstigelsesbehandling), forstås den behandling, der indrømmes finansieringsinstitutter fra et tredjeland og investeringer foretaget af tredjelandsinvestorer i finansieringsinstitutter.

ARTIKEL 13.5

Anerkendelse af tilsynsforanstaltninger

1. En part kan anerkende en tilsynsforanstaltning fra et tredjeland ved anvendelsen af en foranstaltning, som er omfattet af dette kapitel. Anerkendelsen kan være:
 - a) indrømmet unilateralt
 - b) opnået ved harmonisering eller på anden vis, eller

c) baseret på en aftale eller en ordning med det pågældende tredjeland.

2. En part, der anerkender en tilsynsforanstaltning, skal give den anden part passende mulighed for at påvise, at der foreligger omstændigheder, hvor der er eller vil blive foretaget tilsvarende regulering, tilsyn, gennemførelse af reguleringsforskrifter og i givet fald procedurer vedrørende udveksling af oplysninger mellem parterne.

3. Anerkender en part en tilsynsforanstaltning i medfør af stk. 1, litra c), og er de i stk. 2 nævnte omstændigheder til stede, skal den pågældende part give den anden part passende mulighed for at forhandle om tiltrædelse af aftalen eller ordningen eller for at forhandle om en lignende aftale eller ordning.

ARTIKEL 13.6

Markedsadgang

1. En part må for så vidt angår et finansieringsinstitut fra den anden part eller for så vidt angår markedsadgang gennem etablering af et finansieringsinstitut foretaget af en investor fra den anden part for hele sit territorium eller for et territorium på nationalt, provinsielt, territorielt, regionalt eller lokalt regeringsniveau ikke indføre eller opretholde foranstaltninger, som:

a) medfører en begrænsning af:

- i) antallet af finansieringsinstitutter, hvad enten det er i form af numeriske kvoter, monopoler, tjenesteydere med eksklusive rettigheder eller krav om en økonomisk behovsprøve

- ii) den samlede værdi af finansielle tjenesteydelsestransaktioner eller aktiver i form af numeriske kvoter eller krav om en økonomisk behovsprøve
 - iii) det samlede antal finansielle tjenesteydelsesoperationer eller den samlede produktion af finansielle tjenesteydelser udtrykt som specifikke numeriske enheder i form af kvoter eller krav om en økonomisk behovsprøve
 - iv) deltagelsen af udenlandsk kapital udtrykt i maksimumsgrænser for andelen af udenlandsk ejede aktier i finansieringsinstitutter eller den samlede værdi af individuelle eller samlede udenlandske investeringer i finansieringsinstitutter, eller
 - v) det samlede antal fysiske personer, der kan være beskæftiget i en bestemt sektor for finansielle tjenesteydelser, eller som må være ansat af et finansieringsinstitut, og som er nødvendige for og direkte forbundet med levering af en specifik finansiell tjenesteydelse, i form af numeriske kvoter eller krav om en økonomisk behovsprøve, eller
- b) begrænser eller stiller krav om specifikke former for retlige enheder eller joint ventures, gennem hvilke et finansieringsinstitut kan udøve en økonomisk aktivitet.
2. Artikel 8.4.2 (markedsadgang) er inkorporeret i og gjort til en del af nærværende artikel.

3. Det præciseres, at:

- a) en part kan fastsætte vilkår, stille betingelser og kræve procedurer overholdt for at give tilladelse til etablering eller udvidelse af en handelsmæssig tilstedeværelse, forudsat at det ikke påvirker partens forpligtelse i henhold til stk. 1, og at det er foreneligt med dette kapitels øvrige bestemmelser, og
- b) denne artikel forhindrer ikke en part i at kræve, at et finansieringsinstitut leverer visse finansielle tjenesteydelser gennem særskilte juridiske enheder, hvis lovgivningen i den pågældende part ikke tillader, at de forskellige finansielle tjenesteydelser, der leveres af finansieringsinstituttet, ikke kan leveres gennem en enkelt enhed.

ARTIKEL 13.7

Grænseoverskridende levering af finansielle tjenesteydelser

- 1. Artikel 9.3 (national behandling), 9.4 (formelle krav) og 9.6 (markedsadgang) er inkorporeret i og gjort til en del af dette kapitel og finder anvendelse på behandlingen af leverandører af grænseoverskridende finansielle tjenesteydelser, der leverer de i bilag 13-A anførte finansielle tjenesteydelser.
- 2. Ved behandling, som en part indrømmer sine egne tjenesteydere og tjenesteydelser i henhold til artikel 9.3.2 (national behandling), forstås den behandling, den indrømmer sine egne leverandører af finansielle tjenesteydelser og finansielle tjenesteydelser.

3. Ved foranstaltninger, som en part ikke skal indføre eller opretholde med hensyn til tjenesteydere og tjenesteydelser fra den anden part i henhold til artikel 9.6 (markedsadgang), forstås foranstaltninger vedrørende leverandører af grænseoverskridende finansielle tjenesteydelser fra den anden part, der leverer finansielle tjenesteydelser.
4. Artikel 9.5 (mestbegunstigelsesbehandling) er inkorporeret i og gjort til en del af dette kapitel og finder anvendelse på behandlingen af leverandører af grænseoverskridende finansielle tjenesteydelser fra den anden part.
5. Ved behandling, der indrømmes af en part til tjenesteydere og tjenesteydelser fra et tredjeland i henhold til artikel 9.5 (mestbegunstigelsesbehandling), forstås den behandling, der indrømmes leverandører af finansielle tjenesteydelser fra et tredjeland og finansielle tjenesteydelser fra et tredjeland.
6. Hver af parterne skal tillade personer, der etablerer sig på deres territorium, og borgere, uanset hvor de etablerer sig, at købe en finansiell tjenesteydelse af en leverandører af grænseoverskridende finansielle tjenesteydelser fra den anden part, som er etableret på den anden parts territorium. Denne forpligtelse pålægger ikke en part at give sådanne leverandører tilladelse til at drive forretning eller hverve kunder på dens territorium. Hver af parterne kan definere at "drive forretning" og "hverve kunder" med henblik på anvendelsen af denne artikel i overensstemmelse med stk. 1.
7. Hver af parterne skal for så vidt angår de i bilag 13-A omhandlede finansielle tjenesteydelser tillade en leverandør af grænseoverskridende finansielle tjenesteydelser fra den anden part om nødvendigt efter en anmodning fra eller en meddelelse til den relevante reguleringsmyndighed, at levere en finansiell tjenesteydelse ved enhver ny form for levering, eller at sælge et finansielt produkt, der ikke sælges på den pågældende parts territorium, når den første part efter sin lovgivning tillader sine egne leverandører af finansielle tjenesteydelser at levere en sådan tjenesteydelse eller sælge et sådant produkt i lignende situationer.

ARTIKEL 13.8

Øverste ledelse og bestyrelse

En part må ikke kræve, at et finansieringsinstitut fra den anden part udpeger fysiske personer af en bestemt nationalitet til den øverste ledelse eller bestyrelsen.

ARTIKEL 13.9

Performancekrav

1. Parterne skal forhandle om discipliner for performancekrav som dem, der er omhandlet i artikel 8.5 (performancekrav) med hensyn til investeringer i finansieringsinstitutter.
2. Er parterne tre år efter denne aftales ikrafttræden ikke nået til enighed om sådanne discipliner, skal artikel 8.5 (performancekrav) efter anmodning fra en part inkorporeres i og gøres til en del af dette kapitel og finde anvendelse på investeringer i finansieringsinstitutter. Med henblik herpå forstås ved "investering" i artikel 8.5 (performancekrav) "investering i et finansieringsinstitut på dens territorium".

3. Hver af parterne kan senest 180 dage efter en vellykket forhandling mellem parterne om discipliner for performancekrav i henhold til stk. 1 eller efter en parts anmodning om inkorporering af artikel 8.5 (performancekrav) i dette kapitel i henhold til stk. 2 ændre sin liste efter behov. Enhver ændring skal begrænses til listen over forbehold for eksisterende foranstaltninger, som ikke er i overensstemmelse med performancekravene i henhold til dette kapitel, for så vidt angår Canada afdeling A i listen i bilag III og for så vidt angår Den Europæiske Union i listen i bilag I. Artikel 13.10.1 finder anvendelse på sådanne foranstaltninger for så vidt angår disciplinerne for performancekrav, der er forhandlet i henhold til stk. 1, eller artikel 8.5 (performancekrav) som inkorporeret i dette kapitel i henhold til stk. 2, alt efter omstændighederne.

ARTIKEL 13.10

Forbehold og undtagelser

1. Artikel 13.3, 13.4, 13.6 og 13.8 finder ikke anvendelse på:
 - a) allerede gældende uforenelige foranstaltninger, som opretholdes af en part på:
 - i) EU-niveau som fastsat i EU's liste i bilag I
 - ii) nationalt regeringsniveau som fastsat af Canada i afdeling A i Canadas liste i bilag III eller af Den Europæiske Union i EU's liste i bilag I

iii) provinsielt, territorielt eller regionalt regeringsniveau som fastsat af Canada i afdeling A i Canadas liste i bilag III eller af Den Europæiske Union i EU's liste i bilag I, eller

iv) lokalt regeringsniveau

b) fortsat anvendelse eller omgående fornyelse af en uforenelig foranstaltning som omhandlet i litra a) eller

c) en ændring af en uforenelig foranstaltning som omhandlet i litra a), i det omfang ændringen ikke gør foranstaltningen endnu mere uforenelig med artikel 13.3, 13.4, 13.6 eller 13.8, end den var umiddelbart før ændringen.

2. Artikel 13.7 finder ikke anvendelse på:

a) eksisterende uforenelige foranstaltninger, som opretholdes af en part på:

i) EU-niveau som fastsat i EU's liste i bilag I

ii) nationalt regeringsniveau som fastsat af Canada i afdeling A i Canadas liste i bilag III eller af Den Europæiske Union i EU's liste i bilag I

iii) provinsielt, territorielt eller regionalt regeringsniveau som fastsat af Canada i afdeling A i Canadas liste i bilag III eller af Den Europæiske Union i EU's liste i bilag I, eller

iv) lokalt regeringsniveau

- b) fortsat anvendelse eller omgående fornyelse af en uforenelig foranstaltning som omhandlet i litra a), eller
- c) en ændring af en uforenelig foranstaltning som omhandlet i litra a), i det omfang ændringen ikke gør foranstaltningen endnu mere uforenelig med artikel 13.7, end den var ved denne aftales ikrafttræden.

3. Artikel 13.3, 13.4, 13.6, 13.7 og 13.8 finder ikke anvendelse på foranstaltninger, som Canada indfører eller opretholder med hensyn til finansielle tjenesteydelser som anført i afdeling B i sin liste i bilag III, eller på foranstaltninger, som Den Europæiske Union indfører eller opretholder med hensyn til finansielle tjenesteydelser som fastsat i sin liste i bilag II.

4. Har en part i sin liste i bilag I eller II taget et forbehold overfor artikel 8.4 (markedsadgang), 8.5 (performancekrav), 8.6 (national behandling), 8.7 (mestbegunstigelsesbehandling), 8.8 (øverste ledelse og bestyrelse), 9.3 (national behandling), 9.5 (mestbegunstigelsesbehandling) eller 9.6 (markedsadgang), betragtes dette forbehold også som et forbehold over for artikel 13.3, 13.4, 13.6, 13.7 eller 13.8, eller overfor enhver disciplin for performancekrav, der er forhandlet i henhold til artikel 13.9.1 eller inkorporeret i nærværende kapitel i henhold til artikel 13.9.2, alt efter omstændighederne, i det omfang, at den foranstaltning, sektor, delsektor eller aktivitet, der er fastsat i forbeholdet, er omfattet af nærværende kapitel.

5. En part må ikke efter datoen for denne aftales ikrafttræden vedtage en foranstaltning eller række af foranstaltninger, som er omfattet af afdeling B i Canadas liste i bilag III eller Den Europæiske Unions liste i bilag II, og som direkte eller indirekte pålægger en investor fra den anden part på grundlag af nationalitet at sælge eller på anden måde afhænde en investering, der allerede fandtes på det tidspunkt, hvor foranstaltningen eller rækken af foranstaltninger trådte i kraft.

6. En part kan for så vidt angår intellektuelle ejendomsrettigheder fravige artikel 13.3 og 13.4 samt enhver disciplin om teknologioverførsel i forbindelse med performancekrav, der er forhandlet i henhold til artikel 13.9.1 eller inkorporeret i dette kapitel i henhold til artikel 13.9.2, alt efter omstændighederne, hvis undtagelsen er tilladt i henhold til TRIPS-aftalen, herunder fritagelser fra TRIPS-aftalen, der er vedtaget i henhold til artikel IX i WTO-overenskomsten.

7. Artikel 13.3, 13.4, 13.6, 13.7, 13.8 og 13.9 finder ikke anvendelse på:

- a) en parts indkøb af en vare eller tjenesteydelse til statslig brug og uden sigte på kommercielt videresalg og ej heller med sigte på anvendelse i forbindelse med levering af en vare eller tjenesteydelse til kommercielt salg, uanset om indkøbet er et "omfattet udbud" som omhandlet i artikel 19.2 (anvendelsesområde og dækning), eller
- b) subsidier eller statsstøtte i forbindelse med handelen med tjenesteydelser, der leveres af en part.

ARTIKEL 13.11

Effektiv og gennemsigtig regulering

1. Hver af parterne skal sikre, at alle alment gældende foranstaltninger, som dette kapitel finder anvendelse på, administreres på en rimelig, objektiv og upartisk måde.

2. Hver af parterne skal sikre, at deres alment gældende love, forskrifter, procedurer og administrative afgørelser vedrørende ethvert anliggende, der er omfattet af dette kapitel, straks offentliggøres eller stilles til rådighed på en sådan måde, at det er muligt for interesserede personer og den anden part at få kendskab dertil. Hver af parterne skal så vidt muligt:

- a) på forhånd offentliggøre sådanne foranstaltninger, som de agter at vedtage
- b) give en interesseret person og den anden part rimelig mulighed for at fremsætte bemærkninger til de foreslåede foranstaltninger, og
- c) fastsætte en rimelig frist mellem den endelige offentliggørelse af foranstaltningerne og den dato, de får virkning.

Ved anvendelsen af dette kapitel erstatter disse krav de krav, der er fastsat i artikel 27.1 (offentliggørelse).

3. Hver af parterne skal opretholde eller etablere passende mekanismer til at reagere inden for en rimelig frist på en forespørgsel fra en interesseret person vedrørende alment gældende foranstaltninger, som er omfattet af dette kapitel.

4. En reguleringsmyndighed skal træffe en administrativ afgørelse vedrørende en fuldstændig ansøgning fra en investor i et finansieringsinstitut, en leverandør af grænseoverskridende finansielle tjenesteydelser eller et finansieringsinstitut fra den anden part vedrørende leveringen af en finansiell tjenesteydelse inden for en rimelig frist, der er begrundet i kompleksiteten af ansøgningen, og den normale frist, der er fastsat for behandling af ansøgningen. For så vidt angår Canada er en sådan rimelig frist på 120 dage. Reguleringsmyndigheden skal straks meddele sin afgørelse til ansøgeren. Er det ikke muligt at træffe en afgørelse inden for en rimelig frist, skal reguleringsmyndigheden straks underrette ansøgeren og bestræbe sig på at træffe en afgørelse hurtigst muligt. Det præciseres, at en ansøgning ikke betragtes som fuldstændig, før alle relevante høringer er afholdt, og reguleringsmyndigheden har modtaget alle nødvendige oplysninger.

ARTIKEL 13.12

Selvregulerende organisationer

Kræver en part, at et finansieringsinstitut eller en leverandør af grænseoverskridende finansielle tjenesteydelser fra den anden part skal være medlem af, deltage i eller have adgang til en selvregulerende organisation for at kunne levere en finansiell tjenesteydelse på eller ind på denne parts territorium, eller indrømmer den et privilegium eller en fordel ved levering af en finansiell tjenesteydelse gennem en selvregulerende organisation, skal den part, der stiller et sådant krav, sikre, at den selvregulerende organisation opfylder forpligtelserne i dette kapitel.

ARTIKEL 13.13

Betalings- og clearingsystemer

Hver af parterne skal på de vilkår og betingelser, på hvilke der indrømmes national behandling, indrømme leverandører af finansielle tjenesteydelser fra den anden part, som er etableret på deres territorium, adgang til betalings- og clearingsystemer, som de driver eller som drives af en enhed, til hvem en part har delegeret udøvelsen af regeringsmyndighed, samt adgang til offentlige finansierings- og genfinansieringsfaciliteter, der er til rådighed som led i den normale forretningsgang. Denne artikel giver ikke adgang til en parts faciliteter som långiver i sidste instans.

ARTIKEL 13.14

Nye finansielle tjenesteydelser

1. Hver af parterne skal tillade et finansieringsinstitut fra den anden part at levere enhver ny finansiell tjenesteydelse, som de i en lignende situation ville tillade deres egne finansieringsinstitutter at levere i henhold til deres lovgivning, om nødvendigt på anmodning eller efter meddelelse til den relevante reguleringsmyndighed.
2. En part kan bestemme den institutionelle og retlige form, gennem hvilken den nye finansielle tjenesteydelse må leveres, og kan kræve, at der skal indhentes tilladelse til levering af tjenesteydelsen. Kræves der tilladelse, skal der træffes en afgørelse inden for en rimelig frist, og tilladelsen kan kun afslås af forsigtighedshensyn.

3. Denne artikel er ikke til hinder for, at et finansieringsinstitut fra en part kan ansøge den anden part om at overveje at give tilladelse til levering af en finansiel tjenesteydelse, der ikke leveres på nogen af parternes territorium. En sådan ansøgning er undergivet lovgivningen i den part, der modtager ansøgningen, og er ikke omfattet af forpligtelserne i denne artikel.

ARTIKEL 13.15

Videregivelse og behandling af oplysninger

1. Hver af parterne skal give et finansieringsinstitut eller en leverandør af grænseoverskridende finansielle tjenesteydelser fra den anden part tilladelse til at videregive oplysninger i elektronisk eller anden form til og fra deres territorium med henblik på databehandling, når en sådan behandling er påkrævet som led i den normale forretningsgang hos det pågældende finansieringsinstitut eller den pågældende leverandør af grænseoverskridende finansielle tjenesteydelser.

2. Hver af parterne skal opretholde passende foranstaltninger til beskyttelse af privatlivets fred, særlig hvad angår videregivelse af personoplysninger. Omfatter videregivelsen af finansielle oplysninger personoplysninger, skal sådanne videregivelser være i overensstemmelse med lovgivningen om beskyttelse af personoplysninger på den parts territorium, hvor videregivelsen har sin oprindelse.

ARTIKEL 13.16

Forsigtighedsundtagelse

1. Denne aftale er ikke til hinder for, at en part indfører eller opretholde rimelige foranstaltninger af forsigtighedshensyn, herunder:
 - a) beskyttelse af investorer, indskydere, forsikringstagere eller personer, over for hvem et finansieringsinstitut, en leverandør af grænseoverskridende finansielle tjenesteydelser eller en leverandør af finansielle tjenesteydelser har en tillidsforpligtelse
 - b) opretholdelse af sikkerhed, soliditet, integritet og finansielt ansvar for så vidt angår et finansieringsinstitut, en leverandør af grænseoverskridende finansielle tjenesteydelser eller en leverandør af finansielle tjenesteydelser, eller
 - c) sikring af en parts finansielle systems integritet og stabilitet.
2. En part kan kræve registrering af leverandører af grænseoverskridende finansielle tjenesteydelser fra den anden part og af finansielle instrumenter, uden at dette udelukker andre former for tilsyn med grænseoverskridende handel med finansielle tjenesteydelser.
3. En part kan med forbehold af artikel 13.3 og 13.4 forbyde en bestemt finansiell tjenesteydelse eller aktivitet af forsigtighedshensyn. Et sådan forbud må ikke finde anvendelse på alle finansielle tjenesteydelser eller en samlet delsektor af finansielle tjenesteydelser, herunder bankvirksomhed.

ARTIKEL 13.17

Specifikke undtagelser

1. Denne aftale finder ikke anvendelse på foranstaltninger truffet af en offentlig enhed som led i penge- eller valutapolitikker. Dette stykke berører ikke en parts forpligtelser i henhold til artikel 8.5 (performancekrav), 8.13 (overførsler) eller 13.9.
2. Denne aftale pålægger ikke en part at levere eller give adgang til oplysninger om forretningsanliggender og konti for individuelle forbrugere, leverandører af grænseoverskridende finansielle tjenesteydelser, finansieringsinstitutter eller eventuelle fortrolige oplysninger, hvis offentliggørelse ville gribe ind i specifikke regulerings-, tilsyns- eller retshåndhævelsesanliggender eller på anden måde være i strid med offentlige interesser eller til skade for bestemte virksomheders legitime kommercielle interesser.

ARTIKEL 13.18

Udvalget for Finansielle Tjenesteydelser

1. Udvalget for Finansielle Tjenesteydelser, som er nedsat i medfør af artikel 26.2.1, litra f), (specialudvalg), skal omfatte repræsentanter for myndighederne med ansvar for politikkerne for finansielle tjenesteydelser og med ekspertise inden for det område, der er omfattet af dette kapitel. For så vidt angår Canada er udvalgets repræsentant en embedsmand fra Department of Finance Canada, eller hvem der måtte træde i stedet herfor.
2. Udvalget for Finansielle Tjenesteydelser træffer beslutning efter gensidig overenskomst.

3. Udvalget for Finansielle Tjenesteydelser skal mødes en gang om året, medmindre det beslutter noget andet, og skal:

- a) overvåge gennemførelsen af dette kapitel
- b) føre dialog om regulering af sektoren for finansielle tjenesteydelser med henblik på at forbedre det gensidige kendskab til parternes respektive lovgivningssystemer og at samarbejde om udarbejdelsen af internationale standarder, som det fremgår af den aftale om dialog om regulering af sektoren for finansielle tjenesteydelser, der er indeholdt i bilag 13-C, og
- c) gennemføre artikel 13.21.

ARTIKEL 13.19

Konsultationer

1. En part kan anmode om konsultationer med den anden part om ethvert spørgsmål, der opstår i medfør af denne aftale, og som berører finansielle tjenesteydelser. Den anden part skal tage anmodningen op til velvillig overvejelse.

2. Afholdes der konsultationer i henhold til stk. 1, skal hver af parterne sikre, at deres delegation omfatter embedsmænd med relevant ekspertise på det område, der er omfattet af dette kapitel. For så vidt angår Canada er dette embedsmænd i Department of Finance Canada, eller hvem der måtte træde i stedet herfor.

ARTIKEL 13.20

Bilæggelse af tvister

1. Kapitel niogtyve (bilæggelse af tvister) finder med de ændringer, der følger af denne artikel, anvendelse på bilæggelse af tvister, der måtte opstå ved anvendelsen af nærværende kapitel.
2. Kan parterne ikke nå til enighed om sammensætningen af det voldgiftspanel, der oprettes i forbindelse med en tvist, som opstår ved anvendelsen af dette kapitel, finder artikel 29.7 (voldgiftspanelets sammensætning) anvendelse. Dog skal alle henvisninger til listen over voldgiftsmænd, der er opstillet i henhold til artikel 29.8 (liste over voldgiftsmænd), læses som henvisninger til listen over voldgiftsmænd, som er fastsat i nærværende artikel.
3. Det Blandede CETA-Udvalg kan opstille en liste over mindst 15 personer, der udvælges på grundlag af objektivitet, pålidelighed og sund dømmekraft, og som er villige og i stand til at fungere som voldgiftsmænd. Listen skal bestå af tre dellister: en delliste for hver part og en delliste over personer, som ikke er borgere i nogen af parterne, og som skal fungere som formænd. Hver delliste skal bestå af mindst fem personer. Det Blandede CETA-Udvalg kan til enhver tid revidere listen og sikre, at den er i overensstemmelse med denne artikel.
4. De voldgiftsmænd, der er opført på listen, skal have ekspertise i eller erfaring med lovgivning og administrative bestemmelser om finansielle tjenesteydelser eller den praktiske anvendelse heraf, hvilket kan omfatte regulering af leverandører af finansielle tjenesteydelser. De voldgiftsmænd, der fungerer som formænd, skal også have erfaring som advokater, panelmedlemmer eller voldgiftsmand i tvistbilæggelsesprocedurer. Voldgiftsmænd skal være uafhængige og handle efter deres egen overbevisning og må ikke modtage instruktioner fra nogen organisation eller regering. De skal overholde adfærdskodeksen i bilag 29-B (adfærdskodeks).

5. Finder voldgiftspanelet, at en foranstaltning er uforenelig med denne aftale, og at foranstaltningen:

- a) berører sektoren for finansielle tjenesteydelser og en hvilken som helst anden sektor, kan den klagende part suspendere fordele i sektoren for finansielle tjenesteydelser, hvis virkninger svarer til foranstaltningens virkninger i partens sektor for finansielle tjenesteydelser, eller
- b) kun berører en anden sektor end sektoren for finansielle tjenesteydelser, kan den klagende part ikke suspendere fordele i sektoren for finansielle tjenesteydelser.

ARTIKEL 13.21

Investeringsvister vedrørende finansielle tjenesteydelser

1. Kapitel otte, afdeling F, (bilæggelse af investeringsvister mellem investorer og stater) som ændret ved denne artikel samt bilag 13-B finder anvendelse på:

- a) investeringsvister vedrørende foranstaltninger, som er omfattet af nærværende kapitel, og hvor en investor indgiver klage over, at en part har overtrådt artikel 8.10 (behandling af investorer og omfattede investeringer), 8.11 (kompensation for tab), 8.12 (ekspropriation), 8.13 (overførsler), 8.16 (nægtelse af fordele), 13.3 eller 13.4, eller
- b) investeringsvister, der er indledt i henhold til kapitel otte, afdeling f, (bilæggelse af investeringsvister mellem investorer og stater), hvori artikel 13.16.1 er blevet påberåbt.

2. I tilfælde af en investeringstvist under stk. 1, litra a), eller hvis den indklagede påberåber sig artikel 13.16.1 senest 60 dage efter indgivelsen af en klage til retten i henhold til artikel 8.23 (indgivelse af en klage til retten), skal der oprettes en afdeling af retten i overensstemmelse med artikel 8.27.7 (oprettelse af retten) fra den liste, der er opstillet i henhold til artikel 13.20.3. Påberåber den indklagede sig artikel 13.16.1 senest 60 dage efter indgivelse af en klage vedrørende en anden investeringstvist end i henhold til stk. 1, litra a), løber perioden for sammensætning af en afdeling af retten i henhold til artikel 8.27.7 (oprettelse af retten) fra den dato, hvor den indklagede påberåber sig artikel 13.16.1. Har Det Blandede CETA-Udvalg ikke foretaget udnævnelse i henhold til artikel 8.27.2 (oprettelse af retten) inden for den frist, der er fastsat i artikel 8.27.17 (oprettelse af retten), kan hver part i tvisten anmode om, at generalsekretæren for Det Internationale Center til Bilæggelse af Investeringstvister ("ICSID") udpeger medlemmerne af retten fra den liste, der er opstillet i henhold til artikel 13.20. Er listen ikke blevet opstillet i henhold til artikel 13.20 på den dato, hvor klagen indgives i henhold til artikel 8.23 (indgivelse af en klage til retten), skal generalsekretæren for ICSID udpege rettens medlemmer blandt de personer, der foreslås af den ene eller begge parter i overensstemmelse med artikel 13.20.

3. Den indklagede kan henvise sagen skriftligt til Udvalget for Finansielle Tjenesteydelser med henblik på en afgørelse om, hvorvidt og i givet fald i hvilket omfang undtagelsen i henhold til artikel 13.16.1 kan gøres gældende over for kravet. Henvisningen kan ikke foretages senere end den dato, som retten fastsætter for den indklagedes indgivelse af svarskrift. Har den indklagede henvist sagen til Udvalget for Finansielle Tjenesteydelser i henhold til dette stykke, suspenderes de frister eller procedurer, der er omhandlet i kapitel otte, afdeling F, (bilæggelse af investeringstvister mellem investorer og stater).

4. Udvalget for Finansielle Tjenesteydelser eller Det Blandede CETA-Udvalg, alt efter omstændighederne, kan i forbindelse med en henvisning efter stk. 3 afgive en fælles konstatering om, hvorvidt og i hvilket omfang artikel 13.16.1 kan gøres gældende over for kravet. Udvalget for Finansielle Tjenesteydelser eller Det Blandede CETA-Udvalg, alt efter omstændighederne, skal fremsende en kopi af den fælles konstatering til investoren og retten, hvis denne er oprettet. Konkluderes det i den fælles konstatering, at artikel 13.16.1 kan gøres gældende over for alle dele af kravet i deres helhed, anses investoren for at have frafaldet sit krav, og de retslige procedurer ophæves i overensstemmelse med artikel 8.35 (ophævelse). Konkluderes det i den fælles konstatering, at artikel 13.16.1 kun kan gøres gældende over for dele af kravet, er den fælles konstatering bindende for retten med hensyn til disse dele af kravet. Suspensionen af de frister og retslige procedurer, der er beskrevet i stk. 3, finder derefter ikke længere anvendelse, og investoren kan gå videre med de resterende dele af kravet.

5. Har Det Blandede CETA-Udvalg ikke afgivet en fælles konstatering senest tre måneder efter henvisning af sagen fra Udvalget for Finansielle Tjenesteydelser, finder suspensionen af de i stk. 3 omhandlede frister eller retslige procedurer ikke længere anvendelse, og investoren kan gå videre med sit krav.

6. Efter anmodning fra den indklagede afgør retten indledningsvis, om og i hvilket omfang artikel 13.16.1 kan gøres gældende over for kravet. Undlader den indklagede at fremsætte en sådan anmodning, berører det ikke den indklagedes ret til at påberåbe sig artikel 13.16.1 i en senere fase af de retslige procedurer. Retten må ikke slutte modsætningsvis ud fra den omstændighed, at Udvalget for Finansielle Tjenesteydelser eller Det Blandede CETA-Udvalg ikke er nået til enighed om en fælles konstatering i overensstemmelse med bilag 13-B.

KAPITEL FJORTEN

INTERNATIONALE SØTRANSPORTTJENESTEYDELSER

ARTIKEL 14.1

Definitioner

I dette kapitel forstås ved:

toldbehandlingstjenesteydelser eller **toldassistenttjenesteydelser**: gennemførelse, på honorar- eller kontraktbasis af toldformaliteter vedrørende import, eksport eller transport af gods, uanset om disse tjenesteydelser er den vigtigste eller den sekundære aktivitet hos tjenesteyderen

tjenesteydelser vedrørende containerterminaler og oplagring: oplagring, fyldning, tømning eller reparation af containere og klargøring heraf med henblik på afskibning, såvel i havne som inde i landet

dør til dør-transport eller multimodal transport: transport af gods i henhold til et gennemgående transportdokument, hvor der anvendes flere forskellige transportmetoder, herunder et internationalt søled

feedertjenesteydelser: forudgående og efterfølgende transport af internationalt gods ad søvejen, navnlig i containere, stykgods og tør og våd bulkfragt mellem havne beliggende på en parts territorium. Det præciseres for så vidt angår Canada, at feedertjenesteydelser kan omfatte transport mellem havområder og indre vandveje, idet der ved indre vandveje forstås de vandveje, som er defineret i *Customs Act*, R.S.C. 1985, c.1 (2nd Supp.)

international godstransport: transport af gods med søgående skibe mellem en havn i den ene part og en havn i den anden part eller et tredjeland eller mellem en havn i en EU-medlemsstat og en havn i en anden EU-medlemsstat

internationale søtransporttjenesteydelser: transport af passagerer eller gods med søgående skibe mellem en havn i en part og en havn i den anden part eller et tredjeland eller mellem en havn i en EU-medlemsstat og en havn i en anden EU-medlemsstat samt direkte kontraktforhold med leverandører af andre transporttjenesteydelser for at sikre dør til dør-transport eller multimodal transport, men ikke levering af sådanne andre transporttjenesteydelser

leverandører af internationale søtransporttjenesteydelser:

- a) en virksomhed i en part som defineret i artikel 1.1 (alment gældende definitioner) og en sådan enheds filial, eller
- b) en virksomhed som defineret i artikel 1.1 (alment gældende definitioner) i et tredjeland, der ejes eller kontrolleres af borgere fra en part, hvis virksomhedens skibe er registreret i overensstemmelse med denne parts lovgivning og fører partens flag, eller

- c) en filial af en virksomhed fra et tredjeland med væsentlige forretningsaktiviteter på en parts territorium, som er beskæftiget med levering af internationale søtransporttjenesteydelser. Det præciseres, at kapitel otte (investering) ikke finder anvendelse på en sådan filial

skibsagenturtjenesteydelser: aktiviteter, der består i som agent inden for et givet geografisk område at repræsentere et eller flere rederiers forretningsinteresser til følgende formål:

- a) markedsføring og salg af tjenesteydelser inden for søtransport og i relation dertil, fra udarbejdelse af tilbud til fakturering, udstedelse af konnossementer på vegne af virksomhederne, erhvervelse og videresalg af de fornødne tilknyttede tjenesteydelser, udarbejdelse af dokumentation samt tilvejebringelse af forretningsoplysninger, og
- b) handling på virksomhedernes vegne ved organisering af skibsanløb eller overtagelse af gods, når det er påkrævet

søfartshjælpetjenesteydelser: søgodshåndteringstjenesteydelser, toldbehandlingstjenesteydelser, tjenesteydelser vedrørende containerterminaler og oplagring, skibsagenturtjenesteydelser, maritim speditørtjenesteydelser og lager- og pakhus-tjenesteydelser

søgodshåndteringstjenesteydelser: udførelse og tilrettelæggelse af og tilsyn med:

- a) lastning eller losning af gods til eller fra et fartøj
- b) surring eller afsurring af gods, og

c) modtagelse eller levering og opbevaring af gods inden afsendelse eller efter losning

foretaget af stevedorevirksomheder eller terminaloperatorvirksomheder, men uden at dette omfatter arbejde, der udføres af havnearbejdskraft, når denne arbejdskraft er organiseret uafhængigt af stevedorevirksomheder eller terminaloperatorvirksomheder

maritime speditørtjenesteydelser: tilrettelæggelse og overvågning af forsendelser på rederiernes vegne ved levering af tjenesteydelser som transportydelser og tilknyttede tjenesteydelser, konsolidering og pakning af fragt, udarbejdelse af dokumentation og tilvejebringelse af forretningsoplysninger

lager- og pakhustjenesteydelser: lagertjenesteydelser for fryse- og kølevarer og styrtgodslagringstjenesteydelser for væsker eller gasser og andre lager- eller pakhustjenesteydelser.

ARTIKEL 14.2

Anvendelsesområde

1. Dette kapitel finder anvendelse på foranstaltninger, som en part indfører eller opretholder, vedrørende levering af internationale søtransporttjenesteydelser²². Det præciseres, at sådanne foranstaltninger også er omfattet af kapitel otte (investering) og ni (grænseoverskridende handel med tjenesteydelser), alt efter omstændighederne.

²² Dette kapitel finder ikke anvendelse på fiskerfartøjer som defineret i henhold til en parts lovgivning.

2. Det præciseres i tillæg til artikel 8.6 (national behandling), 8.7 (mestbegunstigelsesbehandling), 9.3 (national behandling) og 9.5 (mestbegunstigelsesbehandling), at en part ikke må indføre eller opretholde en foranstaltning vedrørende:

- a) et fartøj, der leverer internationale søtransporttjenesteydelser, og som sejler under den anden parts flag²³, eller
- b) en leverandør af internationale søtransporttjenesteydelser fra den anden part

der indrømmer en behandling, der er mindre gunstig end den behandling, som den pågældende part i lignende situationer indrømmer sine egne fartøjer eller leverandører af internationale søtransporttjenesteydelser eller til fartøjer eller leverandører af internationale søtransporttjenesteydelser fra et tredjeland med hensyn til:

- a) adgang til havne
- b) anvendelse af infrastruktur og tjenesteydelser i havne, såsom bugsering og lodsning
- c) anvendelse af søfartshjælpetjenesteydelser samt pålægning af de hermed forbundne gebyrer og afgifter
- d) adgang til toldfaciliteter, eller
- e) tildeling af liggeplads og faciliteter til lastning og losning²⁴.

²³ Ved anvendelsen af dette kapitel forstås for så vidt angår Den Europæiske Union ved "at sejle under en parts flag" at sejle under en EU-medlemsstats flag.

²⁴ Dette stykke finder ikke anvendelse på fartøjer eller leverandører af internationale søtransporttjenesteydelser, der er omfattet af *aftalen om havnestatsforanstaltninger, der skal forebygge, afværge og standse ulovligt, urapporteret og ureguleret fiskeri*, indgået den 22. november 2009 i Rom.

ARTIKEL 14.3

Forpligtelser

1. Hver af parterne skal tillade leverandører af internationale søtransporttjenesteydelser fra den anden part at omrokere ejede eller lejede tomme containere, der transporteres på et ikke-indtægtsgivende grundlag mellem havne i den pågældende part.
2. En part skal tillade leverandører af internationale søtransporttjenesteydelser fra den anden part at levere feedertjenesteydelser mellem havne i den pågældende part.
3. En part må ikke indføre eller opretholde en lastdelingsaftale med et tredjeland vedrørende internationale søtransporttjenesteydelser, herunder transport af tør og flydende bulk og linjefart.
4. En part må ikke indføre eller opretholde en foranstaltning, der kræver, at hele eller en del af en international fragt skal transporteres udelukkende af skibe, der er registreret i den pågældende part, eller som ejes eller kontrolleres af borgere i den pågældende part.
5. Ingen af parterne må indføre eller opretholde en foranstaltning, der forhindrer leverandører af internationale søtransporttjenesteydelser fra den anden part i direkte at indgå kontrakt med andre leverandører af transporttjenesteydelser vedrørende dør til dør-transport eller multimodal transport.

ARTIKEL 14.4

Forbehold

1. Artikel 14.3 finder ikke anvendelse på:
 - a) eksisterende uforenelige foranstaltninger, som opretholdes af en part på:
 - i) EU-niveau som fastsat i EU's liste i bilag I
 - ii) nationalt regeringsniveau som fastsat af denne part i sin liste i bilag I
 - iii) provinsielt, territorielt eller regionalt regeringsniveau som fastsat af denne part i sin liste i bilag I, eller
 - iv) lokalt regeringsniveau
 - b) fortsat anvendelse eller omgående fornyelse af en uforenelig foranstaltning som omhandlet i litra a), eller
 - c) en ændring af en uforenelig foranstaltning som omhandlet i litra a), i det omfang ændringen ikke gør foranstaltningen endnu mere uforenelig med artikel 14.3, end den var umiddelbart før ændringen.
2. Artikel 14.3 finder ikke anvendelse på foranstaltninger, som en part indfører eller opretholder med hensyn til en sektor, delsektorer eller aktiviteter som fastsat i sin liste i bilag II.

KAPITEL FEMTEN

TELEKOMMUNIKATION

ARTIKEL 15.1

Definitioner

I dette kapitel forstås ved:

bidragsforbindelse: en forbindelse til transmission af lyd eller tv-signaler til et produktionscenter

omkostningsbaseret: baseret på omkostninger, hvilket kan omfatte forskellige omkostningsmetoder for forskellige faciliteter eller tjenesteydelser

virksomhed: en virksomhed som defineret i artikel 8.1 (definitioner)

væsentlige faciliteter: faciliteter i forbindelse med offentlige telekommunikationsnet og -tjenester, som:

- a) udelukkende eller fortrinsvis stilles til rådighed af en enkelt eller et begrænset antal leverandører, og
- b) ikke økonomisk eller teknisk set kan erstattes med henblik på levering af en tjenesteydelse

sammenkobling: etablering af forbindelse mellem leverandører, der stiller offentlige telekommunikationsnet eller -tjenesteydelser til rådighed, således at en leverandørs brugere kan kommunikere med en anden leverandørs brugere og få adgang til en anden leverandørs tjenesteydelser

virksomhedsintern kommunikation: telekommunikation, hvorved en virksomhed kommunikerer internt eller med eller mellem datterselskaber, filialer og, med forbehold af en parts lovgivning, søsterselskaber, men som ikke omfatter kommercielle eller ikke-kommercielle tjenesteydelser, der leveres til virksomheder, som ikke er tilknyttede datterselskaber, filialer eller søsterselskaber, eller som tilbydes kunder eller potentielle kunder. Med henblik på denne definition forstås "datterselskaber", "filialer" og i givet fald "søsterselskaber" som defineret af hver part

lejede kredsløb: telekommunikationsfaciliteter mellem to eller flere udpegede punkter, der er reserveret til dedikeret brug af eller adgang til en bestemt kunde eller andre brugere efter kundens valg

storleverandør: en leverandør, som materielt kan påvirke betingelserne for deltagelse, med udgangspunkt i priser og forsyning på det relevante marked for offentlige telekommunikationsnet eller -tjenester som følge af:

- a) sin kontrol over væsentlige faciliteter, eller
- b) udnyttelse af sin markedsstilling

nettermineringspunkt: det fysiske punkt, hvor en bruger får adgang til et offentligt telekommunikationsnet

nummerportabilitet: det forhold, at slutbrugere af offentlige telekommunikationstjenesteydelser kan beholde de samme telefonnumre på samme sted uden forringelse af kvalitet, pålidelighed eller komfort, når de skifter mellem leverandører inden for samme kategori af offentlige telekommunikationstjenesteydelser

offentligt telekommunikationsnet: den offentlige telekommunikationsinfrastruktur, der muliggør telekommunikation mellem og blandt bestemte nettermineringspunkter

offentlig telekommunikationstjenesteydelse: en telekommunikationstjenesteydelse, som en part udtrykkeligt eller de facto kræver tilbudt offentligheden, og som omfatter realtidstransmission af kundeleverede oplysninger mellem to eller flere punkter uden end-to-end-ændringer i formen eller indholdet af kundens oplysninger. Denne tjenesteydelse kan omfatte bl.a. taletelefonitjenesteydelser, pakke- og kredsløbskoblede datatransmissionstjenesteydelser, telextjenesteydelser, telegraftjenesteydelser, telefaxtjenesteydelser, private lejede kredsløbstjenesteydelser samt mobile og personlige kommunikationstjenesteydelser og -systemer

reguleringsmyndighed: den enhed, der er ansvarlig for regulering på telekommunikationsområdet

telekommunikationstjenesteydelser: alle tjenesteydelser vedrørende afsendelse og modtagelse af elektromagnetiske signaler, men som ikke omfatter økonomisk aktivitet, der består i at stille indhold til rådighed ved hjælp af telekommunikation, og

bruger: en virksomhed eller en fysisk person, der anvender eller anmoder om en offentligt tilgængelig teletjenesteydelse.

ARTIKEL 15.2

Anvendelsesområde

1. Dette kapitel finder anvendelse på foranstaltninger, der indføres eller opretholdes af en part i forbindelse med telekommunikationsnet og -tjenesteydelser, med forbehold af en parts ret til at begrænse leveringen af en tjenesteydelse i overensstemmelse med sine forbehold som fastsat i sin liste til bilag I eller II.
2. Dette kapitel finder ikke anvendelse på en parts foranstaltninger, som påvirker overførslen ved hjælp af enhver form for telekommunikation, herunder udsendelse og kabeldistribution af radio- eller tv-programmer, der er beregnet for offentligheden. Det præciseres, at dette kapitel finder anvendelse på bidragsforbindelser.
3. Dette kapitel:
 - a) pålægger ikke en part at tillade en tjenesteyder fra en anden part at oprette, konstruere, erhverve, lease, drive eller levere andre telekommunikationsnet eller -tjenesteydelser end dem, som er specifikt foreskrevet i denne aftale, eller
 - b) pålægger ikke en part at oprette, konstruere, erhverve, lease, drive eller levere telekommunikationsnet eller -tjenesteydelser, der ikke tilbydes offentligheden generelt, eller at forpligte en tjenesteyder hertil.

ARTIKEL 15.3

Adgang til og anvendelse af offentlige telekommunikationsnet eller -tjenesteydelser

1. Hver af parterne skal sikre, at virksomheder fra den anden part har adgang til og kan anvende offentlige telekommunikationsnet eller -tjenesteydelser på rimelige og ikke-diskriminerende vilkår og betingelser, herunder med hensyn til kvalitet, tekniske standarder og specifikationer²⁵. Parterne skal anvende denne forpligtelse bl.a. som fastsat i stk. 2-6.
2. Hver af parterne skal sikre, at virksomheder fra den anden part har adgang til og kan benytte alle offentlige telekommunikationsnet eller -tjenester, der tilbydes inden for eller på tværs af deres grænser, herunder private lejede kredsløb, og skal med henblik herpå og med forbehold af stk. 5 og 6 sikre, at disse virksomheder har adgang til at:
 - a) købe eller lease og tilslutte terminaler eller andet udstyr, der har grænseflader med det offentlige telekommunikationsnet
 - b) forbinde private lejede eller ejede kredsløb med offentlige telekommunikationsnet og -tjenesteydelser fra denne part eller med kredsløb, der lejes eller ejes af en anden virksomhed
 - c) anvende betjeningsprotokoller efter eget valg, og
 - d) udføre koblings-, signalerings- og behandlingsfunktioner.

²⁵ Ved **ikke-diskriminerende** forstås en behandling, der ikke er mindre gunstig end den, der indrømmes enhver anden virksomhed ved anvendelse af tilsvarende offentlige telekommunikationsnet eller -tjenesteydelser i lignende situationer.

3. Hver af parterne skal sikre, at virksomheder fra den anden part kan anvende offentlige telekommunikationsnet og -tjenesteydelser til fremsendelse af oplysninger på deres territorium eller på tværs af deres grænser, herunder til sådanne virksomheders virksomhedsinterne kommunikation, og til at få adgang til oplysninger, der er indeholdt i databaser eller på anden måde lagret i maskinlæsbar form på den ene eller den anden parts territorium.

4. I tillæg til artikel 28.3 (almindelige undtagelser) og uanset stk. 3 skal hver af parterne træffe passende foranstaltninger til at beskytte:

- a) sikkerheden og fortroligheden af offentlige telekommunikationstjenesteydelser, og
- b) privatlivets fred for brugere af offentlige telekommunikationstjenesteydelser

underlagt kravet om, at sådanne foranstaltninger ikke anvendes på en sådan måde, at de udgør et middel til vilkårlig eller uberettiget forskelsbehandling eller en skjult begrænsning af samhandelen.

5. Hver af parterne skal sikre, at der ikke stilles andre betingelser for adgang til og anvendelse af offentlige telekommunikationsnet og -tjenesteydelser end dem, der er nødvendige for:

- a) at varetage det ansvar for offentlige tjenester, der påhviler leverandører af offentlige telekommunikationsnet og -tjenesteydelser, navnlig deres mulighed for at gøre deres net eller tjenesteydelser tilgængelige for offentligheden i almindelighed
- b) at beskytte offentlige telekommunikationsnets eller -tjenesteydelsers tekniske integritet, eller

- c) at sikre, at tjenesteydere fra den anden part ikke leverer tjenesteydelser, der er begrænset af partens forbehold som fastsat i dens liste i bilag I eller II.
6. Under forudsætning af, at de opfylder kriterierne i stk. 5, kan betingelserne for adgang til og anvendelse af offentlige telekommunikationsnet og -tjenesteydelser omfatte:
- a) begrænsninger af videresalg eller delt anvendelse af disse tjenesteydelser
 - b) krav om at benytte specificerede tekniske grænseflader, herunder grænsefladeprotokoller, til indbyrdes forbindelse med sådanne net eller tjenesteydelser
 - c) i givet fald krav for disse tjenesteydelsers interoperabilitet
 - d) typegodkendelse af terminaler eller andet udstyr, der har grænseflader med nettet, og tekniske krav vedrørende tilslutningen af sådant udstyr til sådanne net
 - e) begrænsninger af tilslutning af private lejede eller ejede kredsløb med sådanne net eller tjenesteydelser eller med sådanne kredsløb, der lejes eller ejes af en anden virksomhed, og
 - f) anmeldelse, registrering og godkendelse.

ARTIKEL 15.4

Konkurrencebeskyttelse over for storleverandører

1. Hver af parterne skal opretholde passende foranstaltninger med henblik på at forhindre leverandører, som alene eller sammen udgør en storleverandør, i at påbegynde eller fortsætte med konkurrencebegrænsende adfærd.
2. Den i stk. 1 omhandlede konkurrencebegrænsende adfærd omfatter:
 - a) konkurrencebegrænsende krydssubsidiering
 - b) udnyttelse af oplysninger fra konkurrenter til konkurrencebegrænsende formål, og
 - c) undladelse af rettidigt at give andre tjenesteydere oplysninger om væsentlige faciliteter og kommercielt relevante oplysninger, som de har brug for for at kunne levere tjenesteydelser.

ARTIKEL 15.5

Adgang til væsentlige faciliteter

1. Hver af parterne skal sikre, at storleverandører på deres territorier stiller deres væsentlige faciliteter, som bl.a. kan omfatte netværkselementer, driftsstøttesystemer eller støttestrukturer, til rådighed for leverandører af telekommunikationstjenesteydelser fra den anden part på rimelige og ikke-diskriminerende vilkår og betingelser og til omkostningsbaserede takster.

2. Hver af parterne kan i overensstemmelse med deres lovgivning fastsætte de væsentlige faciliteter, der skal stilles til rådighed på deres territorier.

ARTIKEL 15.6

Sammenkobling

1. Hver af parterne skal sikre, at storleverandører på deres territorium tilbyder sammenkobling:
 - a) ved ethvert teknisk realisabelt punkt på nettet
 - b) på ikke-diskriminerende vilkår, betingelser, herunder tekniske standarder og specifikationer, samt takster
 - c) af en kvalitet, der ikke er lavere end den, der leveres i forbindelse med deres egne lignende tjenesteydelser eller lignende tjenesteydelser fra ikke-tilknyttede leverandører eller fra deres datterselskaber eller andre søsterselskaber
 - d) rettidigt på vilkår og betingelser (herunder hvad angår tekniske standarder og specifikationer) samt til omkostningsbaserede takster, som er gennemsigtige og rimelige under hensyntagen til de økonomiske muligheder og tilstrækkeligt ubundtede til, at leverandøren ikke er nødt til at betale for netværkskomponenter eller -faciliteter, som ikke er nødvendige for at kunne levere tjenesteydelsen, og
 - e) efter anmodning ved yderligere punkter end de nettermineringspunkter, der tilbydes hovedparten af brugerne, mod betaling af gebyrer, der afspejler omkostningerne ved oprettelsen af de nødvendige yderligere faciliteter.

2. En leverandør, der har tilladelse til at levere telekommunikationstjenesteydelser, har ret til at forhandle en ny sammenkoblingsaftale med andre leverandører af offentlige telekommunikationsnet og -tjenesteydelser. Hver af parterne skal sikre, at storleverandører skal oprette et referencetilbud på samtrafiktakster eller forhandle om sammenkoblingsaftaler med andre leverandører af telekommunikationsnet og -tjenesteydelser.
3. Hver af parterne skal sikre, at leverandører af offentlige telekommunikationstjenesteydelser, der får oplysninger fra en tilsvarende leverandør under forhandlingerne om sammenkoblingsaftaler, udelukkende anvender disse oplysninger til det formål, hvortil de er givet, og til enhver tid respekterer, at de oplysninger, der fremsendes eller opbevares, skal behandles fortroligt.
4. Hver af parterne skal sikre, at procedurerne for sammenkobling med en storleverandør offentliggøres.
5. Hver af parterne skal sikre, at storleverandører offentliggør deres sammenkoblingsaftaler eller referencetilbud på sammenkobling, hvis det er hensigtsmæssigt.

ARTIKEL 15.7

Tilladelse til levering af telekommunikationstjenesteydelser

Hver af parterne bør sikre, at tilladelsen til at levere telekommunikationstjenesteydelser, hvor det er muligt, er baseret på en simpel anmeldelsesprocedure.

ARTIKEL 15.8

Forsyningspligtydelser

1. Hver af parterne kan hver især fastlægge den form for forsyningspligtydelser, de ønsker at opretholde.
2. Hver af parterne skal sikre, at enhver foranstaltning om forsyningspligt, der indføres eller opretholdes, administreres på en gennemsigtig, objektiv, ikke-diskriminerende og konkurrencemæssigt neutral måde. Hver af parterne skal desuden sikre, at den ikke pålægger en forsyningspligt, som er unødigt byrdefuld i betragtning af den form for forsyningspligtydelser, parten har defineret.
3. Alle tjenesteydere bør kunne komme i betragtning til at varetage forsyningspligtydelser. Skal en leverandør udpeges som leverandør af en forsyningspligtydelse, skal en part sikre, at udvælgelsen sker ved en effektiv, gennemsigtig og ikke-diskriminerende procedure.

ARTIKEL 15.9

Knappe ressourcer

1. Hver af parterne skal administrere sine procedurer for tildeling og anvendelse af knappe ressourcer, herunder frekvenser, numre og adgangsrettigheder, på en objektiv, rettidig, gennemsigtig og ikke-diskriminerende måde.

2. En part kan uanset artikel 8.4 (markedsadgang) og 9.6 (markedsadgang) indføre eller opretholde en foranstaltning til allokering af spektrum og forvaltning af frekvenser. Som følge heraf bibeholder hver af parterne retten til at fastsætte og anvende deres egne politikker for forvaltning af spektrum og frekvenser, som kan begrænse antallet af leverandører af offentlige telekommunikationstjenesteydelser. Hver af parterne bibeholder også retten til at allokere frekvensbånd under hensyn til eksisterende og fremtidige behov.

3. Hver af parterne skal gøre den nuværende allokering af frekvensbånd offentligt tilgængelig, men er ikke forpligtet til at forelægge detaljerede oplysninger om frekvenser, der er allokeret til særlige statslige anvendelser.

ARTIKEL 15.10

Nummerportabilitet

Hver af parterne skal sikre, at leverandører af offentlige telekommunikationstjenesteydelser på deres territorium tilbyder nummerportabilitet på rimelige vilkår og betingelser.

ARTIKEL 15.11

Reguleringsmyndighed

1. Hver af parterne skal sikre, at deres reguleringsmyndighed er retligt adskilt fra og operationelt uafhængig af leverandører af telekommunikationsnet, -tjenesteydelser eller -udstyr, herunder hvis en part bevarer ejerskab til eller kontrol over en leverandør af telekommunikationsnet eller -tjenesteydelser.

2. Hver af parterne skal sikre, at deres reguleringsmyndigheds beslutninger og procedurer er upartiske over for alle markedsdeltagere og forvaltes på en gennemsigtig og rettidig måde.
3. Hver af parterne skal sikre, at deres reguleringsmyndighed har tilstrækkelige beføjelser til at regulere sektoren, herunder ved at sikre, at den er bemyndiget til:
 - a) at kræve, at leverandører af telekommunikationsnet eller -tjenesteydelser indsender alle de oplysninger, reguleringsmyndigheden anser som nødvendige for forvaltningen af sine opgaver, og
 - b) at håndhæve sine afgørelser vedrørende de forpligtelser, der er fastsat i artikel 15.3-15.6 gennem passende sanktioner, som kan omfatte økonomiske sanktioner, påbud om at afhjælpe eller suspension eller tilbagekaldelse af godkendelser.

ARTIKEL 15.12

Bilæggelse af tvister på telekommunikationsområdet

Indbringelse for reguleringsmyndighederne

1. Hver af parterne skal i tillæg til artikel 27.3 (administrative procedurer) og 27.4 (prøvelse og appel) sikre:
 - a) at virksomheder rettidigt kan henvende sig til deres reguleringsmyndighed for at bilægge tvister med leverandører af offentlige telekommunikationsnet eller -tjenesteydelser vedrørende de i artikel 15.3-15.6 omhandlede anliggender, som i henhold til den pågældende parts lovgivning henhører under reguleringsmyndighedens kompetence.
Reguleringsmyndigheden skal udstede en bindende afgørelse for at bilægge tvisten inden for en rimelig frist, og
 - b) at leverandører af telekommunikationsnet eller -tjenesteydelser fra den anden part, der anmoder om adgang til væsentlige faciliteter eller sammenkobling med en storleverandør på den pågældende parts territorium, inden for en rimelig og offentligt fastsat frist, kan henvende sig til en reguleringsmyndighed for at bilægge tvister vedrørende passende vilkår, betingelser og takster for sammenkobling eller adgang med denne storleverandør.

Appel og prøvelse af reguleringsmyndigheders konstateringer og afgørelser

2. Hver af parterne skal sikre, at en virksomhed, hvis interesser berøres negativt af en reguleringsmyndigheds konstatering eller afgørelse, kan få konstateringen eller afgørelsen prøvet af en upartisk og uafhængig retslig, domstolslignende eller administrativ myndighed som fastsat i partens lovgivning. Den retslige, domstolslignende eller administrative myndighed skal give virksomheden en skriftlig begrundelse for sin konstatering eller afgørelse. Hver af parterne skal sikre, at sådanne konstateringer eller afgørelser med forbehold af appel eller yderligere prøvelse gennemføres af reguleringsmyndigheden.
3. En anmodning om domstolsprøvelse berettiger ikke til at undlade at efterkomme reguleringsmyndighedens konstatering eller afgørelse, medmindre den relevante retslige myndighed tillægger den pågældende konstatering eller afgørelse opsættende virkning.

ARTIKEL 15.13

Gennemsigtighed

1. Hver part skal i tillæg til artikel 27.1 (offentliggørelse) og 27.2 (udveksling af oplysninger) og i tillæg til de øvrige bestemmelser i dette kapitel vedrørende offentliggørelse af oplysninger offentliggøre:
 - a) reguleringsmyndighedens opgaver på lettilgængelig og klar vis, navnlig når disse opgaver er fordelt på flere organer

- b) sine foranstaltninger vedrørende offentlige telekommunikationsnet eller -tjenesteydelser, herunder:
 - i) sin reguleringsmyndigheds reguleringsforanstaltninger samt grundlaget for disse foranstaltninger
 - ii) takster og andre betingelser og vilkår for tjenesteydelser
 - iii) specifikationer for tekniske grænseflader
 - iv) betingelser for tilslutning af terminaler eller andet udstyr til det offentlige telekommunikationsnet
 - v) eventuelle krav om anmeldelse, godkendelse, registrering eller godkendelse, og
- c) oplysninger om organer med ansvar for at forberede, ændre og vedtage standardiseringsforanstaltninger.

ARTIKEL 15.14

Tilbageholdenhed

Parterne anerkender betydningen af et konkurrencepræget marked for at nå legitime offentlige politiske mål for telekommunikationstjenester. Hver af parterne kan med henblik herpå og i det omfang, der er mulighed herfor i deres lovgivning, undlade at anvende en forskrift på en telekommunikationstjenesteydelse, når det på grundlag af en markedsanalyse konkluderes, at der er opnået effektiv konkurrence.

ARTIKEL 15.15

Forholdet til andre kapitler

I det omfang, der måtte være uoverensstemmelse mellem nærværende kapitel og et andet kapitel, går nærværende kapitel forud.

KAPITEL SEKSTEN

ELEKTRONISK HANDEL

ARTIKEL 16.1

Definitioner

I dette kapitel forstås ved:

levering: et edb-program, en tekst, en video, et billede, en lydoptagelse eller anden levering, der er digitalt indkodet, og

elektronisk handel: handel, der gennemføres via telekommunikation, alene eller i sammenhæng med andre informations- og kommunikationsteknologier.

ARTIKEL 16.2

Formål og anvendelsesområde

1. Parterne anerkender, at elektronisk handel øger den økonomiske vækst og handelsmulighederne i mange sektorer, og bekræfter WTO-reglernes anvendelighed på elektronisk handel. Parterne er enige om at fremme udviklingen af deres indbyrdes elektroniske handel, navnlig ved at samarbejde om de aspekter af elektronisk handel, der bringes op i dette kapitel.
2. Dette kapitel forpligter ikke en part til at tillade en levering, der fremsendes elektronisk, medmindre dette sker i overensstemmelse med partens forpligtelser i henhold til en anden bestemmelse i denne aftale.

ARTIKEL 16.3

Told på elektroniske leveringer

1. Ingen af parterne må pålægge en told, et gebyr eller en afgift på en levering, der fremsendes elektronisk.
2. Det præciseres, at stk. 1 ikke er til hinder for, at en part pålægger en intern skat eller anden intern afgift på en levering, der fremsendes elektronisk, forudsat at denne skat eller afgift pålægges på en måde, der er forenelig med denne aftale.

ARTIKEL 16.4

Tillid og fortrolighed i forbindelse med elektronisk handel

Hver af parterne bør indføre eller opretholde love, forskrifter eller administrative foranstaltninger til beskyttelse af personlige oplysninger om brugere, der foretager elektronisk handel, og skal i denne forbindelse tage behørigt hensyn til internationale standarder for databeskyttelse fra relevante internationale organisationer, som begge parter er medlem af.

ARTIKEL 16.5

Generelle bestemmelser

I betragtning af potentialet ved elektronisk handel som et socialt og økonomisk udviklingsredskab anerkender parterne betydningen af:

- a) klarhed, gennemsigtighed og forudsigelighed i deres interne forskriftsmæssige rammer for at fremme udviklingen af elektronisk handel mest muligt
- b) interoperabilitet, innovation og konkurrence til fremme af elektronisk handel, og
- c) at fremme små og mellemstore virksomheders anvendelse af elektronisk handel.

ARTIKEL 16.6

Dialog om elektronisk handel

1. Idet parterne anerkender den globale karakter af elektronisk handel, er de enige om at føre en dialog om spørgsmål, som bringes op i forbindelse med elektronisk handel, herunder:
 - a) anerkendelse af certifikater til elektroniske signaturer, der udstedes til offentligheden, og fremme af grænseoverskridende certificeringstjenester
 - b) formidleransvar for tjenesteydere med hensyn til videreformidling eller lagring af oplysninger
 - c) behandling af uopfordret elektronisk kommerciel kommunikation, og
 - d) beskyttelse af personlige oplysninger og beskyttelse af forbrugere og virksomheder mod bedragerisk og vildledende handelspraksis inden for elektronisk handel.
2. Dialogen i stk. 1 kan foregå i form af udveksling af oplysninger om parternes respektive love, forskrifter og andre foranstaltninger vedrørende disse spørgsmål samt udveksling af erfaringer om gennemførelsen af sådanne love, forskrifter og andre foranstaltninger.
3. Idet parterne anerkender den globale karakter af elektronisk handel, bekræfter de vigtigheden af at deltage aktivt i multilaterale fora med henblik på at fremme udviklingen af den elektroniske handel.

ARTIKEL 16.7

Forholdet til andre kapitler

I det omfang, der måtte være uoverensstemmelse mellem nærværende kapitel og et andet kapitel i denne aftale, går det andet kapitel forud.

KAPITEL SYTTEN

KONKURRENCEPOLITIK

ARTIKEL 17.1

Definitioner

I dette kapitel forstås ved:

konkurrencebegrænsende forretningsadfærd: konkurrencebegrænsende aftaler, samordnet praksis eller aftaler mellem konkurrenter, konkurrencebegrænsende adfærd hos en virksomhed, der har en dominerende stilling på markedet og fusioner med væsentlige konkurrencebegrænsende virkninger, og

tjenesteydelse af almindelig økonomisk interesse: for så vidt angår Den Europæiske Union en tjenesteydelse, der ikke kan udføres tilfredsstillende og på betingelser, såsom pris, objektive kvalitative karakteristika, kontinuitet og adgang til tjenesteydelsen, der er i overensstemmelse med den offentlige interesse, af en virksomhed, der drives på normale markedsvilkår. Udførelsen af en tjenesteydelse af almindelig økonomisk interesse skal være betroet af staten til en eller flere virksomheder i kraft af en overdragelsesakt, der fastsætter de pågældende virksomheders og statens forpligtelser.

ARTIKEL 17.2

Konkurrencepolitik

1. Parterne anerkender vigtigheden af fri og uhindret konkurrence i deres handelsrelationer. Parterne erkender, at konkurrencebegrænsende forretningsadfærd kan lægge hindringer i vejen for velfungerende markeder og underminere fordelene ved handelsliberalisering.
2. Parterne skal træffe passende foranstaltninger til at forbyde konkurrencebegrænsende forretningsadfærd, idet de anerkender, at sådanne foranstaltninger vil styrke opfyldelsen af målene i denne aftale.
3. Parterne skal samarbejde om spørgsmål vedrørende forbuddet mod konkurrencebegrænsende forretningsadfærd i frihandelsområdet i overensstemmelse med *aftalen mellem De Europæiske Fællesskaber og Canadas regering om anvendelsen af deres konkurrencelovgivning*, indgået den 17. juni 1999 i Bonn.

4. De i stk. 2 omhandlede foranstaltninger skal være i overensstemmelse med principperne om gennemsigtighed, ikke-diskrimination og proceduremæssig retfærdighed. Undtagelser fra anvendelsen af konkurrencelovgivningen skal være gennemsigtige. Parterne skal give hinanden adgang til offentlige oplysninger om sådanne undtagelser i henhold til deres konkurrencelovgivning.

ARTIKEL 17.3

Anvendelse af konkurrencepolitikken på virksomheder

1. Parterne skal sikre, at de i artikel 17.2.2 omhandlede foranstaltninger finder anvendelse på parterne i det omfang, dette kræves i deres lovgivning.
2. Det præciseres:
 - a) for så vidt angår Canada, at *Competition Act*, R.S.C. 1985, c. C-34, er bindende for og finder anvendelse på juridiske personer, der er bemyndigede på vegne af Hendes Majestæt i Canada eller i en provinsmed hensyn til kommercielle aktiviteter, som disse juridiske personer udøver i aktuel eller potentiel konkurrence med andre personer, i det omfang den nævnte lov ville finde anvendelse, hvis disse juridiske personer ikke var bemyndigede på vegne af Hendes Majestæt. Sådanne juridiske personer kan omfatte statslige virksomheder, monopoler og virksomheder med særlige eller eksklusive rettigheder eller privilegier, og

- b) for så vidt angår Den Europæiske Union, at statslige virksomheder, monopoler og virksomheder med særlige rettigheder eller privilegier, er omfattet af Den Europæiske Unions konkurrencelovgivning. Virksomheder, der har fået overdraget udførelsen af tjenesteydelser af almindelig økonomisk interesse, eller som har karakter af fiskale monopoler, er omfattet af disse regler, i det omfang anvendelsen af disse regler ikke retligt eller faktisk hindrer opfyldelsen af de særlige opgaver, som er betroet dem.

ARTIKEL 17.4

Bilæggelse af tvister

Intet i dette kapitel skal være underlagt nogen form for bilæggelse af tvister i henhold til denne aftale.

KAPITEL ATTEN

STATSLIGE VIRKSOMHEDER, MONOPOLER OG VIRKSOMHEDER MED SÆRLIGE RETTIGHEDER ELLER PRIVILEGIER

ARTIKEL 18.1

Definitioner

I dette kapitel forstås ved:

omfattet enhed:

- a) et monopol
- b) en leverandør af en vare eller tjenesteydelse, hvis det er en af de få leverandører af varer eller tjenesteydelser, som er meddelt tilladelse eller etableret af en part, formelt eller reelt, og parten i alt væsentligt forhindrer konkurrence mellem disse leverandører på sit territorium
- c) enhver enhed, som en part formelt eller reelt har indrømmet særlige rettigheder eller privilegier til levering af en vare eller tjenesteydelse, hvilket i væsentlig grad påvirker enhver anden virksomheds muligheder for at levere den samme vare eller tjenesteydelse i samme geografiske område på i alt væsentligt ensartede betingelser og gør det muligt for enheden helt eller delvist at unddrage sig konkurrencepresset eller markedsbegrænsninger²⁶, eller

²⁶ Det præciseres, at tildelingen af en licens til et begrænset antal virksomheder med henblik på allokering af en knap ressource gennem objektive, forholdsmæssige og ikke-diskriminerende kriterier ikke i sig selv udgør en særlig rettighed.

d) en statslig virksomhed

udpege: at oprette eller tillade et monopol eller at udvide omfanget af et monopol til at omfatte yderligere varer eller tjenesteydelser

i overensstemmelse med kommercielle betragtninger: i overensstemmelse med sædvanlig forretningspraksis i en privatejet virksomhed inden for den relevante erhvervsgren eller industri, og

ikke-diskriminerende behandling: den bedste behandling af national behandling og mestbegunstigelsesbehandling som fastsat i denne aftale.

ARTIKEL 18.2

Anvendelsesområde

1. Parterne bekræfter deres rettigheder og forpligtelser i henhold til artikel XVII:1-XVII:3 i GATT 1994, *forståelsen vedrørende fortolkningen af artikel XVII i den almindelige overenskomst om told og udenrigshandel 1994* og artikel VIII:1 og VIII:2 i GATS, der alle hermed er inkorporeret i og gjort til en del af nærværende aftale.

2. Dette kapitel finder ikke anvendelse på en parts indkøb af en vare eller en tjenesteydelse til statslig brug og uden sigte på kommercielt videresalg og ej heller med sigte på anvendelse i forbindelse med levering af en vare eller en tjenesteydelse til kommercielt salg, uanset om indkøbet er et "omfattet udbud" i den i artikel 19.2 (anvendelsesområde og dækning) anvendte betydning.

3. Artikel 18.4 og 18.5 finder ikke anvendelse på de sektorer, der er anført i artikel 8.2 (anvendelsesområde) og artikel 9.2 (anvendelsesområde).

4. Artikel 18.4 og 18.5 finder ikke anvendelse på en foranstaltning fra en omfattet enhed, hvis en parts forbehold, der er taget mod en forpligtelse til national behandling eller mestbegunstigelsesbehandling som fastsat i den pågældende parts liste i bilag I, II eller III ville finde anvendelse, hvis den samme foranstaltning var blevet indført eller opretholdt af denne part.

ARTIKEL 18.3

Statslige virksomheder, monopoler og virksomheder med særlige rettigheder eller privilegier

1. Uden at dette berører parternes rettigheder og forpligtelser i henhold til denne aftale, er der intet i dette kapitel, der er til hinder for, at en part udpeger eller opretholder statslige virksomheder eller monopoler eller giver virksomheder særlige rettigheder eller privilegier.

2. En part må ikke kræve eller tilskynde en omfattet enhed til at handle på en måde, der er uforenelig med denne aftale.

ARTIKEL 18.4

Ikke-diskriminerende behandling

1. Hver af parterne skal sikre, at en omfattet enhed på deres territorium yder ikke-diskriminerende behandling af omfattede investeringer, af en vare fra den anden part eller af en tjenesteyder fra den anden part i forbindelse med køb eller salg af en vare eller en tjenesteydelse.
2. Handler en omfattet enhed som beskrevet i litra b)-d) i definitionen af "omfattet enhed" i artikel 18.1 i overensstemmelse med artikel 18.5.1, skal den part, på hvis territorium den omfattede enhed er beliggende, anses for at opfylde de forpligtelser, der er fastsat i stk. 1, for så vidt angår den omfattede enhed.

ARTIKEL 18.5

Kommercielle betragtninger

1. Hver af parterne skal sikre, at en omfattet enhed på deres territorium handler i overensstemmelse med kommercielle hensyn ved køb eller salg af varer, herunder med hensyn til pris, kvalitet, rådighed, omsættelighed, transport og andre vilkår og betingelser for køb eller salg, samt i forbindelse med køb eller levering af tjenesteydelser, herunder når sådanne varer eller tjenesteydelser leveres til eller af en investering foretaget af en investor fra den anden part.

2. Handler en omfattet enhed i overensstemmelse med artikel 18.4 og kapitel sytten (konkurrencepolitik), finder forpligtelsen i stk. 1 ikke anvendelse:

- a) i tilfælde af et monopol, på opfyldelsen af det formål, hvortil monopolet er blevet oprettet, eller for hvilket der er givet særlige rettigheder eller privilegier, såsom en forsyningspligtudførelse eller regional udvikling, eller
- b) i tilfælde af en statslig virksomhed, på opfyldelsen af dens offentlige opgaver.

KAPITEL NITTEN

OFFENTLIGE UDBUD

ARTIKEL 19.1

Definitioner

I dette kapitel forstås ved:

kommercielle varer eller tjenesteydelser: varer eller tjenesteydelser af en type, der generelt sælges eller udbydes til salg på det kommercielle marked til, og som sædvanligvis købes af, ikke-statslige købere til ikke-statslig brug

tjenesteydelse inden for bygge- og anlægsvirksomhed: en tjenesteydelse med det formål at udføre et bygge- eller anlægsarbejde ved et hvilket som helst middel, baseret på hovedgruppe 51 i FN's foreløbige centrale produktklassifikation ("CPC")

elektronisk auktion: en iterativ proces, der involverer brug af elektroniske midler, således at leverandører kan præsentere enten nye priser eller nye værdier for kvantificerbare, ikke-prismæssige elementer i tilbuddet i tilknytning til evalueringskriterierne eller begge dele, og som fører til tilbuddenes klassificering eller fornyede klassificering

på skrift eller skriftligt: ethvert udtryk i ord eller tal, der kan læses, gengives og senere videreformidles. Det kan omfatte elektronisk fremsendte og lagrede oplysninger

udbud med forhandling: en udbudsprocedure, hvorved ordregiveren kontakter en eller flere leverandører efter eget valg

foranstaltning: enhver lov, forskrift, procedure, administrativ vejledning eller praksis eller en ordregivers handlinger i forbindelse med et omfattet udbud

leverandørliste: en liste over leverandører, som en ordregiver har fastslået opfylder betingelserne for optagelse på den pågældende liste, og som ordregiveren agter at anvende mere end en gang

bekendtgørelse om påtænkt udbud: en bekendtgørelse offentliggjort af en ordregiver, som opfordrer interesserede leverandører til at indsende en anmodning om deltagelse, et tilbud eller begge dele

kompensationskøb: betingelser eller tiltag, der fremmer lokal udvikling eller forbedrer en parts betalingsbalancesituation, såsom anvendelse af indenlandsk indhold, tildeling af licens på teknologi, investeringer, modkøb eller lignende handlinger eller betingelser

åbent udbud: en udbudsprocedure, hvorved allerede interesserede leverandører kan afgive tilbud

person: en "person" som defineret i artikel 1.1 (alment gældende definitioner)

ordregiver: en enhed, der i henhold til bilag 19-1, 19-2 eller 19-3 er omfattet af en parts markedsadgangsliste for dette kapitel

kvalificeret leverandør: en leverandør, som en ordregiver anerkender har opfyldt betingelserne for deltagelse

begrænset udbud: en udbudsprocedure, hvor ordregiveren kun opfordrer kvalificerede leverandører til at afgive tilbud

tjenesteydelser: omfatter bygge- og anlægsarbejder, medmindre andet er angivet

standard: et dokument godkendt af et anerkendt organ, som muliggør almindelig og gentagen anvendelse, regler, retningslinjer eller karakteristika for varer eller tjenesteydelser eller de dermed forbundne processer og produktionsmetoder, hvis overholdelse ikke er obligatorisk. Det kan også omfatte eller udelukkende fastsætte de krav til terminologi, symboler, emballering, mærkning eller etikettering, som en vare, tjenesteydelse, produktionsproces eller produktionsmetode skal opfylde

leverandør: en person eller gruppe af personer, der leverer eller kan levere varer eller tjenesteydelser, og

teknisk specifikation: et krav i udbuddet:

- a) der fastsætter karakteristikaene for den vare eller tjenesteydelse, der skal indkøbes, herunder kvalitet, præstation, sikkerhed og dimensioner, eller processerne eller metoderne for produktion eller levering heraf, eller
- b) som vedrører kravene til terminologi, symboler, emballering, mærkning eller etikettering, således som de finder anvendelse på en vare eller tjenesteydelse.

ARTIKEL 19.2

Anvendelsesområde og dækning

Anvendelse af dette kapitel

1. Dette kapitel finder anvendelse på alle foranstaltninger vedrørende et omfattet udbud, uanset om det helt eller delvist gennemføres elektronisk.

2. I dette kapitel forstås ved "omfattede udbud" udbud til statslig brug:
- a) af en vare, en tjenesteydelse eller enhver kombination heraf:
 - i) som specificeret i hver parts bilag til sin markedsadgangsliste for dette kapitel, og
 - ii) som ikke indkøbes med henblik på kommercielt salg eller videresalg eller til brug i forbindelse med produktion eller levering af en vare eller en tjenesteydelse til kommercielt salg eller videresalg
 - b) foretaget på basis af en kontrakt, uanset dennes form, herunder: køb, leasing og leje med eller uden forkøbsret
 - c) for hvilke værdien som anslået i overensstemmelse med stk. 6-8 svarer til eller overstiger den relevante tærskel, som er specificeret i partens bilag til dens markedsadgangsliste for dette kapitel, på datoen for offentliggørelse af en bekendtgørelse i overensstemmelse med artikel 19.6
 - d) foretaget af en ordregiver, og
 - e) som ikke på anden måde er udelukket fra at være omfattet i medfør af stk. 3 eller en parts bilag til dens markedsadgangsliste for dette kapitel.

3. Medmindre andet er anført i en parts bilag til dens markedsadgangsliste for dette kapitel, finder dette kapitel ikke anvendelse på:

- a) erhvervelse eller leje af jord, eksisterende bygninger eller anden fast ejendom eller rettigheder hertil
- b) ikke-kontraktbaserede aftaler eller enhver form for bistand, som en part yder, herunder kooperative aftaler, tilskud, lån, kapitalindskud, garantier og skatteincitament
- c) indkøb eller erhvervelse af finansformidler- og depottjenesteydelser, likvidations- og forvaltningstjenesteydelser for regulerede finansieringsinstitutter eller tjenesteydelser i forbindelse med salg, indfrielse og distribution af offentlig gæld, herunder lån og statsobligationer, gældsbeviser og andre værdipapirer
- d) offentlige ansættelseskontrakter
- e) udbud, der foretages:
 - i) med det specifikke formål at yde international bistand, herunder udviklingsbistand
 - ii) inden for rammerne af den særlige procedure eller betingelse, der gælder for en international aftale vedrørende udstationering af tropper eller vedrørende de undertegnende landes fælles gennemførelse af et projekt, eller

- iii) i henhold til den særlige procedure eller betingelse, der gælder for en international organisation eller en organisation finansieret gennem internationale tilskud, lån eller andre former for bistand, når den gældende procedure eller betingelse ville være uforenelig med dette kapitel.

4. De udbud, der er omfattet af dette kapitel, er alle udbud, der er omfattet af markedsadgangslisterne for Canada og Den Europæiske Union, hvor hver parts forpligtelser er fastsat som følger:

- a) i bilag 19-1 de centrale statslige ordregivere, hvis udbud er omfattet af dette kapitel
- b) i bilag 19-2 de subcentrale statslige ordregivere, hvis udbud er omfattet af dette kapitel
- c) i bilag 19-3 alle andre ordregivere, hvis udbud er omfattet af dette kapitel
- d) i bilag 19-4 de varer, der er omfattet af dette kapitel
- e) i bilag 19-5 de tjenesteydelser, der er omfattet af dette kapitel, bortset fra tjenesteydelser inden for bygge- og anlægsvirksomhed
- f) i bilag 19-6 de tjenesteydelser inden for bygge- og anlægsvirksomhed, der er omfattet af dette kapitel
- g) i bilag 19-7 almindelige bemærkninger og
- h) i bilag 19-8 de metoder til offentliggørelse, der anvendes for dette kapitel.

5. Kræver en ordregiver i forbindelse med de omfattede udbud, at en person, der ikke er omfattet af en parts bilag til dens markedsadgangsliste for dette kapitel, skal foretage udbud i overensstemmelse med særlige krav, finder artikel 19.4 tilsvarende anvendelse på sådanne krav.

Værdiansættelse

6. Ved vurdering af værdien af et udbud med henblik på at konstatere, om der er tale om et omfattet udbud:

- a) må ordregiver ikke opdele udbuddet i særskilte udbud eller vælge eller anvende en særlig beregningsmetode til at vurdere et udbuds værdi med den hensigt helt eller delvis at udelukke det fra anvendelsen af dette kapitel, og
- b) skal ordregiver inkludere den højeste anslåede samlede værdi af udbuddet over den samlede varighed, uanset om kontrakten tildeles en eller flere leverandører, under hensyntagen til alle former for aflønning, herunder:
 - i) præmier, honorarer, provisioner og rente, og
 - ii) den samlede værdi af optioner, hvis udbuddet giver mulighed for sådanne optioner.

7. Fører et individuelt krav i et udbud til indgåelse af mere end én kontrakt eller til, at der indgås kontrakter i separate dele ("tilbagevendende kontrakter"), baseres beregningen af den højeste anslåede samlede værdi på:

- a) værdien af tilbagevendende kontrakter for samme type varer eller tjenesteydelser, som er tildelt inden for de seneste 12 måneder eller i ordregivers foregående regnskabsår, om muligt justeret for at tage højde for forventede ændringer i mængden eller værdien af den vare eller tjenesteydelse, der indkøbes, i de efterfølgende 12 måneder, eller
- b) den anslåede værdi af tilbagevendende kontrakter for samme type varer eller tjenesteydelser, der tildeles inden for 12 måneder efter tildelingen af den oprindelige kontrakt, eller ordregivers regnskabsår.

8. I tilfælde af udbud i form af leasing eller leje af en vare eller en tjenesteydelse eller udbud, hvor den samlede pris ikke er specificeret, er grundlaget for værdiansættelsen:

- a) i tilfælde af tidsbegrænsede kontrakter:
 - i) den samlede anslåede maksimumværdi for hele kontraktens løbetid, hvis kontraktens løbetid er 12 måneder eller derunder, eller
 - ii) den samlede anslåede maksimumværdi inklusive en eventuel anslået restværdi, hvis kontraktens løbetid overstiger 12 måneder,
- b) i tilfælde af tidsubegrænsede kontrakter den anslåede månedlige rate multipliceret med 48, og

- c) hvis det ikke er sikkert, om kontrakten bliver tidsbegrænset, finder litra b) anvendelse.

ARTIKEL 19.3

Sikkerhed og generelle undtagelser

1. Intet i dette kapitel må fortolkes således, at en part forhindres i at træffe foranstaltninger eller i at undlade at give oplysninger, som parten anser for nødvendige af hensyn til beskyttelsen af sine vitale sikkerhedsinteresser i forbindelse med indkøb af:

- a) våben, ammunition²⁷ eller krigsmateriel
- b) eller udbud, der er absolut nødvendige af hensyn til den nationale sikkerhed, eller
- c) nationale forsvarsformål.

2. Med forbehold for kravet om, at sådanne foranstaltninger ikke anvendes på en måde, der udgør en vilkårlig eller uberettiget forskelsbehandling mellem parterne, hvor de samme forhold gør sig gældende, eller en skjult hindring af den internationale handel, må intet i dette kapitel fortolkes således, at det forhindrer en part i at indføre eller håndhæve foranstaltninger,

- a) som er nødvendige for at beskytte den offentlige moral, orden eller sikkerhed

²⁷ Det engelske udtryk "ammunition" i denne artikel betragtes som synonymt med det engelske udtryk "munition".

- b) som er nødvendige for at beskytte menneskers, dyrs eller planters liv eller sundhed
- c) som er nødvendige for at beskytte intellektuel ejendomsret, eller
- d) som vedrører handicappedes eller filantropiske institutioners varer og tjenesteydelser eller varer og tjenesteydelser fremstillet ved fængselsarbejde.

ARTIKEL 19.4

Generelle principper

Ikke-diskrimination

1. Med hensyn til alle foranstaltninger vedrørende de omfattede udbud indrømmer parterne, herunder deres ordregivere, varer og tjenesteydelser fra den anden part og leverandører fra den anden part, der tilbyder sådanne varer eller tjenesteydelser, straks og betingelsesløst en behandling, der ikke er mindre gunstig end den, de og deres ordregivere indrømmer deres egne varer, tjenesteydelser og leverandører. Det præciseres, at en sådan behandling:

- a) for så vidt angår Canada omfatter en behandling, der ikke er mindre gunstig end den behandling, som en provins eller et territorium, herunder dens/dets ordregivere, indrømmer varer og tjenester fra og leverandører beliggende i den pågældende provins eller det pågældende territorium, og

- b) for så vidt angår Den Europæiske Union omfatter en behandling, der ikke er mindre gunstig end den behandling, som en medlemsstat eller en subcentral region af en medlemsstat, herunder dens ordregivere, indrømmer varer og tjenester fra og leverandører beliggende i den pågældende medlemsstat eller subcentrale region, alt efter omstændighederne.

2. Med hensyn til enhver foranstaltning vedrørende omfattede udbud må en part, herunder dens ordregivere, ikke:

- a) behandle en lokalt etableret leverandør mindre gunstigt end en anden lokalt etableret leverandør på grundlag af graden af udenlandsk tilhørsforhold eller ejerskab, eller
- b) diskriminere mod en lokalt etableret leverandør på grundlag af, at de varer eller tjenesteydelser, der tilbydes af denne leverandør til et givet udbud, er varer eller tjenesteydelser fra den anden part.

Brug af elektroniske midler

3. I forbindelse med gennemførelse af omfattede udbud ad elektronisk vej skal ordregiveren sikre:

- a) at udbuddet gennemføres under anvendelse af informationsteknologisystemer og software, herunder sådanne, som vedrører autentifikation og kryptering af oplysninger, som er alment tilgængelige og interoperable med andre alment tilgængelige informationsteknologisystemer og anden tilgængelig software, og
- b) at der opretholdes mekanismer, der sikrer integriteten af anmodninger om deltagelse og tilbud, herunder fastsættelse af tidspunktet for modtagelsen heraf og forebyggelse af uretmæssig adgang.

Gennemførelse af udbud

4. En ordregiver skal gennemføre de omfattede udbud på en gennemsigtig og upartisk måde:
 - a) som er forenelig med dette kapitel og under anvendelse af metoder såsom åbent udbud, begrænset udbud og udbud med forhandling
 - b) således at interessekonflikter undgås, og
 - c) som forebygger korruption.

Oprindelsesregler

5. Med henblik på de omfattede udbud må en part ikke anvende oprindelsesregler på varer eller tjenesteydelser, der er importeret fra eller leveret af den anden part, som afviger fra de oprindelsesregler, som den pågældende part samtidig anvender i den normale handel på import eller leveringer af de samme varer eller tjenesteydelser fra samme part.

Kompensationskøb

6. Hvad angår de omfattede udbud, må en part, herunder dens ordregivere, ikke søge, tage hensyn til, pålægge eller gennemtvinge nogen form for kompensationskøb.

Foranstaltninger, der ikke specifikt vedrører udbud

7. Stk. 1 og 2 finder ikke anvendelse på: told eller andre afgifter af enhver art, der pålægges ved eller i forbindelse med import, metoden til opkrævning af sådan told og sådanne afgifter, andre importforskrifter eller -formaliteter og foranstaltninger, der påvirker handelen med tjenesteydelser, undtagen foranstaltninger vedrørende omfattede udbud.

ARTIKEL 19.5

Oplysninger om udbudssystemet

1. Hver af parterne skal:
 - a) straks offentliggøre alle love, administrative forskrifter, retsafgørelser, alment gældende administrative afgørelser, standardbestemmelser i kontrakter, der er påbudt i medfør af love eller administrative forskrifter, og som med henvisning er inkorporeret i bekendtgørelser eller udbudsmateriale og procedurer i forbindelse med omfattede udbud samt eventuelle ændringer heraf, i officielt udpegede elektroniske medier eller papirmedier, som offentliggøres bredt og til stadighed er let tilgængelige for offentligheden, og
 - b) på anmodning give en redegørelse herfor til den anden part.
2. Hver af parterne skal i bilag 19-8 til deres markedsadgangsliste angive:
 - a) de elektroniske eller trykte medier, hvori parten offentliggør de oplysninger, der er beskrevet i stk. 1

- b) de elektroniske eller trykte medier, hvori parten offentliggør de bekendtgørelser, der kræves i henhold til artikel 19.6, 19.8.7 og 19.15.2, og
 - c) adressen på det eller de websteder, hvor parten offentliggør:
 - i) deres udbudsstatistikker i henhold til artikel 19.15.5, eller
 - ii) deres bekendtgørelser vedrørende kontrakter tildelt i henhold til artikel 19.15.6.
3. Hver af parterne skal straks give Udvalget for Offentlige Udbud meddelelse om enhver ændring af de oplysninger, de hver især angiver i bilag 19-8.

ARTIKEL 19.6

Bekendtgørelser

Bekendtgørelse om påtænkt udbud

1. I forbindelse med hvert omfattet udbud skal ordregiveren offentliggøre en bekendtgørelse om påtænkt udbud, undtagen under de omstændigheder, der er beskrevet i artikel 19.12.

Alle bekendtgørelser om påtænkt udbud skal være direkte tilgængelige ved hjælp af gratis elektroniske midler via et enkelt adgangspunkt, jf. dog stk. 2. Bekendtgørelserne kan også offentliggøres ved hjælp af passende trykte medier, som offentliggøres bredt, og de skal være lettilgængelige for offentligheden mindst indtil udløbet af den frist, der er angivet i bekendtgørelsen.

Hver af parterne angiver de relevante trykte og elektroniske medier i bilag 19-8.

2. En part kan anvende en overgangsperiode på op til fem år efter datoen for denne aftales ikrafttræden for enheder, der er omfattet af bilag 19-2 og 19-3, der ikke er rede til at deltage i ordningen med et enkelt adgangspunkt som omhandlet i stk. 1. Disse enheder skal i løbet af en sådan overgangsperiode fremsende deres bekendtgørelser om påtænkt udbud, hvis de er tilgængelige elektronisk, via links på en elektronisk portal, som er gratis tilgængelig og anført i bilag 19-8.

3. Medmindre andet er bestemt i dette kapitel, skal en bekendtgørelse om påtænkt udbud indeholde følgende:

- a) ordregiverens navn og adresse samt andre oplysninger, der er nødvendige for at kontakte ordregiveren og indhente alle relevante dokumenter vedrørende udbuddet samt eventuelle omkostninger og betalingsvilkår
- b) en beskrivelse af udbuddet, herunder arten og mængden af varer eller tjenesteydelser, der skal indkøbes, eller, hvis mængden ikke kendes, den skønnede mængde
- c) i tilfælde af tilbagevendende kontrakter så vidt muligt et skøn over tidsplanen for efterfølgende bekendtgørelser om påtænkt udbud
- d) en beskrivelse af eventuelle optioner
- e) fristen for levering af varerne eller tjenesteydelserne eller kontraktens varighed

- f) den udbudsmetode, der vil blive anvendt, og hvorvidt den indebærer forhandling eller elektronisk auktion
- g) hvor relevant adressen og sidste frist for indsendelse af anmodninger om deltagelse i udbudsproceduren
- h) adressen og sidste frist for afgivelse af tilbud
- i) det eller de sprog, hvorpå tilbuddene eller anmodningerne om deltagelse kan indgives, hvis de kan indgives på et andet sprog end den pågældende ordregivers parts officielle sprog
- j) en liste over og en kort beskrivelse af eventuelle betingelser for leverandørers deltagelse, herunder eventuelle krav om specifikke dokumenter eller certifikater, som leverandørerne skal fremlægge i forbindelse hermed, medmindre sådanne krav er indeholdt i det udbudsmateriale, der stilles til rådighed for alle interesserede leverandører samtidig med bekendtgørelsen om påtænkt udbud
- k) om ordregiver i medfør af artikel 19.8 har til hensigt at udvælge et begrænset antal kvalificerede leverandører, der opfordres til at afgive tilbud, de kriterier, der vil blive anvendt for at udvælge disse, og en eventuel begrænsning af antallet af leverandører, der vil kunne afgive tilbud, og
- l) angivelse af, at udbuddet er omfattet af dette kapitel.

Bekendtgørelse i resuméform

4. Ordregiver skal i forbindelse med hvert påtænkt udbud offentliggøre et lettilgængeligt resumé af bekendtgørelsen på engelsk eller fransk samtidig med offentliggørelsen af bekendtgørelsen om påtænkt udbud. Resuméet af bekendtgørelsen skal mindst indeholde følgende oplysninger:

- a) genstanden for udbuddet
- b) sidste frist for afgivelse af tilbud eller en eventuel sidste frist for at indgive anmodninger om deltagelse i udbuddet eller optagelse på en leverandørliste, og
- c) den adresse, hvorfra der kan anmodes om dokumenter vedrørende udbuddet.

Bekendtgørelse om planlagt udbud

5. Ordregivere opfordres til så tidligt som muligt i hvert regnskabsår at offentliggøre en bekendtgørelse om deres fremtidige udbudsplaner ("bekendtgørelse om planlagt udbud") i de relevante elektroniske og, om muligt, trykte medier, der er anført i bilag 19-8. Bekendtgørelsen om planlagt udbud offentliggøres også i den fælles adgangsportal, der er anført i bilag 19-8, jf. dog stk. 2. Bekendtgørelsen om planlagt udbud skal indeholde genstanden for udbuddet og den planlagte dato for offentliggørelsen af bekendtgørelsen om påtænkt udbud.

6. En ordregiver, der er omfattet af bilag 19-2 eller 19-3, kan anvende en bekendtgørelse om planlagt udbud i stedet for en bekendtgørelse om påtænkt udbud, forudsat at bekendtgørelsen om planlagt udbud indeholder så mange af oplysningerne i stk. 3, som er tilgængelige for ordregiveren, og en bemærkning om, at interesserede leverandører over for ordregiveren skal give udtryk for deres interesse i udbuddet.

ARTIKEL 19.7

Betingelser for deltagelse

1. En ordregiver skal begrænse betingelserne for deltagelse i et udbud til de betingelser, der er væsentlige for at sikre, at en leverandør har juridisk og finansiell kapacitet samt de kommercielle og tekniske evner til at påtage sig det relevante udbud.
2. Ved fastlæggelsen af betingelserne for deltagelse:
 - a) må ordregiver ikke stille som betingelse, at en leverandør for at kunne deltage i et udbud tidligere skal have fået tildelt en eller flere kontrakter af en ordregiver i en part
 - b) kan ordregiver kræve relevante forudgående erfaringer, som er væsentlige for at opfylde kravene i forbindelse med udbuddet, og
 - c) må ordregiver ikke kræve forudgående erfaring på partens territorium som en betingelse for udbuddet.

3. Ordregiver skal ved vurderingen af, om en leverandør opfylder betingelserne for deltagelse:
 - a) evaluere en leverandørs finansielle kapacitet og kommercielle og tekniske evner på grundlag af leverandørens forretningsaktiviteter både inden for og uden for ordregiverpartens territorium, og
 - b) basere sin evaluering på de betingelser, som ordregiver på forhånd har specificeret i bekendtgørelser eller udbudsmateriale.
4. En part, herunder dennes ordregivere, kan, hvor der foreligger beviser, udelukke en leverandør under henvisning til:
 - a) konkurs
 - b) urigtige erklæringer
 - c) betydelige eller vedvarende manglende resultater i forbindelse med indholdsmæssige krav eller forpligtelser i medfør af en eller flere tidligere kontrakter
 - d) endelige domme for alvorlige forbrydelser eller andre alvorlige lovovertrædelser
 - e) faglig forseelse eller handlinger eller undladelser, der påvirker leverandørens kommercielle integritet negativt, eller
 - f) manglende indbetaling af skatter og afgifter.

ARTIKEL 19.8

Kvalifikation af leverandører

Registreringssystemer og kvalifikationsprocedurer

1. En part, herunder dennes ordregivere, kan føre et registreringssystem, hvor interesserede leverandører skal registrere sig og afgive visse oplysninger.
2. Hver part skal sikre:
 - a) at dens ordregivere bestræber sig på at minimere forskellene mellem deres kvalifikationsprocedurer, og
 - b) at ordregivere, der fører registreringssystemer, bestræber sig på at minimere forskellene mellem deres registreringssystemer.
3. En part, herunder dennes ordregivere, må ikke indføre og anvende registreringssystemer eller kvalifikationsprocedurer, der har til formål eller virkning at skabe unødige hindringer for deltagelse af den anden parts leverandører i sine udbud.

Begrænset udbud

4. Har en ordregiver til hensigt at anvende begrænset udbud, skal denne:
 - a) i bekendtgørelsen om påtænkt udbud medtage mindst de oplysninger, der er angivet i artikel 19.6.3, litra a), b), f), g), j), k) og l), og opfordre leverandørerne til at indgive en anmodning om deltagelse, og
 - b) ved begyndelsen af fristen for afgivelse af tilbud formidle mindst de oplysninger, der er angivet i artikel 19.6.3, litra c), d), e), h) og i), til de kvalificerede leverandører, som underrettes som anført i artikel 19.10.3, litra b).
5. Ordregivere skal give alle kvalificerede leverandører mulighed for at deltage i et givet udbud, medmindre de i bekendtgørelsen om påtænkt udbud angiver en begrænsning i antallet af leverandører, der vil kunne afgive tilbud, og kriterierne for udvælgelse af det begrænsede antal leverandører.
6. Er udbudsmaterialet ikke gjort offentligt tilgængeligt fra datoen for offentliggørelsen af den i stk. 4 omhandlede bekendtgørelse, skal ordregiveren sikre, at de pågældende dokumenter gøres tilgængelige samtidigt for alle kvalificerede leverandører, der er udvalgt i overensstemmelse med stk. 5.

Leverandørlistor

7. Ordregivere kan føre en liste over leverandører, forudsat at en bekendtgørelse, der opfordrer interesserede leverandører til at anmode om optagelse på listen:
 - a) offentliggøres en gang om året, og

b) kontinuerligt er tilgængelig, hvis den offentliggøres elektronisk

på det relevante medie, jf. bilag 19-8.

8. Den i stk. 7 omtalte bekendtgørelse skal indeholde:

- a) en beskrivelse af de varer eller tjenesteydelser eller kategorier heraf, for hvilke listen eventuelt vil blive anvendt
- b) de betingelser for deltagelse, som leverandørerne skal opfylde for at kunne blive optaget på listen, og de metoder, ordregiveren vil anvende med henblik på at kontrollere, om en leverandør opfylder de pågældende betingelser
- c) ordregiverens navn og adresse samt andre oplysninger, der er nødvendige for at kontakte ordregiveren og indhente al relevant dokumentation vedrørende listen
- d) listens gyldighedsperiode og den måde, hvorpå den vil blive fornyet eller bragt til ophør, eller, hvis gyldighedsperioden ikke er angivet, den metode, hvorved det vil blive bekendtgjort, at anvendelsen af listen er bragt til ophør, og
- e) angivelse af, at listen kan blive anvendt ved udbud, der er omfattet af dette kapitel.

9. Er en leverandørliste gyldig i tre år eller mindre, kan en ordregiver, uanset stk. 7, nøjes med at offentliggøre den i stk. 7 omhandlede bekendtgørelse én gang i begyndelsen af listens gyldighedsperiode, forudsat:

- a) at listens gyldighedsperiode anføres i bekendtgørelsen, og det anføres, at der ikke vil blive offentliggjort yderligere bekendtgørelser, og

b) at bekendtgørelsen offentliggøres elektronisk og er kontinuerligt tilgængelig i hele listens gyldighedsperiode.

10. En ordregiver skal give leverandører mulighed for på et hvilket som helst tidspunkt at ansøge om at blive optaget på leverandørlisten og skal indskrive alle kvalificerede leverandører på listen inden for en kort frist.

11. Indgiver en leverandør, som ikke er optaget på leverandørlisten, en anmodning inden for fristen i artikel 19.10.2 om at deltage i et udbud, som er baseret på en leverandørliste, samt alle nødvendige dokumenter, skal ordregiveren behandle anmodningen. Ordregiveren må ikke udelukke leverandører fra at komme i betragtning til udbuddet med den begrundelse, at ordregiver ikke har tilstrækkelig tid til at behandle anmodningen, medmindre ordregiver i særlige tilfælde som følge af udbuddets komplekse karakter ikke er i stand til at afslutte behandlingen af anmodningen inden for den frist, der er fastsat for afgivelse af tilbud.

Ordregivere i henhold til bilag 19-2 og 19-3

12. En ordregiver, der er omfattet af bilag 19-2 eller 19-3, kan lade en bekendtgørelse, hvori leverandører opfordres til at ansøge om optagelse på leverandørlisten, træde i stedet for en bekendtgørelse om påtænkt udbud, forudsat:

a) at bekendtgørelsen offentliggøres i overensstemmelse med stk. 7 og omfatter de oplysninger, der kræves i stk. 8, så mange som muligt af de oplysninger, der kræves i henhold til artikel 19.6.3, som er tilgængelige, og en erklæring om, at den udgør en bekendtgørelse om påtænkt udbud, eller om, at kun leverandører på leverandørlisten vil få yderligere besked om udbud, der er baseret på leverandørlisten, og

- b) at ordregiver straks giver leverandører, som over for ordregiveren har udtrykt interesse i et bestemt udbud, tilstrækkelige oplysninger til, at de kan vurdere, hvorvidt de er interesserede i udbuddet, herunder alle de resterende oplysninger, der kræves efter artikel 19.6.3, i det omfang sådanne oplysninger foreligger.

13. En ordregiver, der er omfattet af bilag 19-2 eller 19-3, kan give en leverandør, der har ansøgt om optagelse på leverandørlisten i overensstemmelse med stk. 10, mulighed for at afgive tilbud i forbindelse med et bestemt udbud, hvis ordregiveren har tilstrækkelig tid til at undersøge, om leverandøren opfylder betingelserne for deltagelse.

Oplysninger om ordregivers beslutninger

14. En ordregiver skal straks underrette enhver leverandør, der indgiver en anmodning om deltagelse i et udbud eller om optagelse på leverandørlisten, om ordregiverens beslutning med hensyn til anmodningen.

15. Afviser en ordregiver at efterkomme en leverandørs anmodning om at deltage i et udbud eller om optagelse på leverandørlisten, ophører en ordregiver med at anerkende en leverandør som kvalificeret eller fjerner ordregiver en leverandør fra leverandørlisten, skal ordregiveren straks underrette leverandøren og på leverandørens anmodning straks sende en skriftlig begrundelse for sin beslutning.

ARTIKEL 19.9

Tekniske specifikationer og udbudsmateriale

Tekniske specifikationer

1. En ordregiver må ikke udarbejde, vedtage eller anvende tekniske specifikationer eller foreskrive en overensstemmelsesvurderingsprocedure, som har til formål eller virkning at skabe unødvendige hindringer for international handel.
2. Ved fastsættelsen af de tekniske specifikationer for de varer eller tjenesteydelser, der er omfattet af udbuddet, skal ordregiver i givet fald:
 - a) i højere grad anføre de tekniske specifikationer som krav til ydeevne og funktion end som konstruktionsmæssige eller beskrivende egenskaber, og
 - b) basere de tekniske specifikationer på internationale standarder, hvis sådanne forefindes, og ellers på nationale tekniske forskrifter, anerkendte nationale standarder eller byggeforskrifter.
3. Anvendes der konstruktionsmæssige eller beskrivende egenskaber i forbindelse med de tekniske specifikationer, bør ordregiver angive, at der vil blive taget hensyn til tilbud baseret på tilsvarende varer eller tjenesteydelser, som påviseligt opfylder kravene i udbuddet, ved at anvende udtryk som "eller tilsvarende" i udbudsmaterialet.

4. En ordregiver må ikke stille krav om tekniske specifikationer, der kræver eller henviser til et bestemt varemærke eller handelsnavn, patent, ophavsret, design eller type eller en bestemt oprindelse, producent eller leverandør, medmindre der ikke findes nogen anden tilstrækkelig nøjagtig eller forståelig måde at beskrive udbudskravene på, og forudsat at der i sådanne tilfælde tilføjes udtryk som. "eller tilsvarende" i udbudsmaterialet.
5. En ordregiver må ikke på en måde, der kan have til følge at forhindre konkurrence, søge eller modtage rådgivning, der kan anvendes til at udarbejde eller vedtage en teknisk specifikation til et bestemt udbud, fra personer, som kan have en forretningsmæssig interesse i det pågældende udbud.
6. Det præciseres, at en part, herunder dennes ordregivere, kan udarbejde, vedtage eller anvende tekniske specifikationer til at fremme bevarelsen af naturressourcer eller miljøbeskyttelsen, forudsat at dette sker i overensstemmelse med denne artikel.

Udbudsmateriale

7. Ordregivere skal forelægge leverandørerne et udbudsmateriale, der indeholder alle de oplysninger, der er nødvendige, for at leverandørerne kan udarbejde og afgive deres tilbud. Udbudsmaterialet skal, medmindre det allerede fremgår af bekendtgørelsen om påtænkt udbud, indeholde en fuldstændig beskrivelse af:
 - a) udbuddet, herunder arten og mængden af varer eller tjenesteydelser, der skal indkøbes, eller, hvis mængden ikke kendes, den skønnede mængde og eventuelle krav, der skal opfyldes, herunder tekniske specifikationer, overensstemmelsesvurdering, planer, tegninger eller brugsanvisninger

- b) eventuelle betingelser for leverandørers deltagelse, herunder en liste over oplysninger og dokumenter, som leverandørerne skal indgive i forbindelse med betingelserne for deres deltagelse
- c) alle evalueringskriterier, som ordregiveren anvender ved tildelingen af kontrakten, og, medmindre prisen er det eneste kriterium, hvert kriteriums relative betydning
- d) eventuelle autentifikations- eller krypteringskrav eller andre krav vedrørende elektronisk indsendelse af oplysninger, hvis ordregiveren vil gennemføre udbudsproceduren ved brug af elektroniske midler
- e) reglerne for den elektroniske auktion, hvis ordregiveren vil afholde en sådan, herunder angivelse af de elementer i tilbuddet, der er relevante for de evalueringskriterier, som ligger til grund for auktionen
- f) datoen, tidspunktet og stedet for åbning af tilbuddene i tilfælde af en offentlig åbning af tilbuddene, samt eventuelt hvilke personer der må være til stede
- g) eventuelle andre betingelser, herunder betalingsbetingelser og begrænsninger i de midler, der må anvendes til at afgive tilbud, såsom i papirform eller elektronisk, og
- h) eventuelle datoer for levering af de pågældende varer eller tjenesteydelser.

8. Ved fastlæggelsen af fristen for levering af de varer eller tjenesteydelser, der er omfattet af udbuddet, skal ordregiver tage hensyn til faktorer såsom udbuddets kompleksitet, omfanget af den forventede underentreprise og den tid, der realistisk kræves til produktion, udtagning fra lager og transport af varer fra forsendelsesstedet eller til levering af tjenesteydelser.

9. Evalueringskriterierne i bekendtgørelsen om påtænkt udbud eller i udbudsmaterialet kan bl.a. omfatte prisen og andre omkostningsfaktorer, kvalitet, teknisk værdi, miljøegenskaber og leveringsvilkår.

10. Ordregivere skal straks:

- a) gøre udbudsmaterialet tilgængeligt for at sikre, at interesserede leverandører har tilstrækkelig tid til at afgive antagelige tilbud
- b) udlevere udbudsmaterialet til interesserede leverandører efter anmodning, og
- c) besvare alle rimelige anmodninger om relevante oplysninger fra en leverandør, der deltager i udbudsproceduren, eller som er interesseret i at deltage, forudsat at sådanne oplysninger ikke giver den pågældende leverandør en fordel i forhold til andre leverandører.

Ændringer

11. Ændrer en ordregiver forud for tildelingen af en kontrakt de kriterier eller krav, der er fastsat i bekendtgørelsen om påtænkt udbud eller i det udbudsmateriale, der udleveres til deltagende leverandører, eller ændrer eller genudsender en ordregiver en bekendtgørelse eller et udbudsmateriale, skal ordregiver skriftligt sende alle sådanne ændringer eller den ændrede eller genudsendte bekendtgørelse eller det ændrede eller genudsendte udbudsmateriale:

- a) til alle leverandører, der deltager på tidspunktet for ændringen eller genudsendelsen, hvis ordregiveren er bekendt med leverandørerne, og i alle andre tilfælde på samme måde som de oprindelige oplysninger blev gjort tilgængelige, og

- b) i tilstrækkelig god tid til, at disse leverandører eventuelt kan ændre og afgive ændrede tilbud.

ARTIKEL 19.10

Frister

Generelt

1. En ordregiver skal i overensstemmelse med sine egne rimelige behov give leverandørerne tilstrækkelig tid til at udarbejde og indgive anmodninger om deltagelse og afgive tilbud, idet der tages hensyn til faktorer såsom:

- a) udbuddets art og kompleksitet
- b) omfanget af den forventede underentreprise, og
- c) den tid, det tager at fremsende tilbud fra såvel udland som indland, når de ikke fremsendes ved brug af elektroniske midler.

Disse frister, herunder eventuelle forlængelser af fristerne, skal være ens for alle interesserede eller deltagende leverandører.

Frister

2. En ordregiver, der anvender begrænset udbud, skal fastsætte, at sidste frist for indgivelse af anmodninger om deltagelse principielt ikke kan være mindre end 25 dage efter datoen for offentliggørelsen af bekendtgørelsen om påtænkt udbud. Er det i behørigt begrundede tilfælde på grund af hastende omstændigheder ikke muligt at overholde den pågældende frist, kan fristen afkortes til ikke under 10 dage.

3. Med forbehold af stk. 4, 5, 7 og 8 skal ordregiveren fastsætte, at sidste frist for indgivelse af tilbud ikke er på under 40 dage fra den dato, hvor:

- a) bekendtgørelsen om påtænkt udbud offentliggøres, hvis der er tale om offentligt udbud, eller
- b) ordregiver meddeler leverandørerne, at de vil blive opfordret til at afgive tilbud, uanset om ordregiver anvender en leverandørliste eller ej, hvis der er tale om begrænset udbud.

4. Ordregiver kan afkorte den frist for afgivelse af tilbud, der er fastsat i overensstemmelse med stk. 3, til ikke under 10 dage, hvis:

- a) ordregiver har offentliggjort en bekendtgørelse om planlagt udbud som beskrevet i artikel 19.6.5 mindst 40 dage og ikke over 12 måneder forud for offentliggørelsen af bekendtgørelsen om påtænkt udbud, og bekendtgørelsen om planlagt udbud indeholder:
 - i) en beskrivelse af udbuddet

- ii) den omtrentlige sidste frist for afgivelse af tilbud eller anmodninger om deltagelse
 - iii) en erklæring om, at interesserede leverandører over for ordregiveren bør give udtryk for deres interesse i at deltage i udbuddet
 - iv) den adresse, hvorfra der kan indhentes dokumenter vedrørende udbuddet, og
 - v) så mange som muligt af de oplysninger, der efter artikel 19.6.3 er påkrævet til bekendtgørelsen om påtænkt udbud, som er tilgængelige
- b) ordregiver i forbindelse med offentlige indkøb af tilbagevendende art i en første bekendtgørelse om påtænkt udbud har anført, at der i efterfølgende bekendtgørelser vil blive fastsat frister for afgivelse af bud på grundlag af dette stykke, eller
- c) det i behørigt begrundede tilfælde på grund af hastende omstændigheder er praktisk umuligt at overholde den frist for afgivelse af tilbud, der er fastsat i medfør af stk. 3.
5. Ordregiver kan afkorte den frist for afgivelse af tilbud, der er fastsat i overensstemmelse med stk. 3, med fem dage for hver af følgende omstændigheder:
- a) bekendtgørelsen om påtænkt udbud offentliggøres elektronisk
 - b) hele udbudsmaterialet stilles til rådighed elektronisk fra datoen for offentliggørelse af bekendtgørelsen om påtænkt udbud, og

c) ordregiver accepterer tilbud, der afgives elektronisk.

6. Anvendelsen af stk. 5 sammenholdt med stk. 4 må under ingen omstændigheder medføre, at den frist for afgivelse af tilbud, der er fastsat i overensstemmelse med stk. 3, afkortes til under 10 dage fra datoen for offentliggørelse af bekendtgørelsen om påtænkt udbud.

7. Uanset alle andre bestemmelser i denne artikel kan ordregiver, når der købes kommercielle varer eller tjenesteydelser eller en kombination heraf, afkorte den frist for afgivelse af tilbud, der er fastsat i overensstemmelse med stk. 3, til ikke under 13 dage, forudsat at ordregiveren samtidig offentliggør både bekendtgørelsen om påtænkt udbud og udbudsmaterialet elektronisk. Accepterer ordregiver tilbud vedrørende kommercielle varer eller tjenesteydelser afgivet ved brug af elektroniske midler, kan ordregiver desuden afkorte den frist, der er fastsat i overensstemmelse med stk. 3, til ikke under 10 dage.

8. Har en ordregiver, der er omfattet af bilag 19-2 eller 19-3, udvalgt alle eller et begrænset antal kvalificerede leverandører, kan fristen for afgivelse af tilbud fastsættes ved indbyrdes aftale mellem ordregiveren og de udvalgte leverandører. Er intet aftalt, må fristen ikke være på under 10 dage.

ARTIKEL 19.11

Forhandling

1. En part kan fastsætte bestemmelser om, at dens ordregivere skal føre forhandlinger med leverandører:
 - a) hvis ordregiver i bekendtgørelsen om påtænkt udbud, jf. artikel 19.6.3, har tilkendegivet sin hensigt om at føre forhandlinger, eller
 - b) hvis det ved evalueringen konstateres, at intet tilbud er det åbenbart mest fordelagtige ud fra de specifikke evalueringskriterier, der er fastsat i bekendtgørelsen om påtænkt udbud eller i udbudsmaterialet.
2. En ordregiver skal:
 - a) sikre, at enhver udelukkelse af leverandører, der deltager i forhandlinger, sker i overensstemmelse med de evalueringskriterier, der er fastsat i bekendtgørelsen om påtænkt udbud eller i udbudsmaterialet, og
 - b) når forhandlingerne er afsluttet, fastsætte en fælles frist for alle de resterende deltagende leverandører, inden for hvilken de kan afgive nye eller ændrede tilbud.

ARTIKEL 19.12

Udbud med forhandling

1. Forudsat at denne bestemmelse ikke anvendes med det formål at undgå konkurrence mellem leverandører eller på en måde, der diskriminerer leverandører fra den anden part eller beskytter indenlandske leverandører, kan en ordregiver anvende udbud med forhandling og vælge ikke at anvende artikel 19.6-19.8, artikel 19.9, stk. 7-11, og artikel 19.10, 19.11, 19.13 og 19.14 i følgende tilfælde:

a) hvis:

- i) der ikke er afgivet tilbud, eller ingen leverandører har anmodet om at deltage
- ii) der ikke er afgivet tilbud, som opfylder udbudsmaterialets væsentlige krav
- iii) ingen leverandører har opfyldt betingelserne for at deltage, eller
- iv) de afgivne tilbud har været genstand for samordning,

forudsat at kravene i udbudsmaterialet ikke er blevet væsentligt ændret

- b) hvis kun en bestemt leverandør kan levere varerne eller tjenesteydelserne, og der ikke findes alternative varer eller tjenesteydelser, der med rimelighed kan erstatte disse:
 - i) fordi der er tale om et kunstværk
 - ii) som følge af beskyttelse af patenter, ophavsrettigheder eller andre enerettigheder, eller
 - iii) som følge af manglende konkurrence af tekniske årsager
- c) med henblik på yderligere leverancer fra den oprindelige leverandør af varer eller tjenesteydelser, der ikke var omfattet af det oprindelige udbud, hvis en udskiftning af leverandøren af sådanne supplerende varer og tjenesteydelser:
 - i) ikke er mulig af økonomiske eller tekniske årsager, herunder krav om indbyrdes ombyttelighed eller interoperabilitet med eksisterende udstyr, software, tjenesteydelser eller installationer, der blev indkøbt i forbindelse med det oprindelige udbud, og
 - ii) ville forårsage betydelige gener eller væsentlig forøgelse af ordregivers omkostninger
- d) for så vidt det er strengt nødvendigt, når det på grund af yderst hastende omstændigheder som følge af begivenheder, som ordregiveren ikke har kunnet forudse, gør det umuligt at fremskaffe varerne eller tjenesteydelserne i tide ved offentligt eller begrænset udbud
- e) når der er tale om varer, der indkøbes på et råvaremarked

- f) når ordregiver indkøber prototyper eller en ny vare eller tjenesteydelse, der er blevet udviklet på ordregivers foranledning som led i eller med henblik på en bestemt kontrakt vedrørende forskning, forsøg, undersøgelse eller nyudvikling. Nyudvikling af en ny vare eller tjenesteydelse kan omfatte en begrænset produktion eller levering med henblik på at indarbejde resultaterne af feltforsøg for at vise, at varen eller tjenesteydelsen kan fremstilles eller leveres i større mængder og i en acceptabel kvalitet, men omfatter ikke mængdeproduktion eller levering til påvisning af varens kommercielle levedygtighed eller til dækning af forsknings- og udviklingsomkostninger
- g) når der er tale om indkøb på ekstraordinært gunstige vilkår, der kun opstår inden for en meget kort tidsramme i tilfælde af usædvanlige salg, såsom ved likvidation, tvangsadministration eller konkurs, men ikke rutinemæssige indkøb fra sædvanlige leverandører, eller
- h) hvis en kontrakt tildeles vinderen af en designkonkurrence, forudsat at:
 - i) konkurrencen er organiseret på en måde, der er i overensstemmelse med principperne i dette kapitel, navnlig for så vidt angår offentliggørelse af en bekendtgørelse om påtænkt udbud, og
 - ii) deltagerne bedømmes af en uafhængig jury med henblik på at tildele vinderen en designkontrakt.

2. Ordregiver skal udarbejde en skriftlig rapport om hver enkelt kontrakt, der indgås i henhold til stk. 1. Rapporten skal indeholde ordregivers navn, de indkøbte varers eller tjenesteydelsers værdi og art og en erklæring, der angiver de omstændigheder og betingelser som beskrevet i stk. 1, der berettiger anvendelsen af udbud med forhandling.

ARTIKEL 19.13

Elektroniske auktioner

Har en ordregiver til hensigt at gennemføre omfattede udbud ved brug af elektronisk auktion, skal ordregiver, inden den elektroniske auktion starter, give hver deltager:

- a) oplysninger om den automatiske evalueringsmetode, herunder den matematiske formel, der er baseret på de evalueringskriterier, der er fastsat i udbudsmaterialet, og som vil blive anvendt i den automatiske prioritering eller fornyede prioritering i forbindelse med auktionen,
- b) resultaterne af en eventuel oprindelig evaluering af elementerne i den pågældendes bud, hvis kontrakten skal tildeles på grundlag af det mest fordelagtige tilbud, og
- c) alle andre relevante oplysninger vedrørende gennemførelsen af auktionen.

ARTIKEL 19.14

Behandling af tilbud og tildeling af kontrakter

Behandling af tilbud

1. En ordregiver skal modtage, åbne og behandle alle tilbud efter procedurer, der garanterer en fair og upartisk udbudsprocedure, og at tilbuddenes indhold behandles fortroligt.

2. En ordregiver må ikke stille en leverandør, hvis tilbud modtages efter fristen for indgivelse af tilbud, dårligere, hvis forsinkelsen udelukkende kan tilskrives ordregivers behandling.
3. Giver en ordregiver en leverandør mulighed for at rette utilsigtede formfejl mellem tidspunktet for åbning af tilbuddene og tildeling af kontrakten, skal ordregiver give alle deltagende leverandører samme mulighed.

Tildeling af kontrakter

4. For at komme i betragtning ved tildeling af en kontrakt skal tilbuddet være indgivet skriftligt og på tidspunktet for åbningen heraf opfylde de væsentlige krav, der er fastsat i bekendtgørelser og udbudsmateriale, samt være fra en leverandør, der opfylder betingelserne for at deltage.
5. Medmindre ordregiver vurderer, at det ikke er i offentlighedens interesse at tildele en kontrakt, skal ordregiver give kontrakten til den leverandør, som ordregiver har fastslået er i stand til at opfylde kontraktens vilkår, og som udelukkende på grundlag af de evalueringskriterier, der er specificeret i bekendtgørelser og udbudsmateriale, har afgivet:
 - a) det mest fordelagtige tilbud, eller
 - b) hvis prisen er det eneste kriterium, den laveste pris.
6. Modtager ordregiveren et tilbud med en pris, der er unormalt lavere end priserne i de andre indkomne tilbud, kan ordregiveren kontrollere, om leverandøren opfylder betingelserne for at deltage og er i stand til at opfylde kontraktens vilkår.

7. En ordregiver må ikke anvende optioner, aflyse et udbud eller ændre tildelte kontrakter på en måde, der omgår forpligtelserne i dette kapitel.

ARTIKEL 19.15

Gennemsigtighed i forbindelse med oplysninger om udbud

Oplysninger til leverandører

1. En ordregiver skal straks underrette deltagende leverandører om sin beslutning om tildeling af kontrakten, og dette skal efter anmodning fra en leverandør gøres skriftligt. En ordregiver skal efter anmodning herom fra en leverandør, der ikke har fået kontrakten, redegøre for årsagerne til, at ordregiver ikke valgte det pågældende tilbud, samt de relative fordele ved tilbuddet fra den leverandør, der fik kontrakten, jf. dog artikel 19.6.2 og 19.6.3.

Offentliggørelse af oplysninger om kontrakttildeling

2. Ordregiver skal senest 72 dage efter tildelingen af enhver kontrakt, som er omfattet af dette kapitel, offentliggøre en bekendtgørelse i den relevante papirbaserede publikation eller det relevante elektroniske medie, der er anført i bilag 19-8. Offentliggør ordregiver kun bekendtgørelsen i et elektronisk medie, skal oplysningerne forblive lettilgængelige i en passende periode. Bekendtgørelsen skal mindst indeholde følgende oplysninger:

a) en beskrivelse af de varer eller tjenesteydelser, der er indkøbt

- b) ordregivers navn og adresse
- c) navn og adresse på den leverandør, der fik kontrakten
- d) værdien af det antagne tilbud eller af det højeste og det laveste tilbud, der er taget i betragtning ved tildelingen af kontrakten
- e) datoen for tildelingen, og
- f) den anvendte udbudsprocedure samt, når der er tale om udbud med forhandling i overensstemmelse med artikel 19.12, en beskrivelse af de omstændigheder, der berettiger anvendelsen af udbud med forhandling.

Ajourføring af dokumentation, rapporter og elektronisk sporbarhed

- 3. Ordregivere skal i mindst tre år efter datoen for tildeling af en kontrakt opbevare:
 - a) udbudsmateriale og rapporter vedrørende udbudsprocedurer og kontrakttildeling i forbindelse med omfattede udbud, herunder de i artikel 19.12 krævede rapporter, og
 - b) data, der sikrer, at omfattede udbud, der er gennemført ved elektroniske midler, kan spores behørigt.

Indsamling og rapportering af statistikker

4. Hver af parterne skal indsamle statistik og rapportere til Udvalget for Offentlige Udbud om de af deres kontrakter, der er omfattet af dette kapitel. Hver rapport skal dække et år, indsendes senest to år efter udløbet af rapporteringsperioden og omfatte:

- a) for ordregivere, der er omfattet af bilag 19-1:
 - i) antallet og den samlede værdi for alle sådanne ordregivere af alle kontrakter, der er omfattet af dette kapitel
 - ii) antallet og den samlede værdi af alle kontrakter omfattet af dette kapitel, som er tildelt af disse ordregivere, opdelt efter kategorier af varer og tjenesteydelser i henhold til et internationalt anerkendt klassificeringssystem, og
 - iii) antallet og den samlede værdi af alle kontrakter omfattet af dette kapitel, som er tildelt af disse ordregivere via udbud med forhandling
- b) for ordregivere, der er omfattet af bilag 19-2 og 19-3, antallet og den samlede værdi af alle kontrakter omfattet af dette kapitel, som er tildelt af disse ordregivere, opdelt efter bilag, og
- c) den anslåede værdi for de data, der kræves i henhold til litra a) og b), med en redegørelse for den metode, der er anvendt til at beregne den anslåede værdi, hvis det ikke er muligt at fremlægge de pågældende data.

5. Offentliggør en part sine statistikker på et officielt websted på en måde, der er i overensstemmelse med betingelserne i stk. 4, kan parten i stedet for at rapportere til Udvalget for Offentlige Udbud angive et link til webstedet sammen med eventuelle nødvendige instrukser vedrørende adgang til og brug af disse statistikker.
6. Foreskriver en part, at bekendtgørelser om tildelte kontrakter, jf. stk. 2, skal offentliggøres elektronisk, og er sådanne bekendtgørelser tilgængelige for offentligheden via en central database i et format, der gør det muligt at analysere de omfattede kontrakter, kan parten i stedet for at rapportere til Udvalget for Offentlige Udbud angive link til webstedet sammen med eventuelle nødvendige instrukser vedrørende adgang til og brug af sådanne data.

ARTIKEL 19.16

Videregivelse af oplysninger

Fremlæggelse af oplysninger til parterne

1. En part skal på den anden parts anmodning straks fremlægge alle oplysninger, der er nødvendige for at afgøre, om en udbudsprocedure er blevet gennemført på fair og upartisk vis og i overensstemmelse med dette kapitel, herunder oplysninger om det valgte tilbuds egenskaber og relative fordele. Ville afgivelse af oplysningerne være til skade for konkurrencen ved fremtidige udbud, må den part, der modtager oplysningerne, ikke videregive oplysningerne til leverandører uden høring af og samtykke fra den part, der stillede oplysningerne til rådighed.

Ikke-videregivelse af oplysninger

2. Uanset dette kapitels øvrige bestemmelser må en part, herunder dens ordregivere, ikke stille oplysninger til rådighed for en bestemt leverandør, som kan skade den fair konkurrence mellem leverandører.

3. Intet i dette kapitel må fortolkes således, at det af en part, herunder dens ordregivere, myndigheder og klageinstanser, kræves, at den skal videregive fortrolige oplysninger, hvis dette:

- a) ville hindre retshåndhævelsen
- b) kan skade den fair konkurrence mellem leverandører
- c) ville skade bestemte personers legitime forretningsinteresser, herunder beskyttelse af intellektuel ejendomsret, eller
- d) på anden måde ville være i strid med offentlige interesser.

ARTIKEL 19.17

Interne klageprocedurer

1. Hver part skal sikre en procedure for en rettidig, effektiv, gennemsigtig og ikke-diskriminerende administrativ eller retslig prøvelse, hvorigennem en leverandør kan klage over:

- a) en overtrædelse af dette kapitel, eller

- b) hvis leverandøren ikke har ret til at klage direkte over en overtrædelse af dette kapitel i henhold til partens interne lovgivning, manglende overholdelse af en parts foranstaltninger til gennemførelse af dette kapitel,

som opstår i forbindelse med et omfattende udbud, hvori leverandøren har eller har haft en interesse. De proceduremæssige regler for alle klager skal foreligge skriftligt og være almindeligt tilgængelige.

2. Klager en leverandør i forbindelse med et omfattende udbud, hvori leverandøren har eller har haft en interesse, over en overtrædelse eller manglende overholdelse som omhandlet i stk. 1, skal den part, hvor ordregiveren er hjemmehørende, opfordre sin ordregiver og leverandøren til at finde en løsning på klagen gennem konsultationer. Ordregiver skal tage klagen op til upartisk og rettidig overvejelse på en sådan måde, at dette ikke lægger hindringer i vejen for leverandørens deltagelse i igangværende eller fremtidige udbud eller ret til at søge om korrigerende foranstaltninger inden for rammerne af proceduren for administrativ eller retslig prøvelse.

3. Enhver leverandør skal have en rimelig frist til at udarbejde og indgive en klage, hvilket under ingen omstændigheder kan være mindre end 10 dage regnet fra det tidspunkt, hvor leverandøren har eller med rimelighed burde have kendskab til det forhold, der påklages.

4. Hver af parterne skal oprette eller udnævne mindst én upartisk administrativ eller retslig myndighed, der er uafhængig af deres ordregivere, til at modtage og behandle klager fra leverandører i forbindelse med et omfattende udbud.

5. Behandler et andet organ end en myndighed som omhandlet i stk. 4 i første omgang en klage, skal parten sikre, at leverandøren kan appellere den oprindelige afgørelse til en upartisk administrativ eller retslig myndighed, der er uafhængig af den ordregiver, hvis udbud er genstand for klagen.
6. Hver af parterne skal sikre, at en afgørelse fra et klageorgan, der ikke er en domstol, enten er underlagt retslig kontrol eller har procedurer, som sikrer:
- a) at ordregiveren besvarer klagen skriftligt og forelægger klageinstansen alle relevante dokumenter
 - b) at deltagerne i sagen ("deltagerne") har ret til blive hørt, før klageinstansen træffer afgørelse vedrørende klagen
 - c) at deltagerne har ret til at lade sig repræsentere eller ledsage
 - d) at deltagerne har adgang til alle retsmøder
 - e) at deltagerne har ret til at anmode om, at retsmøderne er offentlige, og at der kan føres vidner, og
 - f) at klageinstansen træffer sine afgørelser eller henstillinger rettidigt, skriftligt og med en begrundelse for den enkelte afgørelse eller henstilling.

7. Hver af parterne skal indføre eller anvende procedurer, der giver mulighed for:
- a) hurtige foreløbige foranstaltninger for at bevare leverandørens mulighed for at deltage i udbudsproceduren. Sådanne foreløbige foranstaltninger kan medføre suspension af udbudsproceduren. Det kan i procedurerne fastsættes, at der ved afgørelsen af, om sådanne foranstaltninger skal bringes i anvendelse, kan tages hensyn til overvejende negative konsekvenser for de involverede interesser, herunder offentlighedens interesser. Den legitime grund til at undlade at træffe foranstaltningerne skal gives skriftligt, og
 - b) korrigerende foranstaltninger eller kompensation for tab eller skader, som eventuelt kan begrænses til enten omkostningerne til udarbejdelsen af budet eller omkostningerne vedrørende klagen eller begge, hvis klageinstansen finder, at der foreligger en overtrædelse eller manglende overholdelse som omhandlet i stk. 1.
8. Parterne indleder senest ti år efter denne aftales ikrafttræden forhandlinger med henblik på yderligere at udvikle kvaliteten af retsmidler, herunder en eventuel forpligtelse til at indføre eller opretholde retsmidler forud for indgåelse af kontrakten.

ARTIKEL 19.18

Ændringer og rettelser af dækning

1. En part kan ændre eller berigtige sine bilag til dette kapitel.

Ændringer

2. Ændrer en part et bilag til dette kapitel, skal parten:
 - a) meddele dette skriftligt til den anden part, og
 - b) i meddelelsen foreslå den anden part passende kompenserende justeringer for at opretholde et dækningsniveau, der svarer til det niveau, der allerede gjaldt før ændringen.
3. Uanset stk. 2, litra b), behøver en part ikke foreslå kompenserende justeringer, hvis:
 - a) virkningen af den pågældende ændring er ubetydelig, eller
 - b) ændringen vedrører en ordregiver, som reelt ikke længere er under partens kontrol eller indflydelse.
4. Bestrider den anden part, at:
 - a) en i henhold til stk. 2, litra b), foreslået justering er tilstrækkelig til at opretholde en sammenlignelig grad af gensidigt aftalt dækning
 - b) virkningen af den pågældende ændring er ubetydelig, eller
 - c) ændringen vedrører en ordregiver, som reelt ikke længere er under partens kontrol eller indflydelse, jf. stk. 3, litra b)

skal den skriftligt modsætte sig dette senest 45 dage efter modtagelsen af den i stk. 2, litra a), omhandlede meddelelse eller anses for at have accepteret den pågældende justering eller ændring, herunder i forbindelse med kapitel niogtyve (tvistbilæggelse).

Berigtigelser

5. Følgende ændringer af en parts bilag betragtes som berigtigelser, forudsat at de ikke berører den indbyrdes aftalte dækning, der er fastsat i denne aftale:

- a) en forandring af en ordregivers navn
- b) en sammenlægning af to eller flere ordregivere, der er opført i et bilag, og
- c) en opdeling af en ordregiver, der er opført i et bilag, i to eller flere ordregivere, der alle tilføjes til de enheder, der er opført i samme bilag.

6. Foreslås der berigtigelser af en parts bilag, skal parten underrette den anden part hvert andet år efter denne aftales ikrafttræden i overensstemmelse med meddelelsescykklussen i henhold til aftalen om offentlige indkøb i bilag 4 til WTO-overenskomsten.

7. En part kan gøre indsigelse over for den anden part mod en foreslået berigtigelse senest 45 dage efter at have modtaget meddelelsen. Gør en part indsigelse, skal den angive grundene til, hvorfor den mener, at den foreslåede berigtigelse ikke er en ændring som omhandlet i stk. 5 i denne artikel, og redegøre for den foreslåede berigtigelses indvirkning på den indbyrdes aftalte dækning, der er fastsat i aftalen. Er der ikke fremsat en sådan skriftlig indsigelse senest 45 dage efter modtagelsen af meddelelsen, anses parten for at have accepteret den foreslåede berigtigelse.

ARTIKEL 19.19

Udvalget for Offentlige Udbud

1. Udvalget for Offentlige Udbud, som er nedsat i medfør af artikel 26.2.1, litra e), består af repræsentanter for hver af parterne og træder sammen, når det er nødvendigt, med henblik på at give parterne mulighed for at konsultere hinanden om ethvert spørgsmål vedrørende anvendelsen af dette kapitel eller fremme af dets målsætning og at udføre andre opgaver, der pålægges det af parterne.
2. Udvalget for Offentlige Udbud træder sammen efter anmodning fra en af parterne med henblik på at:
 - a) behandle spørgsmål vedrørende offentlige udbud, som forelægges det af en af parterne
 - b) udveksle oplysninger om muligheder for offentlige udbud i hver part
 - c) drøfte ethvert andet spørgsmål vedrørende anvendelsen af dette kapitel, og
 - d) overveje at fremme koordinerede aktiviteter for at befordre leverandørers adgang til kontraktmuligheder på hver parts territorium. Disse aktiviteter kan omfatte informationsmøder, navnlig med henblik på at forbedre elektronisk adgang til offentligt tilgængelige oplysninger om hver parts ordning for offentlige indkøb, og initiativer til at befordre adgangen for små og mellemstore virksomheder.
3. Hver af parterne skal årligt fremsende statistiske oplysninger af relevans for de udbud, der er omfattet af dette kapitel, jf. artikel 19.15, til Udvalget for Offentlige Udbud.

KAPITEL TYVE

INTELLEKTUEL EJENDOMSRET

AFDELING A

Generelle bestemmelser

ARTIKEL 20.1

Formål

Formålene med dette kapitel er at:

- a) fremme produktionen og markedsføringen af innovative og kreative produkter samt leveringen af tjenesteydelser mellem parterne, og
- b) sikre et passende og effektivt niveau for beskyttelse og håndhævelse af intellektuelle ejendomsrettigheder.

ARTIKEL 20.2

Forpligtelsernes art og omfang

1. Bestemmelserne i dette kapitel supplerer parternes indbyrdes rettigheder og forpligtelser i henhold til TRIPS-aftalen.

2. Hver af parterne kan frit fastlægge den mest hensigtsmæssige metode til gennemførelse af bestemmelserne i denne aftale inden for sit eget retssystem og sin egen retspraksis.
3. Intet i denne aftale indebærer nogen forpligtelse med hensyn til fordelingen af ressourcer på håndhævelse af intellektuelle ejendomsrettigheder og håndhævelse af lovgivningen i almindelighed.

ARTIKEL 20.3

Offentlig sundhed

1. Parterne anerkender vigtigheden af *Dohaerklæringen om TRIPS-aftalen og folkesundhed* ("Dohaerklæringen"), der blev vedtaget den 14. november 2001 af WTO's ministerkonference. Parterne skal ved fortolkning og gennemførelse af rettighederne og forpligtelserne i dette kapitel sikre overensstemmelse med erklæringen.
2. Parterne bidrager til gennemførelsen af og overholder *WTO's Almindelige Råds afgørelse af 30. august 2003* om punkt 6 i Dohaerklæringen samt *protokollen om ændring af TRIPS-aftalen*, indgået den 6. december 2005 i Genève.

ARTIKEL 20.4

Konsumtion

Dette kapitel berører ikke parternes frihed til at bestemme, om og under hvilke betingelser der sker konsumtion af intellektuelle ejendomsrettigheder.

ARTIKEL 20.5

Videregivelse af oplysninger

Dette kapitel pålægger ikke en part at videregive oplysninger, der i givet fald ville være i strid med dens lovgivning eller er undtaget fra videregivelse i henhold til dens lovgivning om adgang til oplysninger og beskyttelse af privatlivets fred.

AFDELING B

Standarder vedrørende intellektuelle ejendomsrettigheder

ARTIKEL 20.6

Definition

Med henblik på denne afdeling forstås ved:

farmaceutisk produkt: et produkt, herunder et kemisk stof, et biologisk stof, en vaccine eller et radiofarmaceutisk middel, som fremstilles, sælges eller tilbydes til brug for:

- a) udarbejdelse af en medicinsk diagnose, behandling, modvirkning eller forebyggelse af sygdom, forstyrrelse eller anormal fysiske tilstand eller dens symptomer, eller
- b) at genoprette, rette eller ændre fysiologiske funktioner.

Underafdeling A

Ophavsret og beslægtede rettigheder

ARTIKEL 20.7

Beskyttelsens indhold

1. Parterne skal overholde følgende internationale aftaler:
 - a) Artikel 2-20 i *Bernerkonventionen til værn for litterære og kunstneriske værker*, indgået den 24. juli 1971 i Paris
 - b) artikel 1-14 i *WIPO's traktat om ophavsret*, indgået den 20. december 1996 i Genève
 - c) artikel 1-23 i *WIPO's traktat om fremførelser og fonogrammer*, indgået den 20. december 1996 i Genève, og
 - d) artikel 1-22 i *den internationale konvention om beskyttelse af udøvende kunstnere, fremstillere af fonogrammer samt radio- og fjernsynsforetagender*, indgået den 26. oktober 1961 i Rom.

2. I det omfang det er tilladt i henhold til de i stk. 1 omhandlede traktater, begrænser dette kapitel ikke parternes mulighed for at begrænse den beskyttelse af intellektuelle ejendomsrettigheder, den yder fremførelser, til de fremførelser, der er optaget på fonogrammer.

ARTIKEL 20.8

Udsendelse og kommunikation til offentligheden

1. Hver af parterne skal give udøvende kunstnere eneret til at tillade eller forbyde trådløs udsendelse og kommunikation til offentligheden af deres fremførelser, medmindre fremførelsen i sig allerede selv sker ved en radio- eller fjernsynsudsendelse eller på grundlag af en optagelse.

2. Hver af parterne skal sikre, at et enkelt rimeligt vederlag betales af brugeren, hvis et i kommercielt øjemed udgivet fonogram eller en reproduktion af et sådant fonogram anvendes til trådløs udsendelse eller anden kommunikation til offentligheden, og skal sikre, at dette vederlag deles mellem de pågældende kunstnere og fonogramproducenter. Hver af parterne kan, hvis der ikke foreligger en aftale herom mellem de udøvende kunstnere og fonogramproducenterne, fastlægge betingelserne for denne indbyrdes fordeling af vederlaget.

ARTIKEL 20.9

Beskyttelse af teknologiske foranstaltninger

1. Med henblik på denne artikel forstås ved **teknologiske foranstaltninger** alle teknologier, anordninger eller komponenter, der ved deres normale funktion er udformet til at forhindre eller begrænse handlinger i forbindelse med værker, fremførelser eller fonogrammer, som de pågældende ophavsmænd, udøvende kunstnere eller fonogramproducenter ikke har tilladt, jf. hver parts lovgivning. Uanset omfanget af ophavsretten eller dermed beslægtede rettigheder i en parts lovgivning anses teknologiske foranstaltninger for at være effektive, hvis brugen af beskyttede værker, fremførelser eller fonogrammer kontrolleres af ophavsmænd, udøvende kunstnere eller fonogramproducenter ved hjælp af en adgangskode eller en beskyttelsesproces, såsom kryptering eller scrambling, eller ved hjælp af en kopikontrolanordning, der opfylder beskyttelsesformålet.
2. Hver af parterne skal sikre, at der er adgang til den nødvendige retsbeskyttelse og effektive retsmidler over for omgåelse af effektive teknologiske foranstaltninger, som ophavsmænd, udøvende kunstnere eller fonogramproducenter anvender i forbindelse med udøvelsen af deres rettigheder i forbindelse med, og som begrænser handlinger med hensyn til, deres værker, fremførelser og fonogrammer, som de pågældende ophavsmænd, udøvende kunstnere eller fonogramproducenter ikke har tilladt, eller som ikke er tilladt ifølge lovgivningen.

3. For at sikre den nødvendige retsbeskyttelse og de effektive retsmidler, der er omhandlet i stk. 2, skal hver part som minimum sikre beskyttelse mod:

a) i det omfang dens lovgivning foreskriver det:

- i) uautoriseret omgåelse af effektive teknologiske foranstaltninger, som er bevidst eller som med rimelighed kan formodes at være bevidst, og
- ii) udbud til offentligheden via markedsføring af en anordning eller et produkt, herunder computerprogrammer, eller en tjenesteydelse som en måde at omgå en effektiv teknologisk foranstaltning, og

b) fremstilling, import eller distribution af en anordning eller et produkt, herunder computerprogrammer, eller levering af en tjenesteydelse, som

- i) hovedsagelig er udformet eller fremstillet med henblik på omgåelse af en effektiv teknologisk foranstaltning, eller
- ii) kun i begrænset omfang har et andet væsentligt kommercielt formål end omgåelse af en effektiv teknologisk foranstaltning.

4. Ved udtrykket "i det omfang dens lovgivning foreskriver det" i stk. 3 forstås, at hver part råder over en vis fleksibilitet ved gennemførelsen af litra a), nr. i) og ii).

5. Ingen part er ved gennemførelsen af stk. 2 og 3 forpligtet til at kræve, at udformning af eller udformning og valg af dele og komponenter til et forbrugerelektronik-, telekommunikations- eller computerprodukt udgør et svar på nogen særlig teknologisk foranstaltning, forudsat at produktet ikke på anden måde omgår en parts bestemmelser til gennemførelse af de nævnte stykker.

Hensigten med nærværende bestemmelse er, at denne aftale ikke forpligter en part til at kræve interoperabilitet i sin lovgivning: Der er ingen forpligtelse for informations- og kommunikationsteknologi-industrien til at udvikle anordninger, produkter, komponenter eller tjenesteydelser, der svarer til bestemte teknologiske foranstaltninger.

6. For at sikre den nødvendige retsbeskyttelse og effektive retsmidler i henhold til stk. 2 kan en part indføre eller opretholde passende begrænsninger eller undtagelser for foranstaltninger, der gennemfører bestemmelserne i stk. 2 og 3. Forpligtelserne i stk. 2 og 3 berører ikke rettigheder, begrænsninger, undtagelser eller indsigelser for så vidt angår krænkelse af ophavsret eller dermed beslægtede rettigheder i henhold til en parts lovgivning.

ARTIKEL 20.10

Beskyttelse af rettighedsforvaltningsoplysninger

1. Med henblik på denne artikel forstås ved **rettighedsforvaltningsoplysninger**:
 - a) oplysninger, der identificerer et værk, en fremførelse eller et fonogram, ophavsmanden til et værk, den udøvende kunstner i en fremførelse, fonogramproducenten eller enhver rettighedshaver til et værk, en fremførelse eller et fonogram

- b) oplysninger om vilkår og betingelser for brugen af et værk, en fremførelse eller et fonogram, eller
- c) numre eller koder, som repræsenterer de i litra a) og b) ovenfor beskrevne oplysninger

når sådanne oplysninger er knyttet til en kopi af et værk, en fremførelse eller et fonogram eller optræder i forbindelse med meddelelsen om eller tilrådighedsstillelsen af et værk, en fremførelse eller et fonogram til offentligheden.

2. For at beskytte elektroniske rettighedsforvaltningsoplysninger skal hver part sikre, at der er adgang til hensigtsmæssig retsbeskyttelse og effektive retsmidler over for enhver person, som uden tilladelse bevidst foretager en af følgende handlinger vel vidende eller med rimelig grund til at vide, at handlingen indebærer, muliggør, befordrer eller skjuler en krænkelse af en ophavsret eller dermed beslægtede rettigheder:

- a) sletning eller ændring af elektroniske rettighedsforvaltningsoplysninger, eller
- b) udbredelse, import med henblik på udbredelse, udsendelse, kommunikation eller tilrådighedsstillelse for offentligheden af kopier af værker, fremførelser eller fonogrammer vel vidende, at elektroniske rettighedsforvaltningsoplysninger er blevet slettet eller ændret uden tilladelse.

3. For at sikre den nødvendige retsbeskyttelse og effektive retsmidler i henhold til stk. 2 kan en part indføre eller opretholde passende begrænsninger eller undtagelser for foranstaltninger, der gennemfører stk. 2. Forpligtelserne i stk. 2 berører ikke rettigheder, begrænsninger, undtagelser eller indsigelser for så vidt angår krænkelse af ophavsret eller dermed beslægtede rettigheder i henhold til en parts lovgivning.

ARTIKEL 20.11

Formidleransvar for tjenesteydere

1. Hver af parterne skal med forbehold af de øvrige stykker i denne artikel fastsætte begrænsninger eller undtagelser i sin lovgivning vedrørende tjenesteyderes ansvar, når de optræder som formidlere, for krænkelse af ophavsret eller beslægtede rettigheder, der finder sted på eller via kommunikationsnet, i forbindelse med levering eller brug af deres tjenester.
2. De i stk. 1 omhandlede begrænsninger eller undtagelser:
 - a) skal som minimum dække følgende funktioner:
 - i) værtslagring af oplysningerne efter anmodning fra en bruger af værtstjenesterne
 - ii) caching ved hjælp af en automatisk proces, når tjenesteyderen:
 - A) ikke ændrer oplysningerne af andet end tekniske årsager
 - B) sikrer, at eventuelle anvisninger vedrørende cache-lagring af oplysningerne, som er angivet på en måde, der er almindelig anerkendt og anvendt af industrien, overholdes, og
 - C) ikke griber ind i den lovlige anvendelse af teknologi, som er almindelig anerkendt og anvendt af industrien, med det formål at skaffe sig data om anvendelsen af oplysningerne, og

- iii) ren videreformidling, som består i tilvejebringelse af midler til at overføre oplysninger fra en bruger eller til at få adgang til et kommunikationsnetværk, og
 - b) kan også omfatte andre funktioner, herunder tilrådighedsstillelse af et værktøj til informationslokalisering, ved at foretage reproduktioner af ophavsretligt beskyttet materiale på en automatiseret måde og overføre reproduktioner.
3. Berettigelse til de i denne artikel omhandlede begrænsninger eller undtagelser kan ikke gøres betinget af, at tjenesteudbyderen overvåger sin tjeneste eller aktivt søger oplysninger om forhold, der peger i retning af en krænkelse.
4. Hver af parterne kan i sin interne lovgivning fastsætte betingelser for, at tjenesteudbydere falder ind under begrænsningerne og undtagelserne i denne artikel. Uden at det berører ovenstående, kan hver af parterne fastsætte passende procedurer for effektive anmeldelser af påståede krænkelse og effektive kontraanmeldelser fra personer, hvis materiale fjernes eller gøres utilgængeligt på grund af fejl eller fejlagtig identifikation.
5. Denne artikel er ikke til hinder for, at der i en parts lovgivning findes andre indsigelser, begrænsninger og undtagelser vedrørende krænkelse af ophavsrettigheder eller beslægtede rettigheder. Denne artikel berører ikke en domstols eller en administrativ myndigheds muligheder for i overensstemmelse med en parts retssystem at kræve, at en tjenesteyder bringer en krænkelse til ophør eller forhindrer den.

ARTIKEL 20.12

Videoptagelser

Hver af parterne kan bestemme, at strafferetlige procedurer og straffe finder anvendelse i overensstemmelse med deres love og forskrifter over for en person, der uden tilladelse fra teatrets leder eller indehaveren af ophavsrettighederne til et filmværk laver en kopi af dette værk eller en del heraf på baggrund af en fremførelse af værket i en filmforevisningsfacilitet, der er åben for offentligheden.

Underafdeling B

Varemærker

ARTIKEL 20.13

Internationale aftaler

Hver af parterne skal gøre enhver rimelig indsats for at overholde artikel 1-22 i *Singaporetraktaten om varemærkeret*, indgået den 27. marts 2006 i Singapore, og at tiltræde *protokollen til Madrid-arrangementet om den internationale registrering af varemærker*, indgået den 27. juni 1989 i Madrid.

ARTIKEL 20.14

Registreringsprocedure

Hver af parterne skal sikre, at der er adgang til en ordning for registrering af varemærker, hvor begrundelsen for et afslag på registrering af et varemærke meddeles skriftligt til ansøgeren, der skal have mulighed for at anfægte et sådant afslag og for at indbringe et endeligt afslag for en judiciel myndighed. Hver af parterne skal sikre, at der er adgang til at gøre indsigelse mod varemærkeansøgninger eller -registreringer. Hver af parterne skal sikre, at der er adgang til en offentligt tilgængelig elektronisk database over varemærkeansøgninger og -registreringer.

ARTIKEL 20.15

Undtagelser fra de rettigheder, der er knyttet til et varemærke

Hver af parterne skal tillade en rimelig anvendelse af deskriptive udtryk, herunder deskriptive udtryk om geografisk oprindelse, som en begrænset undtagelse fra de rettigheder, der er knyttet til et varemærke. Ved vurderingen af, hvad der udgør rimelig anvendelse, tages der hensyn til varemærkeindehaverens og tredjeparters legitime interesser. Hver af parterne kan fastsætte andre begrænsede undtagelser, forudsat at disse undtagelser tager hensyn til varemærkeindehaverens og tredjeparters legitime interesser.

Underafdeling C

Geografiske betegnelser

ARTIKEL 20.16

Definitioner

Med henblik på denne underafdeling forstås ved:

geografiske betegnelse: en betegnelse, der angiver et landbrugsprodukt eller en fødevare med oprindelse i en parts territorium eller i en region eller en lokalitet i dette territorium, dersom produktets kvalitet, omdømme eller andre egenskaber i alt væsentligt kan tilskrives dets geografiske oprindelse, og

produktklasse: en produktklasse, som er opført i bilag 20-C.

ARTIKEL 20.17

Anvendelsesområde

Denne underafdeling finder anvendelse på geografiske betegnelser, der identificerer produkter, som falder ind under en af produktklasserne i bilag 20-C.

ARTIKEL 20.18

Liste over geografiske betegnelser

Med henblik på denne underafdeling:

- a) er betegnelserne i bilag 20-A, del A, geografiske betegnelser, der identificerer et produkt med oprindelse i Den Europæiske Unions territorium eller i en region eller en lokalitet i dette territorium, og
- b) er betegnelserne i bilag 20-A, del B, geografiske betegnelser, der identificerer et produkt med oprindelse i Canadas territorium eller i en region eller en lokalitet i dette territorium.

ARTIKEL 20.19

Beskyttelse af de geografiske betegnelser i bilag 20-A

1. Efter at have undersøgt den anden parts geografiske betegnelser skal hver af parterne beskytte dem i overensstemmelse med det beskyttelsesniveau, der er fastsat i denne underafdeling.

2. Hver part skal sikre, at der er adgang til retsmidler, ved hjælp af hvilke interesserede parter kan forhindre:

- a) anvendelsen af den anden parts geografiske betegnelser, der er opført i bilag 20-A, for et produkt, der falder ind under den produktklasse, der er angivet i bilag 20-A for den pågældende geografiske betegnelse, og som enten:
 - i) ikke har oprindelse i det oprindelsessted, der er angivet i bilag 20-A for den pågældende geografiske betegnelse, eller
 - ii) har oprindelse i det oprindelsessted, der er angivet i bilag 20-A for den pågældende geografiske betegnelse, men ikke er blevet produceret eller fremstillet i overensstemmelse med de love og forskrifter i den anden part, som ville finde anvendelse, hvis produktet var bestemt til forbrug i den anden part
 - b) anvendelsen af alle midler i betegnelsen eller præsentationen af en vare, som angiver eller antyder, at den pågældende vare har oprindelse i et andet geografisk område end det virkelige oprindelsessted, på en måde, som vildleder offentligheden med hensyn til varens geografiske oprindelse, og
 - c) enhver anden anvendelse, som udgør illoyal konkurrence i henhold til artikel 10 b i *Pariserkonventionen om beskyttelse af industriel ejendomsret* (1967), indgået den 14. juli 1967 i Stockholm.
3. Der skal gives den i stk. 2, litra a), omhandlede beskyttelse, også selv om produktets virkelige oprindelse er angivet, eller den geografiske betegnelse er anvendt i oversættelse eller ledsaget af udtryk såsom "art", "type", "stil", "efterligning" eller lignende.

4. Hver af parterne skal, i det omfang det følger af deres lovgivning, sikre håndhævelse ved administrative foranstaltninger for at forbyde, at en person fremstiller, klargør, emballerer, mærker, sælger eller importerer eller reklamerer for en fødevare på en måde, der er usand, forkert eller vildledende, eller som ville kunne give et forkert indtryk vedrørende dens oprindelse.
5. Hver af parterne sikrer i overensstemmelse med stk. 4, at der er adgang til administrative foranstaltninger i forbindelse med klager vedrørende mærkning af produkter, herunder deres udformning, på en måde, der er usand, forkert eller vildledende, eller som ville kunne give et forkert indtryk vedrørende deres oprindelse.
6. Registreringen af et varemærke, der indeholder eller består af en geografisk betegnelse fra den anden part, som er anført i bilag 20-A, skal nægtes eller erklæres ugyldig, enten af egen drift, hvis en parts lovgivning tillader dette, eller efter anmodning fra en interesseret part for så vidt angår et produkt, der er omfattet af den produktklasse, der er angivet i bilag 20-A for den pågældende geografiske betegnelse, og som ikke har oprindelse i det oprindelsessted, der er angivet i bilag 20-A for den pågældende geografiske betegnelse.
7. Intet i denne underafdeling forpligter til at beskytte geografiske betegnelser, der ikke eller ikke længere beskyttes på deres oprindelsessted, eller som er gået af brug på det pågældende sted. Ophører en parts geografiske betegnelse, der er opført i bilag 20-A, med at være beskyttet på dens oprindelsessted, eller er den gået af brug, skal parten underrette den anden part herom og anmode om annullering.

ARTIKEL 20.20

Enslydende geografiske betegnelser

1. I tilfælde af enslydende geografiske betegnelser hos parterne for produkter i samme produktklasse skal hver af parterne fastsætte de praktiske regler for, hvordan sådanne enslydende betegnelser sondres fra hinanden, idet der tages hensyn til behovet for at sikre lige behandling af de berørte producenter og til, at forbrugerne ikke vildledes.
2. Foreslår en part i forbindelse med forhandlinger med et tredjeland at beskytte en geografisk betegnelse til identifikation af et produkt med oprindelse i tredjelandet, og er denne betegnelse enslydende med en geografisk betegnelse fra den anden part, som er opført i bilag 20-A, og produktet omfattet af den produktklasse, der er angivet i bilag 20-A for den enslydende geografiske betegnelse fra den anden part, skal den anden part underrettes herom og have mulighed for at fremsætte sine bemærkninger, inden den geografiske betegnelse beskyttes.

ARTIKEL 20.21

Undtagelser

1. Uanset artikel 20.19.2 og 20.19.3 har Canada ikke pligt til at sikre, at interesserede parter har adgang til retsmidler til at forhindre anvendelse af de udtryk, der er anført i bilag 20-A, del A, og markeret med en asterisk²⁸, når anvendelsen af sådanne udtryk ledsages af udtryk som "art", "type", "stil", "efterligning" eller lignende og er kombineret med en letlæselig og synlig angivelse af den geografiske oprindelse af det pågældende produkt.

²⁸ Det præciseres, at dette stykke også gælder for udtrykket "Feta".

2. Uanset artikel 20.19.2 og 20.19.3 er beskyttelsen af de geografiske betegnelser, der er anført i bilag 20-A, del A, og markeret med en asterisk²⁹, ikke til hinder for anvendelsen på Canadas territorium af nogen af disse angivelser af personer, herunder deres retssuccessorer, der har gjort kommerciel brug af disse betegnelser for så vidt angår produkter i klassen "oste" inden den 18. oktober 2013.

3. Uanset artikel 20.19.2 og 20.19.3 er beskyttelsen af de geografiske betegnelser, der er anført i bilag 20-A, del A, og markeret med to asterisker, ikke til hinder for anvendelsen af denne betegnelse af personer, herunder deres retssuccessorer, der har gjort kommerciel brug af denne betegnelse for så vidt angår produkter i klassen "fersk, frosset og bearbejdet kød" i mindst fem år inden den 18. oktober 2013. En overgangsperiode på fem år fra nærværende artikels ikrafttræden, i løbet af hvilken anvendelsen af ovennævnte betegnelse ikke forhindres, finder anvendelse på alle andre personer, herunder deres retssuccessorer, der har gjort kommerciel brug af disse betegnelser for så vidt angår produkter i klassen "fersk, frosset og forarbejdet kød" i mindre end fem år inden den 18. oktober 2013.

4. Uanset artikel 20.19.2 og 20.19.3 er beskyttelsen af de geografiske betegnelser, der er anført i bilag 20-A, del A, og markeret med tre asterisker, ikke til hinder for anvendelsen af disse betegnelser af personer, herunder deres retssuccessorer, der har gjort kommerciel brug af disse betegnelser for så vidt angår produkter i klassen "tørret kød" henholdsvis "oste" i mindst ti år inden den 18. oktober 2013. En overgangsperiode på fem år fra nærværende artikels ikrafttræden, i løbet af hvilken anvendelsen af ovennævnte betegnelser ikke forhindres, finder anvendelse på alle andre personer, herunder deres retssuccessorer, der har gjort kommerciel brug af disse betegnelser for så vidt angår produkter i klassen "tørret kød" henholdsvis "oste" i mindre end ti år inden den 18. oktober 2013.

²⁹ Det præciseres, at dette stykke også gælder for udtrykket "Feta".

5. Er der indgivet ansøgning om et varemærke, er et varemærke blevet registreret i god tro, eller er rettighederne til et varemærke erhvervet ved anvendelse i god tro, i en part før den relevante dato, der er fastsat i stk. 6, udgør foranstaltninger, der er vedtaget for at gennemføre denne underafdeling i denne part, ikke nogen hindring for berettigelsen eller gyldigheden af varemærkets registrering eller for retten til at anvende varemærket med den begrundelse, at varemærket er identisk med eller ligner en geografisk betegnelse.

6. Med henblik på stk. 5 er den relevante dato:

- a) for så vidt angår en geografisk betegnelse, der er opført i bilag 20-A på datoen for undertegnelsen af denne aftale, datoen for denne underafdelings ikrafttræden, eller
- b) for så vidt angår en geografisk betegnelse, der føjes til bilag 20-A efter datoen for undertegnelsen af denne aftale i henhold til artikel 20.22, datoen for tilføjelsen af den geografiske betegnelse.

7. Er en oversættelse af en geografisk betegnelse identisk med, eller indeholder den et udtryk, der i daglig tale anvendes som det almindelige navn for, et produkt på en parts territorium, eller er en geografisk betegnelse ikke identisk med, men indeholder et sådan udtryk, berører bestemmelserne i denne underafdeling ikke en persons ret til at anvende det pågældende udtryk i forbindelse med det pågældende produkt på den pågældende parts territorium.

8. Der er for så vidt angår produkter intet, der forhindrer anvendelsen på en parts territorium af en sædvanlig betegnelse for en plantesort eller en dyrace, der allerede gjaldt på den pågældende parts territorium på datoen for denne underafdelings ikrafttræden.

9. En part kan bestemme, at enhver ansøgning i medfør af denne underafdeling i forbindelse med anvendelsen eller registreringen af et varemærke skal fremsættes senest fem år efter, at den uautoriserede anvendelse af den beskyttede betegnelse er blevet almindeligt kendt i parten, eller efter datoen for varemærkets registrering hos den pågældende part, forudsat at varemærket er offentliggjort senest denne dato, hvis den pågældende dato ligger før den dato, på hvilken den uautoriserede anvendelse blev almindeligt kendt i den pågældende part, forudsat at den geografiske betegnelse ikke anvendes eller er blevet registreret i ond tro.
10. Bestemmelserne i denne underafdeling berører ikke en persons ret til som led i handel at anvende navnet på den pågældende person eller på den pågældende persons erhvervsmæssige forgænger, medmindre et sådant navn anvendes således, at offentligheden vildledes.
11. a) Bestemmelserne i denne underafdeling berører ikke en persons ret til i Canada at anvende eller registrere et varemærke, der indeholder eller består af et udtryk, der er anført i bilag 20-B, del A, og
- b) litra a) finder ikke anvendelse på udtryk, der er anført i bilag 20-B, del A, for så vidt angår anvendelse, som kan vildlede offentligheden med hensyn til varernes geografiske oprindelse.
12. Bestemmelserne i denne underafdeling gælder ikke for anvendelsen i Canada af de udtryk, der er anført i bilag 20 B, del B.
13. En tildeling som omhandlet i stk. 2-4 omfatter ikke overdragelse af retten til at anvende en geografisk betegnelse i sig selv.

ARTIKEL 20.22

Ændringer af bilag 20-A

1. Det Blandede CETA-Udvalg nedsat i medfør af artikel 26.1 (Det Blandede CETA-Udvalg), handler ved konsensus og efter indstilling fra CETA-Udvalget for Geografiske Betegnelser, kan beslutte at ændre bilag 20-A ved at tilføje geografiske betegnelser eller fjerne geografiske betegnelser, som er ophørt med at være beskyttet eller er gået af brug i deres oprindelsessted.
2. En geografisk betegnelse må i princippet ikke tilføjes bilag 20-A, del A, når der er tale om et navn, som på datoen for denne aftales undertegnelse er opført i det relevante register i Den Europæiske Union med status som "registreret" for så vidt angår en EU-medlemsstat.
3. En geografisk betegnelse til identifikation af et produkt med oprindelse i en bestemt part må ikke tilføjes bilag 20 A:
 - a) når det er identisk med et varemærke, der er blevet registreret i den anden part for så vidt angår de samme eller lignende produkter, eller med et varemærke, for hvilket rettigheder i den anden part er blevet erhvervet ved anvendelse i god tro og en ansøgning vedrørende samme eller lignende produkter indgivet
 - b) når det er identisk med det sædvanlige navn på en plantesort eller en dyrerace i den anden part, eller

- c) når det er identisk med det udtryk, der i daglig tale anvendes som det almindelige navn for sådanne produkter i den anden part.

ARTIKEL 20.23

Anden beskyttelse

Bestemmelserne i denne underafdeling berører ikke retten til at ansøge om anerkendelse og beskyttelse af en geografisk betegnelse i henhold til en parts relevante lovgivning.

Underafdeling D

Design

ARTIKEL 20.24

Internationale aftaler

Hver af parterne skal gøre enhver rimelig indsats for at tiltræde *Genèveaftalen under Haag-arrangementet vedrørende international registrering af industrielle design*, indgået den 2. juli 1999 i Genève.

ARTIKEL 20.25

Forholdet til ophavsret

Genstanden for en designrettighed kan beskyttes i henhold til ophavsretslovgivningen, når betingelserne for denne beskyttelse er opfyldt. Omfanget af og betingelserne for at opnå en sådan beskyttelse, herunder kravet til originalitet, fastsættes af hver part.

Underafdeling E

Patenter

ARTIKEL 20.26

Internationale aftaler

Hver af parterne skal gøre enhver rimelig indsats for at overholde artikel 1-14 og 22 i *patentlovstraktaten*, indgået den 1. juni 2000 i Genève.

ARTIKEL 20.27

Sui generis-beskyttelse af farmaceutiske produkter

1. Med henblik på denne artikel forstås ved:

grundpatent: et patent, som beskytter et produkt som sådan, en fremgangsmåde til fremstilling af et produkt eller en anvendelse af et produkt, og som af indehaveren af et patent, som kan tjene som grundpatent, er udpeget som grundpatentet med henblik på tildeling af sui generis-beskyttelse og

produkt: aktivstoffet eller en kombination af aktivstoffer i et farmaceutisk produkt.

2. Hver af parterne skal, når følgende betingelser er opfyldt, sikre en periode med sui generis-beskyttelse af et produkt, som er beskyttet ved et gældende grundpatent, efter anmodning fra patentindehaveren eller dennes retssuccessor:

- a) der er givet tilladelse til markedsføring af produktet på denne parts marked som et farmaceutisk produkt (i denne artikel benævnt "markedsføringstilladelse")
- b) produktet har ikke allerede været genstand for en periode med sui generis-beskyttelse, og
- c) den i litra a) omhandlede markedsføringstilladelse er den første tilladelse til at markedsføre det pågældende produkt på denne parts marked som et farmaceutisk produkt.

3. Hver af parterne kan:

- a) kun yde en periode med sui generis-beskyttelse, hvis den første ansøgning om markedsføringstilladelse er indgivet inden for en rimelig frist som fastsat af den pågældende part, og
- b) fastsætte en frist på mindst 60 dage fra datoen for udstedelse af den første markedsføringstilladelse for indgivelse af anmodningen om en periode med sui generis-beskyttelse. Er den første markedsføringstilladelse udstedt, før patentet er meddelt, giver hver part dog en frist på mindst 60 dage fra meddelelsen af patentet, i hvilken anmodningen om en beskyttelsesperiode i henhold til denne artikel kan indgives.

4. Når et produkt er beskyttet ved et grundpatent, har perioden med sui generis-beskyttelse virkning fra udløbet af patentets lovhjemlede gyldighedsperiode.

Når et produkt er beskyttet ved mere end et patent, der kan tjene som grundpatent, kan en part kun yde en enkelt periode med sui generis-beskyttelse, som har virkning fra udløbet af den lovhjemlede gyldighedsperiode for det grundpatent, som,

- a) når alle de patenter, der kan tjene som grundpatent, indehaves af den samme person, er udvalgt af den person, der anmoder om sui generis-beskyttelse, og
- b) når de patenter, der kan tjene som grundpatent, ikke indehaves af den samme person, og dette giver anledning til modstridende anmodninger om sui generis-beskyttelse, er udvalgt efter aftale mellem patentindehaverne.

5. Hver af parterne skal sikre, at perioden med sui generis-beskyttelse er en periode svarende til den periode, der er forløbet mellem datoen for indgivelse af ansøgningen om grundpatent og datoen for meddelelsen af den første markedsføringstilladelse, minus fem år.

6. Uanset stk. 5, og uden at dette berører en parts eventuelle forlængelse af perioden med sui generis-beskyttelse som et incitament eller en belønning for forskning inden for bestemte målgrupper, såsom børn, må varigheden af sui generis-beskyttelsen ikke overstige en periode på to til fem år, som fastsættes af hver af parterne.

7. Hver af parterne kan bestemme, at perioden med sui generis-beskyttelse ophører:

a) hvis modtageren giver afkald på sui generis-beskyttelsen, eller

b) hvis de foreskrevne administrative gebyrer ikke betales.

Hver af parterne kan forkorte perioden med sui generis-beskyttelse svarende til enhver uberettiget forsinkelse på grund af ansøgerens passivitet efter ansøgningen om markedsføringstilladelse, når indehaveren af grundpatentet er den, der ansøger om markedsføringstilladelse, eller en virksomhed, der er knyttet hertil.

8. Sui generis-beskyttelsen kan inden for rammerne af den beskyttelse, der er opnået ved grundpatentet, kun udvides til også at omfatte det farmaceutiske produkt, der er omfattet af markedsføringstilladelsen, og enhver anvendelse af produktet som et farmaceutisk produkt, der er givet tilladelse til inden udløbet af sui generis-beskyttelsen. Med forbehold af det foregående punktum giver sui generis-beskyttelsen de samme rettigheder som dem, der knytter sig til patentet, og er underlagt samme begrænsninger og forpligtelser.

9. Uanset stk. 1-8 kan hver af parterne ligeledes begrænse beskyttelsens omfang ved at indrømme undtagelser i forbindelse med fremstilling, anvendelse, udbud, salg eller import af produkter med henblik på eksport i beskyttelsesperioden.

10. Hver af parterne kan tilbagekalde en sui generis-beskyttelse under henvisning til grundpatentets ugyldighed, herunder hvis dette patent er bortfaldet, inden dets lovhjemlede periode udløber, eller hvis det tilbagekaldes eller begrænses på en sådan måde, at det produkt, for hvilket beskyttelsen blev givet, ikke længere er omfattet af grundpatentets krav, eller under henvisning til tilbagekaldelsen af markedsføringstilladelsen eller tilladelserne for det pågældende marked, eller hvis beskyttelsen blev indrømmet i strid med bestemmelserne i stk. 2.

ARTIKEL 20.28

Patentkoblingsmekanismer vedrørende farmaceutiske produkter

Anvender en part "patentkoblingsmekanismer", hvorved tildelingen af markedsføringstilladelser (eller bekendtgørelser om overensstemmelse eller lignende) for generiske farmaceutiske produkter er knyttet til en eksisterende patentbeskyttelse, skal den sikre, at alle parter i sagen har adgang til en lige og effektiv klageadgang.

Underafdeling F

Databeskyttelse

ARTIKEL 20.29

Beskyttelse af ikke offentliggjorte oplysninger vedrørende farmaceutiske produkter

1. Kræver en part som betingelse for at tillade markedsføringen af farmaceutiske produkter, der baseres på nye kemiske enheder³⁰ (i denne artikel herefter benævnt "tilladelse"), at få forelagt ikke offentliggjort testmateriale eller andre oplysninger, der er nødvendige for at vurdere, om anvendelsen af disse produkter er sikker og effektiv, skal parten beskytte sådanne oplysninger mod videregivelse, hvis frembringelsen af oplysningerne kræver en betydelig indsats, medmindre videregivelsen er nødvendig for at beskytte offentligheden, eller medmindre der tages skridt til at sikre oplysningerne mod illoyal kommerciel udnyttelse.
2. Hver af parterne skal for oplysninger, som er omfattet af stk. 1, og som er forelagt parten efter datoen for denne aftales ikrafttræden, sikre, at:
 - a) ingen andre personer end den person, der har fremlagt oplysningerne, uden sidstnævntes tilladelse kan anvende dem til støtte for en ansøgning om tilladelse i en periode på mindst seks år fra den dato, hvor den pågældende part har meddelt tilladelse til den person, der fremlagde oplysningerne med henblik på tilladelse, og

³⁰ Det præciseres med hensyn til databeskyttelse, at en "kemisk enhed" for så vidt angår Canada omfatter et biologisk eller radioaktivt stof, som er reguleret som et nyt stof i henhold til Canadas fødevare- og lægemiddellovgivning.

- b) en part ikke udsteder tilladelse til en person, der påberåber sig sådanne oplysninger, i en periode på mindst otte år fra den dato, hvor denne part udstedte tilladelse til den person, der fremlagde oplysningerne med henblik på tilladelse, medmindre den person, der har udarbejdet disse oplysninger, giver tilladelse.

Der er med forbehold af nærværende stykke ikke nogen begrænsning for nogen af parterne med hensyn til at indføre forenklede godkendelsesprocedurer for sådanne produkter på grundlag af bioækvivalens- og biotilgængelighedsundersøgelser.

ARTIKEL 20.30

Databeskyttelse i forbindelse med plantebeskyttelsesmidler

1. Hver af parterne skal fastlægge krav til sikkerhed og effektivitet, inden de tillader markedsføring af et plantebeskyttelsesmiddel (i denne artikel herefter benævnt "tilladelse").
2. Hver af parterne skal sikre en begrænset databeskyttelsesperiode for en forsøgs- eller undersøgelsesrapport, der forelægges første gang med henblik på at opnå tilladelse. Hver af parterne skal i denne periode sikre, at forsøgs- eller undersøgelsesrapporten ikke anvendes til gavn for andre personer, der ønsker at opnå tilladelse, medmindre det kan dokumenteres, at den første indehaver af tilladelsen har givet sit udtrykkelige samtykke.
3. Forsøgs- eller undersøgelsesrapporten bør være nødvendig for tilladelsen eller for en ændring af en tilladelse med henblik på at tillade anvendelse på andre afgrøder.

4. I hver part skal databeskyttelsesperioden være mindst ti år at regne fra datoen for den første tilladelse i den pågældende part for så vidt angår den forsøgs- eller undersøgelsesrapport, der er indgivet til støtte for tilladelsen vedrørende et nyt aktivstof og oplysninger til støtte for den samtidige registrering af slutproduktet indeholdende aktivstoffet. Beskyttelsens varighed kan forlænges med henblik på at fremme tilladelse til lavrisikoplantebeskyttelsesmidler og anvendelser af mindre betydning.
5. Hver af parterne kan ligeledes fastlægge krav til databeskyttelse eller økonomisk kompensation for den pågældende forsøgs- eller undersøgelsesrapport, der er indgivet til støtte for en ændring eller fornyelse af en tilladelse.
6. Hver af parterne fastsætter regler, der forebygger gentagne forsøg med hvirveldyr. Enhver ansøger, der har til hensigt at udføre forsøg og undersøgelser, som involverer hvirveldyr, bør opfordres til at træffe de nødvendige foranstaltninger for at undersøge, om de pågældende forsøg og undersøgelser ikke allerede er foretaget eller påbegyndt.
7. Hver af parterne skal opfordre hver ny ansøger og hver indehaver af de relevante tilladelser til at gøre deres yderste for at sikre, at de deler forsøg og undersøgelser, som involverer hvirveldyr. Udgifterne til deling af sådanne forsøgs- og undersøgelsesrapporter fastsættes på en retfærdig, gennemsigtig og ikke-diskriminerende måde. En ansøger har kun pligt til at deltage i udgifterne til de oplysninger, som vedkommende skal fremlægge for at opfylde betingelserne for tilladelse.
8. Indehaveren eller indehaverne af den relevante tilladelse har ret til kompensation for en rimelig andel af de omkostninger, som de har afholdt for den pågældende forsøgs- eller undersøgelsesrapport, der er indgivet til støtte for en sådan tilladelse fra en ansøger, der baserer sin ansøgning på sådanne forsøgs- og undersøgelsesrapporter for at opnå tilladelse til et nyt plantebeskyttelsesmiddel. Hver af parterne kan foreskrive, at de involverede parter skal bilægge en tvist ved formel og bindende voldgift, som behandles i henhold til partens lovgivning.

Underafdeling G

Plantesorter

ARTIKEL 20.31

Plantesorter

Hver af parterne skal samarbejde for at fremme og styrke beskyttelsen af plantesorter på grundlag af 1991-akten til *den internationale konvention om beskyttelse af plantenyheder*, indgået den 2. december 1961 i Paris.

AFDELING C

Håndhævelse af intellektuelle ejendomsrettigheder

ARTIKEL 20.32

Generelle forpligtelser

1. Hver af parterne skal sikre, at procedurerne for håndhævelse af intellektuelle ejendomsrettigheder er rimelige og retfærdige, og at de ikke er unødigt komplicerede eller udgiftskrævende og ej heller indebærer urimelige frister eller medfører ugrundede forsinkelser. Disse procedurer skal anvendes på en sådan måde, at der ikke opstår hindringer for den lovlige samhandel, og at der er fastsat værn mod, at de misbruges.

2. Hver part skal ved gennemførelsen af bestemmelserne i denne afdeling tage hensyn til, at der skal være et rimeligt forhold mellem krænkelserns omfang, tredjeparters interesser og foranstaltninger, retsmidler og sanktioner, som finder anvendelse.
3. Artikel 20.33-20.42 vedrører civilretlig håndhævelse.
4. Med henblik på artikel 20.33-20.42, forstås der, medmindre andet er bestemt, ved **intellektuelle ejendomsrettigheder** alle kategorier af intellektuelle ejendomsrettigheder, der er omfattet af TRIPS-aftalens del II, afdeling 1-7.

ARTIKEL 20.33

Berettigede ansøgere

Hver af parterne skal give adgang til at anmode om anvendelse af de i artikel 20.34-20.42 omhandlede procedurer og retsmidler til:

- a) indehavere af intellektuelle ejendomsrettigheder i overensstemmelse med bestemmelserne i partens lovgivning
- b) alle andre personer, der har tilladelse til at gøre brug af disse rettigheder, hvis disse personer har ret til at søge oprejsning i henhold til partens lovgivning
- c) organer til kollektiv forvaltning af intellektuelle ejendomsrettigheder, der i almindelighed er anerkendt som berettigede til at repræsentere indehavere af intellektuelle ejendomsrettigheder, hvis disse organer er berettigede til at søge oprejsning i henhold til partens lovgivning, og

- d) faglige interesseorganisationer, der i almindelighed er anerkendt som berettigede til at repræsentere indehavere af intellektuelle ejendomsrettigheder, hvis disse organisationer er berettigede til at søge oprejsning i henhold til partens lovgivning.

ARTIKEL 20.34

Bevismateriale

Hver af parterne skal sikre, at de kompetente judicielle myndigheder i tilfælde af en påstået krænkelse af en intellektuel ejendomsrettighed i kommerciel målestok, når det er hensigtsmæssigt, på begæring kan kræve fremlæggelse af de relevante oplysninger i henhold til intern lovgivning, herunder bankoplysninger samt finansielle og kommercielle oplysninger, som modparten har kontrol over, med forbehold af beskyttelsen af fortrolige oplysninger.

ARTIKEL 20.35

Foranstaltninger til sikring af bevismateriale

1. Hver af parterne skal sikre, at de judicielle myndigheder, allerede inden realitetsbehandlingen af en sag påbegyndes, på begæring af en enhed, der har fremlagt det bevismateriale, som med rimelighed er tilgængeligt, til støtte for sin påstand om, at enhedens intellektuelle ejendomsret er blevet krænket eller vil blive krænket, kan træffe afgørelse om, at der omgående skal iværksættes effektive foreløbige foranstaltninger med henblik på at sikre det relevante bevismateriale vedrørende den påståede krænkelse, med forbehold af beskyttelsen af fortrolige oplysninger.

2. Hver part kan fastsætte, at foranstaltningerne omhandlet i stk. 1 skal omfatte en udførlig beskrivelse af de påstået krænkende varer med eller uden udtagning af prøver eller en fysisk beslaglæggelse af disse og, når det er hensigtsmæssigt, af de materialer og redskaber, der har været anvendt ved fremstilling eller distribution af disse varer, og af de hertil hørende dokumenter. De judicielle myndigheder skal have beføjelse til at træffe disse foranstaltninger, om nødvendigt uden at modparten høres, navnlig hvis en forsinkelse vil kunne påføre rettighedshaveren uoprettelig skade, eller hvor der foreligger en påviselig risiko for bevismaterialets tilintetgørelse.

ARTIKEL 20.36

Ret til oplysninger

Hver af parterne skal med forbehold af deres lovgivning om særlige rettigheder, beskyttelse af fortrolige informationskilder eller behandling af personoplysninger sikre, at deres judicielle myndigheder i forbindelse med civile søgsmål vedrørende håndhævelse af intellektuelle ejendomsrettigheder har beføjelse til på begrundet anmodning fra rettighedshaveren at påbyde rettighedskrænkeren eller den påståede rettighedskrænker at give rettighedshaveren eller de judicielle myndigheder, i det mindste med henblik på indsamling af bevismateriale, relevante oplysninger som foreskrevet i partens relevante love og forskrifter, som rettighedskrænkeren eller den påståede rettighedskrænker ligger inde med eller kontrollerer. Sådanne oplysninger kan omfatte oplysninger vedrørende enhver person, som på nogen måde er involveret i en krænkelse eller påstået krænkelse, og vedrørende produktionsmidler eller distributionskanaler for de varer eller tjenesteydelser, der udgør en krænkelse eller påstås at udgøre en krænkelse, herunder identifikation af tredjeparter, der påstås at være involveret i produktion og distribution af sådanne varer og tjenesteydelser, og af deres distributionskanaler.

ARTIKEL 20.37

Foreløbige og retsbevarende foranstaltninger

1. Hver af parterne skal sikre, at deres judicielle myndigheder har beføjelse til at træffe omgående og effektive foreløbige og retsbevarende foranstaltninger, herunder foreløbige påbud, mod en part eller, hvis det er relevant, mod en tredjepart, over for hvilken den pågældende judicielle myndighed har jurisdiktion, for at forhindre krænkelse af en intellektuel ejendomsrettighed og i særdeleshed for at forhindre, at rettighedskrænkende varer bringes i handelen.
2. Hver af parterne skal sikre, at deres judicielle myndigheder har beføjelse til at kræve beslaglæggelse eller anden form for opbevaring af varer, der mistænkes for at krænke en intellektuel ejendomsrettighed, for derved at forhindre, at de bringes i handelen eller omsættes.
3. Hver af parterne skal sikre, at deres judicielle myndigheder i tilfælde af en påstået krænkelse af en intellektuel ejendomsrettighed i kommerciel målestok kan kræve arrest i den påståede rettighedskrænkers ejendom, herunder indefrysning af vedkommendes bankkonti og andre aktiver, i overensstemmelse med partens lovgivning. Med henblik herpå kan de judicielle myndigheder alt efter omstændighederne kræve fremlæggelse af dokumenter med bankoplysninger samt finansielle og kommercielle oplysninger eller adgang til andre relevante oplysninger.

ARTIKEL 20.38

Andre retsmidler

1. Hver af parterne skal sikre, at de judicielle myndigheder på begæring af rekvirenten, og uden at det berører den eventuelle erstatning, der skal udredes til rettighedshaveren som følge af krænkelsen, og uden nogen form for compensation kan kræve, at varer, som de har fastslået krænker en intellektuel ejendomsrettighed, tilbagekaldes eller fjernes fra handelen eller tilintetgøres. Hver af parterne skal sikre, at de judicielle myndigheder i givet fald kan kræve tilintetgørelse af de materialer og redskaber, der primært har været anvendt til at skabe eller fremstille de pågældende varer. Der skal ved behandlingen af en begæring om sådanne retsmidler tages hensyn til, at der skal være et rimeligt forhold mellem krænkelsens omfang og de beordrede retsmidler, samt til tredjemands interesser.
2. Hver af parterne skal sikre, at de judicielle myndigheder har beføjelse til at beordre de i stk. 1 omhandlede retsmidler gennemført for rettighedskrænkerens regning, medmindre særlige grunde taler herimod.

ARTIKEL 20.39

Påbud

1. Hver af parterne skal sikre, at de judicielle myndigheder i forbindelse med civile søgsmål vedrørende håndhævelse af intellektuelle ejendomsrettigheder har beføjelse til at udstede et påbud, hvorved en part forbydes at begå en krænkelse, og bl.a. pålægge parten eller i givet fald en tredjepart, over hvilken den pågældende judicielle myndighed har jurisdiktion, at forhindre, at rettighedskrænkende varer bliver bragt i handelen.

2. Uanset de øvrige bestemmelser i denne afdeling kan en part begrænse de retsmidler, der er tilgængelige over for regeringers anvendelse, eller tredjeparters anvendelse med en regerings tilladelse, men uden rettighedshaverens samtykke, til betalingen af et vederlag, forudsat at parten overholder de bestemmelser i TRIPS-aftalens del II, som specifikt omhandler en sådan anvendelse. I andre tilfælde finder retsmidlerne i denne afdeling anvendelse, medens der, hvis disse retsmidler er uforenelige med en parts lovgivning, skal være mulighed for deklaratoriske domme og passende kompensation.

ARTIKEL 20.40

Erstatning

1. Hver af parterne skal sikre:
 - a) at deres judicielle myndigheder i forbindelse med civile søgsmål har beføjelse til at pålægge en rettighedskrænker, der bevidst eller med rimelig grund til at være bekendt hermed, har deltaget i aktiviteter, der udgør en krænkelse af intellektuelle ejendomsrettigheder, at betale rettighedsindehaveren:
 - i) en passende erstatning for den skade, som rettighedshaveren har lidt som følge af krænkelsen, eller
 - ii) rettighedskrænkerens fortjeneste, som kan tilskrives krænkelsen, hvilket kan formodes at være det i nr. i) omhandlede erstatningsbeløb, og
 - b) at deres judicielle myndigheder ved fastsættelsen af erstatningens størrelse ved en krænkelse af intellektuelle ejendomsrettigheder bl.a. kan tage ethvert berettiget krav om skadeserstatning, der indgives af rettighedshaveren, i betragtning, herunder tabt fortjeneste.

2. Som alternativ til stk. 1 kan en parts lovgivning indeholde bestemmelser om betaling af et vederlag, såsom en royalty eller et gebyr, for at kompensere rettighedshaveren for uautoriseret anvendelse af rettighedsindehaverens intellektuelle ejendom.

ARTIKEL 20.41

Sagsomkostninger

Hver af parterne skal sikre, at deres judicielle myndigheder, hvor det er relevant, har beføjelse til ved afslutningen af civile søgsmål vedrørende håndhævelse af intellektuelle ejendomsrettigheder at pålægge den tabende part at betale den vindende parts sagsomkostninger og andre udgifter i henhold til partens lovgivning.

ARTIKEL 20.42

Formodning om ophavs- eller ejendomsret

1. Det er i forbindelse med civile søgsmål vedrørende ophavsrettigheder eller beslægtede rettigheder tilstrækkeligt, at navnet på ophavsmanden til et litterært eller kunstnerisk værk er anført på værket på sædvanlig måde, for at denne betragtes som ophavsmand og dermed er berettiget til at anlægge sag om krænkelse, medmindre det modsatte bevises. Bevis for det modsatte kan omfatte registrering.

2. Stk. 1 finder tilsvarende anvendelse på indehavere af ophavsretsbeslægtede rettigheder for så vidt angår den ved sådanne rettigheder beskyttede genstand.

AFDELING D

Grænseforanstaltninger

ARTIKEL 20.43

Grænseforanstaltningernes omfang

1. I denne afdeling forstås ved:

varer med forfalsket geografisk betegnelse: varer under artikel 20.17 henhørende under en af de produktklasser, der er anført i bilag 20-C, herunder emballage, hvorpå der uden tilladelse er anført en geografisk betegnelse, som er identisk med en geografisk betegnelse, som på gyldig vis er registreret eller på anden måde beskyttet for sådanne varer, og som krænker de rettigheder, som ejeren eller rettighedshaveren har til den pågældende geografiske betegnelse i henhold til lovgivningen i den part, hvor grænseforanstaltningerne anvendes

varemærkeforfalskede varer: varer, herunder emballage, hvorpå der uden tilladelse er anført et varemærke, som er identisk med, eller som i sine væsentlige aspekter ikke kan skelnes fra, et gyldigt registreret varemærke for sådanne varer, og som krænker den pågældende varemærkeindehavers rettigheder i henhold til lovgivningen i den part, hvor grænseforanstaltningerne anvendes

eksportforsendelser: forsendelser af varer, som skal bringes fra den ene parts territorium til et sted uden for dette territorium, undtagen forsendelser i forbindelse med toldtransit og omladninger

importforsendelser: forsendelser af varer, der indføres til en parts territorium fra et sted uden for dette territorium, mens varerne forbliver under toldtilsyn, herunder varer, der føres ind på territoriet til en frizone eller toldoplag, undtagen forsendelser i forbindelse med toldtransit og omladninger

piratkopierede varer: varer, som er kopier, der er fremstillet, uden at rettighedsindehaveren eller en af rettighedsindehaveren behørigt bemyndiget person i fremstillingslandet har givet sit samtykke, og som direkte eller indirekte er fremstillet på grundlag af en artikel, dersom fremstillingen af den pågældende kopi ville have krænket en ophavsret eller en dermed beslægtet rettighed ifølge lovgivningen i den part, hvor grænseforanstaltningerne anvendes

forsendelser i toldtransit: forsendelser af varer, som indføres til en parts territorium fra et sted uden for dette territorium, og som er godkendt af toldmyndighederne til transport under konstant toldtilsyn fra et indgangstoldsted til et udgangstoldsted med henblik på at forlade territoriet. Forsendelser i toldtransit, som efterfølgende godkendes til fjernelse fra toldtilsyn uden at forlade det pågældende territorium, anses for at være importforsendelser, og

omladninger: forsendelser af varer, der overføres under toldtilsyn fra det importerende transportmiddel til det eksporterende transportmiddel inden for et toldkontors område, som er kontor for både import og eksport.

2. Ved en krænkelse af intellektuelle ejendomsrettigheder i denne afdeling forstås varemærkeforfalskede varer, piratkopierede varer eller varer med forfalsket geografisk betegnelse.

3. Parterne er enige om, at der ikke er nogen pligt til at anvende de i denne afdeling omhandlede procedurer på varer, der bringes i omsætning på et andet lands marked af rettighedshaveren eller med dennes samtykke.
4. Hver af parterne skal indføre eller opretholde procedurer for så vidt angår import- og eksportforsendelser, som giver rettighedsindehaveren mulighed for at anmode deres kompetente myndigheder om at suspendere frigivelsen af eller tilbageholde varer, der mistænkes for at krænke en intellektuel ejendomsrettighed.
5. Hver af parterne skal indføre eller opretholde procedurer for så vidt angår import- og eksportforsendelser, i henhold til hvilke de kompetente myndigheder kan handle på eget initiativ for midlertidigt at suspendere frigivelsen af eller tilbageholde varer, der mistænkes for at krænke en intellektuel ejendomsrettighed, for således at give rettighedshavere mulighed for formelt at anmode om bistand i henhold til stk. 4.
6. Hver af parterne kan indgå en aftale med et eller flere tredjelande med henblik på at etablere fælles sikkerhedsmæssige toldbehandlingsprocedurer. Varer, der toldbehandles i henhold til vilkårene for de fælles toldbehandlingsprocedurer i en sådan aftale, anses for at være i overensstemmelse med stk. 4 og 5, forudsat at den pågældende part bevarer det retlige grundlag for at efterkomme de nævnte stykker.
7. Hver af parterne kan indføre eller opretholde de i stk. 4 og 5 omhandlede procedurer for så vidt angår omladning og forsendelser i toldtransit.
8. Hver af parterne kan undlade at anvende denne artikel på små mængder af varer af ikke-kommerciel karakter, som transporteres i de rejsendes personlige bagage, eller små mængder af varer af ikke ikke-kommerciel karakter, der sendes i små forsendelser.

ARTIKEL 20.44

Ansøgning fra rettighedshaveren

1. Hver af parterne skal sikre, at deres kompetente myndigheder kræver, at en rettighedshaver, der anmoder om indledning af de i artikel 20.43 beskrevne procedurer, fremlægger passende bevismateriale, der over for de kompetente myndigheder godtgør, at der i henhold til lovgivningen hos den part, hvis procedurer finder anvendelse, umiddelbart foreligger en krænkelse af rettighedshaverens intellektuelle ejendomsret, og fremlægger de tilstrækkelige oplysninger, som man med rimelighed kan forlange, at rettighedshaveren er i besiddelse af, til at gøre de mistænkelige varer rimeligt genkendelige for de kompetente myndigheder. Kravet om at fremlægge tilstrækkelige oplysninger må ikke i urimeligt omfang afskrække ansøgere fra at anmode om indledning af de i artikel 20.43 omhandlede procedurer.
2. Hver af parterne skal sikre, at der kan indgives ansøgninger om at suspendere frigivelsen af eller tilbageholde varer, der mistænkes for at krænke en intellektuel ejendomsrettighed som anført i artikel 20.43, under toldtilsyn på deres territorium. Kravet om at give adgang til sådanne ansøgninger er underlagt forpligtelserne til at sikre de i artikel 20.43.4 og 20.43.5 omhandlede procedurer. De kompetente myndigheder kan bestemme, at sådanne ansøgninger gælder for flere forsendelser. Hver af parterne kan bestemme, at ansøgningen om at suspendere frigivelsen af mistænkelige varer eller at tilbageholde dem, på anmodning fra rettighedshaveren kan finde anvendelse på udvalgte indgangs- og udgangssteder under toldtilsyn.
3. Hver af parterne skal sikre, at deres kompetente myndigheder inden for en rimelig frist meddeler ansøgeren, om de har godtaget ansøgningen. Har de kompetente myndigheder godtaget ansøgningen, skal de også meddele ansøgeren ansøgningens gyldighedsperiode.

4. Hver af parterne kan bestemme, at deres kompetente myndigheder har beføjelse til at afvise, suspendere eller annullere en ansøgning, når ansøgeren har misbrugt de procedurer, som er beskrevet i artikel 20.43, eller når der er behørig grund hertil.

ARTIKEL 20.45

Rettighedshaverens tilvejebringelse af oplysninger

Hver af parterne skal tillade deres kompetente myndigheder at anmode en rettighedshaver om at afgive relevante oplysninger, som med rimelighed kan forventes at være i rettighedsindehaverens besiddelse, for at hjælpe de kompetente myndigheder med at iværksætte de i denne afdeling omhandlede grænseforanstaltninger. Hver af parterne kan også tillade en rettighedshaver at afgive sådanne relevante oplysninger til deres kompetente myndigheder.

ARTIKEL 20.46

Sikkerhed eller tilsvarende garanti

1. Hver af parterne skal sikre, at deres kompetente myndigheder har beføjelse til at kræve, at en rettighedshaver, der anmoder om indledning af de i artikel 20.43 beskrevne procedurer, skal stille rimelig sikkerhed eller tilsvarende garanti, der er tilstrækkelig til at beskytte sagsøgte og de kompetente myndigheder og forebygge misbrug. Hver af parterne skal sikre, at denne sikkerhed eller tilsvarende garanti ikke i urimeligt omfang afskrækker ansøgere fra at anmode om indledning af disse procedurer.

2. Hver af parterne kan bestemme, at en sådan sikkerhed kan stilles i form af en kaution med det formål at holde sagsøgte skadesløs for enhver form for tab eller skade som følge af suspension af frigivelsen eller tilbageholdelse af varer, hvis de kompetente myndigheder efterfølgende konstaterer, at varerne ikke udgør en krænkelse. En part kan kun i ekstraordinære tilfælde eller i henhold til en retlig afgørelse tillade sagsøgte at tage mistænkelige varer i besiddelse ved at stille kaution eller anden form for sikkerhed.

ARTIKEL 20.47

Konstatering af krænkelse

Hver af parterne skal indføre eller opretholde procedurer, hvorved deres kompetente myndigheder inden for en rimelig frist efter indledningen af de i artikel 20.43 beskrevne procedurer kan fastslå, om de mistænkelige varer krænker en intellektuel ejendomsret.

ARTIKEL 20.48

Retsmidler

1. Hver af parterne skal sikre, at deres kompetente myndigheder har beføjelse til at kræve varer tilintetgjort som følge af den i artikel 20.47 omhandlede konstatering af, at varerne udgør en krænkelse. I tilfælde, hvor sådanne varer ikke tilintetgøres, skal hver af parterne sikre, at sådanne varer undtagen i ekstraordinære tilfælde afhændes uden at blive bragt i handelen, således at rettighedshaveren ikke skades.

2. For så vidt angår varemærkeforfalskede varer er den blotte fjernelse af det ulovligt påsatte varemærke ikke tilstrækkelig til at begrunde varernes frigivelse til omsætning i handelen, undtagen i ekstraordinære tilfælde.
3. Hver af parterne kan bestemme, at deres kompetente myndigheder har beføjelse til at pålægge administrative sanktioner som følge af den i artikel 20.47 omhandlede konstatering af, at varerne udgør en krænkelse.

ARTIKEL 20.49

Konkret samarbejde om grænseforanstaltninger

1. Parterne er enige om at samarbejde med henblik på at eliminere al international handel med varer, der udgør en krænkelse af intellektuelle ejendomsrettigheder. Hver af parterne skal til dette formål oprette kontaktpunkter i deres offentlige forvaltning og være rede til at udveksle oplysninger om handel med varer, der udgør en krænkelse. Hver part skal navnlig fremme udvekslingen af oplysninger og samarbejdet mellem deres toldmyndigheder og den anden parts toldmyndigheder for så vidt angår handel med varer, der krænker intellektuelle ejendomsrettigheder.
2. Det i stk. 1 omhandlede samarbejde kan omfatte udveksling af oplysninger om mekanismer til modtagelse af oplysninger fra rettighedshavere, bedste praksis og erfaringer med risikostyringsstrategier samt oplysninger til hjælp ved udpegning af forsendelser, som mistænkes for at indeholde rettighedskrænkende varer.

3. Samarbejdet i henhold til denne afdeling skal foregå i overensstemmelse med relevante internationale aftaler, der er bindende for begge parter. Det Blandede Toldsamarbejdsudvalg, der er omhandlet i artikel 6.14 (Det Blandede Toldsamarbejdsudvalg), fastsætter prioriteterne og sikrer, at der er adgang til passende procedurer for samarbejde i henhold til denne afdeling mellem parternes kompetente myndigheder.

AFDELING E

Samarbejde

ARTIKEL 20.50

Samarbejde

1. Parterne er enige om at samarbejde med henblik på at støtte gennemførelsen af de tilsagn og forpligtelser, som de har påtaget sig i henhold til dette kapitel. Samarbejdet skal omfatte udveksling af oplysninger eller erfaringer på følgende områder:

- a) beskyttelse og håndhævelse af intellektuelle ejendomsrettigheder, herunder geografiske betegnelser, og
- b) etablering af ordninger mellem parternes respektive rettighedshaverorganisationer.

2. Parterne er i henhold til stk. 1 enige om hver især at oprette og opretholde en effektiv dialog om intellektuel ejendomsret til drøftelse af spørgsmål, som er relevante for beskyttelse og håndhævelse af intellektuelle ejendomsrettigheder omfattet af dette kapitel, samt andre relevante spørgsmål.

KAPITEL ENOGTYVE

REGULERINGSSAMARBEJDE

ARTIKEL 21.1

Anvendelsesområde

Dette kapitel finder anvendelse på udarbejdelse og gennemgang af samt metoder for de reguleringsforanstaltninger, der træffes af parternes reguleringsmyndigheder, og som er omfattet af bl.a. TBT-aftalen, SPS-aftalen, GATT 1994, GATS og kapitel fire (tekniske handelshindringer), fem (sundheds- og plantesundhedsforanstaltninger), ni (grænseoverskridende handel med tjenesteydelser), toogtyve (handel og bæredygtig udvikling), treogtyve (handel og arbejdsmarked) og fireogtyve (handel og miljø).

ARTIKEL 21.2

Principper

1. Parterne bekræfter på ny deres rettigheder og forpligtelser med hensyn til reguleringsforanstaltninger under TBT-aftalen, SPS-aftalen, GATT 1994 og GATS.
2. Parterne er besluttet på at sikre et højt beskyttelsesniveau for menneskers, dyrs og planter liv og sundhed og for miljøet i overensstemmelse med TBT-aftalen, SPS-aftalen, GATT 1994, GATS og nærværende aftale.

3. Parterne anerkender værdien af reguleringssamarbejde med deres relevante handelspartnere, både bilateralt og multilateralt. Parterne griber, når det er praktisk muligt og gensidigt fordelagtigt, reguleringssamarbejdet således an, at det er åbent for andre internationale handelspartneres deltagelse.

4. Uden at det begrænser parternes mulighed for at udføre egne reguleringsmæssige, lovgivningsmæssige og politiske aktiviteter, er parterne besluttet på yderligere at udvikle reguleringssamarbejdet på baggrund af deres gensidige interesse med henblik på at:

- a) forebygge og eliminere unødvendige hindringer for handel og investering
- b) forbedre rammerne for konkurrenceevne og innovation, herunder ved at søge at opnå reguleringsmæssig kompatibilitet, anerkendelse af ækvivalens og konvergens, og
- c) fremme gennemsigtige, velfungerende og effektive reguleringsprocesser, der understøtter samfundspolitiske mål og opfylder tilsynsmyndighedernes mandat, herunder gennem fremme af udveksling af oplysninger og øget anvendelse af bedste praksis.

5. Dette kapitel erstatter rammeaftalen om reguleringssamarbejde og gennemsigtighed mellem Canadas regering og Europa-Kommissionen, indgået den 21. december 2004 i Bruxelles, og regulerer de aktiviteter, som tidligere blev varetaget inden for denne ramme.

6. Parterne kan iværksætte reguleringsmæssige samarbejdsaktiviteter på frivillig basis. Det præciseres, at en part ikke er forpligtet til at indlade sig på nogen bestemt reguleringsmæssig samarbejdsaktivitet, og at en part kan nægte at samarbejde eller eventuelt trække sig ud af samarbejdet. Nægter en part at indlede reguleringssamarbejde, eller trækker en part sig ud af samarbejdet, bør parten dog være rede til at redegøre for grundene til sin beslutning over for den anden part.

ARTIKEL 21.3

Formålene med reguleringssamarbejdet

Formålene med reguleringssamarbejdet omfatter:

- a) at bidrage til beskyttelsen af menneskers liv, sundhed eller sikkerhed, beskyttelse af dyre- eller planteliv eller -sundhed samt miljøet ved:
 - i) at mobilisere internationale ressourcer inden for områder som forskning, markedsanalyse inden markedsføring og risikoanalyse for at finde løsninger på vigtige lokale, nationale og internationale reguleringsspørgsmål, og
 - ii) at bidrage til det informationsgrundlag, som reguleringsmyndighederne anvender til at identificere, vurdere og styre risici
- b) at opbygge tillid, uddybe den gensidige forståelse af reguleringsmæssig styring og drage fordel af hinandens ekspertise og perspektiver med henblik på:
 - i) at forbedre planlægningen og udviklingen af reguleringsforslag
 - ii) at fremme gennemsigtighed og forudsigelighed i udviklingen og etableringen af reguleringsforanstaltninger
 - iii) at fremme forskrifternes effektivitet
 - iv) at identificere alternative instrumenter

- v) at identificere forskrifternes virkninger
 - vi) at undgå unødvendige reguleringsforskelle, og
 - vii) at forbedre gennemførelsen og håndhævelsen af reguleringsforanstaltninger
- c) at fremme den bilaterale handel og de bilaterale investeringer på en måde, der:
- i) bygger videre på eksisterende samarbejdsordninger
 - ii) reducerer unødvendige reguleringsforskelle, og
 - iii) identificerer nye arbejdsmetoder for samarbejdet i bestemte sektorer, eller
- d) at bidrage til at forbedre industriens konkurrenceevne og effektivitet på en måde, der:
- i) så vidt muligt minimerer administrative omkostninger
 - ii) så vidt muligt reducerer overlappende reguleringskrav og dermed forbundne overholdelsesomkostninger, og
 - iii) viderefører kompatible reguleringsmetoder, herunder, hvis det er muligt og relevant, gennem
 - A) anvendelse af teknologineutrale reguleringsmetoder, og
 - B) anerkendelse af ækvivalens eller fremme af konvergens.

ARTIKEL 21.4

Reguleringsmæssige samarbejdsaktiviteter

Parterne bestræber sig på at opfylde de formål, der er fastsat i artikel 21.3, ved at foretage reguleringsmæssige samarbejdsaktiviteter, som kan omfatte:

- a) deltagelse i løbende bilaterale drøftelser om reguleringsmæssig styring, herunder for at:
 - i) drøfte reguleringsmæssige reformer og konsekvenserne heraf for parternes indbyrdes forhold
 - ii) identificere relevante erfaringer
 - iii) undersøge eventuelle alternative reguleringsmetoder, og
 - iv) udveksle erfaringer med reguleringsmæssige redskaber og instrumenter, herunder konsekvensvurdering, risikovurdering og strategier for overholdelse og håndhævelse
- b) indbyrdes konsultation i nødvendigt omfang og udveksling af oplysninger gennem hele den reguleringsmæssige udviklingsproces. Denne konsultation og udveksling bør starte så tidligt som muligt i processen
- c) deling af ikke-offentlige oplysninger, i det omfang disse oplysninger kan gøres tilgængelige for udenlandske regeringer i overensstemmelse med de relevante regler i den part, der leverer oplysningerne

- d) deling så tidligt som muligt af foreslåede tekniske eller sundheds- og plantesundhedsmæssige bestemmelser, som kan have en indvirkning på handelen med den anden part, således at kommentarer og forslag til ændringer kan tages i betragtning
- e) efter anmodning fra den anden part at levere en kopi af den foreslåede forskrift med forbehold af gældende lovgivning om privatlivets fred samt at give interesserede parter en rimelig frist til at fremsende deres bemærkninger skriftligt
- f) udveksling af oplysninger om planlagte reguleringsmæssige tiltag, foranstaltninger eller ændringer så tidligt som muligt for at:
 - i) forstå begrundelsen for en parts reguleringsmæssige valg, herunder valg af instrument, og undersøge mulighederne for større konvergens mellem parterne med hensyn til, hvorledes forskrifternes formål og anvendelsesområde defineres. Parterne bør også se nærmere på grænsefladen mellem forskrifter, standarder og overensstemmelsesvurdering i denne sammenhæng, og
 - ii) sammenligne de metoder og forudsætninger, der er anvendt til at analysere reguleringsforslag, herunder i givet fald en analyse af den tekniske eller økonomiske gennemførlighed og af fordelene i forhold til det tilsigtede mål ved eventuelle påtænkte større alternative reguleringsmæssige krav eller fremgangsmåder. Denne udveksling af oplysninger kan også omfatte strategier for overholdelse og konsekvensanalyser, herunder en sammenligning mellem den potentielle omkostningseffektivitet af reguleringsforslaget og de påtænkte større alternative reguleringsmæssige krav eller fremgangsmåder

- g) undersøgelse af mulighederne for at minimere unødvendige forskelle mellem forskrifter ved f.eks. at:
 - i) foretage en sideløbende eller fælles risikovurdering og en reguleringsmæssig konsekvensanalyse, hvis det er praktisk muligt og gensidigt gavnligt
 - ii) opnå en harmoniseret, ækvivalent eller kompatibel løsning, eller
 - iii) overveje gensidig anerkendelse i bestemte sager
- h) samarbejde om spørgsmål, der vedrører udarbejdelse, vedtagelse, gennemførelse og opretholdelse af internationale standarder, retningslinjer og anbefalinger
- i) at undersøge, om det er hensigtsmæssigt og muligt at indsamle de samme eller lignende oplysninger om karakteren, omfanget og hyppigheden af problemer, der potentielt kan give anledning til reguleringsmæssige tiltag, når det ville gøre det hurtigere at træffe statistisk signifikante skøn vedrørende disse problemer
- j) regelmæssigt at sammenligne dataindsamlingspraksis
- k) at undersøge, om det er hensigtsmæssigt og muligt at udnytte de samme eller lignende antagelser og metoder, som den anden part anvender, til at analysere data og vurdere de underliggende problemer, der skal løses gennem regulering, med henblik på at:
 - i) reducere forskelle i identificeringen af problemer, og
 - ii) fremme ensartede resultater

- l) periodevis at sammenligne analytiske antagelser og metoder
- m) udveksling af oplysninger om forvaltning, gennemførelse og håndhævelse af forskrifter samt om midlerne til at opnå og måle overholdelse
- n) at udføre fælles forskningsdagsordener med henblik på at:
 - i) reducere overlappende forskning
 - ii) generere flere oplysninger for færre midler
 - iii) indsamle de bedste oplysninger
 - iv) etablere et fælles videnskabeligt grundlag, når det er hensigtsmæssigt
 - v) finde løsninger på de mest presserende reguleringsmæssige problemer på en mere ensartet og resultatorienteret måde, og
 - vi) minimere unødvendige forskelle i nye reguleringsforslag og mere effektivt at forbedre sundhed, sikkerhed og miljøbeskyttelse
- o) gennemførelse af opfølgingsanalyser af forskrifter eller politikker
- p) sammenligning af de metoder og forudsætninger, der anvendes i disse opfølgingsanalyser
- q) i givet fald at stille et resumé af resultaterne af disse opfølgingsanalyser til rådighed for hinanden

- r) identifikation af rette fremgangsmåde til at begrænse negative følger af allerede gældende reguleringsmæssige forskelle for bilateral handel og investeringer i sektorer, der er udpeget af en part, herunder i givet fald gennem øget konvergens, gensidig anerkendelse, minimering af anvendelsen af handels- og investeringsfordrejende reguleringsinstrumenter, og anvendelsen af internationale standarder, herunder standarder og retningslinjer vedrørende overensstemmelsesvurdering, eller
- s) udveksling af oplysninger, ekspertviden og erfaringer på dyrevelfærdsområdet for at fremme parternes samarbejde om dyrevelfærd.

ARTIKEL 21.5

Reguleringsforanstaltningernes forenelighed

For at opnå bedre konvergens og forenelighed mellem parternes reguleringsforanstaltninger skal hver af parterne i givet fald tage hensyn til den anden parts reguleringsforanstaltninger eller -initiativer om de samme eller beslægtede spørgsmål. En part kan vedtage forskellige reguleringsforanstaltninger eller forfølge andre initiativer af årsager, der bl.a. omfatter forskellige institutionelle eller lovgivningsmæssige tilgange, omstændigheder, værdier eller prioriteringer, der er særegne for denne part.

ARTIKEL 21.6

Forum for Reguleringssamarbejde

1. Der oprettes et Forum for Reguleringssamarbejde ("RCF") i henhold til artikel 26.2.1, litra h), (specialudvalg) for at fremme og styrke reguleringssamarbejde mellem parterne i overensstemmelse med dette kapitel.

2. RCF har til opgave at:

- a) fungere som forum for drøftelse af reguleringsmæssige politikspørgsmål af gensidig interesse, som parterne bl.a. har identificeret gennem konsultationer i henhold til artikel 21.8
- b) bistå de enkelte reguleringsmyndigheder med at identificere mulige samarbejdspartnere og forsyne dem med passende værktøjer til dette formål, såsom standardformularer for fortrolighedsaftaler
- c) gennemgå igangværende eller forventede reguleringsinitiativer, som en part finder har samarbejdspotentiale. De undersøgelser, som gennemføres i samråd med reguleringsmyndigheder og -organer, bør understøtte gennemførelsen af dette kapitel og
- d) anspore til udvikling af bilaterale samarbejdsaktiviteter i overensstemmelse med artikel 21.4 og på grundlag af oplysninger, der indhentes fra reguleringsmyndigheder og -organer, gennemgå fremskridt, resultater og bedste praksis i forbindelse med reguleringsmæssige samarbejdsinitiativer i specifikke sektorer.

3. RCF skal ledes i fællesskab af en højtstående repræsentant for Canadas regering på viceministerniveau, ækvivalent eller udpeget, og en højtstående repræsentant for Europa-Kommissionen på generaldirektørniveau, ækvivalent eller udpeget, og skal omfatte relevante embedsmænd fra hver part. Parterne kan ved fælles overenskomst invitere andre interesserede parter til at deltage i RCF's møder.

4. RCF skal:

- a) vedtage sine egne vedtægter og procedurer og sit arbejdsprogram på sit første møde efter denne aftales ikrafttræden

- b) træde sammen senest et år efter datoen for denne aftales ikrafttræden og derefter mindst en gang om året, medmindre parterne bestemmer noget andet, og
- c) rapportere til Det Blandede CETA-udvalg om gennemførelsen af dette kapitel, hvis det er relevant.

ARTIKEL 21.7

Yderligere samarbejde mellem parterne

1. I henhold til artikel 21.6.2, litra c), og for at gøre det muligt at overvåge kommende reguleringsprojekter og at identificere muligheder for reguleringssamarbejde, skal parterne periodisk udveksle oplysninger om igangværende eller planlagte reguleringsprojekter inden for deres ansvarsområder. Disse oplysninger bør i givet fald omfatte nye tekniske forskrifter og ændringer af eksisterende tekniske forskrifter, som sandsynligvis vil blive foreslået eller vedtaget.
2. Parterne kan fremme reguleringssamarbejdet gennem udveksling af embedsmænd i henhold til en nærmere specificeret ordning.
3. Parterne bestræber sig på at samarbejde og udveksle oplysninger på frivillig basis inden for nonfoodproduktsikkerhed. Dette samarbejde eller denne udveksling af oplysninger kan navnlig vedrøre:
 - a) videnskabelige, tekniske og reguleringsmæssige spørgsmål for at fremme nonfoodproduktsikkerhed
 - b) nye spørgsmål af væsentlig sundheds- og sikkerhedsrelevans, der er omfattet af en parts kompetence
 - c) standardiseringsrelaterede aktiviteter

- d) markedsovervågning og håndhævelsesaktiviteter
- e) risikovurderingsmetoder og produktafprøvning, og
- f) koordinerede produkttilbagekaldelser eller andre lignende aktioner.

4. Parterne kan etablere gensidig udveksling af oplysninger om sikkerheden ved forbrugsprodukter og om de forebyggende, restriktive og korrigerende foranstaltninger, der er truffet. Navnlig kan Canada få adgang til udvalgte oplysninger fra Den Europæiske Unions RAPEX-varslingsystem, eller hvad der måtte træde i stedet herfor, for så vidt angår forbrugsprodukter som omhandlet i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/95/EF af 3. december 2001 om produktsikkerhed i almindelighed. Den Europæiske Union kan modtage tidlig varsling om restriktive foranstaltninger og tilbagekaldelse af produkter fra Canadas system til indberetning af hændelser vedrørende forbrugsprodukter, der er kendt som RADAR, eller hvad der måtte træde i stedet herfor, for så vidt angår forbrugsprodukter som defineret i *Canada Consumer Product Safety Act*, S.C. 2010, c. 21 og kosmetik som defineret i *Food and Drugs Act*, R.S.C. 1985, c. F-27. Denne gensidige udveksling af oplysninger skal ske på grundlag af en ordning, som fastsætter de i stk. 5 omhandlede foranstaltninger.

5. Parterne skal, inden de foretager den første udveksling af oplysninger i henhold til stk. 4, sikre, at Udvalget for Varehandel godkender foranstaltningerne til gennemførelse af udvekslingen. Parterne skal sikre, at de nævnte foranstaltninger præciserer, hvilken type oplysninger der skal udveksles, betingelserne for udvekslingen og anvendelsen af regler om fortrolighed og beskyttelse af personoplysninger.

6. Udvalget for Varehandel skal godkende foranstaltningerne i henhold til stk. 5 senest et år efter datoen for denne aftales ikrafttræden, medmindre parterne beslutter at forlænge denne frist.

7. Parterne kan ændre de i stk. 5 omhandlede foranstaltninger. Udvalget for Varehandel skal godkende enhver ændring af foranstaltningerne.

ARTIKEL 21.8

Høring af private enheder

For at få en ikke-statslig synsvinkel vedrørende spørgsmål, der vedrørende gennemførelsen af dette kapitel, kan hver part eller parterne i givet fald foretage høring af interessenter og berørte parter, herunder repræsentanter fra den akademiske verden, tænketanke, ikke-statslige organisationer, erhvervslivet, forbrugerorganisationer og andre organisationer. Disse høringer kan foretages på en hvilken som helst måde, som den pågældende part eller parterne anser for hensigtsmæssig.

ARTIKEL 21.9

Kontaktpunkter

1. Kontaktpunkterne for kommunikation mellem parterne om spørgsmål, der opstår i forbindelse med dette kapitel, er:

- a) for så vidt angår Canada Technical Barriers and Regulations Division i Department of Foreign Affairs, Trade and Development, eller hvad der måtte træde i stedet herfor, og
- b) for så vidt angår Den Europæiske Union Kontoret for Internationale Anliggender under Europa-Kommissionens Generaldirektorat for det Indre Marked, Erhvervspolitik, Iværksætteri og SMV'er, eller hvad der måtte træde i stedet herfor.

2. Hvert kontaktpunkt er i givet fald ansvarligt for høring af og koordinering med deres respektive reguleringsmyndigheder og –enheder om spørgsmål, der opstår i forbindelse med dette kapitel.

KAPITEL TOOGTYVE

HANDEL OG BÆREDYGTIG UDVIKLING

ARTIKEL 22.1

Baggrund og formål

1. Parterne henviser til Rio-erklæringen om miljø og udvikling fra 1992, Agenda 21 om miljø og udvikling fra 1992, Johannesburg-erklæringen om bæredygtig udvikling fra 2002 og planen om gennemførelse af verdenstopmødet om bæredygtig udvikling fra 2002, FN's Økonomiske og Sociale Råds ministererklæring om skabelse af et miljø på nationalt og internationalt plan, der fremmer fuld og produktiv beskæftigelse og anstændigt arbejde for alle, og dets indvirkning på en bæredygtig udvikling fra 2006 samt ILO's erklæring om social retfærdighed med henblik på en retfærdig globalisering fra 2008. Parterne anerkender, at økonomisk og social udvikling samt miljøbeskyttelse er indbyrdes afhængige og gensidigt forstærkende komponenter i en bæredygtig udvikling, og de bekræfter på ny deres engagement med hensyn til at fremme udviklingen af den internationale handel på en sådan måde, at det bidrager til målet om bæredygtig udvikling til gavn for nuværende og kommende generationer.

2. Parterne fremhæver fordelene ved at betragte handelsrelaterede arbejdsmarkeds- og miljøspørgsmål som led i en global tilgang til handel og bæredygtig udvikling. I overensstemmelse hermed er parterne enige om, at de rettigheder og forpligtelser, der er fastsat i kapitel treogtyve (handel og arbejdsmarked) og fireogtyve (handel og miljø), skal betragtes inden for rammerne af denne aftale.
3. I denne henseende agter parterne ved at gennemføre kapitel treogtyve (handel og arbejdsmarked) og fireogtyve (handel og miljø):
- a) at fremme bæredygtig udvikling gennem en styrket koordinering og integration af deres respektive politikker og foranstaltninger vedrørende arbejdsmarked, miljø og handel
 - b) at fremme dialogen og samarbejdet mellem parterne med henblik på at udvikle deres handelsforbindelser og økonomiske forbindelser på en måde, der støtter deres respektive arbejdsmarkeds- og miljømæssige beskyttelsesforanstaltninger og -standarder, og til at forfølge deres mål inden for miljø- og arbejdstagerbeskyttelse inden for rammerne af frie, åbne og gennemsigtige handelsforbindelser
 - c) at fremme håndhævelsen af deres respektive arbejdsmarkeds- og miljølovgivning og overholdelse af arbejdsmarkeds- og miljømæssige internationale aftaler
 - d) at fremme en fuld udnyttelse af instrumenter, såsom konsekvensanalyse og høring af interessenter, ved regulering af spørgsmål vedrørende handel, arbejdsmarked og miljø og at opfordre virksomheder, civilsamfundsorganisationer og borgerne til at udvikle og gennemføre praksisser, der bidrager til at nå målene om bæredygtig udvikling, og
 - e) at fremme offentlig høring og deltagelse i drøftelserne om spørgsmål vedrørende bæredygtig udvikling, der måtte opstå i forbindelse med denne aftale, og i udviklingen af relevante love og politikker.

ARTIKEL 22.2

Gennemsigtighed

Parterne understreger vigtigheden af at sikre gennemsigtighed som et nødvendigt element for at fremme offentlig deltagelse og offentliggørelse af oplysninger i henhold til nærværende kapitel i overensstemmelse med bestemmelserne i nærværende kapitel og kapitel syvogtyve (gennemsigtighed) samt artikel 23.6 (oplysning og bevidstgørelse af offentligheden) og 24.7 (oplysning og bevidstgørelse af offentligheden).

ARTIKEL 22.3

Samarbejde og fremme af handel til støtte for bæredygtig udvikling

1. Parterne anerkender værdien af internationalt samarbejde for at nå målet om bæredygtig udvikling og af integrering på internationalt plan af økonomiske, sociale og miljømæssige udviklings- og beskyttelsesinitiativer, -aktioner og -foranstaltninger. Parterne er derfor enige om at føre dialog og høre hinanden vedrørende handelsrelaterede spørgsmål om bæredygtig udvikling af fælles interesse.
2. Parterne bekræfter, at handel bør fremme bæredygtig udvikling. I overensstemmelse hermed bestræber hver af parterne sig på at fremme handelsmæssige og økonomiske strømninger og praksis, der bidrager til at fremme anstændigt arbejde og miljøbeskyttelse, herunder ved at:
 - a) tilskynde til udvikling og anvendelse af frivillige ordninger vedrørende bæredygtig produktion af varer og tjenesteydelser, såsom ordninger for miljømærkning og fair handel

- b) fremme udviklingen og anvendelsen af frivillig bedste praksis for virksomhedernes sociale ansvar, såsom OECD's retningslinjer for multinationale virksomheder, for at styrke sammenhængen mellem økonomiske, sociale og miljømæssige formål
- c) fremme integrationen af bæredygtighedshensyn i private og offentlige forbrugsbeslutninger, og
- d) fremme udvikling, oprettelse, vedligeholdelse eller forbedring af mål og standarder for miljøpræstation.

3. Parterne anerkender vigtigheden af at behandle specifikke spørgsmål om bæredygtig udvikling ved at vurdere de potentielle økonomiske, sociale og miljømæssige virkninger af mulige tiltag under hensyntagen til de berørte parter synspunkter. Hver af parterne forpligter sig derfor til at gennemgå, overvåge og vurdere virkningerne af denne aftales gennemførelse for bæredygtig udvikling på deres territorium med henblik på at klarlægge eventuelle behov for tiltag, der måtte opstå i forbindelse med denne aftale. Parterne kan gennemføre fælles vurderinger. Disse vurderinger udføres på en måde, der er tilpasset hver af parternes praksis og vilkår, gennem parternes respektive participatoriske processer samt de processer, der er oprettet i henhold til denne aftale.

ARTIKEL 22.4

Institutionelle mekanismer

1. Udvalget for Handel og Bæredygtig Udvikling, som er nedsat i medfør af artikel 26.2.1, litra g), (specialudvalg), skal bestå af højtstående repræsentanter for parterne med ansvar for de områder, der er omfattet af nærværende kapitel og kapitel treogtyve (handel og arbejdsmarked) og fireogtyve (handel og miljø). Udvalget for Handel og Bæredygtig Udvikling skal føre tilsyn med gennemførelsen af disse kapitler, herunder samarbejdsaktiviteter og gennemgangen af virkningerne af denne aftale for bæredygtig udvikling, og sikre en integreret tilgang til alle spørgsmål af fælles interesse for parterne vedrørende grænsefladen mellem økonomisk udvikling, social udvikling og miljøbeskyttelse. Udvalget for Handel og Bæredygtig Udvikling kan for så vidt angår kapitel treogtyve (handel og arbejdsmarked) og fireogtyve (handel og miljø) også udføre sine opgaver gennem særmøder med deltagelse af de ansvarlige for de specifikke områder, der er omfattet af disse kapitler.
2. Udvalget for Handel og Bæredygtig Udvikling skal træde sammen senest et år efter denne aftales ikrafttræden og derefter så ofte, som parterne anser for nødvendigt. De kontaktpunkter, der er nævnt i artikel 23.8 (institutionelle mekanismer) og 24.13 (institutionelle mekanismer), er ansvarlige for kommunikationen mellem parterne med hensyn til tilrettelæggelse og afholdelse af disse møder eller særmøder.
3. Hvert ordinært møde eller særmøde i Udvalget for Handel og Bæredygtig Udvikling omfatter et møde med offentligheden for at drøfte spørgsmål vedrørende gennemførelsen af de relevante kapitler, medmindre parterne bestemmer andet.

4. Udvalget for Handel og Bæredygtig Udvikling skal fremme gennemsigtighed og offentlig deltagelse. Til dette formål skal:
- a) enhver beslutning eller rapport fra Udvalget for Handel og Bæredygtig Udvikling offentliggøres, medmindre udvalget beslutter andet
 - b) Udvalget for Handel og Bæredygtig Udvikling forelægge opdateringer om alle spørgsmål vedrørende dette kapitel, herunder dets gennemførelse, til det i artikel 22.5 omhandlede Civilsamfundsforum. Eventuelle synspunkter eller udtalelser fra Civilsamfundsforummet forelægges parterne direkte eller via de høringsmekanismer, der er omhandlet i artikel 23.8.3 (institutionelle mekanismer) og 24.13 (institutionelle mekanismer). Udvalget for Handel og Bæredygtig Udvikling skal rapportere årligt om opfølgningen på disse underretninger
 - c) Udvalget for Handel og Bæredygtig Udvikling skal årligt rapportere om ethvert spørgsmål, det behandler i henhold til artikel 24.7.3 (oplysning og bevidstgørelse af offentligheden) eller artikel 23.8.4 (institutionelle mekanismer).

ARTIKEL 22.5

Civilsamfundsforum

1. Parterne skal fremme oprettelsen af et civilsamfundsforum, der består af repræsentanter for civilsamfundsorganisationer, der er etableret på deres territorier, herunder deltagere i de høringsmekanismer, der er omhandlet i artikel 23.8.3 (institutionelle mekanismer) og 24.13 (institutionelle mekanismer), med henblik på at føre dialog om denne aftales aspekter vedrørende bæredygtig udvikling.

2. Civilsamfundsforummet skal træde sammen en gang om året, medmindre parterne aftaler andet. Parterne skal fremme en ligelig repræsentation af de relevante interesser, herunder uafhængige arbejdsgiver-, arbeidstager-, fagforenings- og erhvervsorganisationer og miljøgrupper så vel som i givet fald andre relevante civilsamfundsorganisationer. Parterne kan også befordre deltagelsen ved hjælp af virtuelle midler.

KAPITEL TREGTYVE

HANDEL OG ARBEJDSMARKED

ARTIKEL 23.1

Baggrund og formål

1. Parterne anerkender værdien af internationalt samarbejde og internationale aftaler om arbejdsmarkedsspørgsmål som det internationale samfunds svar på de økonomiske, beskæftigelsesmæssige og sociale udfordringer og muligheder ved globaliseringen. De anerkender, at den internationale handel vil kunne bidrage til fuld og produktiv beskæftigelse og anstændigt arbejde for alle, og forpligter sig til at gennemføre høringer og samarbejde i passende omfang om handelsrelaterede arbejdsmarkeds- og beskæftigelsesspørgsmål af fælles interesse.
2. Idet parterne bekræfter værdien af en mere sammenhængende politik til skabelse af anstændigt arbejde, som inddrager grundlæggende arbejdsmarkedsstandarder og et højt niveau af arbeidstagerbeskyttelse, kombineret med en effektiv håndhævelse heraf, erkender de den gavnlige rolle, disse områder kan spille for økonomisk effektivitet, innovation og produktivitet, herunder eksportresultater. I denne forbindelse anerkender de ligeledes betydningen af den sociale dialog om arbejdsmarkedsforhold mellem arbeidstagere og arbejdsgivere og deres respektive organisationer samt regeringer, og forpligter sig til at fremme en sådan dialog.

ARTIKEL 23.2

Ret til at regulere og beskyttelsesniveauer

Hver af parterne, som anerkender hver parts ret til at fastsætte deres respektive arbejdsmarkedsmæssige prioriteter, til at etablere deres respektive niveau af arbejdstagerbeskyttelse og til at vedtage eller ændre deres respektive love og politikker i overensstemmelse hermed på en måde, der er forenelig med deres internationale forpligtelser, herunder forpligtelserne i dette kapitel, skal bestræbe sig på at sikre, at disse love og politikker sikrer og fremmer et højt niveau af arbejdstagerbeskyttelse, og på fortsat at forbedre sådanne love og politikker med den målsætning at sikre et højt niveau af arbejdstagerbeskyttelse.

ARTIKEL 23.3

Multilaterale arbejdsmarkedsstandarder og -aftaler

1. Hver af parterne skal sikre, at deres arbejdsmarkedslovgivning og -praksis omfatter og sikrer beskyttelse af de grundlæggende principper og rettigheder på arbejdspladsen som anført nedenfor. Parterne bekræfter deres engagement i at overholde, fremme og virkeliggøre disse principper og rettigheder i overensstemmelse med medlemmernes forpligtelser under Den Internationale Arbejdsorganisation ("ILO") og forpligtelserne i henhold til ILO's erklæring om grundlæggende principper og rettigheder på arbejdet og dennes opfølgning af 1998, vedtaget af Den Internationale Arbejdskonference på sit 86. møde:

- a) foreningsfrihed og reel anerkendelse af retten til kollektive forhandlinger
- b) afskaffelse af alle former for tvangsarbejde
- c) reel afskaffelse af børnearbejde, og

d) afskaffelse af forskelsbehandling med hensyn til beskæftigelse og ansættelse.

2. Hver af parterne skal sikre, at deres arbejdsmarkedslovgivning og -praksis fremmer følgende formål i ILO's dagsorden for anstændigt arbejde og i overensstemmelse med ILO's erklæring om social retfærdighed med henblik på en retfærdig globalisering af 2008, vedtaget af Den Internationale Arbejdskonference på sit 97. møde, og andre internationale forpligtelser:

a) sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen, herunder forebyggelse af arbejdsrelaterede skader eller sygdomme og kompensation i tilfælde af sådanne skader eller sygdomme

b) fastsættelse af acceptable minimumsansættelsesvilkår for lønmodtagere, herunder dem der ikke er omfattet af en kollektiv overenskomst, og

c) ikke-forskelsbehandling med hensyn til arbejdsvilkår, herunder for vandrende arbejdstagere.

3. I henhold til stk. 2, litra a), skal hver af parterne sikre, at deres arbejdsmarkedslovgivning og -praksis omfatter og yder beskyttelse i form af arbejdsvilkår, der respekterer arbejdstagernes sundhed og sikkerhed, herunder ved udarbejdelse af politikker, der fremmer grundlæggende principper, som tager sigte på at forebygge ulykker og skader, der opstår ved eller i forbindelse med arbejde, og som tager sigte på at udvikle en forebyggende sundheds- og sikkerhedskultur, hvor princippet om forebyggelse gives højeste prioritet. Når de udarbejder og gennemfører foranstaltninger til beskyttelse af sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen, skal hver af parterne tage hensyn til eksisterende relevante videnskabelige og tekniske oplysninger og dertil knyttede internationale standarder, retningslinjer eller henstillinger, hvis foranstaltningerne kan påvirke handelen eller investeringerne mellem parterne. Parterne erkender, at en part i tilfælde af eksisterende eller potentielle risici eller forhold, som med rimelighed kan forventes at forårsage skade på eller sygdom hos fysiske personer, ikke må henvise til manglen på fuld videnskabelig sikkerhed som begrundelse for at udskyde omkostningseffektive beskyttelsesforanstaltninger.

4. Hver af parterne bekræfter på ny deres tilsagn om på hele sit territorium effektivt at gennemføre de grundlæggende ILO-konventioner, som Canada og EU-medlemsstaterne hver især har ratificeret, i sin lovgivning og praksis. Parterne bestræber sig fortsat og vedvarende på at ratificere de grundlæggende ILO-konventioner, hvis de ikke allerede har gjort dette. Parterne udveksler oplysninger om deres respektive situation og fremskridt vedrørende ratificeringen af de grundlæggende såvel som de prioriterede og andre ILO-konventioner, som af ILO er klassificeret som værende ajour.

ARTIKEL 23.4

Opretholdelse af beskyttelsesniveauer

1. Parterne anerkender, at det er uhensigtsmæssigt at tilskynde til handel eller investering gennem en sænkning eller lempelse af beskyttelsesniveauerne i deres arbejdsmarkedslovgivning og -standarder.
2. En part må ikke fritage fra eller på anden måde fravige eller tilbyde at fritage fra eller på anden måde fravige sin arbejdsmarkedslovgivning og sine arbejdsmarkedsstandarder for at tilskynde til handel eller etablering, erhvervelse, udvidelse eller fastholdelse af en investering på sit territorium.
3. En part må ikke undlade at håndhæve sin arbejdsmarkedslovgivning og sine arbejdsmarkedsstandarder effektivt ved vedholdende eller gentagne gange at handle eller forsømme at handle med henblik på at tilskynde til handel eller investeringer.

ARTIKEL 23.5

Håndhævelsesprocedurer, administrative procedurer og kontrol af administrative handlinger

1. Hver part skal i medfør af artikel 23.4 fremme overholdelsen af og effektivt håndhæve sin arbejdsmarkedslovgivning, herunder ved at:
 - a) opretholde et system med arbejdstilsyn i overensstemmelse med deres internationale forpligtelser, der har til formål at sikre håndhævelsen af de retlige bestemmelser vedrørende arbejdsvilkår og beskyttelse af arbejdstagere, der kan håndhæves af arbejdsinspektørerne, og
 - b) sikre, at personer med en retligt anerkendt interesse i en bestemt sag, som hævder, at en rettighed er krænket i henhold til partens lovgivning, har adgang til administrative og retslige procedurer med henblik på en effektiv bekæmpelse af krænkelse af deres arbejdsmarkedslovgivning, herunder passende retsmidler ved krænkelse af denne lovgivning.
2. Hver af parterne skal i overensstemmelse med deres lovgivning sikre, at de i stk. 1, litra b), omhandlede procedurer ikke er unødigt komplicerede eller uoverkommeligt omkostningsfulde, ikke indebærer urimelige frister eller medfører ugrundede forsinkelser, giver adgang til foreløbige retsmidler, hvis det er hensigtsmæssigt, og er retfærdige og rimelige, herunder ved at:
 - a) give den indklagede et rimeligt varsel, når der er indledt en procedure, herunder en beskrivelse af sagens art og grundlaget for klagen

- b) give parterne i proceduren en rimelig mulighed for at underbygge eller forsvare deres respektive synspunkter, herunder ved at fremlægge oplysninger eller beviser, før en endelig afgørelse
- c) sikre, at de endelige beslutninger træffes skriftligt, og at der gives en begrundelse, som er passende for sagen og baseret på oplysninger eller beviser, som parterne i proceduren har haft mulighed for at blive hørt om, og
- d) give parterne i de administrative procedurer mulighed for at få efterprøvet og, hvis det er berettiget, afhjulpet endelige administrative afgørelser inden for en rimelig frist ved en ret, der er nedsat ved lov, med passende garantier for rettens uafhængighed og upartiskhed.

ARTIKEL 23.6

Oplysning og bevidstgørelse af offentligheden

1. Hver af parterne skal ud over deres forpligtelser i henhold til artikel 27.1 (offentliggørelse) tilskynde til offentlig debat med og blandt ikke-statslige aktører med hensyn til udvikling og fastlæggelse af politikker, som kan føre til deres offentlige myndigheders vedtagelse af arbejdsmarkedslovgivning og -standarder.
2. Hver af parterne skal fremme bevidstgørelse af offentligheden om deres arbejdsmarkedslovgivning og -standarder samt om håndhævelses- og overholdelsesprocedurer, herunder ved at sikre adgang til oplysninger og ved at tage skridt til at fremme arbejdstageres, arbejdsgiveres og deres repræsentanternes viden herom og forståelse herfor.

ARTIKEL 23.7

Samarbejdsaktiviteter

1. Parterne forpligter sig til at samarbejde for at fremme formålene i dette kapitel gennem sådanne handlinger som:
 - a) udveksling af oplysninger om bedste praksis om spørgsmål af fælles interesse og om relevante begivenheder, aktiviteter og initiativer
 - b) samarbejde i internationale fora, der beskæftiger sig med spørgsmål, der er relevante for handel og arbejdsmarked, herunder navnlig WTO og ILO
 - c) international fremme og effektiv anvendelse af de grundlæggende principper og rettigheder på arbejdspladsen som omhandlet i artikel 23.3.1 og ILO's dagsorden for anstændigt arbejde
 - d) dialog og udveksling af oplysninger om arbejdsretlige bestemmelser inden for rammerne af deres respektive handelsaftaler samt gennemførelsen heraf
 - e) udforskning af samarbejde om initiativer vedrørende tredjeparter, og
 - f) enhver anden form for samarbejde, der anses for hensigtsmæssig.
2. Parterne tager hensyn til eventuelle synspunkter, der er fremsat af repræsentanter for arbejdstager-, arbejdsgiver- og civilsamfundsorganisationer, når de identificerer samarbejdsområder og gennemfører samarbejdsaktiviteter.

3. Parterne kan etablere samarbejdsordninger med ILO og andre kompetente internationale eller regionale organisationer for at kunne trække på deres ekspertise og ressourcer for at realisere formålene i dette kapitel.

ARTIKEL 23.8

Institutionelle mekanismer

1. Hver af parterne skal udpege et kontor, der skal fungere som kontaktpunkt for den anden part med henblik på gennemførelsen af dette kapitel, herunder med hensyn til:

- a) samarbejdsprogrammer og -aktiviteter i overensstemmelse med artikel 23.7
- b) modtagelse af anmodninger og meddelelser efter artikel 23.9, og
- c) oplysninger, der skal fremlægges for den anden part, ekspertpanelerne og offentligheden.

2. Parterne skal underrette hinanden skriftligt om det i stk. 1 omhandlede kontaktpunkt.

3. Udvalget for Handel og Bæredygtig Udvikling, som er nedsat i medfør af artikel 26.2.1, litra g), (specialudvalg), skal gennem regelmæssige møder eller særmøder med deltagelse af aktører med ansvar for anliggender henhørende under dette kapitel:

- a) føre tilsyn med gennemførelsen af dette kapitel og vurdere de fremskridt, der er opnået i henhold hertil, herunder dets virkemåde og effektivitet, og

b) drøfte alle andre spørgsmål, der falder inden for dette kapitels anvendelsesområde.

4. Hver af parterne skal indkalde nye eller høre interne rådgivende grupper for arbejdsmarked eller bæredygtig udvikling for at indhente synspunkter og rådgivning om spørgsmål vedrørende dette kapitel. Disse grupper skal bestå af uafhængige repræsentative civilsamfundsorganisationer med en ligelig repræsentation af arbejdsgiver-, arbejdstager-, fagforenings- og erhvervsorganisationer samt i givet fald andre relevante interessenter. De kan på eget initiativ afgive udtalelser og komme med anbefalinger om alle spørgsmål i forbindelse med dette kapitel.

5. Hver af parterne skal velvilligt modtage og behørigt tage hensyn til bemærkninger fra offentligheden om spørgsmål vedrørende dette kapitel, herunder henvendelser om gennemførelsesspørgsmål. Hver af parterne skal underrette deres respektive interne rådgivende grupper for arbejdsmarked eller bæredygtig udvikling om disse henvendelser.

6. Parterne skal tage hensyn til ILO's aktiviteter med henblik på at fremme samarbejdet og sammenhængen mellem parternes og ILO's arbejde.

ARTIKEL 23.9

Konsultationer

1. En part kan ved skriftlig henvendelse til den anden parts kontaktpunkt anmode den anden part om konsultationer vedrørende et hvilket som helst spørgsmål i forbindelse med dette kapitel. Den pågældende part skal i sin anmodning redegøre klart for sagen, identificere de spørgsmål, det drejer sig om, og give en kort redegørelse for eventuelle krav i henhold til dette kapitel. Konsultationerne indledes straks efter partens indgivelse af en anmodning herom.

2. Med forbehold af deres respektive lovgivning om fortrolige personlige og kommercielle oplysninger skal hver af parterne under konsultationerne give hinanden tilstrækkeligt med oplysninger, som de er i besiddelse af, til at give mulighed for en fuldstændig undersøgelse af de rejste spørgsmål.
3. Er det relevant, og er begge parter indforstået, skal parterne søge oplysninger eller synspunkter fra enhver person eller organisation eller ethvert organ, herunder ILO, som kan bidrage til undersøgelsen af de spørgsmål, der måtte opstå.
4. Finder en part, at et spørgsmål bør drøftes yderligere, kan den ved skriftlig henvendelse til den anden parts kontaktpunkt anmode om, at Udvalget for Handel og Bæredygtig Udvikling indkaldes med henblik på at drøfte spørgsmålet. Udvalget for Handel og Bæredygtig Udvikling skal straks træde sammen og bestræbe sig på at finde en løsning på problemet. Er det relevant, skal udvalget søge rådgivning fra parternes interne rådgivende grupper for arbejdsmarked eller bæredygtig udvikling via de i artikel 23.8 omhandlede høringsmekanismer.
5. Hver af parterne skal offentliggøre enhver løsning på eller afgørelse vedrørende et spørgsmål, der behandles under nærværende artikel.

ARTIKEL 23.10

Ekspertpanel

1. For alle spørgsmål, der ikke løses tilfredsstillende gennem konsultationer i henhold til artikel 23.9, kan en part 90 dage efter modtagelsen af en konsultationsanmodning i henhold til artikel 23.9.1 anmode om, at der indkaldes et ekspertpanel med henblik på at undersøge spørgsmålet ved at indgive en skriftlig anmodning til den anden parts kontaktpunkt.

2. Parterne skal med forbehold af bestemmelserne i dette kapitel anvende den forretningsorden og adfærdskodeks, der er fastsat i bilag 29-A og 29-B, medmindre parterne bestemmer andet.
3. Ekspertpanelet består af tre panelmedlemmer.
4. Parterne skal konsultere hinanden med henblik på at nå frem til en aftale om ekspertpanelets sammensætning senest 10 arbejdsdage efter, at den svarende part har modtaget anmodningen om nedsættelse af et ekspertpanel. Der skal lægges behørig vægt på at sikre, at de foreslåede panelmedlemmer opfylder kravene i stk. 7 og har den ekspertise, der er relevant for det pågældende spørgsmål.
5. Er parterne ikke i stand til at beslutte ekspertpanelets sammensætning inden for den i stk. 4 anførte frist, anvendes den udvælgelsesprocedure, der er fastsat i artikel 29.7, stk. 37, (voldgiftspanelets sammensætning), på grundlag af den i stk. 6 omhandlede liste.
6. Udvalget for Handel og Bæredygtig Udvikling skal på sit første møde efter denne aftales ikrafttræden opstille en liste over mindst ni personer, der vælges ud fra deres objektivitet, pålidelighed og dømmekraft, og som er villige og i stand til at fungere som panelmedlemmer. Hver af parterne skal udnævne mindst tre personer på listen til at fungere som panelmedlemmer. Parterne skal også udnævne mindst tre personer, som ikke er borgere i nogen af parterne, og som er villige og i stand til at fungere som formand for et ekspertpanel. Udvalget for Handel og Bæredygtig Udvikling skal sikre, at listen altid er fuldtalligt ajourført.

7. De eksperter, der foreslås som panelmedlemmer, skal have specialiseret viden eller ekspertise inden for arbejdsmarkedslovgivning, andre spørgsmål, som behandles i dette kapitel, eller bilæggelse af tvister, der opstår i forbindelse med internationale aftaler. De skal være uafhængige og handle efter deres egen overbevisning og må ikke modtage instruktioner fra nogen organisation eller regering vedrørende det rejste spørgsmål. De må ikke være tilknyttet en regering i nogen part, og de skal overholde den i stk. 2 omhandlede adfærdskodeks.

8. Medmindre parterne bestemmer andet senest fem arbejdsdage efter datoen for udvælgelse af panelmedlemmerne, er ekspertpanelets mandat:

"på baggrund af de relevante bestemmelser i kapitel treogtyve (handel og arbejdsmarked) at undersøge det spørgsmål, hvortil der henvises i anmodningen om nedsættelse af ekspertpanelet, og i overensstemmelse med artikel 23.10 (ekspertpanel) i kapitel treogtyve (handel og arbejdsmarked) udarbejde en rapport med anbefalinger til, hvordan sagen løses".

9. For så vidt angår spørgsmål i forbindelse med multilaterale aftaler som anført i artikel 23.3 bør ekspertpanelet søge oplysninger fra ILO, herunder alle relevante tilgængelige fortolkende retningslinjer, konklusioner eller afgørelser vedtaget af ILO³¹.

10. Panelet kan anmode om og modtage skriftlige indlæg eller andre oplysninger fra personer med relevante oplysninger eller specialiseret viden.

³¹ Parterne skal anvende nærværende bestemmelse i overensstemmelse med regel 42 i det i bilag 29-A fastsatte voldgiftsretlige procesreglement.

11. Ekspertpanelet skal udarbejde en foreløbig rapport til parterne og en endelig rapport med de faktiske omstændigheder, dets vurderinger vedrørende spørgsmålet, herunder om hvorvidt den svarende part har opfyldt sine forpligtelser i henhold til dette kapitel samt begrundelsen for panelets konklusioner, vurderinger og anbefalinger. Ekspertpanelet skal forelægge den foreløbige rapport for parterne senest 120 dage efter, at det sidste panelmedlem er blevet valgt, medmindre andet er fastsat af parterne. Parterne kan fremsætte bemærkninger til ekspertpanelet vedrørende den foreløbige rapport senest 45 dage efter dens forelæggelse. Ekspertpanelet kan efter at have analyseret sådanne bemærkninger tage rapporten op til overvejelse eller foretage yderligere undersøgelser, som det anser for hensigtsmæssige. Ekspertpanelet skal forelægge den endelige rapport til parterne senest 60 dage efter forelæggelsen af den foreløbige rapport. Hver af parterne skal offentliggøre den endelige rapport senest 30 dage efter forelæggelsen.

12. Fastslås det i ekspertpanelets endelige rapport, at en part ikke har opfyldt sine forpligtelser i henhold til dette kapitel, skal parterne indlede drøftelser og bestræbe sig på senest tre måneder efter forelæggelsen af den endelige rapport at finde passende foranstaltninger eller, hvis det er relevant, fastlægge en gensidigt tilfredsstillende handlingsplan. Parterne skal under disse drøftelser tage hensyn til den endelige rapport. Den svarende part skal rettidigt underrette sine rådgivende grupper for arbejdsmarked og bæredygtig udvikling og den spørgende part om sin afgørelse om eventuelle tiltag eller foranstaltninger, der skal gennemføres. Den spørgende part skal desuden rettidigt underrette sine rådgivende grupper for arbejdsmarked eller bæredygtig udvikling og den svarende part om ethvert andet tiltag eller enhver anden foranstaltning, den eventuelt beslutter at gennemføre som opfølgning på den endelige rapport, for at fremme løsningen af sagen på en måde, der er forenelig med denne aftale. Udvalget for Handel og Bæredygtig Udvikling skal overvåge opfølgningen af ekspertpanelets endelige rapport og anbefalinger. Parternes rådgivende grupper for arbejdsmarked eller bæredygtig udvikling og Civilsamfundsforummet kan i denne forbindelse fremsætte bemærkninger for Udvalget for Handel og Bæredygtig Udvikling.

13. Når parterne frem til en gensidigt accepteret løsning på spørgsmålet efter oprettelsen af et ekspertpanel, skal de underrette Udvalget for Handel og Bæredygtig Udvikling og ekspertpanelet om denne løsning. Panelproceduren afsluttes ved modtagelse af en sådan meddelelse.

ARTIKEL 23.11

Tvistbilæggelse

1. Parterne skal i forbindelse med enhver tvist, der opstår inden for rammerne af dette kapitel, udelukkende anvende de regler og procedurer, der er fastsat i dette kapitel.
2. Parterne skal udfolde enhver bestræbelse på at finde en gensidigt tilfredsstillende løsning på en tvist. Parterne kan på et hvilket som helst tidspunkt anvende mellemkomst, forlig eller mægling til at afgøre tvisten.
3. Parterne er enige om, at de i dette kapitel omhandlede forpligtelser er bindende og kan fuldbyrdes ved hjælp af de procedurer for tvistbilæggelse, der er fastsat i artikel 23.10. Parterne skal i den forbindelse drøfte ved møder i Udvalget for Handel og Bæredygtig Udvikling, hvorvidt dette kapitel gennemføres effektivt, udviklingen af politikker i hver part, udviklingen i internationale aftaler og de synspunkter, der er fremsat af interessenter samt eventuelle revisioner af de procedurer for tvistbilæggelse, der er fastsat i artikel 23.10.
4. En part kan i tilfælde af uenighed i forbindelse med stk. 3 anmode om konsultationer i henhold til de procedurer, som er fastsat i artikel 23.9, for at revidere de bestemmelser om tvistbilæggelse, der er fastsat i artikel 23.10 med henblik på at nå frem til en gensidigt accepteret løsning på spørgsmålet.

5. Udvalget for Handel og Bæredygtig Udvikling kan anbefale Det Blandede CETA-Udvalg at ændre relevante bestemmelser i dette kapitel i overensstemmelse med de ændringsprocedurer, der er fastsat i artikel 30.2 (ændringer).

KAPITEL FIREOGTYVE

HANDEL OG MILJØ

ARTIKEL 24.1

Definition

I dette kapitel forstås ved:

miljølovgivning: lovgivning, herunder en lovbestemmelse eller en administrativ bestemmelse eller en anden retligt bindende foranstaltning hos en part, som har til formål at beskytte miljøet, herunder forebyggelse af en fare for menneskers liv eller sundhed fra miljøvirkninger, såsom dem, der tager sigte på:

- a) forebyggelse, nedbringelse eller bekæmpelse af udslip, udledning eller emission af forurenende stoffer eller miljøforurenende stoffer
- b) forvaltning af kemikalier og affald og formidling af oplysninger i tilknytning hertil, eller

- c) bevarelse og beskyttelse af vilde planter eller dyr, herunder truede arter og deres levesteder samt beskyttede områder

men som ikke omfatter en foranstaltning hos en part, som udelukkende vedrører arbejdstagernes sundhed og sikkerhed, som er omfattet af kapitel treogtyve (handel og arbejdsmarked), eller en foranstaltning hos en part, som har til formål at forvalte oprindelige befolkningers traditionelle høst af naturressourcer.

ARTIKEL 24.2

Baggrund og formål

Parterne anerkender, at miljøet er et grundlæggende element i en bæredygtig udvikling, og anerkender, at handel vil kunne bidrage til at fremme en bæredygtig udvikling. Parterne fremhæver, at et forstærket samarbejde for at beskytte og bevare miljøet medfører fordele, som vil:

- a) fremme bæredygtig udvikling
- b) styrke parternes miljøforvaltning
- c) bygge videre på de internationale miljøaftaler, som de er parter i, og
- d) supplere formålene med nærværende aftale.

ARTIKEL 24.3

Ret til at regulere og beskyttelsesniveauer

Parterne anerkender hver parts ret til at fastsætte sine prioriteter på miljøområdet, til at fastsætte deres miljøbeskyttelsesniveauer og vedtage eller ændre deres love og politikker i overensstemmelse dermed og i overensstemmelse med de multilaterale miljøaftaler, som de er parter i, og med nærværende aftale. Hver af parterne bestræber sig på at sikre, at disse love og politikker sikrer og fremmer høje miljøbeskyttelsesniveauer, og bestræber sig på fortsat at forbedre sådanne love og politikker og de underliggende beskyttelsesniveauer.

ARTIKEL 24.4

Multilaterale miljøaftaler

1. Parterne anerkender værdien af international miljøforvaltning og internationale miljøaftaler som et af det internationale samfunds svar på globale eller regionale miljøproblemer, og de fremhæver behovet for at fremme det indbyrdes understøttende forhold mellem politikker, regler og foranstaltninger inden for handel og miljø.
2. Hver af parterne bekræfter på ny deres tilsagn om effektivt at gennemføre de multilaterale miljøaftaler, som de er parter i, i deres love og praksisser på hele deres territorium.

3. Parterne forpligter sig til at konsultere hinanden og samarbejde i relevant omfang med hensyn til miljøspørgsmål af gensidig interesse, der vedrører multilaterale miljøaftaler, navnlig handelsrelaterede spørgsmål. Denne forpligtelse omfatter udveksling af oplysninger om:

- a) gennemførelse af multilaterale miljøaftaler, som en part har tilsluttet sig
- b) igangværende forhandlinger om nye multilaterale miljøaftaler, og
- c) hver parts respektive synspunkter om at tilslutte sig yderligere multilaterale miljøaftaler.

4. Parterne anerkender deres ret til at anvende artikel 28.3 (generelle undtagelser) i forbindelse med miljøforanstaltninger, herunder dem, der træffes i henhold til multilaterale miljøaftaler, som de er part i.

ARTIKEL 24.5

Opretholdelse af beskyttelsesniveauer

- 1. Parterne anerkender, at det er uhensigtsmæssigt at tilskynde til handel eller investeringer gennem en sænkning eller lempelse af beskyttelsesniveauerne i deres miljølovgivning.
- 2. En part må ikke fritage fra eller på anden måde fravige eller tilbyde at fritage fra eller på anden måde fravige sin miljølovgivning for at tilskynde til handel eller etablering, erhvervelse, udvidelse eller fastholdelse af en investering på sit territorium.

3. En part må ikke undlade at håndhæve sin miljølovgivning effektivt ved vedholdende eller gentagne gange at handle eller forsømme at handle med henblik på at tilskynde til handel eller investering.

ARTIKEL 24.6

Adgang til retsmidler og processuelle garantier

1. I henhold til forpligtelserne i artikel 24.5:

- a) skal hver af parterne i overensstemmelse med deres lovgivning sikre, at de myndigheder, der har kompetence til at håndhæve miljølovgivningen, tager behørigt hensyn til påståede overtrædelser af miljølovgivningen, som de bliver gjort opmærksom på af interesserede personer, der har bopæl eller er etableret på deres territorium, og
- b) skal hver af parterne sikre, at personer med en retligt anerkendt interesse i en bestemt sag, eller som hævder, at en rettighed er krænket i henhold til deres lovgivning, har adgang til administrative eller retslige procedurer med henblik på effektivt at anfægte krænkelser af deres miljølovgivning, herunder passende retsmidler ved krænkelse af sådan lovgivning.

2. Hver af parterne skal i overensstemmelse med deres interne lovgivning sikre, at de i stk. 1, litra b), omhandlede procedurer ikke er unødigt komplicerede eller uoverkommeligt omkostningsfulde, ikke indebærer urimelige frister eller medfører ugrundede forsinkelser, giver adgang til foreløbige retsmidler, hvis det er hensigtsmæssigt, og er retfærdige, rimelige og gennemsigtige, herunder ved at:

- a) give den indklagede et rimeligt varsel, når der er indledt en procedure, herunder en beskrivelse af sagens art og grundlaget for klagen

- b) give sagens parter rimelig mulighed for at underbygge eller forsvare deres respektive synspunkter, herunder ved at fremlægge oplysninger eller beviser, før en endelig afgørelse
- c) sikre, at de endelige beslutninger træffes skriftligt, og at der gives en begrundelse, som er passende for sagen og baseret på oplysninger eller beviser, som parterne i proceduren har haft mulighed for at blive hørt om, og
- d) give parterne i de administrative procedurer mulighed for at få efterprøvet og, hvis det er berettiget, afhjulpet endelige administrative afgørelser inden for en rimelig frist ved en ret, der er nedsat ved lov og med passende garantier for rettens uafhængighed og upartiskhed.

ARTIKEL 24.7

Oplysning og bevidstgørelse af offentligheden

1. Hver af parterne skal i tillæg til artikel 27.1 (offentliggørelse) tilskynde til offentlig debat med og blandt ikke-statslige aktører med hensyn til udvikling og fastlæggelse af politikker, som kan føre til deres offentlige myndigheders vedtagelse af miljølovgivning.
2. Hver af parterne skal fremme bevidstgørelse af offentligheden om sin miljølovgivning samt håndhævelses- og overholdelsesprocedurer ved at sikre tilgængeligheden af oplysninger til interesserede parter.

3. Hver af parterne skal velvilligt modtage og behørigt tage hensyn til bemærkninger fra offentligheden om spørgsmål vedrørende dette kapitel, herunder henvendelser om gennemførelsesspørgsmål. Hver af parterne skal underrette deres respektive civilsamfundsorganisationer om disse henvendelser via de i artikel 24.13.5 omhandlede høringsmekanismer.

ARTIKEL 24.8

Videnskabelige og tekniske oplysninger

1. Hver af partnerne skal i forbindelse med udarbejdelsen og gennemførelsen af foranstaltninger til beskyttelse af miljøet, som kan påvirke handel eller investering mellem parterne, tage hensyn til relevante videnskabelige og tekniske oplysninger og beslægtede internationale standarder, retningslinjer eller henstillinger.
2. Parterne anerkender, at der i tilfælde af trusler om alvorlig eller uoprettelig skade ikke må henvises til manglen på fuld videnskabelig sikkerhed som begrundelse for at udskyde omkostningseffektive foranstaltninger til at forhindre miljødelæggelse.

ARTIKEL 24.9

Handel til fremme af miljøbeskyttelse

1. Parterne er fast besluttet på at gøre en indsats for at lette og fremme handel med og investeringer i miljøvenlige varer og tjenesteydelser, herunder ved at nedbringe ikke-toldmæssige handelshindringer i forbindelse med disse varer og tjenesteydelser.

2. Parterne skal i overensstemmelse med deres internationale forpligtelser være særlig opmærksomme på at fremme fjernelsen af hindringer for handel med og investeringer i varer og tjenesteydelser af særlig betydning for modvirkning af klimaændringer og navnlig handel eller investeringer i vedvarende energivarer og tilknyttede tjenesteydelser.

ARTIKEL 24.10

Handel med skovbrugsprodukter

1. Parterne anerkender betydningen af bevaring og bæredygtig forvaltning af skovene for at sikre, at de nuværende og fremtidige generationer har adgang til skovenes miljøfunktioner og økonomiske og sociale muligheder, og markedsadgang for træprodukter, der er fældet i overensstemmelse med lovgivningen i hugstlandet og fra bæredygtigt forvaltede skove.
2. Med henblik herpå og i overensstemmelse med deres internationale forpligtelser forpligter parterne sig til:
 - a) at fremme handel med skovbrugsprodukter fra bæredygtigt forvaltede skove, som er høstet i overensstemmelse med hugstlandets lovgivning
 - b) at udveksle oplysninger og, hvis det er relevant, samarbejde om initiativer til fremme af bæredygtig skovforvaltning, herunder initiativer, der har til formål at bekæmpe ulovlig hugst og dermed forbunden handel
 - c) at fremme den effektive anvendelse af *Konventionen om international handel med udryddelsestruede vilde dyr og planter*, indgået den 3. marts 1973 i Washington, for så vidt angår bevaringstruede træarter, og

d) i givet fald at samarbejde i internationale fora, der beskæftiger sig med bevarelse og bæredygtig skovforvaltning.

3. Parterne skal drøfte de i stk. 2 omhandlede spørgsmål i Udvalget for Handel og Bæredygtig Udvikling eller den i kapitel femogtyve (bilaterale dialoger og samarbejde) omhandlede Bilaterale Dialog om Skovbrugsprodukter i overensstemmelse med deres respektive kompetenceområder.

ARTIKEL 24.11

Handel med fiskevarer og akvakulturprodukter

1. Parterne anerkender betydningen af bevarelse og bæredygtig og ansvarlig forvaltning af fiskeri og akvakultur og deres bidrag til at skabe miljømæssige, økonomiske og sociale muligheder for de nuværende og kommende generationer.

2. Med henblik herpå og i overensstemmelse med deres internationale forpligtelser forpligter parterne sig til at:

a) indføre eller opretholde effektive overvågnings-, kontrol- og tilsynsforanstaltninger, såsom observatørordninger, ordninger til overvågning af fartøjer, omladningskontrol, kontrol på havet, havnestatskontrol og dermed forbundne sanktioner, som har til formål at bevare fiskebestandene og forhindre overfiskeri

- b) indføre eller opretholde foranstaltninger og samarbejde for at bekæmpe ulovligt, urapporteret og ureglementeret ("IUU") fiskeri, herunder i givet fald at udveksle oplysninger om IUU-aktiviteter i deres farvande og om gennemførelsen af politikker og foranstaltninger for at fjerne IUU-fiskeprodukter fra handelsstrømme og fiskeopdrætsaktiviteter
- c) samarbejde med og i givet fald i regionale fiskeriforvaltningsorganisationer, hvor parterne er enten medlemmer, observatører eller samarbejdende ikke-kontraherende parter, med det formål at opnå god forvaltningspraksis, herunder ved at gå ind for videnskabeligt baserede beslutninger og for overholdelse af disse beslutninger i disse organisationer, og
- d) fremme udviklingen af en miljømæssigt forsvarlig og økonomisk konkurrencedygtig akvakultursektor.

ARTIKEL 24.12

Samarbejde om miljøspørgsmål

1. Parterne anerkender, at et forstærket samarbejde er et vigtigt element for at fremme formålene i dette kapitel, og forpligter sig til at samarbejde om handelsrelaterede miljøspørgsmål af fælles interesse på områder såsom:
 - a) nærværende aftales mulige indvirkning på miljøet og metoder til at fremme, forebygge eller begrænse en sådan indvirkning under hensyntagen til eventuelle konsekvensanalyser foretaget af parterne

- b) aktivitet i internationale fora, der beskæftiger sig med spørgsmål, der er relevante for både handels- og miljøpolitikker, herunder navnlig WTO, OECD, De Forenede Nationers Miljøprogram og multilaterale miljøaftaler
- c) miljødimensionen af virksomhedernes sociale ansvar og ansvarlighed, herunder gennemførelse af og opfølgning på internationalt anerkendte retningslinjer
- d) de handelsmæssige virkninger af miljøforskrifter- og standarder samt de miljømæssige virkninger af handels- og investeringsregler, herunder om udviklingen af miljøforskrifter og -politikker
- e) de handelsrelaterede aspekter af de nuværende og fremtidige internationale klimaordninger samt af interne klimapolitikker og -programmer vedrørende begrænsning og tilpasning, herunder spørgsmål vedrørende karbonmarkedet, metoder til at modvirke handelens negative klimavirkninger samt metoder til fremme af energieffektivitet og udviklingen og anvendelsen af teknologier med lave kulstofemissioner og andre klimavenlige teknologier
- f) handel med og investeringer i miljøvenlige varer og tjenesteydelser, herunder miljøvenlige og grønne teknologier og praksisser, vedvarende energi, energieffektivitet og anvendelse, bevarelse og behandling af vand
- g) samarbejde om handelsrelaterede aspekter af bevaring og bæredygtig udnyttelse af den biologiske mangfoldighed
- h) fremme af livscyklusstyringen af varer, herunder kulstofansvarlighed og bæredygtig bortskaffelse, udvidet producentansvar, genbrug og nedbringelse af affald og andre former for bedste praksis

- i) en bedre forståelse af de økonomiske aktiviteters og markeds kræfternes indvirkning på miljøet, og
 - j) udveksling af synspunkter vedrørende forholdet mellem multilaterale miljøaftaler og internationale handelsregler.
2. Samarbejdet i henhold til stk. 1 skal foregå via handlinger og instrumenter, der kan omfatte tekniske udvekslinger, udveksling af oplysninger og bedste praksis, forskningsprojekter, undersøgelser, rapporter, konferencer og workshops.
3. Parterne tager behørigt hensyn til synspunkter og bidrag fra offentligheden og interesserede aktører om udformningen og gennemførelsen af deres samarbejdsaktiviteter, og de kan inddrage sådanne aktører yderligere i disse aktiviteter, alt efter hvad der er relevant.

ARTIKEL 24.13

Institutionelle mekanismer

1. Hver af parterne skal udpege et kontor til at fungere som kontaktpunkt for den anden part med henblik på gennemførelsen af dette kapitel, herunder med hensyn til:
- a) samarbejdsprogrammer og -aktiviteter i overensstemmelse med artikel 24.12
 - b) modtagelse af ansøgninger og meddelelser i henhold til artikel 24.7.3, og
 - c) oplysninger, der skal fremlægges for den anden part, ekspertpanelet og offentligheden.

2. Parterne skal underrette hinanden skriftligt om det i stk. 1 omhandlede kontaktpunkt.
3. Udvalget for Handel og Bæredygtig Udvikling, som er nedsat i medfør af artikel 26.2.1, litra g), (specialudvalg), skal på sine regelmæssige møder eller særmøder med deltagelse af aktører med ansvar for anliggender henhørende under dette kapitel:
 - a) holde øje med gennemførelsen af dette kapitel og vurdere de fremskridt, der er opnået i henhold hertil
 - b) drøfte spørgsmål af fælles interesse, og
 - c) drøfte alle andre spørgsmål, der er omfattet af dette kapitel, som parterne i fællesskab beslutter.
4. Parterne skal tage højde for relevante multilaterale miljøorganisationers eller -organers arbejde med henblik på at fremme øget samarbejde og sammenhæng mellem parternes og disse organisationers og organers respektive arbejde.
5. Hver af parterne skal gøre brug af allerede gældende eller etablere nye høringsmekanismer, såsom interne rådgivende grupper, for at indhente synspunkter og rådgivning om spørgsmål vedrørende dette kapitel. Disse høringsmekanismer skal inddrage uafhængige repræsentative civilsamfundsorganisationer med en ligelig repræsentation af miljøgrupper, erhvervsorganisationer og i givet fald andre relevante interessenter. De interesserede parter kan via disse høringsmekanismer på eget initiativ afgive udtalelser og komme med anbefalinger om alle spørgsmål i forbindelse med dette kapitel.

ARTIKEL 24.14

Konsultationer

1. En part kan ved skriftlig henvendelse til den anden parts kontaktpunkt anmode den anden part om konsultationer vedrørende et hvilket som helst spørgsmål i forbindelse med dette kapitel. Den pågældende part skal i sin anmodning redegøre klart for sagen, identificere de spørgsmål, det drejer sig om, og give en kort redegørelse for eventuelle krav i henhold til dette kapitel. Konsultationerne indledes straks efter partens indgivelse af en anmodning herom.
2. Med forbehold af deres respektive lovgivning om beskyttelse af fortrolige eller beskyttede oplysninger skal hver af parterne under konsultationerne give hinanden tilstrækkeligt med oplysninger, som de er i besiddelse af, til at give mulighed for en fuldstændig undersøgelse af de rejste spørgsmål.
3. Er det relevant, og er begge parter indforstået, skal parterne søge oplysninger eller synspunkter fra enhver person eller organisation eller ethvert organ, herunder relevante internationale organisationer eller organer, som kan bidrage til undersøgelsen af det spørgsmål, der rejses.
4. Finder en part, at et spørgsmål bør drøftes yderligere, kan den ved skriftlig henvendelse til den anden parts kontaktpunkt anmode om, at Udvalget for Handel og Bæredygtig Udvikling indkaldes med henblik på at drøfte spørgsmålet. Udvalget for Handel og Bæredygtig Udvikling skal straks træde sammen og bestræbe sig på at finde en løsning på problemet. Er det relevant, skal udvalget søge rådgivning fra parternes civilsamfundsorganisationer via de i artikel 24.13.5 omhandlede høringsmekanismer.

5. Hver af parterne skal offentliggøre enhver løsning på eller afgørelse vedrørende et spørgsmål, der er omfattet af nærværende artikel.

ARTIKEL 24.15

Ekspertpanel

1. For alle spørgsmål, der ikke løses på tilfredsstillende vis gennem konsultationer i henhold til artikel 24.14, kan en part 90 dage efter modtagelsen af en konsultationsanmodning i henhold til artikel 24.14.1 anmode om, at der indkaldes et ekspertpanel med henblik på at undersøge spørgsmålet ved at indgive en skriftlig anmodning til den anden parts kontaktpunkt.
2. Parterne skal med forbehold af bestemmelserne i dette kapitel anvende den forretningsorden og adfærdskodeks, der er anført i bilag 29-A og 29-B, medmindre parterne bestemmer andet.
3. Ekspertpanelet består af tre panelmedlemmer.
4. Parterne skal konsultere hinanden med henblik på at nå frem til en aftale om ekspertpanelets sammensætning senest 10 arbejdsdage efter, at den svarende part har modtaget anmodningen om nedsættelse af et ekspertpanel. Der skal lægges behørig vægt på at sikre, at de foreslåede panelmedlemmer opfylder kravene i stk. 7 og har den ekspertise, der er relevant for det pågældende spørgsmål.
5. Er parterne ikke i stand til at beslutte ekspertpanelets sammensætning inden for den i stk. 4 anførte frist, anvendes den udvælgelsesprocedure, der er fastsat i artikel 29.7, stk. 3-7, (voldgiftspanelets sammensætning), på grundlag af den i stk. 6 omhandlede liste.

6. Udvalget for Handel og Bæredygtig Udvikling skal på sit første møde efter denne aftales ikrafttræden opstille en liste over mindst ni personer, der vælges ud fra deres objektivitet, pålidelighed og dømmekraft, og som er villige og i stand til at fungere som panelmedlemmer. Hver af parterne skal udnævne mindst tre personer på listen til at fungere som panelmedlemmer. Parterne skal også udnævne mindst tre personer, som ikke er borgere i nogen af parterne, og som er villige og i stand til at fungere som formand for et ekspertpanel. Udvalget for Handel og Bæredygtig Udvikling skal sikre, at listen altid er fuldtalligt ajourført.

7. De eksperter, der foreslås som panelmedlemmer, skal have specialiseret viden eller ekspertise inden for miljølovgivning, andre spørgsmål, som behandles i dette kapitel, eller bilæggelse af tvister, der opstår i forbindelse med internationale aftaler. De skal være uafhængige og handle efter deres egen overbevisning og må ikke modtage instruktioner fra nogen organisation eller regering vedrørende det rejste spørgsmål. De må ikke være tilknyttet en regering i nogen part, og de skal overholde den i stk. 2 omhandlede adfærdskodeks.

8. Medmindre parterne bestemmer andet senest fem arbejdsdage efter datoen for udvælgelse af panelmedlemmerne, er ekspertpanelets mandat:

"på baggrund af de relevante bestemmelser i kapitel fireogtyve (handel og miljø) at undersøge det spørgsmål, hvortil der henvises i anmodningen om nedsættelse af ekspertpanelet, og i overensstemmelse med artikel 24.15 (ekspertpanel) i kapitel fireogtyve (handel og miljø) at udarbejde en rapport med anbefalinger til, hvordan sagen løses".

9. For så vidt angår spørgsmål i forbindelse med multilaterale aftaler som anført i artikel 24.4 bør ekspertpanelet indhente synspunkter og oplysninger fra relevante organer, som er nedsat i medfør af disse aftaler, herunder alle relevante tilgængelige fortolkende retningslinjer, konklusioner eller afgørelser vedtaget af disse organer³².

10. Ekspertpanelet skal udarbejde en foreløbig rapport til parterne og en endelig rapport med de faktiske omstændigheder, dets vurderinger vedrørende spørgsmålet, herunder om hvorvidt den svarende part har opfyldt sine forpligtelser i henhold til dette kapitel samt begrundelsen for panelets konklusioner, vurderinger og anbefalinger. Ekspertpanelet skal forelægge den foreløbige rapport for parterne senest 120 dage efter, at det sidste panelmedlem er blevet valgt, medmindre andet er fastsat af parterne. Parterne kan fremsætte bemærkninger til ekspertpanelet vedrørende den foreløbige rapport senest 45 dage efter dens forelæggelse. Ekspertpanelet kan efter at have analyseret sådanne bemærkninger tage rapporten op til overvejelse eller foretage yderligere undersøgelser, som det anser for hensigtsmæssige. Ekspertpanelet skal forelægge den endelige rapport til parterne senest 60 dage efter forelæggelsen af den foreløbige rapport. Hver af parterne skal offentliggøre den endelige rapport senest 30 dage efter forelæggelsen.

³² Parterne skal anvende nærværende bestemmelse i overensstemmelse med regel 42 i det i bilag 29-A fastsatte voldgiftsretlige procesreglement.

11. Fastslås det i ekspertpanelets endelige rapport, at en part ikke har opfyldt sine forpligtelser i henhold til dette kapitel, skal parterne indlede drøftelser og bestræbe sig på senest tre måneder efter forelæggelsen af den endelige rapport at finde passende foranstaltninger eller, hvis det er relevant, fastlægge en gensidigt tilfredsstillende handlingsplan. Parterne skal under disse drøftelser tage hensyn til den endelige rapport. Den svarende part skal rettidigt underrette sine civilsamfundsorganisationer via de i artikel 24.13.5 omhandlede høringsmekanismer og den spørgende part om sin afgørelse om eventuelle tiltag eller foranstaltninger, der skal gennemføres. Udvalget for Handel og Bæredygtig Udvikling skal overvåge opfølgningen af ekspertpanelets endelige rapport og anbefalinger. I denne forbindelse kan civilsamfundsorganisationerne via de i artikel 24.13.5 omhandlede høringsmekanismer og Civilsamfundsforummet fremsætte bemærkninger til Udvalget for Handel og Bæredygtig Udvikling.

12. Når parterne frem til en gensidigt accepteret løsning på spørgsmålet efter oprettelsen af et ekspertpanel, skal de underrette Udvalget for Handel og Bæredygtig Udvikling og ekspertpanelet om denne løsning. Panelproceduren afsluttes ved modtagelse af en sådan meddelelse.

ARTIKEL 24.16

Tvistbilæggelse

1. Parterne skal i forbindelse med enhver tvist, der opstår inden for rammerne af dette kapitel, udelukkende anvende de regler og procedurer, der er fastsat i dette kapitel.

2. Parterne skal udfolde enhver bestræbelse på at finde en gensidigt tilfredsstillende løsning på en tvist. Parterne kan på et hvilket som helst tidspunkt anvende mellemkomst, forlig eller mægling til at afgøre tvisten.

KAPITEL FEMOGTYVE

BILATERALE DIALOGER OG SAMARBEJDE

ARTIKEL 25.1

Formål og principper

1. Parterne er med udgangspunkt i deres veletablerede partnerskab og fælles værdier enige om at fremme samarbejdet om anliggender af fælles interesse, herunder ved at:
 - a) styrke bilateralt samarbejde inden for bioteknologi gennem dialogen om bioteknologisk markedsadgang
 - b) fremme og lette bilateral dialog og udveksling af oplysninger om spørgsmål vedrørende handel med skovbrugsprodukter gennem den bilaterale dialog om skovbrugsprodukter
 - c) bestræbe sig på at etablere og opretholde et effektivt samarbejde om spørgsmål vedrørende råstoffer gennem den bilaterale dialog om råstoffer, og
 - d) at tilskynde til forstærket samarbejde om videnskab, teknologi, forskning og innovation.

2. Medmindre andet er bestemt i denne aftale, skal de bilaterale dialoger finde sted uden unødigt forsinkelse efter anmodning fra en af parterne eller Det Blandede CETA-Udvalg. Formandskabet for dialogerne varetages i fællesskab af repræsentanter for Canada og Den Europæiske Union. Mødekalenderen og dagsordenen fastsættes efter aftale mellem formændene.
3. Formændene for en bilateral dialog skal underrette Det Blandede CETA-Udvalg om mødekalender og dagsorden for enhver bilateral dialog i tilstrækkelig god tid inden møderne. Formændene for en bilateral dialog skal i nødvendigt omfang eller efter anmodning fra Det Blandede CETA-Udvalg aflægge rapport til Det Blandede CETA-Udvalg om resultaterne og konklusionerne af en dialog. Det forhold, at der etableres eller pågår en dialog, er ikke til hinder for, at en part kan indbringe et spørgsmål direkte for Det Blandede CETA-Udvalg.
4. Det Blandede CETA-Udvalg kan beslutte at ændre eller påtage sig en opgave, der er tildelt en dialog, eller opløse en dialog.
5. Parterne kan med Det Blandede CETA-Udvalgs samtykke indlede bilateralt samarbejde på andre områder i henhold til denne aftale.

ARTIKEL 25.2

Dialog om bioteknologisk markedsadgang

1. Parterne er enige om, at det er i deres fælles interesse at samarbejde og udveksle oplysninger om spørgsmål i forbindelse med bioteknologiske produkter. Dette samarbejde og denne udveksling af oplysninger skal finde sted inden for rammerne af den bilaterale dialog om spørgsmål af fælles interesse vedrørende det bioteknologiske landbrugs markedsadgang, som blev oprettet ved den gensidigt accepterede løsning, som den 15. juli 2009 blev opnået mellem Canada og Den Europæiske Union som følge af WTO-tvisten benævnt "*European Communities – Measures Affecting the Approval and Marketing of Biotech Products*", WT/DS292. Den bilaterale dialog omfatter alle relevante spørgsmål af fælles interesse for parterne, herunder:

- a) godkendelser af bioteknologiske produkter på parternes territorium og i givet fald kommende ansøgninger om produktgodkendelse af kommerciel interesse for begge parter
- b) de kommercielle og økonomiske udsigter for fremtidige godkendelser af bioteknologiske produkter
- c) handelsmæssige konsekvenser af asynkrone godkendelser af bioteknologiske produkter eller utilsigtet frigivelse af ikke-tilladte produkter, og eventuelle passende foranstaltninger i denne henseende
- d) bioteknologirelaterede foranstaltninger, der kan påvirke handelen mellem parterne, herunder EU-medlemsstaternes foranstaltninger
- e) ny lovgivning inden for bioteknologi, og
- f) bedste praksis i forbindelse med gennemførelsen af lovgivningen om bioteknologi.

2. Parterne noterer sig også vigtigheden af følgende fælles mål med hensyn til samarbejde inden for bioteknologi:

- a) at udveksle oplysninger om politikker og reguleringsmæssige og tekniske spørgsmål af fælles interesse i tilknytning til bioteknologiske produkter, navnlig oplysninger om deres respektive systemer og procedurer for risikovurdering ved beslutningstagningen om anvendelse af genetisk modificerede organismer
- b) at fremme effektive videnskabeligt baserede godkendelsesprocesser for bioteknologiske produkter
- c) at samarbejde internationalt om spørgsmål vedrørende bioteknologi, såsom lave forekomster af genetisk modificerede organismer, og
- d) at samarbejde på reguleringsområdet for at minimere negative handelsmæssige virkninger af reguleringspraksis vedrørende bioteknologiske produkter.

ARTIKEL 25.3

Bilateral dialog om skovbrugsprodukter

1. Parterne er enige om, at bilateral dialog, samarbejde og udveksling af oplysninger og synspunkter om relevante love, forskrifter, politikker og spørgsmål af betydning for produktion af, handel med og forbrug af skovbrugsprodukter er af fælles interesse. Parterne er enige om at gennemføre denne dialogen, samarbejdet og udvekslingen inden for rammerne af den bilaterale dialog om skovbrugsprodukter, herunder:

- a) udarbejdelse, vedtagelse og gennemførelse af relevante love, forskrifter, politikker og standarder samt krav til prøvning, certificering og akkreditering og deres potentielle indvirkning på handelen med skovbrugsprodukter mellem parterne

- b) parternes initiativer med hensyn til bæredygtig forvaltning af skove og skovforvaltningspraksis
 - c) mekanismer til at sikre, at skovbrugsprodukter stammer fra et lovligt eller bæredygtigt skovbrug
 - d) skovprodukters adgang til parternes og andre markeder
 - e) perspektiver vedrørende multilaterale og plurilaterale organisationer og processer, hvori de deltager, og som søger at fremme bæredygtig skovforvaltning eller bekæmpelse af ulovlig skovhugst
 - f) spørgsmål som omhandlet i artikel 24.10 (handel med skovbrugsprodukter), og
 - g) andre spørgsmål vedrørende skovbrugsprodukter som aftalt mellem parterne.
2. Den bilaterale dialog om skovbrugsprodukter skal træde sammen senest et år efter denne aftales ikrafttræden og derefter i overensstemmelse med artikel 25.1.2.
3. Parterne er enige om, at drøftelserne i den bilaterale dialog om skovbrugsprodukter kan danne grundlag for drøftelserne i Udvalget for Handel og Bæredygtig Udvikling.

ARTIKEL 25.4

Bilateral dialog om råstoffer

1. Parterne, som anerkender betydningen af et åbent, ikke-diskriminerende og gennemsigtigt handelsmiljø baseret på regler og videnskab, bestræber sig på at etablere og opretholde et effektivt samarbejde om råstoffer. Med henblik på dette samarbejde omfatter råvarer mineraler, metaller og landbrugsprodukter med en industriel anvendelse.
2. Den bilaterale dialog om råstoffer omfatter alle relevante spørgsmål af fælles interesse, herunder:
 - a) at skabe et forum for drøftelser om samarbejde på råstofområdet mellem parterne, at bidrage til markedsadgang for råstofvarer og relaterede tjenesteydelser og investeringer og at undgå ikke-toldmæssige hindringer for handel med råstoffer
 - b) at øge den gensidige forståelse på råstofområdet med henblik på at udveksle oplysninger om bedste praksis og om parternes reguleringspolitikker for råstoffer
 - c) at ansøre til aktiviteter til støtte for virksomhedernes sociale ansvar i overensstemmelse med internationalt anerkendte standarder såsom OECD's retningslinjer for multinationale selskaber og OECD's due diligence-retningslinjer for ansvarlige forsyningskæder for mineraler fra konfliktramte områder og højrisikoområder, og
 - d) i givet fald at befordre konsultation om parternes standpunkter i multilaterale eller plurilaterale fora, hvor spørgsmål vedrørende råstoffer kan rejses og drøftes.

ARTIKEL 25.5

Forstærket samarbejde om videnskab, teknologi, forskning og innovation

1. Parterne anerkender den indbyrdes afhængighed mellem på den ene side videnskab, teknologi, forskning og innovation og på den anden side international handel og investering i forbindelse med fremme af industriel konkurrenceevne og social og økonomisk velstand.
2. Med udgangspunkt i denne fælles forståelse er parterne enige om at styrke deres samarbejde inden for videnskab, teknologi, forskning og innovation.
3. Parterne skal bestræbe sig på at fremme, udvikle og lette samarbejdsaktiviteter på et gensidigt grundlag til støtte for eller som supplement til *aftalen om videnskabeligt og teknologisk samarbejde mellem Det Europæiske Fællesskab og Canada*, indgået den 17. juni 1995 i Halifax. Parterne er enige om at udføre disse aktiviteter på grundlag af følgende principper:
 - a) aktiviteterne er til gensidig fordel for parterne
 - b) parterne er enige om aktiviteterernes omfang og parametre, og
 - c) aktiviteterne bør tage hensyn til den vigtige rolle, som den private sektor og forskningsinstitutionerne spiller i udviklingen inden for videnskab, teknologi, forskning og innovation og i markedsføring af varer og tjenesteydelser i tilknytning hertil.

4. Parterne anerkender også betydningen af et forstærket samarbejde inden for videnskab, teknologi, forskning og innovation, såsom aktiviteter, der tages initiativ til, udvikles og udføres af en række forskellige interessenter, herunder Canadas føderale regering, de canadiske provinser og territorier, Den Europæiske Union og dens medlemsstater.

5. Hver af parterne skal i overensstemmelse med deres lovgivning tilskynde til, at den private sektor, forskningsinstitutioner og civilsamfundet på deres territorium deltager i aktiviteter for at forstærke samarbejdet.

KAPITEL SEKSOGTYVE

ADMINISTRATIVE OG INSTITUTIONELLE BESTEMMELSER

ARTIKEL 26.1

Det Blandede CETA-Udvalg

1. Parterne opretter hermed Det Blandede CETA-Udvalg bestående af repræsentanter for Den Europæiske Union og repræsentanter for Canada. Formandskabet for Det Blandede CETA-Udvalg varetages i fællesskab af Canadas minister for international handel og det medlem af Europa-Kommissionen, der har ansvaret for handel, eller af deres respektive stedfortrædere.
2. Det Blandede CETA-Udvalg træder sammen en gang om året eller efter anmodning fra en af parterne. Det Blandede CETA-Udvalg fastsætter selv sin mødekalender og dagsorden.

3. Det Blandede CETA-Udvalg er ansvarligt for alle spørgsmål vedrørende handel og investeringer mellem parterne og gennemførelsen og anvendelsen af denne aftale. En part kan til Det Blandede CETA-Udvalg henvise ethvert spørgsmål vedrørende gennemførelsen og fortolkningen af denne aftale eller ethvert andet spørgsmål vedrørende handel og investeringer mellem parterne.

4. Det Blandede CETA-Udvalg skal:

- a) føre tilsyn med og befordre gennemførelsen og anvendelsen af denne aftale og fremme dens generelle mål
- b) føre tilsyn med arbejdet i alle specialudvalg og andre organer, der nedsættes i henhold til denne aftale
- c) uden at dette berører kapitel otte (investering), toogtyve (handel og bæredygtig udvikling), treogtyve (handel og arbejdsmarked), fireogtyve (handel og miljø) og niogtyve (tvistbilæggelse) søge passende måder og metoder til at forhindre problemer, som måtte opstå på områder, der er omfattet af denne aftale, eller til løsning af eventuelle tvister vedrørende fortolkningen eller anvendelsen af denne aftale
- d) selv vedtage sin forretningsorden
- e) træffe afgørelser som angivet i artikel 26.3, og
- f) drøfte andre relevante spørgsmål vedrørende et forhold, der er omfattet af denne aftale.

5. Det Blandede CETA-Udvalg kan:

- a) delegere beføjelser til de specialudvalg, som er nedsat i medfør af artikel 26.2
- b) kommunikere med alle berørte parter, herunder den private sektor og civilsamfundsorganisationer
- c) overveje eller blive enige om ændringer som omhandlet i denne aftale
- d) undersøge udviklingen i handelen mellem parterne og overveje, hvordan handelsforbindelserne mellem parterne kan styrkes yderligere
- e) vedtage fortolkninger af denne aftales bestemmelser, som er bindende for retter, der er oprettet i henhold til kapitel otte, afdeling F, (bilæggelse af investeringstvister mellem investorer og stater) og kapitel niogtyve (tvistbilæggelse)
- f) komme med egnede anbefalinger til at fremme udvidelsen af handel og investering som omhandlet i denne aftale
- g) ændre eller påtage sig de opgaver, der er tildelt de specialudvalg, som er nedsat i medfør af artikel 26.2, eller opløse ethvert af disse specialudvalg
- h) etablere specialudvalg og bilaterale dialoger til at bistå sig i udførelsen af sine opgaver, og
- i) træffe alle andre foranstaltninger, som parterne beslutter, i forbindelse med udøvelsen af sine opgaver.

ARTIKEL 26.2

Specialudvalg

1. Hermed nedsættes følgende specialudvalg eller gives for så vidt angår Det Blandede Toldsamarbejdsudvalg, der er omhandlet i litra c), bemyndigelse til at handle under Det Blandede CETA-Udvalg:
 - a) Udvalget for Varehandel, som behandler spørgsmål vedrørende handel med varer, takster, tekniske handelshindringer, protokollen om gensidig accept af resultaterne af overensstemmelsesvurdering og intellektuelle ejendomsrettigheder vedrørende varer. Efter anmodning fra en part, efter henvisning fra det relevante specialudvalg eller i forbindelse med det forberedende arbejde forud for drøftelserne i Det Blandede CETA-Udvalg kan Udvalget for Varehandel også behandle spørgsmål, der opstår vedrørende oprindelsesregler, oprindelsesprocedurer, told- og handelslettelser og grænseforanstaltninger, sundheds- og plantesundhedsforanstaltninger, offentlige udbud eller reguleringssamarbejde, hvis dette beforder løsningen af et spørgsmål, som ellers ikke kan løses af det relevante specialudvalg. Udvalget for Landbrug, Udvalget for Vin og Spiritus og Den Blandede Sektorgruppe for Farmaceutiske Produkter skal også være nedsat under og rapportere til Udvalget for Varehandel
 - b) Udvalget for Tjenesteydelser og Investeringer, som behandler spørgsmål vedrørende grænseoverskridende handel med tjenesteydelser, investering, midlertidig indrejse, elektronisk handel og intellektuel ejendomsret i forbindelse med tjenesteydelser. Efter anmodning fra en part, efter henvisning fra det relevante specialudvalg eller i forbindelse med det forberedende arbejde forud for drøftelserne i Det Blandede CETA-Udvalg kan Udvalget for Tjenesteydelser og Investering også behandle spørgsmål, der opstår vedrørende finansielle tjenesteydelser eller offentlige udbud, hvis dette beforder løsningen af et spørgsmål, som ellers ikke kan løses af det relevante specialudvalg.

Et Blandet Udvalg for Gensidig Anerkendelse af Erhvervsmæssige Kvalifikationer skal nedsættes under og aflægge rapport til Udvalget for Tjenesteydelser og Investeringer

- c) Det Blandede Toldsamarbejdsudvalg (Toldsamarbejdsudvalget), som blev nedsat i henhold til *1998-aftalen mellem Det Europæiske Fællesskab og Canada om tolsamarbejde og gensidig bistand i toldspørgsmål*, indgået den 4. december 1997 i Ottawa, og som behandler spørgsmål i forbindelse med nærværende aftale vedrørende oprindelsesregler, oprindelsesprocedurer, told- og handelslettelser, grænseforanstaltninger og midlertidig suspension af præferencetoldbehandling
- d) Det Blandede Forvaltningsudvalg for Sundheds- og Plantesundhedsforanstaltninger, som behandler spørgsmål vedrørende sundheds- og plantesundhedsforanstaltninger
- e) Udvalget for Offentlige Udbud, som behandler spørgsmål vedrørende offentlige udbud
- f) Udvalget for Finansielle Tjenesteydelser, som behandler spørgsmål vedrørende finansielle tjenesteydelser
- g) Udvalget for Handel og Bæredygtig Udvikling, som behandler spørgsmål vedrørende bæredygtig udvikling
- h) Forummet for Reguleringssamarbejde, som behandler spørgsmål vedrørende reguleringssamarbejde, og
- i) CETA-Udvalget for Geografiske Betegnelser, som behandler spørgsmål vedrørende geografiske betegnelser.

2. De specialudvalg, der er nedsat i henhold til stk. 1, skal fungere i henhold til bestemmelserne i stk. 3-5.
3. Mandatet og opgaverne for de specialudvalg, der er nedsat i henhold til stk. 1, er yderligere defineret i de denne aftales relevante kapitler og protokoller.
4. Medmindre andet er fastsat i henhold til denne aftale, eller formændene bestemmer andet, mødes specialudvalgene en gang om året. Der kan afholdes ekstraordinære møder efter anmodning fra en af parterne eller Det Blandede CETA-Udvalg. Formandskabet varetages i fællesskab af repræsentanter for Canada og for Den Europæiske Union. Specialudvalgene fastsætter deres mødekalender og dagsorden efter fælles overenskomst. De fastsætter og ændrer selv deres forretningsorden, hvis de finder det hensigtsmæssigt. Specialudvalgene kan foreslå udkast til afgørelse med henblik på vedtagelse i Det Blandede CETA-Udvalg, eller de kan træffe afgørelse i de i denne aftale anførte tilfælde.
5. Når et specialudvalg mødes, skal hver af parterne sikre, at alle de kompetente myndigheder for hvert emne på dagsordenen er repræsenteret, således som hver part anser for det hensigtsmæssigt, og at alle spørgsmål kan drøftes på et passende ekspertiseniveau.
6. Specialudvalgene skal underrette Det Blandede CETA-Udvalg om deres mødekalender og dagsorden i tilstrækkelig god tid forud for deres møder og skal rapportere til Det Blandede CETA-Udvalg om resultaterne og konklusionerne fra hvert af deres møder. Det forhold, at der nedsættes eller findes et specialudvalg, er ikke til hinder for, at en part kan indbringe et spørgsmål direkte for Det Blandede CETA-Udvalg.

ARTIKEL 26.3

Beslutningstagning

1. Det Blandede CETA-Udvalg er med henblik på opfyldelsen af formålene i denne aftale beføjet til at træffe afgørelse om alle forhold i de i denne aftale anførte tilfælde.
2. De afgørelser, der træffes af Det Blandede CETA-Udvalg, er med forbehold for eventuelt nødvendige interne procedurer og krav bindende for parterne, og parterne skal gennemføre afgørelserne. Det Blandede CETA-Udvalg kan også fremsætte passende henstillinger.
3. Det Blandede CETA-Udvalg skal træffe afgørelser og vedtage henstillinger ved fælles overenskomst.

ARTIKEL 26.4

Udveksling af oplysninger

Når en part forelægger oplysninger, der betragtes som fortrolige, eller som i henhold til dens lovgivning er beskyttet mod videregivelse, for Det Blandede CETA-Udvalg eller andre specialudvalg, som er nedsat i medfør af denne aftale, skal den anden part behandle de pågældende oplysninger som fortrolige.

ARTIKEL 26.5

CETA-kontaktpunkter

1. Hver part skal straks udpege et CETA-kontaktpunkt og give den anden part meddelelse herom senest 60 dage efter denne aftales ikrafttræden.
2. CETA-kontaktpunkterne skal:
 - a) overvåge arbejdet i alle institutionelle organer, der er nedsat ved denne aftale, herunder meddelelser vedrørende organer, der måtte træde i stedet for de første organer
 - b) koordinere det forberedende arbejde forud for udvalgsmøder
 - c) i givet fald følge op på eventuelle afgørelser truffet af Det Blandede CETA-Udvalg
 - d) medmindre andet er fastsat i denne aftale modtage alle meddelelser og oplysninger, der indgives i henhold til denne aftale, og, hvis det er nødvendigt, befordre kommunikationen mellem parterne vedrørende spørgsmål, der er omfattet af denne aftale
 - e) besvare alle anmodninger om oplysninger i henhold til artikel 27.2 (afgivelse af oplysninger), og
 - f) efter bemyndigelse fra Det Blandede CETA-Udvalg drøfte andre spørgsmål, der måtte berøre anvendelsen af denne aftale.
3. CETA-kontaktpunkterne skal kommunikere i det omfang, det er nødvendigt.

ARTIKEL 26.6

Møder

1. Møder som omhandlet i dette kapitel bør afholdes ved personligt fremmøde. Parterne kan også aftale at mødes via video- eller telekonference.
2. Parterne skal bestræbe sig på at mødes senest 30 dage efter, at en part modtager en anmodning om at mødes fra den anden part.

KAPITEL SYVOGTYVE

GENNEMSIGTIGHED

ARTIKEL 27.1

Offentliggørelse

1. Hver af parterne skal sikre, at deres love, forskrifter, procedurer og alment gældende administrative afgørelser vedrørende ethvert anliggende, der er omfattet af denne aftale, straks offentliggøres eller stilles til rådighed på en sådan måde, at det er muligt for interesserede personer og den anden part at gøre sig bekendt dermed.

2. Hver af parterne skal så vidt muligt:

- a) på forhånd offentliggøre sådanne foranstaltninger, som de agter at vedtage, og
- b) give interesserede personer og den anden part rimelig mulighed for at fremsætte bemærkninger til sådanne foreslåede foranstaltninger.

ARTIKEL 27.2

Afgivelse af oplysninger

- 1. En part skal efter anmodning fra den anden part så vidt muligt straks forelægge oplysninger og besvare spørgsmål vedrørende enhver allerede gældende eller planlagt foranstaltning, som i væsentlig grad kan påvirke anvendelsen af denne aftale.
- 2. Oplysninger, der afgives i henhold til denne artikel, berører ikke spørgsmålet om, hvorvidt foranstaltningen er i overensstemmelse med denne aftale.

ARTIKEL 27.3

Administrative procedurer

For at administrere en alment gældende foranstaltning, der berører spørgsmål, som er omfattet af denne aftale, på en ensartet, upartisk og rimelig måde, skal hver part i forbindelse med sine administrative procedurer, hvor foranstaltninger som omhandlet i artikel 27.1 anvendes over for en bestemt person eller bestemte varer eller tjenesteydelser fra den anden part i en bestemt sag, sikre:

- a) at en person fra den anden part, der er direkte berørt af en procedure, i overensstemmelse med de interne procedurer så vidt muligt gives et rimeligt varsel om indledningen af en procedure, herunder en beskrivelse af procedurens art, en angivelse af den retlige myndighed, under hvilken proceduren indledes, og en generel gennemgang af de omtvistede spørgsmål
- b) at personer som omhandlet i litra a) gives rimelig mulighed for at fremlægge oplysninger og argumenter til støtte for deres synspunkter forud for enhver endelig administrativ handling, når det er muligt under hensyn til eventuelle tidsbegrænsninger, procedurens art og offentlighedens interesse, og
- c) at proceduren gennemføres i overensstemmelse med dens lovgivning.

ARTIKEL 27.4

Prøvelse og appel

1. Hver af parterne skal oprette eller opretholde domstole, domstolslignende instanser eller forvaltningsdomstole eller tilsvarende procedurer med henblik på omgående prøvelse og, hvis det er berettiget, afhjælpning af endelige administrative handlinger vedrørende forhold, der er omfattet af denne aftale. Hver af parterne skal sikre, at sådanne domstole, instanser eller forvaltningsdomstole er upartiske og uafhængige af det kontor eller den myndighed, der har ansvaret for den administrative håndhævelse, og at de ikke har en væsentlig interesse i sagens udfald.
2. Parterne skal sikre, at sagens parter ved sådanne domstole, instanser eller forvaltningsdomstole eller i sådanne procedurer, jf. stk. 1, har adgang til:
 - a) en rimelig mulighed for at underbygge eller forsvare deres respektive synspunkter, og

b) en afgørelse baseret på bevismateriale og forelagte aktstykker eller, hvis det kræves efter partens lovgivning, de af den administrative myndighed indsamlede aktstykker.

3. Parterne skal med forbehold af appel eller yderligere prøvelse i henhold til deres lovgivning sikre, at sådanne afgørelser gennemføres af de kontorer eller myndigheder, der håndhæver den pågældende administrative handling, og er bestemmende for de pågældende kontorer eller myndigheders praksis med hensyn hertil.

ARTIKEL 27.5

Samarbejde om at fremme øget gennemsigtighed

Parterne er enige om at samarbejde i bilaterale, regionale og multilaterale fora om, hvorledes gennemsigtigheden i forbindelse med international handel og internationale investeringer kan fremmes.

KAPITEL OTTEOGTYVE

UNDTAGELSER

ARTIKEL 28.1

Definitioner

I dette kapitel forstås ved:

opholdssted: skattemæssigt hjemsted

beskatningsoverenskomst: en overenskomst til undgåelse af dobbeltbeskatning eller andre internationale skatteaftaler eller -ordninger, og

skat og skatteforanstaltning: en punktafgift, men ikke:

- a) en told som defineret i artikel 1.1 (generelle definitioner), og
- b) en foranstaltning som anført under undtagelser i litra b) eller c) i definitionen af "told" i artikel 1.1 (generelle definitioner).

ARTIKEL 28.2

Partspecifikke definitioner

I dette kapitel forstås ved:

konkurrencemyndighed:

- a) for så vidt angår Canada Commissioner of Competition, eller hvem der måtte træde i stedet herfor, og som er meddelt til den anden part via CETA-kontaktpunkterne, og
- b) for så vidt angår Den Europæiske Union Kommissionen for Den Europæiske Union for så vidt angår dennes forpligtelser i henhold til Den Europæiske Unions konkurrencelovgivning

konkurrencelovgivning:

- a) for så vidt angår Canada *Competition Act*, R.S.C. 1985, c. C-34, og
- b) for så vidt angår Den Europæiske Union artikel 101, 102 og 106 i *traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde* af 13. december 2007, Rådets forordning (EF) nr. 139/2004 af 20. januar 2004 om kontrol med fusioner og virksomhedsovertagelser samt deres gennemførelsesforordninger eller ændringer, og

oplysninger, der er beskyttede i henhold til intern konkurrencelovgivning:

- a) for så vidt angår Canada oplysninger omfattet af Section 29 i *Competition Act*, R.S.C. 1985, c. C-34, og
- b) for så vidt angår Den Europæiske Union oplysninger omfattet af artikel 28 i Rådets forordning (EF) nr. 1/2003 af 16. december 2002 om gennemførelse af konkurrencereglerne i traktatens artikel 81 og 82 eller artikel 17 i Rådets forordning (EF) nr. 139/2004 af 20. januar 2004 om kontrol med fusioner og virksomhedsovertagelser.

ARTIKEL 28.3

Generelle undtagelser

1. Med henblik på artikel 30.8.5 (ophør, suspension eller inkorporering af andre allerede gældende aftaler), kapitel to (national behandling og markedsadgang for varer), fem (sundheds- og plantesundhedsforanstaltninger) og seks (told- og handelslettelser), protokollen om oprindelsesregler og oprindelsesprocedurer samt afdeling B (oprettelse af investeringer) og C (ikke-diskriminerende behandling) i kapitel otte (investering) er artikel XX i GATT 1994 inkorporeret i og gjort til en del af nærværende aftale. Parterne er enige om, at de i artikel XX, litra b), i GATT 1994 omhandlede foranstaltninger omfatter miljømæssige foranstaltninger, der er nødvendige for at beskytte menneskers, dyrs eller planter liv eller sundhed. Parterne er enige om, at artikel XX, litra g), i GATT 1994 finder anvendelse på foranstaltninger til bevarelse af levende og ikke-levende udtømmelige naturressourcer.
2. Med henblik på kapitel ni (grænseoverskridende handel med tjenesteydelser), ti (fysiske personers midlertidige indrejse og ophold i forretningsøjemed), tolv (intern regulering), tretten (finansielle tjenesteydelser), fjorten (internationale søtransporttjenesteydelser), femten (telekommunikation), seksten (elektronisk handel) samt afdeling B (oprettelse af investeringer) og C (ikke-diskriminatorisk behandling) i kapitel otte (investering) og med forbehold af kravet om, at sådanne foranstaltninger ikke anvendes på en måde, der udgør en vilkårlig eller uberettiget forskelsbehandling mellem parterne, hvor samme forhold gør sig gældende, eller en skjult begrænsning af handelen med tjenesteydelser, må intet i denne aftale fortolkes således, at det forhindrer en parts vedtagelse eller håndhævelse af foranstaltninger, der er nødvendige for at:
 - a) beskytte den offentlige sikkerhed eller den offentlige sædelighed eller for opretholdelse af den offentlige orden³³

³³ Undtagelserne vedrørende den offentlige sikkerhed og den offentlige orden må kun påberåbes, hvis der består en reel og tilstrækkelig alvorlig trussel mod en grundlæggende samfundsinteresse.

- b) beskytte menneskers, dyrs eller planter liv eller sundhed³⁴, eller
- c) sikre overholdelse af love eller forskrifter, der ikke er uforenelige med denne aftales bestemmelser, herunder bestemmelserne vedrørende:
 - i) forebyggelse af vildledende eller svigagtig praksis eller til at håndtere følgerne af misligholdelse af kontrakter
 - ii) beskyttelse af privatlivets fred i forbindelse med behandling og videregivelse af personoplysninger og beskyttelse af fortroligheden af personlige registre og konti, eller
 - iii) sikkerhed.

ARTIKEL 28.4

Midlertidige beskyttelsesforanstaltninger i forbindelse med kapitalbevægelser og betalinger

1. Under ganske særlige omstændigheder, hvor kapitalbevægelser og betalinger, herunder overførsler, forvolder eller truer med at medføre alvorlige vanskeligheder for Den Europæiske Unions Økonomiske og Monetære Unions funktion, kan Den Europæiske Union indføre de beskyttelsesforanstaltninger, der er strengt nødvendige for at afhjælpe sådanne vanskeligheder, i en periode på højst 180 dage.

³⁴ Parterne er enige om, at de i litra b) omhandlede foranstaltninger omfatter miljømæssige foranstaltninger, der er nødvendige for at beskytte menneskers, dyrs eller planter liv eller sundhed.

2. Foranstaltninger truffet af Den Europæiske Union i henhold til stk. 1 må ikke udgøre et middel til vilkårlig eller uberettiget forskelsbehandling af Canada eller Canadas investorer i forhold til et tredjeland eller tredjelandsinvestorer. Den Europæiske Union skal straks underrette Canada herom og hurtigst muligt forelægge en tidsplan for afskaffelse af sådanne foranstaltninger.

ARTIKEL 28.5

Restriktioner i tilfælde af alvorlige betalingsbalanceproblemer og udefra kommende finansielle vanskeligheder

1. Når Canada eller en EU-medlemsstat, som ikke er medlem af Den Europæiske Monetære Union er udsat for alvorlige betalingsbalanceproblemer, udefra kommende finansielle vanskeligheder eller en trussel herom, kan Canada eller den pågældende EU-medlemsstat indføre eller opretholde restriktive foranstaltninger med hensyn til kapitalbevægelser eller betalinger, herunder overførsler.

2. De i stk. 1 omhandlede foranstaltninger:

- a) må ikke medføre, at en part behandles mindre gunstigt end et tredjeland i tilsvarende situationer
- b) skal være i overensstemmelse med de relevante artikler i *overenskomsten om Den Internationale Valutafond*, indgået den 22. juli 1944 i Bretton Woods
- c) skal undgå at forårsage unødvendig skade på en parts kommercielle, økonomiske og finansielle interesser

- d) skal være midlertidige og afskaffes gradvist, efterhånden som den i stk. 1 angivne situation forbedres, og må højst vare i 180 dage. Opstår der imidlertid helt usædvanlige omstændigheder, som gør, at en part ønsker at forlænge beskyttelsesforanstaltningerne ud over perioden på 180 dage, konsulterer parten på forhånd den anden part om gennemførelsen af en eventuel periodeforlængelse.
3. En part kan med hensyn til handel med varer indføre restriktive foranstaltninger for at beskytte sin betalingsbalance eller eksterne finansielle position. Sådanne foranstaltninger skal være i overensstemmelse med GATT 1994 og den *forståelse vedrørende betalingsbalancebestemmelserne i den almindelige overenskomst om told og udenrigshandel*, der er indeholdt i bilag 1A til WTO-overenskomsten.
4. En part kan med hensyn til handel med tjenesteydelser indføre restriktive foranstaltninger for at beskytte sin betalingsbalance eller eksterne finansielle position. Sådanne foranstaltninger skal være i overensstemmelse med GATS.
5. Indfører eller opretholder en part en foranstaltning som omhandlet i stk. 1, skal parten straks underrette den anden part og hurtigst muligt forelægge en tidsplan for foranstaltningens afskaffelse.
6. Indføres eller opretholdes der restriktioner i henhold til denne artikel, skal der straks afholdes konsultationer mellem parterne i Det Blandede CETA-Udvalg, forudsat at sådanne konsultationer ikke på anden vis finder sted på i et forum uden for denne aftale. Der skal ved konsultationerne i henhold til dette stykke foretages en vurdering af de betalingsbalancevanskeligheder eller eksterne finansielle vanskeligheder, der førte til de respektive foranstaltninger, under hensyntagen til bl.a.:
- a) vanskelighedernes art og omfang
- b) det eksterne økonomiske og handelsmæssige miljø, eller

- c) muligheden for alternative afhjælpende foranstaltninger.

7. Ved konsultationerne i henhold til stk. 6 undersøges de restriktive foranstaltningers forenelighed med stk. 1-4. Parterne skal acceptere alle resultater af statistisk eller anden art, der forelægges af Den Internationale Valutafond ("IMF") vedrørende udenlandsk valuta, monetære reserver og betalingsbalance, og deres konklusioner skal være baseret på IMF's vurdering af den pågældende parts betalingsbalancesituation og eksterne finansielle situation.

ARTIKEL 28.6

National sikkerhed

Intet i denne aftale må fortolkes således, at:

- a) en part pålægges at fremlægge eller give adgang til oplysninger, hvis den pågældende part fastslår, at videregivelsen af disse oplysninger ville stride mod dens væsentlige sikkerhedsinteresser, eller
- b) en part forhindres i at foretage en handling, som den anser for nødvendig af hensyn til beskyttelsen af sine væsentlige sikkerhedsinteresser:
 - i) i forbindelse med fremstilling af eller handel med våben, ammunition og krigsudstyr og i forbindelse med handel og transaktioner med andre varer og materialer, tjenesteydelser og teknologi, og økonomiske aktiviteter, der udføres direkte eller indirekte med henblik på levering til militære eller andre sikkerhedsmæssige formål³⁵

³⁵ Udtrykket "handel med våben, ammunition og krigsmateriel" i denne artikel svarer til udtrykket "handel med våben, ammunition og militært udstyr".

- ii) i krigstid eller andre internationale krisetilstande, eller
 - iii) vedrørende fissions- og fusionsmaterialer eller materialer, af hvilke disse udvindes, eller
- c) en part forhindres i at foretage en handling for at efterkomme sine internationale forpligtelser med henblik på at opretholde mellemfolkelig fred og sikkerhed.

ARTIKEL 28.7

Beskatning

1. Intet i nærværende aftale må fortolkes således, at det forhindrer en part i at indføre eller opretholde skatteforanstaltninger, der differentierer mellem personer, der ikke er i den samme situation, navnlig med hensyn til deres opholdssted eller med hensyn til det sted, hvor de har investeret deres kapital.
2. Intet i nærværende aftale må fortolkes således, at det forhindrer en part i at indføre eller opretholde skatteforanstaltninger, som har til formål at forebygge skatteundgåelse eller -unddragelse i henhold til sin skattelovgivning eller skatteoverenskomster.
3. Nærværende aftale berører ikke en parts rettigheder og forpligtelser i henhold til en beskatningsoverenskomst. I tilfælde af uoverensstemmelse mellem nærværende aftale og en beskatningsoverenskomst går den på gældende overenskomst forud i nødvendigt omfang.

4. Intet i nærværende aftale eller i ordninger vedtaget på grundlag af nærværende aftale finder anvendelse på:

- a) en parts skatteforanstaltning, som giver et selskab eller en aktionær i et selskab en mere gunstig skattemæssig behandling med den begrundelse, at selskabet helt eller delvis ejes eller kontrolleres direkte eller indirekte af en eller flere investorer, der er hjemmehørende i den pågældende part
- b) en parts skatteforanstaltning, som giver en fordel i forbindelse med bidrag til eller indkomst fra en ordning om fritagelse fra eller henstand for skat til pensioner, fratrædelse, opsparing, uddannelse, helbred, handicap eller andre lignende formål, på betingelse af, at den pågældende part vedvarende opretholder jurisdiktion over sådanne ordninger
- c) en parts skatteforanstaltning, som giver en fordel i forbindelse med køb eller forbrug af en bestemt tjenesteydelse, på betingelse af, at ydelsen leveres på den pågældende parts territorium
- d) en parts skatteforanstaltning, der har til formål at sikre en retfærdig eller effektiv pålæggelse eller opkrævning af skatter, herunder en foranstaltning, som er truffet af en part for at sikre efterlevelse af partens skattesystem
- e) en skatteforanstaltning, der giver en fordel til en regering, en del af en regering eller en person, der er direkte eller indirekte ejet, kontrolleret eller oprettet af en regering

- f) en allerede gældende uforenelig skatteforanstaltning, der ikke på anden vis er omfattet af stk. 1, 2 og 4, litra a)-e), en fortsat anvendelse eller en omgående fornyelse af en sådan foranstaltning eller en ændring af en sådan foranstaltning, forudsat at ændringen ikke gør den endnu mere uforenelig med bestemmelserne i denne aftale, end den var umiddelbart før ændringen.
5. Det præciseres, at det forhold, at en skatteforanstaltning udgør en betydelig ændring af en allerede gældende skatteforanstaltning, får øjeblikkelig virkning fra meddelelsen herom, præciserer den påtænkte anvendelse af en allerede gældende skatteforanstaltning eller har en utilsigtet indvirkning på en investor eller en omfattet investering, ikke i sig selv udgør en overtrædelse af artikel 8.10 (behandling af investorer og omfattede investeringer).
6. Artikel 8.7 (mestbegunstigelsesbehandling), 9.5 (mestbegunstigelsesbehandling) og 13.4 (mestbegunstigelsesbehandling) finder ikke anvendelse på en fordel, der indrømmes af en part i henhold til en beskatningsoverenskomst.
7. a) Indgiver en investor en konsultationsanmodning i henhold til artikel 8.19 (konsultationer) med påstand om, at en skatteforanstaltning tilsidesætter en forpligtelse i henhold til afdeling C (ikke-diskriminerende behandling) eller D (investeringsbeskyttelse) i kapitel otte (investering), kan den indklagede indbringe til konsultation og fælles afgørelse mellem parterne om, hvorvidt:
- i) foranstaltningen er en skatteforanstaltning
 - ii) foranstaltningen, såfremt det konstateres, at det er en skatteforanstaltning, tilsidesætter en forpligtelse i henhold til afdeling C (ikke-diskriminerende behandling) eller D (investeringsbeskyttelse) i kapitel otte (investering), eller

iii) der er en uoverensstemmelse mellem de forpligtelser i denne aftale, der hævdes at være blevet tilsidesat, og forpligtelserne i en beskatningsoverenskomst.

- b) En indbringelse i henhold til litra a) kan ikke foretages senere end den dato, retten fastsætter for den indklagedes indgivelse af svarskrift. Foretager den indklagede en sådan indbringelse, suspenderes de perioder eller procedurer, der er fastsat i afdeling F (bilæggelse af investeringstvister mellem investorer og stater) i kapitel otte (investering). Er parterne senest 180 dage efter indbringelsesdatoen ikke enige om at behandle spørgsmålet, eller undlader de at afgive en fælles konstatering, finder suspensionen af frister eller procedurer ikke længere anvendelse, og investoren kan gå videre med sin klage.
- c) En fælles konstatering foretaget af parterne i henhold til litra a) er bindende for retten.
- d) Hver af parterne skal sikre, at deres delegation til de konsultationer, der skal foretages i henhold til litra a), omfatter personer med relevant ekspertise inden for de spørgsmål, der er omfattet af denne artikel, herunder repræsentanter for de relevante skattemyndigheder fra hver part. For så vidt angår Canada er dette embedsmænd fra Department of Finance Canada.

8. Det præciseres, at der ved:

- a) **en parts skatteforanstaltning** forstås en skatteforanstaltning, der er vedtaget på et hvilket som helst regeringsniveau i en part, og
- b) **hjemmehørende i en part** for så vidt angår foranstaltninger truffet af en subnational regering forstås enten en hjemmehørende i den pågældende subnationale regerings jurisdiktionsområde eller en hjemmehørende i den part, som den subnationale regeringsenhed tilhører.

ARTIKEL 28.8

Videregivelse af oplysninger

1. Denne aftale forpligter ikke en part til at afgive eller give adgang til oplysninger, hvis offentliggørelse ville forhindre retshåndhævelse, eller hvis videregivelse er forbudt eller begrænset ifølge dens lovgivning.
2. I forbindelse med en tvistbilæggelsesprocedure i henhold til denne aftale
 - a) er en part ikke forpligtet til at afgive eller give adgang til oplysninger, der er beskyttet i henhold til dens konkurrencelovgivning, og
 - b) er en konkurrencemyndighed i en part ikke forpligtet til at afgive eller give adgang til oplysninger, der er fortrolige eller på anden måde beskyttet mod videregivelse.

ARTIKEL 28.9

Undtagelser vedrørende kultur

Parterne genkalder sig de undtagelser, der gælder for kultur, som fastsat i de relevante bestemmelser i kapitel syv (subsidier), otte (investering), ni (grænseoverskridende handel med tjenesteydelser), tolv (intern regulering) og nitten (offentlige udbud).

ARTIKEL 28.10

WTO-fritagelser

Hvis en rettighed eller forpligtelse i henhold til denne aftale er en gentagelse af en rettighed eller forpligtelse i henhold til WTO-overenskomsten, er parterne enige om, at en foranstaltning i overensstemmelse med en fritagelse, der er vedtaget af WTO i henhold til artikel IX i WTO-overenskomsten, også anses for at være i overensstemmelse med den gentagede bestemmelse i nærværende aftale.

KAPITEL NIOGTYVE

TVISTBILÆGGELSE

AFDELING A

Indledende bestemmelser

ARTIKEL 29.1

Samarbejde

Parterne skal til enhver tid bestræbe sig på at enes om fortolkningen og anvendelsen af denne aftale, og de skal gennem samarbejde og konsultationer udfolde enhver bestræbelse på at nå en gensidigt tilfredsstillende løsning på alle spørgsmål, der vil kunne påvirke aftalens anvendelse.

ARTIKEL 29.2

Anvendelsesområde

Medmindre andet er fastsat i denne aftale, finder dette kapitel anvendelse på alle tvister om fortolkningen eller anvendelsen af denne aftales bestemmelser.

ARTIKEL 29.3

Valg af værneting

1. Anvendelsen af tvistbilægelsesbestemmelserne i dette kapitel berører ikke muligheden for tvistbilægelse efter WTO-overenskomsten eller i henhold til enhver anden aftale, som parterne er parter i.
2. Uanset stk. 1 kan en part, hvis en forpligtelse i det væsentlige er den samme i henhold til denne aftale og WTO-overenskomsten eller i henhold til enhver anden aftale, som parterne er parter i, ikke søge oprejsning for misligholdelse af en sådan forpligtelse i begge værneting. I sådanne tilfælde må parten, når en tvistbilægelsesprocedure er indledt i henhold til en af aftalerne, ikke indgive en klage med henblik på oprejsning for en misligholdelse af den i det væsentlige tilsvarende forpligtelse i henhold til en anden aftale, medmindre det valgte værneting af andre procedure- eller jurisdiktionsmæssige grunde end opsigelse i henhold til bilag 29-A, punkt 20, undlader at træffe afgørelse vedrørende denne klage.

3. Med henblik på stk. 2:

- a) anses en tvistbilæggelsesprocedure i henhold til WTO-overenskomsten for at være indledt, når en part anmoder om, at der nedsættes et panel i henhold til artikel 6 i DSU
- b) anses en tvistbilæggelsesprocedure i henhold til dette kapitel for at være indledt, når en part anmoder om, at der nedsættes et voldgiftspanel i henhold til artikel 29.6, og
- c) anses en tvistbilæggelsesprocedure i henhold til enhver anden aftale for at være indledt, når en part anmoder om, at der nedsættes et tvistbilæggelsespanel eller en tvistbilæggelsesret i overensstemmelse med bestemmelserne i den pågældende aftale.

4. Intet i nærværende aftale forhindrer en part i at gennemføre suspension af forpligtelser, der er tilladt af WTO's tvistbilæggelsesorgan. En part kan ikke påberåbe sig WTO-overenskomsten for at forhindre den anden part i at suspendere forpligtelser i henhold til dette kapitel.

AFDELING B

Konsultationer og mægling

ARTIKEL 29.4

Konsultationer

1. En part kan skriftligt anmode om konsultationer med den anden part vedrørende ethvert spørgsmål, der er omhandlet i artikel 29.2.
2. Den spørgende part skal sende anmodningen til den svarende part, og skal redegøre for grundene til anmodningen, herunder identifikation af den foranstaltning, sagen handler om, og retsgrundlaget for klagen.
3. Med forbehold af stk. 4 skal parterne indlede konsultationer senest 30 dage efter datoen for den svarende parts modtagelse af anmodningen.
4. I hastende tilfælde, herunder hvis der er tale om letfordærlige varer eller sæsonvarer eller om tjenesteydelser, som hurtigt mister deres handelsværdi, skal konsultationerne påbegyndes senest 15 dage efter datoen for den svarende parts modtagelse af anmodningen.
5. Parterne skal udfolde enhver bestræbelse på at finde en gensidigt tilfredsstillende løsning på spørgsmålet gennem konsultationer. Med henblik herpå skal hver af parterne:
 - a) afgive tilstrækkelige oplysninger til at muliggøre en fuldstændig undersøgelse af det rejste spørgsmål

- b) beskytte eventuelle fortrolige eller beskyttede oplysninger, der udveksles under konsultationer, efter anmodning fra den part, der har afgivet oplysningerne, og
 - c) stille medarbejdere hos deres regeringsorganer eller andre reguleringsorganer, som har ekspertise i det spørgsmål, der er genstand for konsultationerne, til rådighed.
6. Konsultationerne er fortrolige og berører ikke parternes rettigheder i procedurer i henhold til dette kapitel.
7. Konsultationer skal finde sted på den svarende parts territorium, medmindre parterne aftaler andet. Konsultationer kan afholdes ved personligt fremmøde eller på enhver anden måde, som parterne aftaler.
8. En parts foreslåede foranstaltning kan gøres til genstand for konsultationer i henhold til nærværende artikel, men ikke for mægling i henhold til artikel 29.5 eller tvistbilægelsesprocedurerne i henhold til afdeling C.

ARTIKEL 29.5

Mægling

Parterne kan benytte sig af mægling i forbindelse med en foranstaltning, hvis foranstaltningen har en negativ indvirkning på handelen og investeringerne mellem parterne. Mæglingsprocedurerne er fastsat i bilag 29-C.

AFDELING C

Tvistbilæggelsesprocedurer og efterlevelse

Underafdeling A

Tvistbilæggelsesprocedurer

ARTIKEL 29.6

Anmodning om nedsættelse af et voldgiftspanel

1. Medmindre parterne aftaler andet, kan den spørgende part, hvis et spørgsmål som omhandlet i artikel 29.4 ikke er løst senest:

- a) 45 dage efter datoen for modtagelse af konsultationsanmodningen, eller
- b) 25 dage efter datoen for modtagelse af konsultationsanmodningen vedrørende spørgsmål som omhandlet i artikel 29.4.4

indbringe sagen for et voldgiftspanel ved at indgive en skriftlig anmodning om nedsættelse af et voldgiftspanel til den svarende part.

2. Den spørgende part skal i sin skriftlige anmodning anføre, hvilken foranstaltning sagen drejer sig om, og retsgrundlaget for klagen, herunder en redegørelse for, hvorfor den pågældende foranstaltning er i strid med de i artikel 29.2 omhandlede bestemmelser.

ARTIKEL 29.7

Voldgiftspanelets sammensætning

1. Voldgiftspanelet skal bestå af tre voldgiftsmænd.

2. Parterne skal konsultere hinanden med henblik på at nå til enighed om ekspertpanelets sammensætning senest 10 arbejdsdage efter datoen for den svarende parts modtagelse af anmodningen om nedsættelse af et ekspertpanel.

3. Kan parterne ikke nå til enighed om voldgiftspanelets sammensætning inden for den frist, der er fastsat i stk. 2, kan hver af parterne anmode formanden for Det Blandede CETA-Udvalg eller formandens stedfortræder om ved lodtrækning at udpege voldgiftsmændene fra den liste, der er oprettet i henhold til artikel 29.8. Der udvælges en voldgiftsmand fra den spørgende parts delliste, en fra den svarende parts delliste og en fra dellisten over formænd. Er parterne nået til enighed om en eller flere af voldgiftsmændene, skal en eventuel resterende voldgiftsmand udvælges efter samme procedure fra den relevante delliste over voldgiftsmænd. Er parterne enige om en voldgiftsmand, bortset fra formanden, der ikke er borger i nogen af parterne, skal formanden og den resterende voldgiftsmand udvælges fra dellisten over formænd.

4. Formanden for Det Blandede CETA-Udvalg eller formandens stedfortræder skal udvælge voldgiftsmændene hurtigst muligt og i almindelighed senest fem arbejdsdage efter en af parternes anmodning som omhandlet i stk. 3. Formanden eller dennes stedfortræder skal give repræsentanter for hver part en rimelig mulighed for at overvære lodtrækningen. Den ene af formændene kan selv foretage udvælgelse ved lodtrækning, hvis den anden formand er blevet orienteret om dato, tidspunkt og sted for udvælgelse ved lodtrækning, men ikke har accepteret at deltage senest fem arbejdsdage efter den i stk. 3 omhandlede anmodning.
5. Voldgiftspanelet anses for nedsat på den dato, på hvilken den sidste af de tre voldgiftsmænd udvælges.
6. Er den i artikel 29.8 omhandlede liste ikke udarbejdet, eller omfatter den ikke et tilstrækkeligt antal navne, på det tidspunkt, hvor der fremsættes en anmodning efter stk. 3, udvælges de tre voldgiftsmænd ved lodtrækning blandt de voldgiftsmænd, som den ene eller begge parter har foreslået i overensstemmelse med artikel 29.8.1.
7. Der foretages kun udskiftning af voldgiftsmænd af de grunde og efter den procedure, der er fastsat i bilag 29-A, punkt 21-25.

ARTIKEL 29.8

Liste over voldgiftsmænd

1. Det Blandede CETA-Udvalg skal på sit første møde efter denne aftales ikrafttræden opstille en liste over mindst 15 personer, der vælges ud fra deres objektivitet, pålidelighed og dømmekraft, og som er villige og i stand til at fungere som voldgiftsmænd. Listen skal bestå af tre dellister: en delliste for hver part og en delliste over personer, som ikke er borgere i nogen af parterne, og som skal fungere som formænd. Hver delliste skal bestå af mindst fem personer. Det Blandede CETA-Udvalg kan til enhver tid revidere listen og sikrer, at den er i overensstemmelse med denne artikel.
2. Voldgiftsmændene skal have specialiseret viden inden for international handelsret. De voldgiftsmænd, der fungerer som formænd, skal også have erfaring som juridisk rådgiver eller panelmedlem i tvistbilæggelsesprocedurer vedrørende spørgsmål, der er omfattet af denne aftale. Voldgiftsmændene skal være uafhængige og handle efter deres egen overbevisning og må ikke modtage instrukser fra nogen organisation eller regering eller være tilknyttet en regering i nogen af parterne, ligesom de skal overholde adfærdskodeksen i bilag 29-B.

ARTIKEL 29.9

Foreløbig panelrapport

1. Voldgiftspanelet skal forelægge parterne en foreløbig rapport senest 150 dage efter nedsættelsen af voldgiftspanelet. Rapporten skal indeholde:
 - a) de faktiske omstændigheder, og

- b) vurderinger af, hvorvidt den svarende part har opfyldt sine forpligtelser i henhold til denne aftale.
2. Hver af parterne kan med forbehold af eventuelle frister, der er fastsat af voldgiftspanelet, fremsætte skriftlige bemærkninger til voldgiftspanelet vedrørende den foreløbige rapport. Efter at have behandlet sådanne eventuelle bemærkninger kan voldgiftspanelet:
- a) tage sin rapport op til fornyet overvejelse, eller
 - b) foretage enhver yderligere undersøgelse, som det måtte finde hensigtsmæssig.
3. Voldgiftspanelet's foreløbige rapport er fortrolig.

ARTIKEL 29.10

Endelig panelrapport

1. Medmindre parterne aftaler andet, skal voldgiftspanelet forelægge en rapport i overensstemmelse med dette kapitel. Der skal i den endelige rapport redegøres for de faktiske omstændigheder, anvendeligheden af de relevante bestemmelser i denne aftale og den overordnede begrundelse for de anførte resultater og konklusioner. Voldgiftspanelet's kendelse i den endelige voldgiftsrapport skal være bindende for parterne.
2. Voldgiftspanelet skal forelægge en endelig rapport for parterne og Det Blandede CETA-Udvalg senest 30 dage efter den foreløbige rapport.
3. Hver part skal offentliggøre den endelige panelrapport, jf. dog bilag 29-A, punkt 39.

ARTIKEL 29.11

Hasteprocedurer

I hastetilfælde, herunder når der er tale om letfordærlige varer eller sæsonvarer eller om tjenesteydelser, som hurtigt mister deres handelsværdi, skal voldgiftspanelet og parterne udfolde enhver bestræbelse på at fremskynde procedurerne mest muligt. Voldgiftspanelet skal bestræbe sig på at fremlægge en foreløbig rapport til parterne senest 75 dage efter voldgiftspanelets nedsættelse og en endelig rapport senest 15 dage efter den foreløbige rapport. Voldgiftspanelet skal efter anmodning fra en part og senest 10 dage efter modtagelse af anmodningen afsige en foreløbig kendelse om, hvorvidt det anser sagen for at haste.

Underafdeling B

Efterlevelse

ARTIKEL 29.12

Efterlevelse af den endelige panelrapport

Den svarende part skal træffe enhver foranstaltning, som er nødvendig for at efterleve den endelige panelrapport. Den svarende part skal senest 20 dage efter parternes modtagelse af den endelige panelrapport underrette den anden part og Det Blandede CETA-Udvalg om sine hensigter med hensyn til efterlevelse.

ARTIKEL 29.13

Rimelig frist til efterlevelse

1. Er øjeblikkelig efterlevelse ikke mulig, skal den svarende part senest 20 dage efter parternes modtagelse af den endelige panelrapport underrette den spørgende part og Det Blandede CETA-Udvalg om den frist, der er nødvendig for efterlevelse.
2. I tilfælde af uenighed mellem parterne om, hvad der er en rimelig frist for efterlevelse af den endelige panelrapport, skal den spørgende part senest 20 dage efter den svarende parts modtagelse af underretningen i henhold til stk. 1 skriftligt anmode voldgiftspanelet om at fastsætte en rimelig frist. Den anden part og Det Blandede CETA-Udvalg skal samtidig underrettes om en sådan anmodning. Voldgiftspanelet skal afsige sin kendelse til parterne og Det Blandede CETA-Udvalg senest 30 dage efter datoen for anmodningen.
3. Den rimelige frist kan forlænges efter aftale mellem parterne.
4. Midtvejs i den rimelige frist og på ethvert tidspunkt herefter skal den svarende part efter anmodning fra den spørgende part stille sig til rådighed for at drøfte de skridt, den tager for at efterkomme panelets endelige rapport.
5. Den svarende part skal, inden den rimelige frist udløber, underrette den anden part og Det Blandede CETA-Udvalg om de foranstaltninger, den har truffet for at efterleve den endelige panelrapport.

ARTIKEL 29.14

Midlertidige retsmidler i tilfælde af manglende efterlevelse

1. Har:

- a) den svarende part ikke underrettet om sin hensigt om at efterleve den endelige panelrapport, jf. artikel 29.12, eller den frist, der er nødvendig for efterlevelse, jf. artikel 29.13.1
- b) den svarende part ved udløbet af den rimelige frist ikke givet meddelelse om enhver foranstaltning, der er truffet for at efterleve den endelige panelrapport, eller
- c) voldgiftspanelet om efterlevelse, jf. stk. 6, fastslået, at en efterlevelseshenrettelse er i strid med den pågældende parts forpligtelser i henhold til de i artikel 29.2 omhandlede bestemmelser

er den spørgende part berettiget til at suspendere forpligtelser eller modtage kompensation.

Omfanget af annulleringen og forringelsen beregnes fra datoen for meddelelsen af den endelige panelrapport til parterne.

2. Inden der sker suspension af forpligtelser, skal den spørgende part underrette den svarende part og Det Blandede CETA-Udvalg om sin hensigt herom, herunder omfanget af de forpligtelser, den agter at suspendere.

3. Medmindre andet er fastsat i denne aftale, kan suspensionen af forpligtelser vedrøre en hvilken som helst bestemmelse, der er omhandlet i artikel 29.2, og skal være begrænset til et omfang, der svarer til den annullering eller forringelse, som den manglende efterlevelse har forårsaget.

4. Den spørgende part kan gennemføre suspensionen 10 arbejdsdage efter datoen for den svarende parts modtagelse af den i stk. 2 omhandlede underretning, medmindre en part har anmodet om voldgift efter stk. 6 og 7.

5. Enhver uenighed mellem parterne om, hvorvidt der er truffet en efterlevelseshenrettelse, om en sådan henrettelse er i overensstemmelse med de bestemmelser, der er omhandlet i artikel 29.2, ("uenighed om efterlevelse"), eller om, hvorvidt omfanget af suspensionen svarer til omfanget af annullering eller forringelse forårsaget af den manglende efterlevelse ("uenighed om ækvivalens"), skal indbringes for voldgiftspanelet.

6. En part kan genindkalde voldgiftspanelet ved at indgive en skriftlig anmodning til voldgiftspanelet, den anden part og Det Blandede CETA-Udvalg. I tilfælde af uenighed om efterlevelse, genindkaldes voldgiftspanelet af den spørgende part. I tilfælde af uenighed om omfanget, genindkaldes voldgiftspanelet af den svarende part. I tilfælde af uenighed om både efterlevelse og ækvivalens skal voldgiftspanelet afsige kendelse om uenigheden om efterlevelse, inden det afsiger kendelse om uenigheden om ækvivalens.

7. Voldgiftspanelet skal meddele sin kendelse til parterne og Det Blandede CETA-Udvalg henholdsvis:

- a) senest 90 dage efter anmodningen om at genindkalde voldgiftspanelet i tilfælde af uenighed om efterlevelse
- b) senest 30 dage efter anmodningen om at genindkalde voldgiftspanelet i tilfælde af uenighed om ækvivalens
- c) senest 120 dage efter den første anmodning om at genindkalde voldgiftspanelet i tilfælde af uenighed om både efterlevelse og ækvivalens.

8. Den spørgende part må ikke suspendere forpligtelser, før voldgiftspanelet, der er genindkaldt i henhold til stk. 6 og 7, har afsagt sin kendelse. Enhver suspension skal være forenelig med voldgiftspanelets kendelse.
9. Suspensionen af forpligtelser skal være midlertidig og må kun anvendes, indtil den foranstaltning, hvorom det er konstateret, at den er i strid med de i artikel 29.2 omhandlede bestemmelser, er trukket tilbage eller ændret således, at den er bragt i overensstemmelse med de nævnte bestemmelser, jf. artikel 29.15, eller indtil parterne har bilagt tvisten.
10. Den spørgende part kan til enhver tid anmode den svarende part om at fremlægge et tilbud om midlertidig kompensation, hvorefter den svarende part skal fremlægge et sådant tilbud.

ARTIKEL 29.15

Prøvelse af efterlevelseshoranstaltninger, der er truffet efter suspensionen af forpligtelser

1. Når den svarende part efter den spørgende parts suspension af forpligtelser, træffer foranstaltninger til efterlevelse af den endelige panelrapport, skal den svarende part underrette den anden part og Det Blandede CETA-Udvalg og anmode om, at den spørgende parts suspension af forpligtelser bringes til ophør.

2. Når parterne ikke til enighed om den meddelte foranstaltnings forenelighed med de i artikel 29.2 omhandlede bestemmelser senest 60 dage efter datoen for modtagelse af meddelelsen, skal den spørgende part skriftligt anmode voldgiftspanelet om at afgøre spørgsmålet. En sådan anmodning skal samtidigt meddeles den anden part og Det Blandede CETA-Udvalg. Den endelige panelrapport skal meddeles parterne og Det Blandede CETA-Udvalg senest 90 dage efter indgivelse af anmodningen. Når voldgiftspanelet frem til, at en efterlevelseshandling er i overensstemmelse med de i artikel 29.2 omhandlede bestemmelser, skal suspensionen af forpligtelser bringes til ophør.

AFDELING D

Generelle bestemmelser

ARTIKEL 29.16

Procesreglement

Tvistbilæggelsesprocedurerne under dette kapitel finder sted efter reglerne i det i bilag 29-A fastsatte voldgiftsretlige procesreglement, medmindre parterne bestemmer andet.

ARTIKEL 29.17

Almindelig fortolkningsregel

Voldgiftspanelet skal fortolke bestemmelserne i denne aftale i overensstemmelse med folkerettens almindelige fortolkningsregler, herunder de regler, der er fastsat i *Wienerkonventionen om traktatretten*. Voldgiftspanelet skal ligeledes tage hensyn til relevante fortolkninger, der er vedtaget i rapporter fra paneler og appelinstansen, som er nedsat af WTO's tvistbilægelsesorgan.

ARTIKEL 29.18

Voldgiftspanelets kendelser

Voldgiftspanelets kendelser kan ikke udvide eller begrænse de rettigheder og forpligtelser, der er fastsat i denne aftale.

ARTIKEL 29.19

Gensidigt accepterede løsninger

Parterne kan til enhver tid finde en gensidigt accepteret løsning på tvister, som er omfattet af dette kapitel. De skal underrette Det Blandede CETA-Udvalg og voldgiftspanelet om enhver sådan løsning. Voldgiftspanelet skal ved modtagelse af underretningen om den gensidigt acceptable løsning afslutte sit arbejde, og proceduren indstilles.

KAPITEL TREDIVE

AFSLUTTENDE BESTEMMELSER

ARTIKEL 30.1

Integrerende dele af denne aftale

Protokollerne, bilagene, erklæringerne, de fælles erklæringer, overenskomsterne og fodnoterne til denne aftale udgør en integrerende del heraf.

ARTIKEL 30.2

Ændringer

1. Parterne kan skriftligt blive enige om at ændre denne aftale. En ændring træder i kraft, når parterne skriftligt har meddelt hinanden, at de har gennemført deres respektive gældende interne krav og procedurer, der er nødvendige for ændringens ikrafttræden, eller på den dato, som parterne er enige om.

2. Det Blandede CETA-Udvalg kan uanset stk. 1 beslutte at ændre denne aftales protokoller og bilag. Parterne kan godkende Det Blandede CETA-Udvalgs beslutning i overensstemmelse med deres respektive interne krav og procedurer, der er nødvendige for ændringens ikrafttræden. Beslutningen træder i kraft på en dato, der aftales af parterne. Denne procedure finder ikke anvendelse på ændringer af bilag I, II og III og på ændringer af bilagene til kapitel otte (investering), ni (grænseoverskridende handel med tjenesteydelser), ti (fysiske personers midlertidige indrejse og ophold i forretningsøjemed) og tretten (finansielle tjenesteydelser), undtagen for bilag 10-A (liste over EU-medlemsstaternes kontaktpunkter).

ARTIKEL 30.3

Præferenceudnyttelse

Parterne skal i en periode på 10 år efter denne aftales ikrafttræden udveksle kvartalstal på toldpositionsniveauet for HS-kapitel 1-97 om import af varer fra den anden part, som er omfattet af toldsatser og toldpræferencer efter mestbegunstigelsesprincippet i henhold til denne aftale. Medmindre parterne bestemmer andet, vil denne periode blive forlænget i fem år, og den kan efterfølgende forlænges af parterne.

ARTIKEL 30.4

Løbende poster

Parterne skal tillade, at alle betalinger og overførsler på betalingsbalancens løbende poster mellem parterne foretages i en frit konvertibel valuta og i overensstemmelse med artikel VIII i *overenskomsten om Den Internationale Valutafond*, indgået den 22. juli 1944 i Bretton Woods.

ARTIKEL 30.5

Kapitalbevægelser

Parterne skal konsultere hinanden med henblik på at befordre deres indbyrdes kapitalbevægelser ved en fortsat gennemførelse af deres politikker vedrørende liberaliseringen af betalingsbalancens kapitalposter og ved at støtte en stabil og sikker ramme for langsigtede investeringer.

ARTIKEL 30.6

Private rettigheder

1. Intet i denne aftale skal fortolkes således, at der opstår rettigheder eller forpligtelser for personer ud over dem, som stiftes mellem parterne i henhold til folkeretten, og ej heller således, at denne aftale kan gøres direkte gældende i parternes interne retsordener.
2. En part må i sin interne lovgivning give adgang til søgsmål over for den anden part med den begrundelse, at en foranstaltning truffet af den anden part er uforenelig med denne aftale.

ARTIKEL 30.7

Ikrafttræden og midlertidig anvendelse

1. Parterne skal godkende denne aftale i overensstemmelse med deres respektive interne krav og procedurer.

2. Denne aftale træder i kraft på den første dag i den anden måned efter den dato, på hvilken parterne skriftligt har meddelt hinanden bekræftelse på, at de har afsluttet deres respektive interne krav og procedurer, eller på en anden dato, som parterne måtte blive enige om.

3. a) Parterne kan anvende denne aftale midlertidigt fra den første dag i måneden efter den dato, på hvilken parterne har meddelt hinanden, at deres respektive interne krav og procedurer, der er nødvendige for den midlertidige anvendelse af denne aftale, er afsluttet, eller på en anden dato, som parterne måtte blive enige om.

b) Agter en part ikke midlertidigt at anvende en bestemmelse i denne aftale, skal den først meddele den anden part, hvilke bestemmelser den ikke vil anvende midlertidigt, og tilbyde omgående at afholde konsultationer. Den anden part kan senest 30 dage efter meddelelsen enten gøre indsigelse, i hvilket tilfælde denne aftale ikke anvendes midlertidigt, eller give sin egen meddelelse om eventuelle tilsvarende bestemmelser i denne aftale, som den ikke agter at anvende midlertidigt. Har den anden part senest 30 dage efter den anden meddelelse gjort indsigelse, anvendes denne aftale ikke midlertidigt.

De bestemmelser, der ikke er omfattet af en meddelelse fra en part, anvendes midlertidigt af denne part fra den første dag i den måned, der følger efter den seneste meddelelse, eller på en anden dato, som parterne måtte blive enige om, forudsat at parterne har udvekslet meddelelser i henhold til litra a).

c) En part kan bringe den midlertidige anvendelse af denne aftale til ophør ved skriftlig meddelelse til den anden part. Et sådant ophør får virkning fra den første dag i den anden måned, der følger efter meddelelsen.

- d) Anvendes denne aftale eller visse bestemmelser heri midlertidigt, skal parterne ved udtrykket "denne aftales ikrafttræden" eller "nærværende aftales ikrafttræden" forstå datoen for aftalens midlertidige anvendelse. Det Blandede CETA-Udvalg og andre organer, der nedsættes i henhold til denne aftale, kan udføre deres hverv under den midlertidige anvendelse heraf. Enhver beslutning, der vedtages i forbindelse med udførelsen af deres hverv, ophører med at have virkning, hvis den midlertidige anvendelse af aftalen bringes til ophør i henhold til litra c).

4. Canada skal indsende meddelelser i medfør af denne artikel til Generalsekretariatet for Rådet for Den Europæiske Union, eller hvad der måtte træde i stedet herfor. Den Europæiske Union skal indsende meddelelser i medfør af denne artikel til Canadas Department of Foreign Affairs, Trade and Development, eller hvad der måtte træde i stedet herfor.

ARTIKEL 30.8

Ophør, suspension eller inkorporering af andre, allerede gældende aftaler

1. De i bilag 30-A anførte aftaler ophører med at have virkning, og erstattes og afløses af nærværende aftale. Ophøret af de i bilag 30-A anførte aftaler har virkning fra datoen for nærværende aftales ikrafttræden.
2. Uanset stk. 1 kan en klage indgives i henhold til en aftale, der er anført i bilag 30-A, i overensstemmelse med de regler og procedurer, der er fastsat i aftalen, hvis:
 - a) den behandling, der er genstand for klagen, blev indrømmet, da aftalen ikke var bragt til ophør, og

b) der ikke er gået mere end tre år siden datoen for aftalens ophør.

3. *Aftalen mellem Det Europæiske Økonomiske Fællesskab og Canada om handel med alkoholholdige drikkevarer*, indgået den 28. februar 1989 i Bruxelles, som ændret, ("1989-aftalen om alkoholiske drikke") og *Aftalen mellem Det Europæiske Fællesskab og Canada om handel med vin og spiritus*, indgået den 16. september 2003 i Niagara-on-the-Lake ("2003-aftalen om vin og spiritus") er inkorporeret i og gjort til en del af nærværende aftale, som ændret ved bilag 30-B.

4. Bestemmelserne i 1989-aftalen om alkoholiske drikke eller 2003-aftalen om vin og spiritus, som ændret og inkorporeret i nærværende aftale, går forud i det omfang, der er uoverensstemmelse mellem bestemmelserne i disse aftaler og de øvrige bestemmelser i nærværende aftale.

5. *Aftalen om gensidig anerkendelse mellem Det Europæiske Fællesskab og Canada* ("aftalen om gensidig anerkendelse"), indgået den 14. maj 1998 i London, ophører med at have virkning fra datoen for nærværende aftales ikrafttræden. I tilfælde af midlertidig anvendelse af kapitel fire (tekniske handelshindringer) i overensstemmelse med artikel 30.7.3, litra a), suspenderes anvendelsen af aftalen om gensidig anerkendelsesamt de rettigheder og forpligtelser, der følger derfra, fra og med datoen for midlertidig anvendelse. Bringes den midlertidige anvendelse til ophør, bortfalder suspensionen af aftalen om gensidig anerkendelse.

6. Parterne anerkender de resultater, der er opnået i henhold til *aftalen mellem Det Europæiske Fællesskab og Canadas regering om sundhedsforanstaltninger til beskyttelse af folke- og dyresundheden i samhandelen med levende dyr og animalske produkter*, indgået den 17. december 1998 i Ottawa ("*veterinæraftalen*"), og bekræfter, at de agter at fortsætte dette arbejde i henhold til nærværende aftale. Veterinæraftalen ophører med at have virkning fra datoen for nærværende aftales ikrafttræden. I tilfælde af midlertidig anvendelse af kapitel fem (sundheds- og plantesundhedsforanstaltninger) i overensstemmelse med artikel 30.7.3, litra a), suspenderes anvendelsen af veterinæraftalen samt de rettigheder og forpligtelser, der følger deraf, fra og med datoen for midlertidig anvendelse. Bringes den midlertidige anvendelse til ophør, bortfalder suspensionen af veterinæraftalen.

7. Definitionen af "denne aftales ikrafttræden" og "nærværende aftales ikrafttræden" i artikel 30.7.3, litra d), finder ikke anvendelse på nærværende artikel.

ARTIKEL 30.9

Ophør

1. En part kan opsige denne aftale ved at give skriftlig meddelelse om ophør til Generalsekretariatet for Rådet for Den Europæiske Union og Canadas Department of Foreign Affairs, Trade and Development, eller hvad der måtte træde i stedet herfor. Denne aftale ophører med at have virkning 180 dage efter tidspunktet for den nævnte meddelelse. Den part, der indgiver en meddelelse om ophør, skal også give Det Blandede CETA-Udvalg en kopi af meddelelsen.

2. Uanset stk. 1 skal bestemmelserne i kapitel otte (investering), i tilfælde af at denne aftale bringes til ophør, fortsat være gældende i en periode på 20 år efter datoen for ophøret af denne aftale for så vidt angår investeringer foretaget før den pågældende dato.

ARTIKEL 30.10

Tiltrædelse af nye medlemsstater af Den Europæiske Union

1. Den Europæiske Union skal underrette Canada om enhver ansøgning fra et land, der ønsker at tiltræde Den Europæiske Union.
2. Under forhandlingerne mellem Den Europæiske Union og ansøgerlandet skal Den Europæiske Union:
 - a) efter anmodning fra Canada så vidt muligt fremlægge enhver oplysning om et hvilket som helst anliggende, som er omfattet af denne aftale, og
 - b) tage hensyn til eventuelle betænkeligheder, som Canada måtte give udtryk for.
3. Den Europæiske Union skal underrette Canada om ikrafttrædelsen af enhver tiltrædelse af Den Europæiske Union.
4. Det Blandede CETA-Udvalg skal i tilstrækkelig god tid inden datoen for et lands tiltrædelse af Den Europæiske Union undersøge virkningerne af tiltrædelsen for denne aftale og træffe afgørelse om enhver nødvendig tilpasning eller overgangsforanstaltning.

5. Nye medlemsstater af Den Europæiske Union skal tiltræde denne aftale fra datoen for deres tiltrædelse af Den Europæiske Union ved en bestemmelse herom i tiltrædelsesakten. Hvis akten om tiltrædelse af Den Europæiske Union ikke automatisk indebærer EU-medlemsstatens tiltrædelse af denne aftale, skal den pågældende EU-medlemsstat tiltræde denne aftale ved at deponere en tiltrædelsesakt til aftalen hos Generalsekretariatet for Rådet for Den Europæiske Union og Canadas Department of Foreign Affairs, Trade and Development, eller hvad der måtte træde i stedet herfor.

ARTIKEL 30.11

Autentiske tekster

Denne aftale er udfærdiget i to eksemplarer på bulgarsk, dansk, engelsk, estisk, finsk, fransk, græsk, italiensk, kroatisk, lettisk, litauisk, maltesisk, nederlandsk, polsk, portugisisk, rumænsk, slovakisk, slovensk, spansk, svensk, tjekkisk, tysk og ungarsk, idet hver af disse tekster har samme gyldighed.